

Heesch | 19 september 2023

# Programmabegroting 2024 en Meerjarenbegroting 2025-2027

Gemeente Bernheze





## Inhoudsopgave

<b>Aanbiedingsbrief</b>	<b>3</b>
<b>Begroting in één oogopslag</b>	<b>5</b>
<b>Deel I: Programmaplan 2024-2027</b>	<b>7</b>
Programma 1: Leefbare kernen	8
Programma 2: Gezonde zorgzame gemeente	21
Programma 3: Klimaatbestendig, biodivers en circulair	35
Programma 4: Duurzame landbouw en economie	42
Programma 5: Weerbare en veilige samenleving	49
Programma 6: Dienstverlening en sterke organisatie	54
Programma 7: Financiën	61
<b>Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien</b>	<b>66</b>
<b>Deel 2: Paragrafen</b>	<b>72</b>
A. Lokale heffingen	73
B. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	86
C. Kapitaalgoederen	99
D. Financiering	109
E. Bedrijfsvoering	112
F. Verbonden partijen	120
G. Grondbeleid	133
H. Subsidies	139
I. Wet open overheid (Woo)	144
<b>Deel 3: Financiële begroting</b>	<b>146</b>
Overzicht van baten en lasten	147
Meerjarenraming 2025 - 2027	167
<b>Bijlagen</b>	<b>185</b>
Bijlage 1 – Overzicht baten en lasten per taakveld	186



## Aanbiedingsbrief

Beste leden van de gemeenteraad,

Het is inmiddels een jaar geleden dat de gemeenteraad desgevraagd het bestuursprogramma voor de periode 2022-2026 vaststelde. Het is een ambitieus programma waarin het, toen nog, kersverse bestuur aangeeft waar wat hen betreft voor de komende jaren de aandacht moet liggen. We gaan 'Samen Bouwen aan een Veerkrachtig Bernheze'. Niet een toevallig of willekeurig gekozen titel. Voor ons betekent het een stevige inzet op drie kernambities: Wonen, Veerkracht én Participatie. In het bestuursprogramma komen deze ambities uitgebreider aan de orde.

In hetzelfde bestuursprogramma gaven we al aan dat we enerzijds niet overal grip op kunnen hebben en dat we anderzijds ons realiseren dat we de komende jaren ons huishoudboekje niet op orde kunnen hebben, gelet op de onduidelijkheden die er zijn met betrekking tot de middelen die we jaarlijks vanuit het rijk krijgen. Beide disclaimers komen samen in deze begroting. Voor 2024 hebben we keuzes gemaakt. Het betreffen met name keuzes die betrekking hebben op onze eerder geformuleerde ambities, vooral gericht op het temporiseren ervan. Tegelijkertijd hebben we ook bezuinigingen en de inzet van de reserves gebruikt om de begroting voor 2024 sluitend te krijgen. U kunt de keuzes terugvinden in het document dat voor u ligt. In de programmabegroting 2024 staat, op plekken waar dit van toepassing is, aangegeven welke zaken we voor 2024 niet of minder gaan doen.

Onze drie kernambities blijven uiteraard overeind. Dat was onze belofte bij de start van onze bestuursperiode. Dat betekent dat, voor zover dat binnen onze invloedssfeer ligt, onze woningbouwplannen gewoon doorgang zullen vinden, we aandacht blijven vragen voor een kwaliteitsslag op gebied van zowel inwoners- als overheidsparticipatie en we niet alleen oog houden voor onze kwetsbare inwoners, maar al onze inwoners helpen bij het versterken van de veerkracht en het vergroten van hun kwaliteit van leven. Over de gehele linie blijft het devies van dit college dat zelfs bij noodgedwongen bezuinigingen of herbezinningen op budget de meest kwetsbare inwoner zo veel mogelijk buiten schot blijft. Het raakt de kern van onze verantwoordelijkheid om te zorgen dat iedereen in Bernheze de ruimte krijgt om een goed leven te leiden.

In de programmabegroting 2023 kwam al in de aanbiedingsbrief, de instroom van vluchtelingen vrij expliciet aan bod. Ondanks dat er zich allerlei ontwikkelingen hebben voorgedaan, vormt de



huisvesting van vluchtelingen uit Oekraïne, maar ook de zogenaamde derdelanders, asielzoekers én statushouders nog altijd een uitdaging waarmee we hard aan de slag zijn. 2024 zal een buitengewoon belangrijk jaar worden waar het dit thema betreft. Het is ook juist een thema waarop dezelfde onvoorspelbaarheid van toepassing is, zoals we die ook in het bestuursprogramma al omschreven. We hebben niet overal grip op. We kunnen niet alles aan zien komen. Dat is van toepassing op 2024, maar ook voor de jaren daarna. Zo is nog steeds onduidelijk hoe de herijking van het gemeentefonds, vanaf 2026, uit gaat pakken voor de gemeente Bernheze. Deze onvoorspelbaarheid vraagt om een wendbare overheid die adequaat inspeelt op veranderingen in de omgeving. Het college voelt de ruimte om snel te schakelen en benut de korte lijntjes met de gemeenteraad om te zorgen dat ook zij haar rol kan spelen. We hechten er als college bijzondere waarde aan om deze processen zorgvuldig te doorlopen, met oog voor zowel onze inwoners als de specifieke doelgroep.

Tot slot zal 2024 voor het college een jaar worden van tussentijdse bezinning en evaluatie. Tijdens de verkennende gesprekken in relatie tot het bestuursprogramma deden wij de toezegging dat we halverwege de bestuursperiode de inwoners en partners zouden opzoeken om in gezamenlijkheid de tussentijdse balans op te maken. We zullen daarvoor het voorjaar van 2024 benutten. We hopen uiteraard op betrokkenheid en aanwezigheid van verschillende raadsleden, maar zullen ook achteraf onze bevindingen actief delen met de gemeenteraad.

We kijken uit naar de bespreking van uw reacties op deze begroting.

Het college van burgemeester en wethouders.



## Begroting in één oogopslag



# BEGROTING

## Gemeente Bernheze 2024



### WAAR KOMT HET GELD VAN DE GEMEENTE VANDAAN?

### WAARAAN WIL DE GEMEENTE HET GELD UITGEVEN?



**INKOMSTEN TOTAAL**  
**€ 92.422.281**



**UITGAVEN TOTAAL**  
**€ 92.034.629**

**Inkomsten via het rijk 62.587.062 68%**

Gemeentefonds	56.655.761
Onderwijsachterstandenbeleid	311.415
Uitkering t.b.v. bekostiging uitkeringen sociale zaken	4.976.161
Specifieke uitkering klimaat- en energiebeleid	521.210
Specifieke uitkering stimulering sport	111.435
Overige subsidies	11.080

**Andere inkomstenbronnen 11.952.586 13%**

Dividend, grondexploitatie, verhuur vastgoed, staangelde markten en kermis, werkzaamheden voor derden	
---	--

**Lokale heffingen 15.018.362 16%**

Onroerende zaakbelasting	8.528.359
Rioolrechten	2.790.066
Afvalstoffenheffing	3.528.341
Reclamebelasting	29.200
Toeristenbelasting	142.396

**Vergunningen en leges 2.438.033 3%**

Paspoorten, rijbewijzen, etc.	487.219
Vergunningen (omgevingsvergunning)	1.710.779
Overige vergunningen (evenementen, drank en horeca, etc.)	198.618
Lijkbezorgingsrechten	41.417

**Inzet geld uit reserves 426.238 0%**

**42% Gezonde zorgzame gemeente 38.461.212**

Onderwijsbeleid	1.646.898
Sportbeleid en activering	196.557
Cultuur	500.724
Bibliotheek en lokale omroep	820.316
Samenkracht en burgerparticipatie	3.032.009
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	3.992.890
Inkomensregelingen en participatie	12.334.107
Arbeidsparticipatie	489.912
Wmo	6.906.560
Jeugdhulp	6.970.922
Volksgezondheid	1.570.317

**26% Leefbare kernen 24.254.242**

Beheer gronden	239.394
Verkeer en vervoer	4.777.067
Economische promotie	635.608
Onderwijshuisvesting	1.164.853
Sportaccommodaties	2.370.062
Musea / cultureel erfgoed	213.847
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.314.121
Verenigingsgebouwen en gemeenschapshuizen	726.128
Begraafplaatsen	24.864
Ruimtelijke ordening	1.372.425
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	8.550.038
Wonen en bouwen	1.865.835

**16% Dienstverlening en sterke organisatie 15.107.462**

Bestuurszaken	2.255.825
Burgerzaken	1.115.235
Bedrijfsvoering	11.736.402

**9% Klimaatbestendig, biodivers en circulair 7.979.862**

Riolering	2.294.004
Afval	3.281.052
Milieubeheer	2.404.806

**4% Weerbare en veilige samenleving 3.457.902**

Brandweer	2.375.469
Openbare orde en handhaving	1.082.433

**2% Financiën 2.135.513**

Treasury	83.934
Uitvoeringskosten belastingen	662.373
Overige baten en lasten	1.389.206

**1% Duurzame landbouw en economie 638.436**

Economische ontwikkeling	374.972
Bedrijventerrein(en)	135.079
Markten, standplaatsen en reclamebelasting	128.385

**Positief resultaat begroting 387.652**

#### IK BETAAL IN 2024 AAN:

- OZB Gemiddeld OZB tarief woningen **383**
- Rioolheffing **186**
- Afvalstoffenheffing **236**

#### TOP 4 GEMEENTELIJKE UITGAVEN PER INWONER

Gezonde zorgzame gemeente	1.186
Leefbare kernen	748
Dienstverlening en sterke organisatie	466
Klimaatbestendig, biodivers en circulair	246



## Deel I: Programmaplan 2024-2027



## Programma 1: Leefbare kernen

Bernheze telt vijf kernen. De leefbaarheid in deze kernen, voor huidige en toekomstige generaties, is voor het college van groot belang. Dit vraagt enerzijds om ruimte en aandacht voor het thema wonen. We geloven sterk in een passend én betaalbaar woningaanbod voor alle, in Bernheze aanwezige, doelgroepen. Anderzijds is de leefomgeving een belangrijk punt van aandacht. We streven naar een groene en kwalitatief hoogwaardige leefomgeving die bijdraagt aan de gezondheid en uitnodigt om te ontmoeten, te bewegen en te recreëren. De bereikbaarheid van onze kernen, en daarmee het thema mobiliteit, werd daarnaast niet voor niets door de gemeenteraad genoemd als belangrijk thema binnen de regionale samenwerking. Het belang van dit thema onderstrepen we volledig. In 2023 zal de regio haar propositie indienen voor de vijfde tranche van de regio deal. Waar mogelijk nemen we deel aan projecten in dat kader.

Wij hechten er waarde aan dat Bernheze een plek is waar mensen goed kunnen leven, waar ze zich verbonden voelen met de kern en elkaar. De groene omgeving van Bernheze biedt daarnaast ruimte voor ontspanning en recreatie voor zowel onze inwoners als bezoekers van omliggende dorpen en steden.

Voorzieningen, zoals scholen, sportverenigingen en bibliotheken dragen in grote mate bij aan het woonplezier. Dergelijke voorzieningen vormen een belangrijke basis voor een gezonde zorgzame samenleving. Niet iedere voorziening kan in iedere kern aanwezig zijn. Goede, toegankelijke en veilige verbindingen van én naar voorzieningen zijn en blijven een belangrijk punt van aandacht.

### Wat willen we bereiken?

- Passend en betaalbaar woningaanbod voor alle doelgroepen;
- Verduurzaming van woningvoorraad (doel van de gemeente is om in 2050 energieneutraal en circulair te zijn);
- Groene leefomgeving die uitnodigt om te wonen, te ontmoeten, bewegen en te recreëren;
- Voorzieningenniveau en openbare ruimte op niveau;
- Goede bereikbaarheid van onze kernen, met daarbij extra aandacht voor de verkeersveiligheid, m.n. voor fietsers en voetganger;
- Kwalitatief goede en aantrekkelijke fiets- en wandelroutes;
- Behoud van ons erfgoed en monumenten;
- Uitvoering van de Omgevingswet per 1 januari 2024.





## Wat gaan we daarvoor doen?

### Wonen

We verwachten in 2024 ongeveer 300 woningen toe te voegen. Daarvan zijn ongeveer 125 woningen sociaal huur en nog eens 100 woningen betaalbaar. Van deze woningen zullen er ongeveer 70 woningen flexwoningen zijn, die de acute knelpunten op de sociale huurmarkt moeten oplossen. Voor de periode tot 2027 staan ongeveer 800 woningen voor realisatie gepland, die we op dit moment kwalificeren als 'zachte' plannen. We blijven ons inzetten om aan onze taakstelling voor het huisvesten van vergunninghouders te voldoen. De taakstelling wordt jaarlijks bekend gemaakt door het Rijk. We gaan, in het kader van het vastgestelde woonwagenebeleid, ruimte creëren voor nieuwe standplaatsen en standplaatsen toewijzen. We blijven ons daarnaast inzetten om voor elke inwoner (doelgroep) de juiste woning beschikbaar te hebben. Daarbij focussen wij ons in het bijzonder op sociale huurwoningen en woningen voor starters en senioren.

Kwantitatief volgen wij het uitvoeringsprogramma van onze Woonvisie 2022-2027 (inclusief herijkingen). Mocht uit nieuw woonbehoefteonderzoek blijken dat de behoefte is veranderd, zal de woonvisie worden bijgesteld.

Op dit moment worden er binnen de gemeente diverse locaties opgepakt om aan de woningbehoefte te voldoen. Met de lopende initiatieven en projecten kan de gemeente Bernheze aan de genoemde behoefte voldoen. We wegen per project kritisch af of dit project bijdraagt aan de leefbaarheid en kwaliteit van de leefomgeving. Daarnaast dwingt het Didam-arrest ons om duidelijke kaders te stellen met betrekking tot gunning van publieke gronden aan specifieke groepen. We hebben mede daarom in 2023 een nieuwe nota grondbeleid vastgesteld waar we vanaf 2024 uitvoering aan gaan geven.

Het huisvestingsvraagstuk voor vluchtelingen, statushouders én asielzoekers zal ook in 2024 nog de nodige inzet vragen. We hechten er als college bijzondere waarde aan om deze processen zorgvuldig te doorlopen, met oog voor zowel onze inwoners als de specifieke doelgroep.

### Openbare ruimte & groen

Meldingen met betrekking tot de openbare ruimte komen nu via allerlei kanalen binnen. Het systeem waarin zij worden verwerkt moet worden vervangen. We hebben de wens dit systeem te vervangen door een systeem van waaruit we meldingen volledig digitaal kunnen afwerken. Op deze wijze wordt de dienstverlening verbeterd. We onderzoeken in hoeverre we dit instrument breder kunnen inzetten dan enkel voor de openbare ruimte.

Uiterlijk in 2024 hebben we de Bosbeheervisie vastgesteld.

We stellen een vergroeningsplan op met daarin expliciet ruimte voor de thema's klimaat, biodiversiteit en gezondheid. Op basis van dat plan gaan we actief beginnen met het vergroenen



van onze gemeente. Dat doen we met inzet van onze eigen werkvoorbereider. We communiceren actief over onze vergroening en stimuleren onze inwoners én bedrijven om het goede voorbeeld te volgen.

Daarnaast stellen we een beheerplan spelen op, met daarin met welke frequentie en tegen welke kosten speelplaatsen worden beheerd, onderhouden en vervangen. Hierbij wordt de toegankelijkheid van de speeltuinen meegenomen.

In het kader van grootschalige werkzaamheden in de openbare ruimte zijn er een aantal zaken die specifiek benoemd moeten worden. Zo is de realisatie van woningen op locatie Den Berg aanleiding om de openbare ruimte eerder aan te pakken dan gepland en pakken we een onvoorzien verkeersonveilige situatie (voor fietsers) aan op Kleinwijk. Als gevolg van de aanwezige waardevolle bomen in te kleine vakken, is de bij de schoonstraat te Heesch dusdanig aangetast dat die niet meer te herstellen is met regulier onderhoud. We willen de onderhoudstoestand en verkeersveiligheid van dit weggedeelte verbeteren door een herinrichting waarbij we ook duurzaamheidsaspecten willen meenemen. Daarnaast wordt met de reconstructie de fietsverbinding richting het sportpark aangepakt.

In de nabije omgeving van locatie Fercheval in Nistelrode onderzoeken we, tot slot, de mogelijkheden voor een veilige voetverbinding tussen Fercheval en het centrum van Nistelrode.

## **Monumenten en Erfgoed**

In 2024 willen we verder uitvoering geven aan de erfgoedvisie evenals in 2023. Dit doen we door aan de slag te gaan met het beleefbaar maken van de bronsschat en het uitvoeringsplan voor 2024, waaronder de projecten Canon Bernheze, erfgoed in het Aa-dal, duurzaamheid en monumenten en de implementatie van de erfgoedkaart in het omgevingsplan. Verder is er de wens om structureel middelen op te nemen voor de organisatie van de jaarlijkse Open Monumentendag. Dit evenement maakt onderdeel uit van het gemeentelijke erfgoed-en monumentenbeleid en is als zodanig belangrijk voor de betrokkenheid en draagvlak bij de inwoners van onze gemeente.

Wij vinden ons Moluks cultureel erfgoed belangrijk en richten ons dan ook op het behoud hiervan. Met een vertegenwoordiging van de gemeenschap zijn we in gesprek over het geven van een monumentale status aan alle graven van de KNIL-militairen en hun echtgenotes. Het gaat dan over graven op kerkhoven Parkstraat en Loo in Nistelrode. Vanwege de sluiting onderzoeken we de mogelijkheid van het elders herbegraven van de KNIL-militairen en hun vrouwen, welke nu op de begraafplaats Parkstraat begraven zijn. Eind 2023 verwachten we een raadsbesluit hierover, waardoor uitvoering van plannen in 2024 kan plaatsvinden.



## Recreatie

In 2024 actualiseren we onze gemeentelijke recreatievisie waarin de ontwikkelingen, kansen en ambities op het gebied van recreatie en toerisme zijn gebundeld. Deze visie vormt de basis voor de activiteiten waar we de komende jaren op inzetten.

De Wildhorst willen we transformeren naar een gebied met toekomstperspectief. Het toekomstperspectief voorziet in een mogelijke mix van functies zoals wonen en recreëren, eventueel gekoppeld aan huisvesting van arbeidsmigranten. In 2024 ronden we een aantal langlopende juridische erfpachtprocedures af. Ondertussen werken we toe naar een haalbare business-case. Daarna volgt de ruimtelijke uitwerking waar we een beeld krijgen van de te verplaatsen of nieuw te realiseren functies. We verwachten dat we 2024 nodig zullen hebben om de ruimtelijke uitwerking verder vorm te geven.

Daarnaast dragen we actief bij aan de gebiedsontwikkelingen zoals het Aa-dal, Geopark Peelhorst en Maasvallei en Maashorst.

## Voorzieningen op peil

We investeren in nieuwe en onderhouden bestaande voorzieningen waar dat op basis van wet- en regelgeving noodzakelijk is, of waar vanwege beleidsuitgangspunten behoefte aan is. Zoals de nieuwbouw/renovatie van Op Weg en de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed. Daarbij kijken we ook naar de effectieve en efficiënte inzet van middelen en gronden, zoals bij het locatieonderzoek naar een gezamenlijk sportpark voor Heeswijk-Dinther. De uitkomst daarvan verwachten we in de eerste helft van 2024.

We organiseren in 2024 de verdere verduurzaming van ons maatschappelijk vastgoed. Daarbij maken we onderscheid tussen investeren in de gemeentelijke gebouwen en het stimuleren van verduurzaming van sociaal-culturele centra (voorheen bekend als gemeenschapshuizen), verenigings- en onderwijsgebouwen. Ondanks dat gemeenschapshuizen geen eigendom zijn van de gemeente, kiezen we voor meer dan een aanjaagfunctie. De regie voor de noodzakelijke verduurzaming van de sociaal-culturele centra ligt bij de centra zelf. Voor het uitvoeren van de maatregelen stellen we een financiële impuls ter beschikking.

In 2023 is de nota beleidsuitgangspunten voor de sociaal-culturele centra herijkt. Het beleid legt vast wat de gemeente Bernheze met de deze sociaal-culturele centra wil bereiken en welke kaders en instrumenten hiervoor nodig zijn. Eveneens is in 2023 de opdracht gegeven om het maatschappelijk vastgoed en het voorzieningenniveau in de kern Heeswijk-Dinther te onderzoeken. Het wegvallen van de ruimtes bij het Willibrordcentrum is onderdeel van dit onderzoek. In 2024 komen we met een plan hoe de voorzieningen beter aansluiten op de behoeftes van nu en die van de toekomst en welke financiële consequenties daaraan verbonden zijn.



Naast een plek om te ontmoeten, in de vorm van de sociaal-culturele centra, bieden we ook een plek om te bewegen en te sporten. Met een breed aanbod van goede buitensportaccommodaties dragen we bij aan de gezondheid van onze inwoners en een sterke sociale infrastructuur in de kernen. In 2025 en 2026 zijn de robotgrasmaaiers aan vervanging toe. Hiermee zorgen voor een efficiënte en duurzame wijze van maaien van de grasmatten. Om de sportvelden volwaardig en veilig te kunnen blijven gebruiken dienen we daarnaast de toplagen van de kunstgrasvelden te vervangen.

Door goede onderwijshuisvesting voor alle jongeren dragen we bij aan het welzijn, ontwikkeling en de gezondheid van onze jeugd en de toegankelijkheid van onderwijs in duurzame gebouwen. In 2024 vindt de nieuwbouw/renovatie van basisschool Op Weg in Vorstenbosch plaats, zoals omschreven in het IHP (integraal huisvestingsplan). Tevens geven we een verder vervolg aan de uitvoering van de motie behoud van voortgezet onderwijs in Heesch.

## **Mobiliteit en verkeersveiligheid**

Het huidige verkeer- en mobiliteitsplan is niet meer actueel. Het streven is om de mobiliteitsvisie begin 2024 gereed te hebben, waarbij we tevens de verbinding met de Omgevingsvisie maken. Vervolgens wordt de mobiliteitsvisie verder uitgewerkt en concreter gemaakt in het mobiliteitsplan. Het voornemen is om het mobiliteitsplan in 2025 klaar te hebben. Bij het opstellen van het nieuwe mobiliteitsplan is het streven om de fiets en de voetganger een prominentere rol te geven en de focus minder te gaan leggen op de auto. Hiermee dragen we bij aan de gezondheid van onze inwoners. We voeren in Heesch (2024) en Heeswijk-Dinther (2025) een verkeersanalyse uit. De resultaten hiervan nemen we mee bij de uiteindelijke planvorming.

## **Omgevingswet**

De Omgevingswet staat voor een goed evenwicht tussen het benutten en beschermen van de leefomgeving. Door verbeterde integraliteit en vernieuwende insteek van dienstbaarheid (de jammits-houding), wordt dit doel zo effectief mogelijk bereikt. Per 1 januari 2024 gaat de Omgevingswet in.

We werken samen met partnerorganisaties aan de omgevingsvisie, die we ook wel 'Ontwerp omgevingsvisie Bernheze 2040' noemen. Dit is voor de gemeente het kaderstellende document voor de fysieke leefomgeving van Bernheze. Aan de gemeenteraad wordt in het eerste kwartaal van 2024 de definitieve omgevingsvisie voorgelegd ter vaststelling. We starten vanaf 2024 met programma's onder de Omgevingswet en richten de verplichte monitoring in voor de omgevingsvisie.

Daarnaast gaan we tot 2029 bestaande visies met betrekking tot de fysieke leefomgeving integreren in de vernieuwde omgevingsvisie.



Het omgevingsplan is een van de nieuwe juridische instrumenten binnen de Omgevingswet. Het vervangt de huidige bestemmingplannen, beheersverordeningen en gemeentelijke verordeningen. Het omzetten van regels van het tijdelijke deel naar het nieuwe deel van het omgevingsplan moet eind 2031 klaar zijn. In de jaren 2024, 2025 en 2026 is extra inzet voorzien voor het opstellen van het omgevingsplan.

Vanaf 2024 behoort het voor gemeenten tot de mogelijkheden om leges in rekening te brengen voor omgevingsvergunningen. In de regio gaan we gezamenlijk verkennen hoe we, in het kader van kostendeckende tarieven, de kosten in rekening kunnen brengen bij de aanvragers.

## Wat gaan we niet doen of minder doen?

We verlagen het beschikbare budget voor kansrijke initiatieven buitengebied. Daarnaast halveren we de flexibele schil op toezicht en handhaving. Tot slot hebben we een verlaging van het budget recreatie en toerisme opgenomen in deze begroting.

## Wat mag het kosten?

### Beleidsintensiveringen 2024-2027

In onderstaande tabel is per voornemen aangegeven wat de bron van de uitgaven is. Hieronder een korte toelichting op de diverse bronnen:

- MJB : opgenomen in de meerjarenbegroting 2024-2026
- NIEUW : toevoeging ten opzichte van de meerjarenbegroting 2024-2026

Onderwerp	Bron: MJB of Nieuw	Jaar	Bedrag (in €)	Incidenteel/ Structureel/ Investing
<b>Vervanging</b>				
Opstellen beheerplan Spelen / jaarlijks budget i.v.m. reiniging valzand	Nieuw	2024	25.000	Structureel
Vervanging en verduurzaming openbare verlichting – masten o.b.v. uitvoeringsplan	MJB	2024	42.200	Investing
	MJB	2025	42.200	investering
	MJB	2026	42.200	investering
	Nieuw	2027	42.200	Investing
Uit reserve afschrijvingslasten	Nieuw	2024	-42.200	Investing
Vorming bestemmingsreserve afschrijvingslasten	Nieuw	2024	42.200	Incidenteel
Uit reserve nog nader te bestemmen – vorming bestemmingsreserve afschrijvingslasten	Nieuw	2024	-42.200	Incidenteel



Onderwerp	Bron: MJB of Nieuw	Jaar	Bedrag (in €)	Incidenteel/ Structureel/ Investering
Investerings water & riolering  Uit voorziening riolering	MJB	2024	406.000	Investering
	MJB	2025	1.622.651	Investering
	MJB	2026	1.344.760	Investering
	Nieuw	2027	462.550	Investering
	MJB	2024	-406.000	Investering
	MJB	2025	-1.622.651	Investering
	MJB	2026	-1.344.760	Investering
	Nieuw	2027	-462.550	Investering
Actualisatie nota grondbeleid	Nieuw	2027	20.000	Incidenteel
Nieuwbouw/renovatie BS Op Weg Uit reserve afschrijvingslasten Vorming bestemmingsreserve afschrijvingslasten Uit reserve nog nader te bestemmen – vorming bestemmingsreserve afschrijvingslasten	MJB	2024	3.500.000	Investering
	Nieuw	2024	-3.500.000	Investering
	Nieuw	2024	3.500.000	Incidenteel
	Nieuw	2024	-3.500.000	Incidenteel
Renovatie/uitbreiding Samenwerkingschool Eikenwijs	MJB	2026	2.500.000	Investering
Vervangen robotgrasmaaiers Prinses Irene Uit SPUK Sport	MJB	2025	35.000	Investering
	MJB	2025	-6.074	Investering
Vervangen robotgrasmaaiers VV WHV Uit SPUK Sport	MJB	2025	22.000	Investering
	MJB	2025	-3.818	Investering
Vervangen robotgrasmaaiers VV Heeswijk Uit SPUK sport	Nieuw	2026	22.000	Investering
	Nieuw	2026	-4.512	Investering
Renovatie toplaag Prinses Irene (voetbal) – verhoging krediet a.g.v. hogere vervangingskosten (IVP 2022: € 432.575,-) Uit SPUK Sport Uit reserve afschrijvingslasten Vorming bestemmingsreserve afschrijvingslasten Uit reserve nog nader te bestemmen – vorming bestemmingsreserve afschrijvingslasten	Nieuw	2024	107.425	Investering
	Nieuw	2024	-18.644	Investering
	Nieuw	2024	-88.781	Investering
	Nieuw	2024	88.781	Incidenteel
	Nieuw	2024	-88.781	Incidenteel
	Nieuw	2024	-88.781	Incidenteel
Renovatie toplaag MHC HDL (waterveld) Uit SPUK Sport Bijdrage sportvereniging meerkosten	MJB	2025	825.000	Investering
	MJB	2025	-143.182	Investering
	MJB	2025	- 5.500	Structureel
Renovatie toplaag MHC Heesch (heel zandveld) Uit SPUK Sport	MJB	2026	566.000	Investering
	MJB	2026	-98.231	Investering
Renovatie toplaag MHC Heesch (kwart zandveld) Uit SPUK sport	MJB	2026	160.000	Investering
	MJB	2026	-27.769	Investering
Bijdrage gemeente in de renovatie van De Burcht, Nieuwbouw 't Veerhuis, verduurzaming en privatisering Uit reserve nog nader te bestemmen Vrijval exploitatielasten a.g.v. privatisering	MJB	2025	325.000	Incidenteel
	MJB	2025	-325.000	Incidenteel
	MJB	2026	- 3.700	Structureel
Woonwagenbeleid	Nieuw	2024	7.000	Incidenteel
<b>Wettelijk</b>				



Onderwerp	Bron: MJB of Nieuw	Jaar	Bedrag (in €)	Incidenteel/ Structureel/ Investering
Verduurzaming gemeentelijke gebouwen	MJB	2024	100.000	Investering
Uit reserve afschrijvingslasten	Nieuw	2024	-100.000	Investering
Vorming bestemmingsreserve afschrijvingslasten	Nieuw	2024	100.000	Incidenteel
Uit reserve nog nader te bestemmen – vorming bestemmingsreserve afschrijvingslasten	Nieuw	2024	-100.000	Incidenteel
Uitvoeren maatregelen EML MFA De Stuik, CC De Wis, CC Servaes en CC Nesterlé	MJB	2024	66.550	Investering
Opstellen programma's Omgevingsvisie	MJB	2024	30.000	Incidenteel
	MJB	2025	30.000	Incidenteel
	Nieuw	2026	30.000	Incidenteel
	Nieuw	2027	30.000	Incidenteel
Uit reserve nog nader te bestemmen	MJB	2024	-30.000	Incidenteel
	MJB	2025	-30.000	Incidenteel
	Nieuw	2026	-30.000	Incidenteel
	Nieuw	2027	-30.000	Incidenteel
Uitvoeren en monitoren omgevingsvisie	MJB	2024	12.500	Incidenteel
	Nieuw	2025	12.500	Incidenteel
	Nieuw	2026	12.500	Incidenteel
	Nieuw	2027	12.500	Incidenteel
Uit reserve nog nader te bestemmen	MJB	2024	-12.500	Incidenteel
	Nieuw	2025	-12.500	Incidenteel
	Nieuw	2026	-12.500	Incidenteel
	Nieuw	2027	-12.500	Incidenteel
Opstellen en onderhoud omgevingsvisie (Aanpassen omgevingsvisie (4-jaarlijks, na GR-verkiezingen en participatief)	Nieuw	2024	20.000	Incidenteel
	Nieuw	2025	20.000	Incidenteel
	Nieuw	2026	50.000	Incidenteel
	Nieuw	2027	50.000	Incidenteel
Uit reserve nog nader te bestemmen	Nieuw	2024	-20.000	Incidenteel
	Nieuw	2025	-20.000	Incidenteel
	Nieuw	2026	-50.000	Incidenteel
	Nieuw	2027	-50.000	Incidenteel
Omgevingsplan	MJB	2024	50.000	Incidenteel
Omgevingsplan incl. NRD	MJB	2025	25.000	Incidenteel
Omgevingsplan incl. MER en Commissie MER	Nieuw	2026	75.000	Incidenteel
Uit reserve nog nader te bestemmen	MJB	2024	-50.000	Incidenteel
	MJB	2025	-25.000	Incidenteel
	Nieuw	2026	-75.000	Incidenteel
Omgevingswet - Opleiden programma	MJB	2024	20.000	Incidenteel
Uit reserve nog nader te bestemmen	MJB	2024	-20.000	Incidenteel
Omgevingswet - Inhuur extern personeel kernteam omgevingsplan	MJB	2024	435.000	Incidenteel
	Nieuw	2025	305.000	Incidenteel
	Nieuw	2026	155.000	Incidenteel
Uit reserve nog nader te bestemmen	MJB	2024	-435.000	Incidenteel
	Nieuw	2025	-305.000	Incidenteel
	Nieuw	2026	-155.000	Incidenteel



Onderwerp	Bron: MJB of Nieuw	Jaar	Bedrag (in €)	Incidenteel/ Structureel/ Investering
<b>Overig</b>				
Uitvoeren verkeersanalyse Heeswijk-Dinther en Heesch	Nieuw	2024	50.000	Incidenteel
	Nieuw	2025	50.000	Incidenteel
Aanschaf meldingensysteem voor de openbare ruimte	Nieuw	2024	27.000	Investering
	Nieuw	2024	12.000	Structureel
Uit reserve afschrijvingslasten	Nieuw	2024	-27.000	Investering
Vorming bestemmingsreserve afschrijvingslasten	Nieuw	2024	27.000	Incidenteel
Uit reserve nog nader te bestemmen – vorming bestemmingsreserve afschrijvingslasten	Nieuw	2024	-27.000	Incidenteel
Extra onderhoud centra (gluttons) (was in kadernota volledig in 2024)	Nieuw	2025	55.000	Structureel
Renovatie Weijen te Nistelrode - uitvoering	MJB	2025	1.780.757	Investering
Uit voorziening riolering (i.v.m. subsidie woningbouw)	MJB	2025	-530.757	Investering
Renovatie Laar te Nistelrode – uitvoering	MJB	2026	1.285.060	Investering
Uit voorziening riolering	MJB	2026	-360.060	Investering
Herinrichting Schoonstraat te Heesch:				
Vorbereidingskrediet	MJB	2024	50.000	Investering
Uitvoering	MJB	2025	1.185.894	Investering
Uit voorziening riolering	MJB	2025	- 685.894	Investering
Uit reserve afschrijvingslasten	Nieuw	2024	-50.000	Investering
Vorming bestemmingsreserve afschrijvingslasten	Nieuw	2024	50.000	Incidenteel
Uit reserve nog nader te bestemmen – vorming bestemmingsreserve afschrijvingslasten	Nieuw	2024	-50.000	Incidenteel
Herstraten Peelstraat te Vorstenbosch (was in kadernota volledig opgenomen in 2024)	MJB	2025	50.000	Investering
Herinrichting Raadhuisplein te Nistelrode - uitvoering	MJB	2027	325.000	Investering
Gouverneursweg te Heeswijk-Dinther	MJB	2025	450.000	Investering
Heuvel Vorstenbosch:				
Vorbereidingskrediet	MJB	2025	50.000	Investering
Uitvoering	MJB	2026	552.490	Investering
Uit voorziening riolering	MJB	2026	-152.490	Investering
Reconstructie Den Berg:				
Vorbereidingskrediet	Nieuw	2025	69.000	Investering
Uitvoering	Nieuw	2026	716.210	Investering
Bijdrage wegbeheer	Nieuw	2026	-15.000	Investering
Uit voorziening riolering	Nieuw	2026	-426.210	Investering
Reconstructie Weijen – Heescheweg e.o:				
Scenariostudie	Nieuw	2025	50.000	Investering
Vorbereidingskrediet	Nieuw	2026	100.000	Investering
Uitvoeringskrediet	Nieuw	2027	1.256.550	Investering
Uit voorziening riolering	Nieuw	2027	-56.550	Investering
Reconstructie: ontsluiting Kleinwijk te Nistelrode	Nieuw	2025	250.000	Investering





Onderwerp	Bron: MJB of Nieuw	Jaar	Bedrag (in €)	Incidenteel/ Structureel/ Investering
Reconstructie: Veilige looproute Fercheval naar Nistelrode (Dintherseweg )	Nieuw	2024	125.000	Investering
Uit reserve afschrijvingslasten	Nieuw	2024	-125.000	Investering
Vorming bestemmingsreserve afschrijvingslasten	Nieuw	2024	125.000	Incidenteel
Uit reserve nog nader te bestemmen – vorming bestemmingsreserve afschrijvingslasten	Nieuw	2024	-125.000	Incidenteel
Gevolgen herijking Nota beleidsuitgangspunten sociaal-culturele centra	Nieuw	2024	pm	Structureel
Uitwerking projectplan maatschappelijk vastgoed en voorzieningenniveau Heeswijk-Dinther incl. Willibrordcentrum	Nieuw	2024	pm	Incidenteel
Acties voortvloeiend uit het Groenstructuurplan. Hierover vindt in 2023 bestuurlijke besluitvorming plaats. (was in kadernota volledig opgenomen in 2024)	Nieuw	2025	25.000	Structureel
Vergroeningsplan uitvoeren (dekking bestaat uit middelen begroting én de voorziening groencompensatie. Naarmate de voorziening meer gevuld raakt kunnen de incidentele middelen afnemen)	Nieuw Nieuw	2025 2026	25.000 10.000	Incidenteel Incidenteel
Formatie op peil: werkvoorbereider groen (vergroeningsplannen, klimaatplannen, groenrenovaties enz.)	Nieuw	2024	80.000	Structureel
Formatie op peil: projectleider groen (coördinatie diverse groenplannen en ecologische verbindingzones, nieuwe natuurterreinen/bossen) (was in kadernota volledig opgenomen in 2024)	Nieuw	2025	80.000	Structureel
Uitvoeren bewustwordingscampagne (was in kadernota volledig opgenomen in 2024)	Nieuw	2025	20.000	Structureel
Acties voortvloeiend uit het Groenstructuurplan:				
- Formatie op peil: databeheer groen t.b.v. planmatig groenbeheer, monitoring en verantwoording (0,25 fte)	Nieuw	2025	20.000	Structureel
- Formatie op peil: natuurbeheerder buitengebied zodat alle landschapselementen, natuurgebieden en bossen het maatwerkbeheer krijgen dat nodig is om de biodiversiteitsdoelstellingen te halen (0,5 fte) (was in kadernota volledig opgenomen in 2024)	Nieuw	2025	40.000	Structureel
Deelname Stimuleringsregeling Landschap 2024-2027	Nieuw Nieuw Nieuw Nieuw	2024 2025 2026 2027	25.000 25.000 25.000 25.000	Incidenteel Incidenteel Incidenteel Incidenteel
Uit Ruimte voor Ruimte-gelden	Nieuw Nieuw Nieuw Nieuw	2024 2025 2026 2027	-25.000 -25.000 -25.000 -25.000	Incidenteel Incidenteel Incidenteel Incidenteel
Deelname ErvenPlusprogramma 4.0	Nieuw	2026	22.000	Incidenteel
Uit Ruimte voor Ruimte-gelden	Nieuw	2026	-22.000	Incidenteel



Onderwerp	Bron: MJB of Nieuw	Jaar	Bedrag (in €)	Incidenteel/ Structureel/ Investering
Ontwikkelen natte EVZ's – realisatie EVZ en wandelen langs de Aa	MJB	2025	130.702	Incidenteel
Uit reserve nog nader te bestemmen (was in kadernota volledig opgenomen in 2024)	MJB	2025	-130.702	Incidenteel
Uitvoeringsprogramma erfgoedvisie	MJB	2024	50.000	Incidenteel
	Nieuw	2025	50.000	Incidenteel
	Nieuw	2026	50.000	Incidenteel
	Nieuw	2027	50.000	Incidenteel
Verplaatsen bakhuis molen Nistelrode	MJB	2025	74.085	Investering
Organiseren Open Monumentendag	Nieuw	2024	10.000	Structureel
Beleefbaar maken bronsschat	Nieuw	2024	50.000	Incidenteel
	Nieuw	2025	50.000	Incidenteel
Uit reserve nog nader te bestemmen	Nieuw	2024	-50.000	Incidenteel
	Nieuw	2025	-50.000	Incidenteel

## Ombuigingen bestaande begroting

Om te komen tot een structureel sluitende begroting 2024 hebben we kritisch gekeken naar het bestaande beleid. Vanuit deze kritische blik stellen we voor om onderstaande ombuigingen door te voeren.

Onderwerp		Jaar	Bedrag (in €)	Incidenteel/ Structureel/
Stimulering kansrijke initiatieven buitengebied		2024	-31.066	Structureel
Halveren flexibele schil toezicht en handhaving		2024	-50.000	Structureel
Verlaging budget recreatie en toerisme		2024	-15.500	Structureel



## Lasten en baten 2022-2024

Nr.	Omschrijving taakveld	Lasten			Baten		
		2022	2023	2024	2022	2023	2024
0.3	Beheer overige gebouwen gronden	36.042.973	280.875	239.394	36.607.129	356.977	348.955
2.1	Verkeer en vervoer	3.843.401	4.546.397	4.770.549	382.047	427.378	282.989
2.2	Parkeren	4.425	4.425				
2.5	Openbaar vervoer	2.727	8.670	6.518			
3.4	Economische promotie, excl. toeristenbelasting	659.432	705.057	635.608	470.368	108.156	108.702
4.2	Onderwijshuisvesting	1.222.637	1.049.908	1.164.853	144.262	64.248	51.355
5.2	Sportaccommodaties	2.084.248	2.563.856	2.370.062	739.903	748.033	789.251
5.4	Musea	29.652	25.210	25.096	4.557	6.227	6.613
5.5	Cultureel erfgoed	173.701	295.239	188.751	16.200	10.800	10.800
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.211.282	2.471.909	2.314.121	329.042	47.424	19.223
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie (verenigingsaccommodaties en gemeenschapshuizen)	846.001	1.079.069	726.128	329.124	314.340	343.042
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	83.897	121.530	24.864	63.113	54.750	41.417
8.1	Ruimtelijke ordening	2.375.624	2.256.168	1.372.425	253.928	302.812	267.332
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerrein)	5.869.427	11.305.387	7.378.139	7.154.329	13.014.747	8.550.038
8.3	Wonen en bouwen	1.614.745	2.032.397	1.865.835	1.748.061	1.722.871	1.868.327
0.10	Mutatie reserves programma 1	3.836.062	4.373.972	1.171.899	4.138.979	5.041.264	286.645
	<b>Totaal</b>	<b>60.900.234</b>	<b>33.120.069</b>	<b>24.254.242</b>	<b>52.381.042</b>	<b>22.220.027</b>	<b>12.974.689</b>

## Lasten en baten 2024-2027

Nr.	Lasten				Baten			
	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
0.3	239.394	246.989	254.124	261.723	348.955	348.955	348.955	348.955
2.1	4.770.549	4.966.259	5.071.693	5.189.277	282.989	291.402	298.991	306.041
2.2								
2.5	6.518	6.746	6.952	7.143				
3.4	635.608	643.400	648.465	666.641	108.702	109.030	109.325	109.599
4.2	1.164.853	1.153.521	1.142.523	1.117.954	51.355	51.355	51.355	51.355
5.2	2.370.062	2.436.748	2.498.239	2.550.444	789.251	815.933	835.035	852.788
5.4	25.096	25.840	26.519	27.162	6.613	6.845	7.054	7.248
5.5	188.751	195.168	200.980	206.409	10.800	10.800		
5.7	2.314.121	2.615.231	2.676.474	2.742.282	19.223	19.825	20.368	20.872
6.1	726.128	714.000	718.842	730.650	343.042	351.881	353.279	360.504
7.5	24.864	26.600	28.164	29.620	41.417	42.867	44.174	45.389



	Lasten				Baten			
8.1	1.372.425	1.433.293	1.486.759	1.555.857	267.332	267.938	268.486	268.994
8.2	7.378.139	7.531.703	7.600.891	7.664.337	8.550.038	7.531.703	7.600.891	7.664.337
8.3	1.865.835	1.939.639	2.009.563	2.054.296	1.868.327	1.924.147	1.973.767	2.019.347
0.10	1.171.899				286.645	269.145	269.145	269.145
<b>Totaal</b>	<b>24.254.242</b>	<b>23.935.137</b>	<b>24.370.188</b>	<b>24.803.795</b>	<b>12.974.689</b>	<b>12.041.826</b>	<b>12.180.825</b>	<b>12.324.574</b>

## Brondocumenten

- Duurzaam Mobiliteitsplan Bernheze 2016-2022 (mei 2016)
- Beleidsplan Openbare Verlichting 2022-2025 (januari 2022)
- Beleidsplan Civiele Kunstwerken 2023-2031 (juli 2022)
- Kwaliteitscatalogus openbare ruimte 2018 (CROW)
- Beleidsnotitie adaptief wegbeheer (juli 2018)
- Nota gemeenschapshuizen 2000 (mei 2000)
- Nota Maatschappelijk Vastgoed 2016 (oktober 2016)
- Erfgoedverordening Bernheze 2019 (december 2018)
- Subsidieverordening gemeentelijke monumenten Bernheze 2012 (december 2011)
- Erfgoedvisie "Ode aan het boeren leven" (mei 2020)
- Archeologiebeleid 2011 (incl. archeologiekartaart) (februari 2011)
- Woonvisie 2016-2021 (mei 2016)
- Nota grondbeleid (december 2019)
- Structuurvisie (2010)
- Beleidsplan huisvesting internationale werknemers (10 december 2020)



## Programma 2: Gezonde zorgzame gemeente

In een gezonde en zorgzame gemeente kan iedereen meedoen en dragen inwoners zorg voor elkaar. Dit vraagt om een zorgzame en sociale gemeenschap en om veerkrachtige en weerbare inwoners. Om dit te bereiken zetten we onder andere algemene voorzieningen en individuele ondersteuning in voor onze inwoners. We zoeken daarbij naar algemeen toegankelijke en collectieve voorzieningen om de gang naar individuele ondersteuning minder noodzakelijk te maken. Dat wil niet zeggen dat we er niet zijn voor onze inwoners.

Ondanks dat we in Bernheze elkaar graag helpen, blijven er altijd mensen die kwetsbaar zijn en individuele hulp nodig hebben om mee te blijven doen in de samenleving. Alle inwoners kunnen bij ons terecht en we denken graag mee hoe we, met name de meer kwetsbare doelgroepen, vooruit kunnen helpen. Bij de uitdagingen van vandaag én morgen zijn wat ons betreft een sterk verenigingsleven en inwonersinitiatieven onmisbaar.

In het bestuursprogramma onderstreepte het huidige college het belang en de kansen voortkomend uit het gedachtegoed van positieve gezondheid. Positieve gezondheid richt zich op het versterken van de veerkracht van de mensen zelf en het vergroten van hun kwaliteit van leven. Verschillende landelijke programma's en akkoorden, zoals het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), onderstrepen dat belang, ook vanuit het Rijk, op dit thema. We grijpen de kansen die deze ontwikkelingen ons bieden en zorgen dat we breed aangehaakt blijven op de ontwikkelingen in het kader van IZA, waarvoor we als regio gevraagd hebben aan Den Bosch om als mandaatgemeente op te treden.

### Wat willen we bereiken?

- Iedereen kan meedoen in onze gemeenschap;
- Een vitaal verenigingsleven wat de cohesie in onze gemeenschap ondersteunt;
- Toegankelijke ondersteuning indien nodig via collectieve en individuele voorzieningen;
- Gezonde inwoners (in de breedste zin van het woord), we zetten hier preventief op in vanuit het gedachtegoed van positieve gezondheid;
  - o Iedere inwoner kan sporten of bewegen;
  - o We stimuleren deelname aan cultuur en cultuureducatie met name van onze jeugd;
  - o Inwoners zijn geïnformeerd over een gezonde manier van leven;
- Uitgebreide mogelijkheden voor de ondersteuning van mantelzorgers;
- Een goede toegang tot onderwijs voor onze kinderen;
- Een integrale benadering en samenwerking met (maatschappelijke) partners waarbij onze inwoners centraal staan.



## Wat gaan we daarvoor doen?

### Inclusieve samenleving

Iedereen kan op zijn manier meedoen en ondersteuning is voor iedereen toegankelijk, dat is onze visie op een inclusieve samenleving. Hiervoor bieden we onder andere een integrale toegang van het sociaal domein en stimuleren we het verenigingsleven en inwonersinitiatieven.

Onze integrale toegang, Wegwijzer, blijft zich ook in 2024 verder ontwikkelen, mede op basis van de evaluatie die in 2023 werd gehouden. Verder werkt Wegwijzer continu aan haar bekendheid, o.a. door middel van communicatie en door een goede positionering in de kernnetwerken en ten opzichte van het opbouwwerk in de kernen. Wegwijzer ontwikkelt zich, naast haar kerntaken, eveneens door als meldpunt voor eenzaamheid.

In 2025 verwachten we dat de incidentele middelen uit het Maatschappelijk Ondersteuningsfonds zijn uitgeput. Een herijking van het werkbudget Wegwijzer is daarom voor 2026 en verder noodzakelijk. Daarnaast merken we dat het aantal aanvragen en meldingen blijft toenemen. Dit is deels passend bij de vergrijzing van onze gemeente, maar heeft ook een relatie met de taken die vanuit Beschermd Wonen op ons afkomen. Mede hierom breiden we team Wegwijzer uit met 1 fte Wmo-consulent per 2025.

We versterken lokale samenwerkende organisaties (Kernnetwerken, voorheen burgerinitiatieven of dorpsinitiatieven) zorg en welzijn om de zorg nabij zo goed mogelijk te faciliteren. De uitgangspunten die we in 2023 met elkaar hebben vastgelegd, rollen we in 2024 verder uit. Per kern is er één kernnetwerk die initiatieven en activiteiten op het terrein van het sociaal domein coördineert. De Kernnetwerken hebben draagvlak, sluiten aan bij de behoeften van inwoners en zorgen voor onderlinge hulp en samenwerking in een kern. Wij faciliteren en versterken dit door coördinatie en financiële middelen vanuit de gemeente. Daarbij ondersteunen de professionals van ONS welzijn de eigen kracht én samenkracht van onze inwoners. In 2023 investeerden we in opbouwwerk, in 2024 versterken we het jongerenwerk van ONS welzijn. Daarmee sorteren we voor op de ontwikkelingen in de Landelijke Hervormingsagenda (LHA). We stimuleren hierdoor ook een verschuiving van individuele naar meer collectieve (preventieve) ondersteuning. Zo kunnen we onze inwoners zo vroeg mogelijk helpen en tegelijkertijd de druk op individuele voorzieningen verlichten.

We hebben een grote opgave van huisvesting en opvang van asielzoekers, Oekraïense vluchtelingen en een fors hogere taakstelling en daarmee instroom van statushouders. Het huisvestingsvraagstuk zal ook in 2024 om een grote ambtelijke inzet en een aantal belangrijke politieke keuzes vragen. Naast de huisvesting van de genoemde groepen hebben we ook een opgave voor wat betreft de huisvesting van zogenaamde spoedzoekers, overlastgevende personen, dak- en thuislozen en inwoners die afhankelijk zijn van begeleid of beschermd wonen.



We hebben een projectorganisatie met projectleider met als opdracht het huisvesten van de verschillende specifieke doelgroepen in 2024.

## **Kunst en cultuur**

Kunst en cultuur is toegankelijk voor iedereen en op een laagdrempelige wijze. In het gedachtegoed van positieve gezondheid, draagt ook deelname aan culturele activiteiten bij aan het versterken van veerkracht. We investeren daarom in de Muzelinck als brede cultuurorganisatie. De Muzelinck zorgt ervoor dat onze jeugd via het onderwijs kennismaakt en deelneemt aan cultuuruitingen. Vanaf 2025 komen er landelijk maatregelen om bibliotheken en lokale omroepen verder te professionaliseren. In 2024 wordt bekend wat deze maatregelen van de gemeente Bernheze zal vragen.

## **Participatie via werk en inkomen**

Werk is een belangrijke manier om aan inkomen te komen en draagt bij aan zinvolle dagbesteding en betrokkenheid bij de samenleving. We zetten ons daarom in voor alle mensen die kunnen werken maar daarbij ondersteuning nodig hebben. Als werken niet haalbaar is zoeken we naar een passend ander aanbod, gericht op activering.

De participatiewet is in 2023 uitgebreid met meer re-integratievoorzieningen zodat we mensen met een arbeidsbeperking nog beter kunnen begeleiden naar werk. De ondersteuning richt zich zowel op de werknemer als de werkgever.

Het Mobiliteitscentrum PIM draagt bij aan de begeleiding van mensen met een arbeidsvraagstuk, maar ontwikkelt zich inmiddels ook tot een plaats waar mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt terecht kunnen voor activering.

We helpen inwoners met geldzorgen en geldproblemen door middel van verschillende minimaregelingen, lokale samenwerking en schuldhulpverlening (via de gemeente Meierijstad). Aanvullende hierop biedt Ons Welzijn hulp aan in de vorm van sociaal raadslieden, de formulierenbrigade en het opbouwwerk.

## **Zorg en ondersteuning 0 tot 100 jaar**

We bieden ondersteuning voor al onze inwoners, van prenatale zorg tot aan 100+ jaar. We hanteren een integrale benadering en samenwerking met (maatschappelijke) partners waarbij onze inwoners centraal staan. We sluiten aan bij de ontwikkelingen rondom het Integraal Zorg Akkoord (IZA), het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en de Landelijke Hervormingsagenda Jeugd (LHA). De vergrijzing van onze gemeente, een toenemende (multidisciplinaire) vraag en schaarste in zorgaanbieders maakt dat we continu in beweging blijven om vraag en aanbod op elkaar af te stemmen.



We ontwikkelen passende alternatieven voor (dure) zorg in natura, zoals een algemene voorziening Huishoudelijke Verzorging als onderdeel van de regionale inkoop HV. Daarnaast blijven we ons richten op vernieuwingen en aanscherping van onze huidige dienstverlening. Ook volgen we de landelijke ontwikkelingen rondom de aanpassing van de wetgeving Inkomensafhankelijke bijdrage per 1-1-2026.

De ondersteuning voor mantelzorgers blijven we op dezelfde wijze uitvoeren (waaronder de inzet van de mantelzorgmakelaars en de activiteiten van ONS Welzijn). Het herzien van het beleid (2021-2024) is momenteel niet nodig en wordt uitgesteld.

Ondanks dat de doordecentralisatie van beschermd wonen wordt uitgesteld, blijft ons streven gelijk: per 1 januari 2024 gereed zijn en werken op de in het *koersdocument inwoners met een psychische kwetsbaarheid vastgestelde* manier. Op deze wijze zorgen we ervoor dat mensen met een psychische kwetsbaarheid zoveel mogelijk thuis wonen, zoveel mogelijk zelfredzaam zijn en participeren naar vermogen.

De landelijke hervormingsagenda jeugd (LHA) zorgt ervoor dat jeugdhulp beter beschikbaar is voor de meest kwetsbare gezinnen. Zo komen er duidelijke wettelijke kaders wat er nog onder de jeugdhulpplicht valt. Ook het regionaal beleidskader jeugd geeft richting aan regionale en lokale mogelijkheden voor jeugdhulp. Hiermee komt er een beweging naar de voorkant. Dit heeft consequenties voor onze lokale toegang en teams. We investeren daarom in onze wijkteams. We hebben speciale aandacht voor de doelgroep jongeren in verblijf of in kwetsbare positie. En, met een integrale aanpak voor onze jongeren willen we de overgang (16-27) minder groot maken en begeleiding bieden bij de vragen die er spelen.

## Gelijke kansen op onderwijs

Met een startkwalificatie worden de kansen op een baan en daarmee een zelfredzaam leven vergroot. Om te zorgen voor een goede start op school zetten we Voorschoolse educatie in voor peuters met een taalachterstand. We evalueren dit aanbod in 2024. Op basis van de evaluatie willen we samen met aanbieders van voorschoolse educatie het aanbod verbeteren zodat we meer peuters bereiken.

We willen gelijke kansen voor anderstalige leerlingen in het onderwijs. Zij hebben vaak een forse taalachterstand wat doorwerkt in hun verdere schoolloopbaan. In Bernheze financieren we in dat kader de taalbrigade. In 2023 hebben we deze taalbrigade uitgebreid. In het najaar van 2024 evalueren we de meerwaarde van deze uitbreiding.

Vanuit het Nationaal Programma Onderwijs (tijdelijke middelen tot augustus 2025 inzetbaar) financieren we de aansluiting van een professional van Wegwijzer op alle scholen. Daarnaast zetten we op de basisscholen een familiecontactpersoon in die leerlingen en ouders met zorgvragen ondersteund. De inzet van deze twee professionals wordt in het najaar 2025 geëvalueerd.





## Positieve gezondheid

We zetten collectieve preventieactiviteiten in voor het bevorderen van de gezondheid voor brede doelgroepen (ouderen, jongeren, volwassenen). Dat doen we ook in verbinding met de SPUK GALA regeling. Zo richten we ons op het terugdringen van het alcoholgebruik, overgewicht, vergroten van de mentale gezondheid / weerbaarheid, en roken/drugs omdat we verwachten hiermee de meeste gezondheidswinst te behalen.

We onderzoeken de meerwaarde van JOGG (jongeren op gezond gewicht) en Kansrijke start (voor kinderen tot 2 jaar) voor Bernheze en maken gebruik van landelijke subsidieregelingen hiervoor. We zetten (aanvullende) ondersteuning in gericht op het voorkomen van eenzaamheid en psychische problematiek.

We stimuleren een fysieke gezonde leefomgeving waarbij de functies, ontspannen, ontmoeten, spelen, sporten en natuur met elkaar worden verbonden zodat we voor jong en oud een aantrekkelijke gezonde ontmoetingsplek realiseren.

## Sport en bewegen

Sporten en bewegen hebben een positief effect op de fysieke en mentale gezondheid van onze inwoners. We zetten daarom in op kwalitatief goede en toegankelijke voorzieningen, zowel voor verenigingen als in de openbare ruimte. Daarnaast stimuleren en ondersteunen we op verschillende manieren voldoende en gezond bewegen. Zo werken we samen met vrijwilligers en professionals aan de uitvoering van het Sportakkoord Bernheze en organiseren we de inzet van combinatiefunctionarissen.

## Wat gaan we niet doen of minder doen?

Het Project Kunst in Nieuwe Wijken is nog nauwelijks tot uitvoering gekomen. We gaan daarom stoppen met dit project. We behouden hierbij de mogelijkheid om jaarlijks een initiatief vanuit onze inwoners te kunnen omarmen.

Voor de periode 2024 tot 2027 zijn incidentele POK-middelen beschikbaar gesteld voor de dienstverlening en het faciliteren van rechtsbescherming van inwoners in het kader van de Kinderopvangtoeslag affaire. Deze middelen zijn niet geoormerkt en, daarnaast, ook niet volledig benodigd. We laten deze middelen vrijvallen. Wanneer er zich alsnog zaken voordoen kunnen we deze bekostigen vanuit de reserve transities. Daarnaast kunnen onze inwoners ondersteuning krijgen via de sociale raadslieden bij ONS Welzijn.

We indexeren de subsidies van onze professionele organisaties niet en gaan het gesprek aan over de consequenties van die keuze. In dat gesprek nemen we mee dat we gerichte investeringen in o.a. Muzelinck en ONS Welzijn nodig achten, bijvoorbeeld op jeugd. De ombuigingen richten zich



op die activiteiten waar een efficiëntiewinst te behalen valt, sprake is van meer inzet dan nodig, of alternatieven voor handen zijn.

Voor wat betreft AED's in de gemeente kiezen we ervoor om minder te investeren in enerzijds de 100% dekkinggraad en anderzijds de training van vrijwilligers. Zorgverzekeraars en sportverenigingen kunnen de EHBO-trainingen ook faciliteren. Daarnaast is een 100% dekkinggraad in een rurale gemeente lastig te behalen.

We zijn voornemens de compensatie van de legeskosten voor het aanvragen van een gehandicaptenparkeerkaart te schrappen.

Tot slot stoppen we met de uitreiking van de cultuureducatieprijs.

## **Verbonden partijen**

Hier geven we weer in hoeverre onze verbonden partijen bijdragen aan de doelstelling van dit programma. De verbonden partijen hebben we ook toegelicht in de paragraaf Verbonden partijen.

### **Regionaal Bureau Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten Brabant Noordoost (RBL BNO)**

Het RBL BNO voert voor gemeente Bernheze en de regio de wettelijk verplichte taken rond leerplicht en RMC (Regionale Meld- en coördinatiefunctie) uit. Het voorkomen en terugdringen van ongeoorloofd schoolverzuim, voortijdig schoolverlaten en langdurig thuiszitten is haar kerntaak.

### **Werkvoorzieningschap Noordoost-Brabant**

Het Werkvoorzieningschap is opdrachtgever voor IBN als uitvoeringsorganisatie van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). Het Werkvoorzieningschap is namens zes gemeenten enig aandeelhouder en eigenaar van IBN.

### **Centrumregeling WMO en Wvggz Brabant Noordoost-Oost**

Gemeente Oss is centrumgemeente voor de inkoop van Wmo-ondersteuning (voor de taken die vanaf 2015 door de gemeente worden uitgevoerd). De centrumgemeente koopt in namens de deelnemende gemeenten. Tevens kopen we in de regio gezamenlijk de uitvoerende taken vanuit de Wvggz (Wet verplichte Ggz) sinds 2020 samen in. Regionale inkoop leidt tot minder administratieve lasten voor de aanbieders, meer eenheid in de regio en een sterkere positie in het gesprek met aanbieders.



## **Centrumregeling Jeugdhulp Noordoost-Brabant**

In Noordoost Brabant kopen we gezamenlijk de jeugdhulp in. Daarvoor is een gemeenschappelijke regeling met een centrumgemeente ('s-Hertogenbosch). Gezamenlijke inkoop leidt tot minder administratieve lasten voor aanbieders, efficiëntere inkoop en een betere positie in de onderhandeling met aanbieders. Een aantal taken (bijvoorbeeld gesloten jeugdzorg) moeten gemeenten verplicht gezamenlijk inkopen.

## **Kleinschalig Collectief Vervoer Brabant Noordoost (KCV)**

Elf gemeenten zijn opdrachtgever voor het WMO-personenvervoer. Samen vormen zij het KCV. Met vervoer op maat dragen zij bij aan bereikbaarheid voor iedereen, en daarmee aan de participatie ook voor mensen met een beperking.

## **Gezondheidsdienst Hart voor Brabant (GGD)**

De GGD voert taken uit voor ruim 1 miljoen inwoners voor zijn werkgebied. Hij bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van alle inwoners, met speciale aandacht voor kwetsbare inwoners en de jeugd.

## **Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden, West en Noord (RAV)**

De RAV is een gemeenschappelijke regeling van 45 gemeenten. De RAV verzorgt het ambulancevervoer, houdt de meldkamer ambulancezorg in stand en levert een bijdrage aan de Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (GHOR). Gemeenten betalen sinds 2012 geen bijdrage meer voor de RAV. Er wordt onderzoek gedaan naar welke organisatievorm in de toekomst past bij de RAV en wat daarin de wettelijke mogelijkheden zijn. Tot die tijd blijft de gemeenschappelijke regeling bij de gemeenten.

## **Beleidsindicatoren**

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit [waarstaatjegemeente.nl](http://waarstaatjegemeente.nl) weer. Om de cijfers van Bernheze te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 25.000 tot 50.000 inwoners.



Beleidsindicator	Jaar realisatie	Referentie	Bernheze
Absoluut verzuim (aantal leerplichtigen per 1.000 leerlingen 5-18 jr) <sup>1</sup>	2018	1,4	Geen data
	2019	1,8	Geen data
	2020	2,1	2,4
	2021	2,0	1,1
	2022	4,2	8,0
Relatief verzuim (aantal leerplichtigen per 1.000 leerlingen 5-18 jr) <sup>2</sup>	2018	23	12
	2019	22	8
	2020	17	7
	2021	18	11
	2022	21	13
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers) (% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs) <sup>3</sup>	2018	1,5	0,9
	2019	1,7	1,1
	2020	1,4	1,1
	2021	1,6	1,0
	2022	Geen data	Geen data
Niet wekelijkse sporters (%) >19 jaar	2012	47,8	36,1
	2016	49,5	42,8
	2020	50,7	41,4
	2021 t/m 2022	Geen data	Geen data
Aantal banen (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar)	2018	687,4	578,9
	2019	701,7	597,8
	2020	701,4	596,4
	2021	707,1	612,3
	2022	726,1	625,8
Jongeren met een delict voor de rechter (% 12 t/m 21 jarigen)	2018	1%	0%
	2019	1%	1%
	2020	1%	0%
	2021	1%	1%
	2022	Geen data	Geen data
Kinderen in uitkeringsgezin dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen (% kinderen tot 18 jaar)	2018	5%	3%
	2019	4%	3%
	2020	4%	3%
	2021	4%	3%
	2022	Geen data	Geen data
Werkloze jongeren (% 16 t/m 22 jarigen)	2018	2%	1%
	2019	1%	1%
	2020	2%	1%
	2021	1%	2%
	2022	Geen data	Geen data
Netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame beroepsbevolking t.o.v. de beroepsbevolking)	2018	69,5	72,1
	2019	70,4	72,9
	2020	70,1	72,2
	2021	71,0	73,9
	2022	72,5	74,7



Beleidsindicator	Jaar realisatie	Referentie	Bernheze
Personen met een bijstandsuitkering (aantal per 10.000 inwoners 18 jaar en ouder)	2018	267,7	161,0
	2019	253,8	154,3
	2020	325,8	342,4
	2021	277,7	169,7
	2022	Geen data	Geen data
Lopende re-integratievoorzieningen (aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar)	2019	188,1	107,3
	2020	194,0	116,1
	2021	Geen data	136,2
	2022	192,0	120,1
Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar) <sup>4</sup>	2018	11,3	9,2
	2019	12,0	9,5
	2020	11,7	10,3
	2021	13,4	12,9
	2022	13,2	13,5
Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)	2018	1,1	0,8
	2019	1,2	0,9
	2020	1,2	0,8
	2021	1,3	0,8
	2022	1,2	0,9
Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar)	2018	0,4	Geen data beschikbaar
	2019	0,3	
	2020	0,3	
	2021	Geen data	
	2022	Geen data	
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO (aantal per 10.000 inwoners)	2018	593	520
	2019	643	550
	2020	676	590
	2021	689	590
	2022	Geen data	610

1) Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school.

2) Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is.

3) Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 – 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.

4) In de indicator jongeren met jeugdhulp zijn per 2021 veranderingen doorgevoerd in de verzameling en verwerking van de data, die leiden tot een trendbreuk in de uitkomsten over 2020 en 2021. Hierdoor zijn de uitkomsten over de jeugdhulp over de jaren 2021 en later niet goed te vergelijken met de uitkomsten over de jaren 2018 t/m 2020.

## Wat mag het kosten?

### Beleidsintensiveringen 2024-2027

In onderstaande tabel is per voornemen aangegeven wat de bron van de uitgaven is. Hieronder een korte toelichting op de diverse bronnen:

- MJB : opgenomen in de meerjarenbegroting 2024-2026
- NIEUW : toevoeging ten opzichte van de meerjarenbegroting 2024-2026



Onderwerp	Bron: MJB Nieuw	Jaar	Bedrag (in €)	Incidenteel/ Structureel/ Investing
<b>Wettelijk</b>				
Wmo beschermd wonen (gemeentelijke en regionale uitvoering)	MJB	2023-2027	Rijks- middelen	Structureel
Uitvoering Beleidsplan langer veilig en verantwoord thuis wonen	MJB	2024 en verder	p.m.	Structureel
<b>Overig</b>				
Wmo-consulent (1,0 fte) (was in kadernota volledig opgenomen in 2024)	Nieuw	2025	80.000	Structureel
Ontwikkelbudget Integrale Toegang - Actieplan Toegang Wegwijzer 2024 en verder (was in kadernota volledig opgenomen in 2024)	Nieuw	2024	10.000	Structureel
	Nieuw	2025	10.000	Structureel
Aanpassen werkbudget Wegwijzer	Nieuw	2026	20.000	Structureel
Versterken dorpsinitiatief	Nieuw	2024	50.000	Structureel
Uitbreiden jongerenwerk Ons Welzijn	MJB	2024	100.000	Structureel
Project Maatschappelijke Ervaringstijd	Nieuw	2025	2.500	Structureel
Uitbreiding coördinatie Vluchtelingenwerk (12 uur) (was in kadernota volledig opgenomen in 2024)	Nieuw	2025	50.000	Structureel
Uitbreiding ondersteuning vluchtelingen ONS welzijn (20 uur) (was in kadernota volledig opgenomen in 2024)	Nieuw	2025	70.000	Structureel
Uitbreiding ondersteuning vluchtelingen ONS welzijn (4 uur t.b.v. Oekraïners die inwoners Bernheze zijn geworden)	Nieuw	2025	15.000	Structureel
Bijdrage Integrale aanpak energiearmoede	Nieuw	2025 – 2026	p.m.	Incidenteel
Integrale aanpak kwetsbare jongeren 16 – 27 jaar (project 2023-2027)  Uit reserve Transities	Nieuw	2024	50.000	Incidenteel
	Nieuw	2025	50.000	Incidenteel
	Nieuw	2026	50.000	Incidenteel
	Nieuw	2027	50.000	Incidenteel
	Nieuw	2024	-50.000	Incidenteel
	Nieuw	2025	-50.000	Incidenteel
	Nieuw	2026	-50.000	Incidenteel
	Nieuw	2027	-50.000	Incidenteel
Consequenties Hervormingsagenda jeugd voor onze lokale toegang (was in kadernota opgenomen in 2024)	Nieuw	2025	50.000	Structureel
	Nieuw	2026	50.000	Structureel
Evaluatie inzet NPO-middelen	Nieuw	2025	pm	Incidenteel
Gezonde fysieke leefomgeving	Nieuw	2025	pm	Structureel
Uitvoeren lokaal sportakkoord 2.0 Uit rijkssubsidie	Nieuw	2024	BN	Incidenteel
	Nieuw	2024		Incidenteel
Mobiliteitscentrum PIM – ophoging budget	Nieuw	2024	22.500	Structureel

## Ombuigingen bestaande begroting



Om te komen tot een structureel sluitende begroting 2024 hebben we kritisch gekeken naar het bestaande beleid. Vanuit deze kritische blik stellen we voor om onderstaande ombuigingen door te voeren.

Onderwerp	Jaar	Bedrag (in €)	Incidenteel/ Structureel/
Advieskosten kunst	2024	-21.499	Structureel
BKKC – advisering en begeleiding	2024	-2.883	Structureel
Schrappen onkostenvergoeding kunstprojecten	2024	-3.302	Structureel
Schrappen uitreiking cultuureducatieprijs	2024	-3.617	Structureel
Schrappen POK-middelen (Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvang-toeslagen)	2024	-97.000	Structureel
Bevriezing index subsidies professionele instellingen	2024	-200.923	Structureel
Training burgerhulpverleners AED's schrappen	2024	-6.168	Structureel
Schrappen vergoeding EHBO's beleid en contractmanagement	2024	-1.850	Structureel
Geen terugbetaling meer van leges gehandicaptenparkeerkaart	2024	-6.000	Structureel

## Lasten en baten 2022-2024

Nr.	Omschrijving taakveld	Lasten			Baten		
		2022	2023	2024	2022	2023	2024
4.1	Openbaar basisonderwijs	2.669	1.764	1.873			
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	1.404.760	1.603.602	1.645.025	396.276	382.551	378.165
5.1	Sportbeleid en activering	348.380	401.209	196.557	107.368	289	297
5.3	Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	467.406	606.777	500.724	24.337	24.337	24.337
5.6	Media	774.694	849.461	820.316	12.507	43.434	11.813
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie excl. Verenigingsaccommodaties en gemeenschapshuizen	3.993.149	2.979.046	3.032.009	2.936.620	382.395	378.237
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	3.367.928	4.453.374	3.992.890	45.487	52.747	52.747
6.3	Inkomensregelingen	8.591.499	7.957.197	7.796.901	4.408.765	4.851.872	4.836.934
6.4	Wsw en beschut werken	4.394.049	4.319.819	4.537.206	98.923		
6.5	Arbeidsparticipatie	488.767	526.056	489.912	16.610		2.000
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	979.513	1.067.683	1.194.334		53.784	60.329
6.71a	Huishoudelijke hulp (WMO)	2.334.257	2.524.075	2.717.156			
6.71b	Begeleiding (WMO)	2.403.136	2.146.232	2.364.208			
6.71c	Dagbesteding (WMO)	148.623	523.189	593.697	59.730		
6.72a	Jeugdhulp begeleiding	147.249	1.216.831	1.354.933			
6.72b	Jeugdhulp behandeling		93.818	130.000			
6.72c	Jeugdhulp dagbesteding		420.332	391.634			
6.72d	Jeugdhulp zonder verblijf overig	4.905.247	919.266	970.862	9.460	1.459	
6.73a	Pleegzorg		106.421	155.578			



		Lasten			Baten		
6.73b	Gezinsgericht		80.831	62.549			
6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig		660.594	432.633			
6.74a	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf		1.825.434	1.967.238			
6.74b	Jeugdhulp crisis / LTA / GGZ-verblijf		617.664	968.000			
6.74c	Gesloten plaatsing		212.667	218.875			
6.81a	Beschermde wonen (WMO)	49.026	40.000	0	319.138		
6.81b	Maatschappelijke- en vrouwenopvang		34.995	37.165			
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	1.073.831					
6.82a	Jeugdbescherming		441.877	274.842			
6.82b	Jeugdreclassering		50.240	43.778			
7.1	Volksgesondheid	1.256.725	1.413.301	1.570.317	18.214	18.213	20.897
0.10	Mutatie reserves programma 2	3.191.624			1.190.565	2.472.021	103.268
	<b>Totaal</b>	<b>40.322.532</b>	<b>38.093.755</b>	<b>38.461.212</b>	<b>9.644.000</b>	<b>8.283.102</b>	<b>5.869.024</b>

## Lasten en baten 2024-2027

Nr.	Lasten				Baten			
	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
4.1	1.873	1.939	1.998	2.053				
4.3	1.645.025	1.689.733	1.739.503	1.785.938	378.165	380.502	382.609	384.567
5.1	196.557	202.824	208.588	214.247	297	302	306	310
5.3	500.724	517.607	532.792	546.882	24.337	24.337	24.337	24.337
5.6	820.316	822.925	847.840	871.010	11.813	11.458	11.424	11.365
6.1	3.032.009	3.217.808	3.318.117	3.415.750	378.237	380.550	382.499	384.517
6.2	3.992.890	4.257.141	4.437.265	4.576.532	52.747	52.747	52.747	52.747
6.3	7.796.901	8.065.190	8.278.666	8.503.283	4.836.934	5.006.211	5.158.887	5.300.743
6.4	4.537.206	4.399.744	4.183.815	4.042.048				
6.5	489.912	515.189	531.413	546.471	2.000	2.070	2.133	2.192
6.6	1.194.334	1.236.135	1.273.837	1.308.867	60.329	60.866	373.557	374.903
6.71a	2.717.156	2.962.545	3.045.350	3.125.309				
6.71b	2.364.208	2.446.955	2.521.589	2.590.932				
6.71c	593.697	614.476	633.218	650.632				
6.72a	1.354.933	1.402.356	1.445.128	1.484.869				
6.72b	130.000	134.550	138.654	142.467				
6.72c	391.634	405.341	417.704	429.191				
6.72d	970.862	1.054.843	1.135.492	1.163.968				
6.73a	155.578	161.023	165.934	170.497				
6.73b	62.549	64.738	66.713	68.548				
6.73c	432.633	447.775	461.432	474.121				
6.74a	1.967.238	2.036.091	2.098.192	2.155.892				
6.74b	968.000	1.001.880	1.032.437	1.060.829				





	Lasten				Baten			
6.74c	218.875	226.536	233.445	239.865				
6.81a								
6.81b	37.165	38.466	39.639	40.729				
6.82								
6.82a	274.842	284.461	293.137	301.198				
6.82b	43.778	45.310	46.692	47.976				
7.1	1.570.317	1.625.751	1.675.723	1.722.173	20.897	21.628	22.288	22.901
0.10					103.268	78.268	50.000	50.000
<b>Totaal</b>	<b>38.461.212</b>	<b>39.879.332</b>	<b>40.804.313</b>	<b>41.682.277</b>	<b>5.869.024</b>	<b>6.018.939</b>	<b>6.460.787</b>	<b>6.608.582</b>

## Brondocumenten

- Grondwet artikel 23 voldoende openbaar onderwijs en Wet Primair Onderwijs
- Regionaal Programma Educatie 2019-2022 Noordoost-Brabant (maart 2020)
- Onderwijskansenbeleid 2020-2024 (juni 2020)
- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Bernheze 2015 (mei 2015)
- Verordening bekostiging leerlingenvervoer gemeente Bernheze 2021 (oktober 2021)
- Beleidskader Leerplicht en voortijdig schoolverlaten Brabant Noordoost 2021-2024
- Verordening welzijnssubsidies Bernheze 2021 (10 december 2020)
- Beleidsnota kunst en cultuur: 'Prikkelende Kunst en Cultuur Bernheze' (februari 2006)
- Aanvullende notitie 'Prikkelende Kunst' (november 2011)
- Bomenbeleidsplan 2017-2027 (maart 2017)
- Landschapsontwikkelingsplan 2012 en actualisatie LOP (augustus 2011 c.q. maart 2020)
- Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) 2021
- Verordening Wet maatschappelijke ondersteuning gemeente Bernheze 2020 (januari 2020)
- Nadere regels maatschappelijke ondersteuning gemeente Bernheze 2020 (juni 2020)
- Centrumregeling Wmo Brabant Noordoost-oost 2020 (juni 2019)
- Beleidskader Wmo 2020-2023 (juni 2019)
- Jeugdwet (2015)
- Centrumregeling jeugdhulp Noordoost Brabant 2020 (maart 2019)
- Verordening jeugdhulp gemeente Bernheze 2021 (januari 2021)
- Nadere regels jeugdhulp gemeente Bernheze 2021 (januari 2021)
- Regionaal beleidsplan 2020-2023 Noord Oost Brabant (december 2019)
- Regeling stimuleringsregeling sociaal domein (juli 2019)
- Maatwerk Aanpak Bernheze (juli 2017)
- Participatiewet
- Verordening Minimabeleid Bernheze 2017 (februari 2017)
- Re-integratieverordening participatiewet 2017 inclusief wijziging (november 2017)
- Verordening afstemming Participatiewet, IOAW en IOAZ Bernheze 2017 (februari 2017)
- Verordening Individuele inkomenstoeslag Participatiewet Bernheze 2017 (februari 2017)
- Verordening Tegenprestatie Participatiewet, IOAW en IOAZ Bernheze 2017 (februari 2017)



- Verordening Handhaving Participatiewet, IOAW en IOAZ Bernheze 2017 (februari 2017)
- Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive Participatiewet 2018 (januari 2018)
- Beleidsregels Bestuurlijke boete participatiewet, IOAW en IOAZ Bernheze 2018 (januari 2018)
- Beleidsregels Laptop en zwemregeling (januari 2018)
- Werkinstructie Maatschappelijke ondersteuningsfonds 2018 (januari 2018)
- Beleidsnota 'Bijzondere bijstand en gemeentelijk Minimabeleid 2017' (november 2016)
- Beleidsregels schuldhulpverlening 2017 (maart 2017)
- Verordening beslistermijn schuldhulpverlening 2021 (mei 2021)
- Beleidsregels bijstand onder verband van hypotheek en/of verpanding Participatiewet Bernheze 2019 (november 2019)
- Beleidsregels terug- en invordering Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 Bernheze (maart 2020)
- Beleidsregels terug- en invordering Participatiewet, IOAW, IOAZ 2017 (maart 2017)
- Beleidsregels Kostendelersnorm Participatiewet, IOAW, IOAZ Bernheze 2017 (maart 2017)
- Beleidsregels Verhaal Participatiewet Bernheze 2017 (maart 2017)
- Beleidsregels Wet Taaleis Bernheze 2017 (maart 2017)
- Beleidsregels tegemoetkoming kosten kinderopvang Meierijstad 2016 (januari 2016)
- Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen Bernheze 2019 (juni 2019)
- Wet Publieke Gezondheid
- Gezond leven, goed leven. Gezondheidsbeleid 2018-2021, Bernheze & Oss (december 2017)



## Programma 3: Klimaatbestendig, biodivers en circulair

Aan klimaatverandering is sinds onze vorige begroting geen eind gekomen. Het klimaat verandert nog steeds. En met de grote veranderingen, van afname van biodiversiteit en een stijging van de zeespiegel tot een grotere kans op langdurende hittegolven en verdroging, zullen de verwachtingen en eisen vanuit het Rijk óók toenemen.

In het kader van duurzaamheid moeten we op een andere manier onze huizen bouwen: beter bestand tegen extreme weersomstandigheden, zonder gasaansluiting en gebouwd met duurzame materialen en bouwmethoden. In 2050 hebben we een circulaire economie. Er ligt een opdracht om zuiniger om te gaan met energie en duurzame energie op te wekken (energie- en warmtetransitie). We voorkomen en bestrijden energiearmoede. De afweging tot plaatsing van windturbines of zonneparken horen bij die opdracht. In 2050 zijn we energieneutraal.

Verduurzaming pakken we ook op met het klimaatadaptief inrichten van onze openbare ruimte. Wateropvang, hitte en droogte worden een steeds groter vraagstuk. Hoe voeren we water af in tijden dat er meer neerslag valt? En tegelijkertijd: hoe houden we het langer vast voor periodes van droogte? Onze dorpen worden groener en beter bestand tegen bijvoorbeeld, enerzijds, droogte en, anderzijds, juist meer wateroverlast. Leefbaarheid en gezondheid lopen als een rode draad door deze thema's heen.

Waar mogelijk faciliteren wij een andere manier van ondernemen door agrariërs. We denken mee met onze ondernemers en werken samen met diverse partijen in en aan de Transitie Landbouw. Ook kijken wij naar onze eigen openbare ruimte en de tuinen van onze inwoners die sterk versteend zijn.

De biodiversiteit loopt mondiaal terug. Aangezien insecten onze voedselgewassen bestuiven is dat een probleem dat nog veel verder reikt dan alleen het verliezen van de intrinsieke waarden van natuur. Ook de gemeente Bernheze pakt een rol in deze uitdaging. We maken werk van de versterking van de biodiversiteit. Dat doen we met de vergroening van de kernen én, waar mogelijk, in het buitengebied. Aan klimaatverandering is sinds onze vorige begroting geen eind gekomen. Het klimaat verandert nog steeds. En met de grote veranderingen, van afname van biodiversiteit en een stijging van de zeespiegel tot een grotere kans op langdurende hittegolven en verdroging, zullen de verwachtingen en eisen vanuit het Rijk óók toenemen.

In het kader van duurzaamheid moeten we op een andere manier onze huizen bouwen: beter bestand tegen extreme weersomstandigheden, zonder gasaansluiting en gebouwd met duurzame materialen en bouwmethoden. In 2050 hebben we een circulaire economie. Er ligt een opdracht om zuiniger om te gaan met energie en duurzame energie op te wekken (energie- en



warmtetransitie). We voorkomen en bestrijden energiearmoede. De afweging tot plaatsing van windturbines of zonneparken horen bij die opdracht. In 2050 zijn we energieneutraal.

Verduurzaming pakken we ook op met het klimaatadaptief inrichten van onze openbare ruimte. Wateropvang, hitte en droogte worden een steeds groter vraagstuk. Hoe voeren we water af in tijden dat er meer neerslag valt? En tegelijkertijd: hoe houden we het langer vast voor periodes van droogte? Onze dorpen worden groener en beter bestand tegen bijvoorbeeld, enerzijds, droogte en, anderzijds, juist meer wateroverlast. Leefbaarheid en gezondheid lopen als een rode draad door deze thema's heen.

Waar mogelijk faciliteren wij een andere manier van ondernemen door agrariërs. We denken mee met onze ondernemers en werken samen met diverse partijen in en aan de Transitie Landbouw. Ook kijken wij naar onze eigen openbare ruimte en de tuinen van onze inwoners die sterk versteend zijn.

De biodiversiteit loopt mondiaal terug. Aangezien insecten onze voedselgewassen bestuiven is dat een probleem dat nog veel verder reikt dan alleen het verliezen van de intrinsieke waarden van natuur. Ook de gemeente Bernheze pakt een rol in deze uitdaging. We maken werk van de versterking van de biodiversiteit. Dat doen we met de vergroening van de kernen én, waar mogelijk, in het buitengebied.

## **Wat willen we bereiken?**

- Klimaatadaptieve inrichting en gebruik van onze openbare ruimte in Bernheze;
- Versterken van de biodiversiteit en vergroten van de groenstructuren;
- Energieneutrale leefomgeving in 2025;
- Circulaire economie in 2050;
- Bestrijden en voorkomen energiearmoede
- Verbeteren van de lucht-, bodem- en waterkwaliteit.

## **Wat gaan we daarvoor doen?**

### **Verminderen van de hittestress**

Vanuit klimaatadaptatie agenderen we het thema hittestress bij andere sectoren. Kwetsbare locaties zijn veelal centra, versteende pleinen/wijken, de leefomgeving van kwetsbare inwoners, en industrieterreinen. We brengen in beeld, en realiseren, koelteplekken op korte loopafstand. We passen groennormen toe op nieuwbouwplannen en leggen meer groen aan in de bestaande omgeving. Door deze vergroeningsprojecten wordt de openbare ruimte klimaatadaptiever en biodiverser en draagt bij aan de (positieve) gezondheid van onze inwoners. Zo blijft onze buitenruimte een fijne plek voor inwoners om elkaar te ontmoeten. Ook de projecten benoemd in het Groenstructuurplan dragen bij aan het tegengaan van hittestress.



## Voorkomen wateroverlast

We werken samen met buurgemeenten, Waterschap Aa en Maas, en Brabant Water (Watersamenwerking As50+) en RNOB (regio Noordoost-Brabant) om wateroverlast in stedelijk gebied te voorkomen en afvalwater op een doelmatige en efficiënte manier in te zamelen, te transporteren en te zuiveren. Lokaal water op straat accepteren we tijdelijk, en we nemen maatregelen om schade te voorkomen. Dit is van belang voor de gezondheid van onze inwoners. Op [www.as50.klimaatmonitor.net](http://www.as50.klimaatmonitor.net) kunnen inwoners en bedrijven ook zelf onderzoeken of een locatie/adres gevoelig is voor wateroverlast.

## Voorkomen overstromingen

Met Waterschap Aa en Maas werken we samen om maatregelen te nemen om overstromingen uit het regionale watersysteem van de rivier de Aa te voorkomen. In zogenaamde gebiedsvisies worden kansen en kwetsbaarheden in beeld gebracht, zo ook in gebiedsvisie Aa-dal.

## Tegengaan droogte

Met Waterschap Aa en Maas, en Brabant Water werken we samen om maatregelen te nemen om droogte in onze gemeente te voorkomen. We combineren vanwege de vele ontwikkelingen in het buitengebied de opgaven en pakken de kansen om werk met werk te maken.

We stellen een nieuw rioleringsplan / Programma Water en Riolerings 2024-2027 op.

Duurzame nieuwe technieken om afvalwater te zuiveren in het buitengebied blijven we onderzoeken en realiseren. We vergroten ook de sponswerking van bodem en bebouwd gebied en benutten de klimaat regulerende effecten van bomen en groen.

## Verstevigen van de biodiversiteit en vergroten van groenstructuren

In het Groenstructuurplan zijn de belangrijkste groenstructuren aangeduid. Deze structuren hebben prioriteit bij vergroenen, klimaatadaptatieve maatregelen en het biodiverser maken van onze openbare ruimte. Verder stimuleren wij onze inwoners om de maatregelen te treffen die bijdragen aan de kwaliteit van natuur en landschap door subsidies beschikbaar te stellen zoals Stimuleringsregeling landschap en ErvenPlus.

## Natuurgebieden versterken en verbinden

Begin 2024 stellen we een bosbeheervisie vast waarin de mogelijkheden voor het vergroten van de biodiversiteit en ecologisch beheer van onze bossen en natuurgebieden terugkomen. Daarnaast blijven we actief werken aan het verbinden van de natuurgebieden door invulling te geven aan onze EVZ (Ecologische Verbindingszone)-opgave. Bij de natte EVZ's doen we dit samen met Waterschap Aa en Maas. De droge EVZ's leggen we zelf aan.



## Openbaar groen biodiverser inrichten en beheren

In het laatste kwartaal van 2023 stellen we een groenstructuurplan en groenbeheerplannen vast waarin de mogelijkheden voor ecologische inrichting en beheer van ons openbaar groen terugkomen. Vanaf 2024 gaan we dit uitvoeren. Om ecologisch te kunnen beheren en maatwerk te kunnen leveren willen we hiervoor natuurbeheerderscapaciteit inzetten.

## Duurzaam verpachten van onze landbouwgronden

We verpachten onze landbouwgronden op duurzame wijze zodat op die plekken de biodiversiteit verhoogt, de bodemkwaliteit verbetert en de bodem meer vocht vasthoudt. Dit doen we door duurzaamheidsmaatregelen te laten meetellen als waarde bij een inschrijving en door pachters uit te dagen om een stap extra te doen op het gebied van klimaat en biodiversiteit.

## Energie- en klimaatneutraal

Door de inzet van stimulerende en ondersteunende maatregelen (zoals onder andere het energieloket, openbare laadpalen en de duurzaamheidslening), de aanpak van energiearmoede en het stimuleren van het verbeteren van energie labels werken we aan energiebesparing. Daarnaast zetten we in op handhaving van de energiebesparingsverplichting voor bedrijven en energielabel-c-verplichting voor kantoren.

Onze RES-opgave voor 2030 vullen we in door een combinatie van zon op dak én zon op land. Uit onderzoek (To70, november 2022) is gebleken dat door restricties voor radarverstoring en deels in het kader van vliegveiligheid het plaatsen van windturbines in Bernheze momenteel vrijwel onmogelijk is. In 2024 wordt verwacht de raad tenminste twee initiatieven voor zonneweides voor te leggen voor het afgeven van verklaringen van geen bedenkingen waarmee we invulling geven aan onze RES-opgave voor 2030. In 2024 vindt een herijking van de RES plaats (RES 2.0).

We zetten binnen de warmtetransitie in op de 'no-regret maatregelen': isoleren, aanleg van zonnepanelen op daken en elektrisch koken. In het vervolg op de Transitievisie Warmte gaan we in 2024 aan de slag met het schrijven van een uitvoeringsplan voor de warmtetransitie. Als belangrijk onderdeel van de warmtetransitie geven we uitvoering aan een meerjarige isolatieaanpak voor koopwoningen met slechte energie labels en lage woningwaarde. Dit draagt bij aan het tegengaan van energiearmoede van onze inwoners. Ook gaan we voor de isolatieopgave aan de slag met het opstellen van een (pre)soortenmanagementplan zodra de provincie Noord-Brabant hiervoor haar kaders heeft opgesteld. We trekken voor uitvoering van de warmtetransitie 1.0 fte aan. Uitbreiding van de capaciteit, het (pre)soortenmanagementplan en het projectmanagement van de isolatieaanpak wordt bekostigd uit de specifieke uitkering voor uitvoering energiebeleid.



## Verbonden partijen

Hier geven we weer in hoeverre onze verbonden partijen bijdragen aan de doelstelling van dit programma. De verbonden partijen hebben we ook toegelicht in de paragraaf Verbonden partijen.

### Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN)

De ODBN voert als verlengd lokaal bestuur wettelijke taken uit op het gebied van milieuadviesing bij vergunningverlening en voert voor Bernheze integraal de WABO-toezichtstaken uit. Daarnaast houdt de ODBN zich bezig met gezamenlijke taken op het gebied van milieucriminaliteit en ketenaanpak rondom asbest en bodemkwaliteit. ODBN voert voor ons een opdracht uit gericht op handhaving van de energiebesparingsverplichting voor de bedrijven die vallen in de categorie midden gebruikers. Dit gebeurt op grond van bepalingen in de wet Milieubeheer.

## Beleidsindicatoren

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit [waarstaatjegemeente.nl](http://waarstaatjegemeente.nl) weer. Om de cijfers van Bernheze te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 25.000 tot 50.000 inwoners.

Beleidsindicator	Jaar realisatie	Referentie	Bernheze
Omvang huishoudelijk afval (restafval) (kg/inwoner)	2018	146	89
	2019	135	68
	2020	137	Geen data
	2021	129	Geen data
	2022	Geen data	Geen data
Hernieuwbare elektriciteit (%) <sup>1</sup>	2018	Geen data	7,2
	2019	Geen data	10,7
	2020	Geen data	19,0
	2021	Geen data	26,3
	2022	Geen data	Geen data

1) *Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa*

## Wat mag het kosten?

### Beleidsintensiveringen 2024-2027

In onderstaande tabel is per voornemen aangegeven wat de bron van de uitgaven is. Hieronder een korte toelichting op de diverse bronnen:

- MJB : opgenomen in de meerjarenbegroting 2024-2026
- NIEUW : toevoeging ten opzichte van de meerjarenbegroting 2024-2026



Onderwerp	Bron: MJB of Nieuw	Jaar	Bedrag (in €)	Incidenteel/ Structureel/ Investering
<b>Wettelijk</b>				
Uitvoeringsmiddelen energiebeleid	Nieuw	2024	517.377	Structureel t/m 2030
	Nieuw	2025	522.028	
	Nieuw	2026	522.028	
	Nieuw	2027	522.028	
Uit SPUK – uitvoering energiebeleid	Nieuw	2024	-517.377	
	Nieuw	2025	-522.028	
	Nieuw	2026	-522.028	
	Nieuw	2027	-522.028	
Lokale aanpak Nationaal Isolatieprogramma	Nieuw	2024	154.910	Incidenteel
Uit SPUK	Nieuw	2024	-154.910	Incidenteel
<b>Overig</b>				
Integrale monitoringsmethodiek op laten stellen (was in kadernota volledig opgenomen in 2024)	Nieuw	2025	20.000	Incidenteel
Monitoring en communicatie (was in kadernota volledig opgenomen in 2024)	Nieuw	2025-2028	5.000	Structureel
Opstellen visie en uitvoeringsagenda circulaire economie (was in kadernota volledig opgenomen in 2024)	Nieuw	2025	20.000	Incidenteel
Circulaire economie - Uitvoeren maatregelen (was in kadernota volledig opgenomen in 2024)	Nieuw	2025	30.000	Structureel
Structurele inzet beleidsmedewerker Klimaatadaptatie (0,5 fte)	Nieuw	2024	40.000	Structureel
Energieagenda 2021-2025	MJB	2024	44.000	Incidenteel
	MJB	2025	40.000	Incidenteel
Energieagenda 2026 e.v.	MJB	2026	50.000	Structureel

## Lasten en baten 2022-2024

Nr.	Omschrijving taakveld	Lasten			Baten		
		2022	2023	2024	2022	2023	2024
7.2	Riolering	2.090.784	2.118.215	2.294.004	2.587.442	2.614.616	2.838.810
7.3	Afval	2.951.795	3.405.498	3.271.246	3.313.524	3.588.746	3.864.371
7.4	Milieubeheer	1.942.563	2.097.830	2.404.806	111.552	6.692	528.317
0.10	Mutatie reserves programma 3	128.219		9.806	298.488	763.897	17.854
	<b>Totaal</b>	<b>7.113.361</b>	<b>7.621.543</b>	<b>7.979.862</b>	<b>6.311.006</b>	<b>6.973.951</b>	<b>7.249.352</b>





## Lasten en baten 2024-2027

Nr.	Lasten				Baten			
	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
7.2	2.294.004	2.384.299	2.465.738	2.541.406	2.838.810	2.937.954	3.027.374	3.110.457
7.3	3.271.246	3.385.205	3.488.039	3.582.681	3.864.371	3.999.606	4.121.578	4.234.907
7.4	2.404.806	2.540.935	2.615.134	2.675.043	528.317	533.217	533.441	533.649
0.10	9.806	10.592	11.156	11.041	17.854	22.499	24.314	24.713
<b>Totaal</b>	<b>7.979.862</b>	<b>8.321.031</b>	<b>8.580.067</b>	<b>8.810.171</b>	<b>7.249.352</b>	<b>7.493.276</b>	<b>7.706.707</b>	<b>7.903.726</b>

## Brondocumenten

- Gemeentelijk riolering programma 2020-2023 (mei 2020)
- Afvalbeleid 2017-2021 (oktober 2016)
- Duurzame Energieagenda 2021-2025 (januari 2021)
- RES 1.0 (maart 2021)
- Transitievisie Warmte Bernheze (oktober 2021)
- Agenda Watersamenwerking Regio As50+ 2022-2026 Duurzaam Denken Zaken Doen
- Deltaplan "ruimtelijke adaptatie" 2018



## Programma 4: Duurzame landbouw en economie

De bijzondere positie van agrarische bedrijven binnen de gemeente Bernheze is de afgelopen jaren op meerdere momenten benadrukt. Die positie heeft een lange historie en we voorzien dat dergelijke bedrijven altijd een dergelijke positie zullen blijven innemen. Het toekomstperspectief van en voor veel agrarische ondernemers is de afgelopen jaren tegelijkertijd, onder invloed van steeds strenger wordende regelgeving, ook behoorlijk veranderd. Om ons samen met onze agrarische ondernemers over deze problemen te buigen, hebben we het programma 'Transitie Landbouw' opgezet.

De transitie van de landbouw is complex. Er komen veel vraagstukken bij elkaar. Het is belangrijk dat we deze vraagstukken zo weten te verbinden dat we tot een duurzame, economische ontwikkeling in Bernheze komen. Ook is het belangrijk dat we in onze aanpak voldoende aandacht hebben voor de sociale impact van de transitie van ons buitengebied. De transitie van landbouw slaagt alleen wanneer alle betrokken (maatschappelijke) partijen waaronder ZLTO, Waterschap Aa en Maas, regiogemeenten, provincie Noord-Brabant en VABimpuls de handen ineenslaan en we in gezamenlijkheid toewerken naar een vitaal buitengebied.

Naast landbouw is bedrijvigheid en de daaraan gekoppelde werkgelegenheid van groot belang voor een vitale en duurzame economie. We leggen steeds meer verbindingen tussen ondernemers in de kernen en over de kerngrenzen heen. Dat blijven we doen, ook in 2024.

### Wat willen we bereiken?

- Onze agrarische ondernemers faciliteren bij de transitie in de landbouw;
- Het waarborgen van de leefbaarheid in het buitengebied;
- Het waarborgen van de (ruimtelijke) kwaliteit in het buitengebied;
- Een sterk economisch buitengebied;
- Een vitale en duurzame economie en arbeidsmarkt.

### Wat gaan we daarvoor doen?

#### Agrarische ondernemers faciliteren bij de transitie in de landbouw

We stellen perspectieven en beleid op voor ondernemingen in het buitengebied. Vraag en aanbod worden aan elkaar gekoppeld, zodat gezonde en toekomstbestendige agrarische bedrijven de ruimte krijgen om op een goede locatie voedsel te kunnen produceren. Voor nieuwe nevenfuncties of omschakeling naar bijvoorbeeld recreatieve bedrijfsvoering bieden we zo veel mogelijk ruimte.



Omdat ook agrarische bedrijven steeds vaker andere vormen van economische activiteiten ontplooiën zal ook de inzet van de bedrijfscontactfunctionaris zich hier in meer of mindere mate gaan richten.

We begeleiden agrariërs bij het stoppen of omvormen van hun bedrijf. In dat kader voeren wij keukentafelgesprekken en wijzen ze op mogelijke oplossingsrichtingen. Bij de zoektocht naar oplossingen voor individuele ondernemers, maar ook als het gaat om de lange termijnontwikkeling van de gehele agrarische sector. Indien mogelijk wordt gebruikt gemaakt van de Ruimte voor Ruimte-regeling van de provincie, met als doel verbetering van kwaliteit en leefbaarheid van het buitengebied.

Naast het gesprek met agrariërs zal de druk op het in behandeling nemen van planologische verzoeken groot blijven. Dit geldt ook voor de aanpassing van verleende milieuvergunningen. Afhandelen van planologische wijzigingsverzoeken en aanpassingen van milieuvergunningen blijft daarbij een activiteit die veel afstemming en inzet vereist.

In het kader van de Interim omgevingsverordening voor toekomstbestendige stallen 2024, moeten veel agrarische ondernemers stoppen of stappen gaan ondernemen om hun stallen aan te passen. De uiterste datum om deze beslissing kenbaar te maken is nu nog 1 juli 2024. Zodra de aanpassingen van de geurregelgeving vanuit het Rijk bekend zijn voeren we een evaluatie uit van de huidige geurverordening.

### **Het waarborgen van de leefbaarheid in het buitengebied**

Zowel vanuit het oogpunt van de volksgezondheid, veiligheid als vanuit het toekomstperspectief voor de agrariër, werken we integraal aan het waarborgen van de leefbaarheid van het buitengebied. Bedrijven die doorgroeien naar natuurinclusieve- en/of circulaire landbouw, faciliteren wij daar planologisch bij. Waar nieuwe functies in het buitengebied kansrijk lijken, worden deze integraal opgepakt en worden aspecten zoals bijvoorbeeld verkeersveiligheid en landschappelijke inpassing in de (gebieds)plannen meegenomen. In 2024 zal het Kansenbeleid Buitengebied vastgesteld worden.

### **Het waarborgen van de (ruimtelijke) kwaliteit in het buitengebied**

De integrale gebiedsprocessen hebben naast het bevorderen van de leefbaarheid ook tot doel de ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied te waarborgen. In de dekzandgebieden zien we mogelijkheden voor circulaire landbouw en innovaties, in het beekdallandschap en Maashorst zien we meer mogelijkheden voor natuurinclusieve landbouw. Met ondermeer het Waterschap wordt onderzocht om mogelijke herplaatsing van agrarische bedrijven te faciliteren naar bestaande stoppende agrarische bedrijven in de dekzandgebieden. Door gebiedsgericht te werken ontstaan logische gebieden voor nieuwe vormen van landbouw, geclusterde gebieden voor andere bedrijvigheid en/of woonvoorzieningen. Deze ontwikkeling toetsen we uiteraard ook aan andere



ontwikkelingen, zoals de (provinciale) bossenstrategie, het ruimtelijk voorstel en onze klimaatopgave.

## **Een vitale en duurzame economie en arbeidsmarkt**

We willen vitale en leefbare centra in onze kernen, waar genoeg te doen is, mensen graag (langer) willen verblijven en waar voldoende onderscheidende voorzieningen aanwezig zijn. We gaan leegstand tegen en werken aan de vergroening van de centra.

Ook in 2024 gaan we aan de slag met de economische visie Bernheze 2021-2026 'Van meer naar beter' en het bijbehorende actieprogramma. Daar hoort bij dat we actief verbindingen (blijven) leggen tussen gebieden, bedrijfstakken en ondernemers in onze gemeente.

We streven daarbij naar een aantrekkelijk eigentijds vestigingsklimaat waar we ruimte bieden om te ondernemen en waar we ondernemingen op de juiste plaats laten landen. We werken verder aan ruimte om te ondernemen, zoals het (her)ontwikkelen van duurzame bedrijfsterreinen zoals Heesch West, Cereslaan West en 't Runneke en hebben aandacht voor de (ruimte)behoefte die er is vanuit de markt. Daarnaast starten we de ontwikkeling van bedrijventerrein Retsel III in Heeswijk-Dinther op.

Tegen het vastgestelde bestemmingsplan Heesch West is beroep ingesteld. We verwachten dat de Raad van State in 2024 een uitspraak doet. De tussenliggende periode gebruiken we voor de voorbereiding van het bouwrijp maken, het opstellen van uitgiftecriteria en het afstemmen van de leges. Bij een positieve uitspraak kunnen we dan in 2024 ook direct de eerste grond uitgeven.

We werken verder aan een steeds meer inclusieve arbeidsmarkt, waarin ieder mee kan doen, en aan een goede verbinding tussen de ondernemers (werkgevers) en beleidsveld arbeidsmarkt en regionale relevante organisaties zoals PIM-werkt/WSP, IBN en het ondernemersteam van Meierijstad. We organiseren met hen thema-avonden/banenmarkten en blijven ondernemers stimuleren om meer maatschappelijk verantwoord te gaan ondernemen.

## **Verbonden partijen**

Hier geven we weer in hoeverre onze verbonden partijen bijdragen aan de doelstelling van dit programma. De verbonden partijen hebben we ook toegelicht in de paragraaf Verbonden partijen.

## **Regio Noordoost-Brabant (RNOB)**

Er zijn uitdagingen die te groot zijn om als gemeente of waterschap alleen aan te gaan. Bijvoorbeeld omdat ze grenzen overschrijden, te ingewikkeld zijn of te duur zijn. Die opgaven vragen om een gezamenlijke aanpak. RNOB is daarvoor het platform. De regio heeft daarvoor een samenwerkingsagenda vastgesteld, van de samenwerkende overheden, zestien gemeenten en twee waterschappen. De agenda focust zich op mobiliteit en ruimte, leefomgeving (onder andere



klimaat en energie) en vestigingsklimaat. Onze opgaven vragen om een gezamenlijk handelingsperspectief en een opgavegerichte benadering, waarbij verschillende overheden op wisselende schaalniveaus samenwerken. Ook is de samenwerking met ondernemers en kennisinstellingen hierbij van groot belang. Deze agenda sluit aan op de strategische agenda's voor de stichting AgriFood Capital en die van Regio Noordoost-Brabant Werkt! (en vice versa). Dit zijn de agenda's ter versterking van de economische structuur en het innovatievermogen van de regio en de arbeidsmarktaanpak.

## Heesch West

De gemeenschappelijke regeling Heesch West heeft als doel het ontwikkelen van een nieuw regionaal bedrijventerrein. In een ambitieuze, toekomstgerichte ontwikkeling biedt Heesch West ruimte aan middelgrote tot zeer grootschalige bedrijven, die elders in de regio geen passende huisvesting (meer) vinden. In belangrijke mate zijn dit bedrijven die nu al een regionale binding hebben en zich binnen onze regio willen doorontwikkelen.

Heesch West versterkt het vestigingsklimaat voor Noordoost-Brabant door in te spelen op deze specifieke kwaliteiten. Het nieuwe terrein biedt vestigingsmogelijkheden voor nieuwe regionale en (inter)nationale ruimtevragers én biedt uitbreidingsmogelijkheden voor het bedrijfsleven uit onder andere onze gemeente.

## Beleidsindicatoren

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit [waarstaatjegemeente.nl](http://waarstaatjegemeente.nl) weer. Om de cijfers van Bernheze te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 25.000 tot 50.000 inwoners.

Beleidsindicator	Jaar realisatie	Referentie	Bernheze
Functiemenging (%)	2018	49,5	47,7
	2019	49,8	48,4
	2020	49,7	48,2
	2021	49,7	48,7
	2022	50,2	49,1
Het aantal vestigingen van bedrijven (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar)	2018	142,3	140,2
	2019	147,3	146,6
	2020	153,0	152,9
	2021	158,8	160,9
	2022	167,6	173,2

1) De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.



## Wat mag het kosten?

### Beleidsintensiveringen 2024-2027

In onderstaande tabel is per voornemen aangegeven wat de bron van de uitgaven is. Hieronder een korte toelichting op de diverse bronnen:

- MJB : opgenomen in de meerjarenbegroting 2024-2026
- NIEUW : toevoeging ten opzichte van de meerjarenbegroting 2026-2026



Onderwerp	Bron: MJB of Nieuw	Jaar	Bedrag (in €)	Incidenteel/ Structureel/ Investing
<b>Vervanging</b>				
Evaluatie van de geurverordening Gemeente Bernheze	Nieuw	2024	15.000	Incidenteel
Actualiseren recreatievisie	MJB	2024	17.500	Incidenteel
<b>Wettelijk</b>				
Regiodeal Stallenaanpak	Nieuw	2024	440.000	Incidenteel
Uit subsidie regiodeal	Nieuw	2024	-180.000	Incidenteel
Uit Ruimte voor Ruimte-regeling	Nieuw	2024	-260.000	Incidenteel
<b>Overig</b>				
Out of pocket transitie landbouw (was in kadernota volledig opgenomen in 2024)	Nieuw	2025-2028	27.500	Structureel
Versterken recreatieve voorzieningen en routes:				
Realisatie ruiter-/menroutes	Nieuw	2025	pm	Incidenteel
Uit voorziening Ruimte voor Ruimte	Nieuw	2025	pm	Incidenteel
Verbeteren fietsroute Oude Veghelsedijk, V'bosch (was in kadernota volledig opgenomen in 2024)	Nieuw	2025	12.000	Incidenteel
Verbeteren fietsroute Piet Geersdijk Nistelrode	Nieuw	2024	50.000	Investing
Uit reserve afschrijvingslasten	Nieuw	2024	-50.000	Investing
Vorming bestemmingsreserve afschrijvingslasten	Nieuw	2024	50.000	Incidenteel
Uit reserve nog nader te bestemmen – vorming bestemmingsreserve afschrijvingslasten	Nieuw	2024	-50.000	Incidenteel

## Lasten en baten 2022-2024

Nr.	Omschrijving taakveld	Lasten			Baten		
		2022	2023	2024	2022	2023	2024
3.1	Economische ontwikkeling	136.257	311.731	374.972	137.719	6.256	6.644
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	71.353	149.900	134.079	99.353	150.900	135.079
3.3	Bedrijfsloket- en -regelingen	146.487	112.620	128.385	27.184	24.884	26.427
0.10	Mutatie reserves programma 4	28.000	1.000	1.000			
	<b>Totaal</b>	<b>382.097</b>	<b>575.251</b>	<b>638.436</b>	<b>264.256</b>	<b>182.040</b>	<b>168.150</b>

## Lasten en baten 2024-2027

Nr.	Lasten				Baten			
	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
3.1	374.972	422.321	439.776	455.815	6.644	6.877	7.087	7.282
3.2	134.079	139.229	142.159	144.846	135.079	139.229	142.159	144.846
3.3	128.385	133.890	138.724	143.162	26.427	27.352	28.187	28.962
0.10	1.000							
	<b>638.436</b>	<b>695.440</b>	<b>720.659</b>	<b>743.823</b>	<b>168.150</b>	<b>173.458</b>	<b>177.433</b>	<b>181.090</b>



## Brondocumenten

- Economische visie Bernheze “Van meer naar Beter” 2021-2026 (april 2021)
- Actieprogramma economische visie 2021 – 2026 (november 2021)
- Richting 2030: Samenwerkingsagenda overheden Noordoost-Brabant (maart 2020)
- Visie recreatie en toerisme Bernheze 2018-2022 (juli 2018)
- MaashorstManifest 2010
- Natuurplan De Maashorst 2010





## Programma 5: Weerbare en veilige samenleving

Ondermijning ligt nog altijd op de loer in Bernheze. Waar criminaliteit zich vroeger voornamelijk concentreerde in de grote steden, zien we al een aantal jaren een toename van ondermijnende activiteiten in meer landelijke gebieden. De gemeente Bernheze is alert op signalen van ondermijning en werkt regionaal alsook multidisciplinair samen om de veiligheid in de regio zo goed mogelijk te borgen en ondermijning tegen te gaan.

Naast ondermijning is de link tussen zorg én veiligheid een van de belangrijkste aandachtspunten waar het de missie van het college betreft om Bernheze veilig te houden. Het kan gaan om huiselijk geweld, kindermishandeling of, bijvoorbeeld, incidenten rondom verwarde personen. Ook hier is met name een multidisciplinaire en integrale benadering nodig.

Tot slot benoemde we al vaker de dreigende en groeiende kloof tussen inwoners en de overheid. Een deel van de inwoners voelt zich niet meer betrokken. Corona en de kindertoeslagaffaire, maar ook onder andere de stikstofcrisis, hebben daar zeker geen positieve bijdrage aan geleverd. Tegelijkertijd verwachten inwoners dat een krachtig bestuur de goede keuzes maakt.

Weerbaarheid, waaronder ook digitale weerbaarheid, neemt een steeds prominentere plek in bij de benadering van het thema veiligheid.

### Wat willen we bereiken?

- Veilige leefomgeving;
- Vermindering/ tegengaan van ondermijning van het gezag;
- Bewustwording over risico en uitingen van ondermijning;
- Versterken van vertrouwen van inwoner in gemeente / bestuur;
- Veiligheid bij complexe zorgcasuïstiek.

### Wat gaan we daarvoor doen?

#### Veilige leefomgeving

Uit de peiling veiligheid en leefbaarheid blijkt dat onze inwoners zich over het algemeen veilig voelen in Bernheze. Dit willen we graag zo houden en dat vraagt inspanning van alle veiligheidspartners en van onze inwoners. In het Integraal Veiligheidsbeleid 2023-2026 hebben we onze prioriteiten uitgesproken.

Binnen de Veiligheidsregio Brabant Noord (VRBN) werken brandweer, GHOR, politie, meldkamer en 11 gemeenten samen aan veiligheid en zorgen ervoor dat we steeds beter voorbereid zijn op het bestrijden van crises en het onder controle houden van risico's.



## **Vermindering / tegengaan van ondermijning van het gezag**

We willen een goede integrale samenwerking in het buitengebied van Bernheze bereiken, waardoor we meer risico- en signaal gestuurd werken en de weerbaarheid vergroten. Om het buitengebied veiliger en weerbaarder te maken is het actieplan ondermijning buitengebied 2021-2023 vastgesteld. Daarnaast is er een Aanpak Weerbaar buitengebied Bernheze 2023 opgesteld. De borging van de aanpak van ondermijning in het buitengebied is in 2024 een belangrijk aandachtspunt. Ook na de projectfase is het van belang dat we aandacht houden voor het buitengebied.

In de transitie Landbouw denken we maximaal mee met stoppende ondernemers om te voorkomen dat ze, bijvoorbeeld, in een inkomensvacuüm terecht komen maar ook om ondermijning te voorkomen.

We zijn medio 2023 gestart met een informatiecel voor de basisteam Maasland en Maas en Leijgraaf. De leden van zo'n informatiecel (TF-RIEC, politie, belastingdienst, OM en gemeenten) verzamelen en verwerken informatie afkomstig uit de eigen organisatie en voegen deze samen met de informatie van de andere organisaties. Op die manier werken we aan het ontwikkelen van een integraal beeld op basis waarvan integrale acties in de uitvoering kunnen worden gepland. Komende periode gebruiken we om te kijken hoe we tot een professionaliseringsslag kunnen komen en waar onze behoefte ligt.

## **Bewustwording over risico en uitingen van ondermijning**

Om signalen van ondermijning te herkennen en daarop adequaat te reageren, is bewustwording belangrijk. De Taskforce- RIEC helpt vanuit het programma Weerbare Overheid alle organisaties binnen het samenwerkingsverband om het beoogde weerbaarheidsniveau te bereiken. Hiervoor is de handreiking Brabantse norm weerbare overheid ontwikkeld. Het streven is om vóór 1 januari 2025 volledig uitvoering te geven aan de Brabantse norm. Dit vraagt in 2024 aandacht van de gehele gemeentelijke organisatie.

## **Versterken van vertrouwen van inwoner in gemeente / bestuur**

Om weerbaar te zijn als organisatie, is het van belang dat we als overheid doen waar we voor staan en het besluitvormingsproces integer en transparant verloopt en een dienstverlening waar inwoners op kunnen vertrouwen. Met het oog hierop gaan we de dienstverlening rondom Evenementen, Horeca en overige APV onderdelen verbeteren. We willen de kwaliteit van de aanvragen verhogen, waardoor het doorlopen van het volledige proces sneller kan plaatsvinden en de te nemen besluiten van ho(o)g(ere) kwaliteit zijn.



## Zorg en Veiligheid

Leven in goede veiligheid en gezondheid vraagt soms ook om extra inzet vanuit de overheid. In alle gevallen is het beoogde resultaat om mensen enerzijds zorg op maat en een toekomstperspectief te bieden terwijl we anderzijds de overlast voor de omgeving zoveel mogelijk beperken. Om deze doelen te bereiken is samenwerken en het inzetten van de juiste hulpmiddelen essentieel.

Bij 70% van de gezinnen en huishoudens waarbij huiselijk geweld aanwezig is, lukt het niet om dit geweld duurzaam te stoppen. In onze regio streven we naar duurzame veiligheid voor alle gezinnen/huishoudens, en diens systemen. We hebben met elkaar afgesproken dat we de komende jaren structureel middelen inzetten voor de samenwerking op het thema huiselijk geweld.

Voor de periode 2023-2028 leveren we 0,5 fte aan capaciteit aan de regio. In 2023 werd dit nog volledig gecompenseerd vanuit regionaal beschikbaar gestelde (POK)middelen. Vanaf 2024 neemt deze compensatie af en vanaf 2026 moeten we personele en/of financiële middelen leveren aan de regio naast het structureel beleggen van interne rollen zoals de aandachtsfunctionaris. We voorzien daarmee een structurele benodigde uitbreiding van formatie van 0,5 fte.

## Verbonden partijen

Hier geven we weer in hoeverre onze verbonden partijen bijdragen aan de doelstelling van dit programma. De verbonden partijen hebben we ook toegelicht in de paragraaf Verbonden partijen.

## Veiligheidsregio Brabant-Noord

De Veiligheidsregio Brabant-Noord omvat Brandweer Brabant-Noord, de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR) en Bevolkingszorg. In de veiligheidsregio werken zij met de 11 gemeenten en de GGD samen op het gebied van brandweezorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen en bevolkingszorg. Ook de Nationale Politie, de Meldkamer Oost-Brabant, het Waterschap Aa en Maas, het Waterschap De Dommel en het Regionaal Militair Commando-Zuid werken samen binnen de veiligheidsregio.

## Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Noordoost

Het Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Noordoost is een netwerksamenwerking waarin veiligheid, zorg en lokaal bestuur samenkomen voor de integrale aanpak van complexe problematiek. Het doel van de samenwerking is het terugdringen van overlast en recidive, waarbij wordt ingezet op gedragsverandering en verbetering van kwaliteit van het leven van de betrokkene(n).



## Beleidsindicatoren

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit [waarstaatjegemeente.nl](http://waarstaatjegemeente.nl) weer. Om de cijfers van Bernheze te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 25.000 tot 50.000 inwoners.

Beleidsindicator	Jaar realisatie	Referentie	Bernheze
Verwijzingen halt (aantal per 1.000 inwoners, 12 t/m 18 jaar)	2018	11	8
	2019	12	15
	2020	10	4
	2021	7	2
	2022	8	4
Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)	2018	1,0	1,5
	2019	1,1	1,1
	2020	1,0	1,6
	2021	1,0	1,4
	2022	1,2	1,3
Geweldsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)	2018	3,4	2,0
	2019	3,5	3,1
	2020	3,3	1,6
	2021	3,1	2,1
	2022	3,2	1,9
Diefstallen uit woningen (aantal per 1.000 inwoners)	2018	2,0	1,6
	2019	1,9	2,8
	2020	1,4	1,8
	2021	1,1	1,3
	2022	1,2	1,1
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) (aantal per 1.000 inwoners)	2018	4,2	2,8
	2019	4,6	3,1
	2020	4,9	2,9
	2021	4,8	2,4
	2022	4,8	2,8

## Wat mag het kosten?

### Beleidsintensiveringen 2024-2027

In onderstaande tabel is per voornemen aangegeven wat de bron van de uitgaven is. Hieronder een korte toelichting op de diverse bronnen:

- MJB : opgenomen in de meerjarenbegroting 2024-2026
- NIEUW : toevoeging ten opzichte van de meerjarenbegroting 2024-2026



Onderwerp	Bron: MJB of Nieuw	Jaar	Bedrag (in €)	Incidenteel/ Structureel/ Investing
<b>Wettelijk</b>				
Inzet Zorg en Veiligheid (0,5 fte)*	Nieuw	2024	40.000	Structureel
<b>Overig</b>				
Gemeentelijke deelname informatiecel aanpak ondermijnende criminaliteit (bijdrage 0,3 fte)	Nieuw	2024	25.000	Structureel

\* Financiering is in 2023 voor 100% van de werkelijk geleverde uren vanuit de regio geborgd. Voor 2024 en 2025 gaat het om 50%.

## Lasten en baten 2022-2024

Nr.	Omschrijving taakveld	Lasten			Baten		
		2022	2023	2024	2022	2023	2024
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	1.974.227	2.083.854	2.375.469			
1.2	Openbare orde en veiligheid	654.598	993.956	1.082.433	40.119	63.343	3.550
0.10	Mutatie reserves programma 5						
	<b>Totaal</b>	<b>2.628.825</b>	<b>3.077.810</b>	<b>3.457.902</b>	<b>40.119</b>	<b>63.343</b>	<b>3.550</b>

## Lasten en baten 2024-2027

Nr.	Lasten				Baten			
	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
1.1	2.375.469	2.459.120	2.534.541	2.604.656				
1.2	1.082.433	1.138.794	1.188.406	1.234.006	3.550	3.674	3.786	3.890
0.10								
<b>Totaal</b>	<b>3.457.902</b>	<b>3.597.914</b>	<b>3.722.947</b>	<b>3.838.662</b>	<b>3.550</b>	<b>3.674</b>	<b>3.786</b>	<b>3.890</b>

## Brondocumenten

- Beleidskader Integrale Veiligheid 2023-2026
- Regionaal Beleidsplan Veiligheidsregio Brabant Noord 2024-2027
- Beleidsplan Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving Bernheze 2019-2022 (januari 2019)
- Beleid inzake bestuurlijk handhaving van art. 13B Opiumwet (december 2016)
- Algemene Plaatselijke Verordening Bernheze 2018 (maart 2018)
- Beleidsregel Wet Bibob gemeente Bernheze 2015 incl. eerste wijziging (januari 2019)
- Verordening wet gemeentelijke anti-discriminatievoorzieningen 2011 (september 2011)



## Programma 6: Dienstverlening en sterke organisatie

Om het goede te kunnen doen voor én met de samenleving is een sterke organisatie onmisbaar: Een organisatie die in verbinding staat met haar omgeving, waarbij dienstverlening centraal staat en we tegelijkertijd samen een aantrekkelijke werkplek creëren.

We blijven ook in 2024 werken aan de kwaliteit van onze dienstverlening. Technologie is daarbij ondersteunend, maar we bekijken ook hoe onze huisvesting ons daarbij kan helpen. In een context van een voortdurend veranderende samenleving, is de verandering van de overheid een absolute voorwaarde om de aansluiting te garanderen. Het is belangrijk daarbij in breed perspectief naar de hele keten te kijken.

Om alle ambities te verwezenlijken is de gemeente Bernheze altijd op zoek naar gedreven en ambitieuze medewerkers. Dit maakt dat we als organisatie moeten werken aan het zijn én blijven van een aantrekkelijke werkgever. We richten ons daarbij - zowel in het aannamebeleid als in de ontwikkeling van onze medewerkers - met name op houding, gedrag, competenties en vaardigheden.

### Wat willen we bereiken?

- We leveren een gewoon goed geregelde dienstverlening met als leidraad onze vijf kernbeloften;
  - o We zijn er voor iedereen;
  - o We zijn helder en duidelijk;
  - o We zijn betrouwbaar;
  - o We zijn transparant;
  - o We maken onze dienstverlening zo makkelijk mogelijk.
- Fijne werkplek, waar onze medewerkers graag wil werken.

### Wat gaan we daarvoor doen?

#### Kwaliteitsverbetering dienstverlening

Het programma dienstverlening is de basis van waaruit wij werken aan de kwaliteitsverbetering van de dienstverlening van onze organisatie. Op 16 maart 2023 is door de raad het programmaplan dienstverlening vastgesteld. Hiermee is de financiering voor de komende drie jaar toegekend. We zijn begonnen met het bouwen van de brug terwijl we erop lopen. Zowel op programmaniveau als binnen de drie programmalijnen, Beleving, Digitalisering en Procesoptimalisatie zetten we stappen. En in 2024 gaan wij hier mee door. We laten zien wat we



met onze kernbeloftes bedoelen, wat betekent dit voor onze inwoners en hoe merken zij er iets van. We werken door aan bereikbaarheid, zowel aan de digitaliserings- en proceskant als aan de houding en gedrag kant. Ook faciliteren we vanuit het programma het project rondom het proces meldingen en klachten. Een onderwerp waar de drie programmaliijnen wederom onlosmakelijk samenkomen. We volgen de ontwikkeling van onze dienstverlening op de voet via het project Meten = Weten. En we sluiten aan bij de ontwikkelingen die in de organisatie naar voren komen om op die manier gezamenlijk aan de verbetering van onze dienstverlening te werken.

Met de vaststelling van het programmaplan is het beslispunt 'De structurele investering in de kwaliteit van dienstverlening ad € 100.000,- (2 x € 50.000,-) mee te nemen in de integrale afweging van de kadernota 2024-2027'. Deze is nu opgenomen in de programmabegroting 2024-2027. Werken aan de kwaliteit van onze dienstverlening gaat over meerdere jaren. Een aantal investeringen hierin zijn van structurele aard. Het opgenomen budget biedt mogelijkheid om effectief uitvoering te geven aan ontwikkelingen in onze (digitale) dienstverlening.

We vragen voor 2024 incidentele middelen, voor de inhuur van een backofficemedewerker, zodat we onze dienstverlening op peil kunnen houden en tegelijkertijd kunnen voldoen aan onze verplichting om de verkiezingen te organiseren.

## **Verdere digitalisering van de organisatie**

In het kader van het traject van Automatisering naar Informatisering zijn eerder drie sporen gedefinieerd. Als eerste is dat migratie naar de cloud en de daarmee samenhangende beveiligingsvraagstukken. We streven er naar om in 2024 de migratie naar de cloud te hebben gerealiseerd. We hebben in het kader van de beveiliging van onze gegevens de eerste stappen al gezet naar 'zero trust' beleid. Vanuit het tweede spoor, het op orde krijgen van onze informatieorganisatie, werken we aan een versterking van de Informatiefuncties. Dit doen we gefaseerd over de periode 2019-2024. In de periode 2023-2024 willen we ons primair richten op de zogeheten decentrale informatiefuncties. Hierbij sluiten we aan op de resultaten van het in 2023 afgeronde traject herijking van de bedrijfsvoering. Vanaf 2024 is hiervoor structureel € 125.000,- gereserveerd. Het derde spoor, dat betrekking heeft op het op orde houden van het informatiesysteem, is een continue proces.

Onze organisatie erkent het belang van data gestuurd werken en ziet concrete mogelijkheden. Op basis van de in 2023 op te stellen strategische visie op data gestuurd werken en het hiermee samenhangende invoeringsplan willen we een start maken met de invulling van data gestuurd werken in onze organisatie. Voorgesteld is om hier vanaf 2024 een structureel budget van € 25.000,- beschikbaar te stellen.



## **Doorontwikkeling van de organisatie**

### **Doorontwikkeling Bedrijfsvoering**

In navolging op het advies vanuit het formatieonderzoek is in het tweede kwartaal van 2023 integraal gekeken naar de doorontwikkeling van het domein Bedrijfsvoering. Dit met als doel om de taak en rolverdeling tussen de domeinen te verduidelijken en de integrale advisering vanuit Bedrijfsvoering aan te laten sluiten op de inhoudelijke opgaven van de twee andere domeinen. In het derde kwartaal is een implementatieplan gemaakt dat in 2024 zijn uitwerking krijgt.

### **Werken aan personeel dat voorbereid is op huidige en toekomstige ontwikkelingen**

De ingezette organisatieontwikkeling betekent wat voor onze huidige en toekomstige medewerkers. Dit vraagt dat we (doorgaan met) op een andere manier te kijken naar ons personeel(beleid).

Gezien de huidige arbeidsmarkt gaan we ook in 2024 door met het zoeken naar oplossingen om de kwetsbaarheden in ons personeelsbestand in te vullen en in te spelen op vervangingsvraagstukken door middel van het inzetten van een flexibele schil. We gaan bewust aan de slag met zowel de strategische opbouw van de personele organisatie, als ook met de zittende medewerkers de aandacht te geven die noodzakelijk is om een langere loopbaan bij de gemeente Bernheze te hebben. Denk hierbij aan het inzetten van instrumenten om de juiste medewerker op de juiste plek binnen onze organisatie te krijgen en te investeren op de talenten die de gemeente Bernheze heeft.

Persoonlijke en professionele ontwikkeling hebben onze aandacht. Samen met teamcoaches en medewerkers ontwikkelen we een nieuwe gesprekscyclus die past bij de ontwikkeling van medewerkers. De aandacht die besteed wordt aan de medewerkers zorgt ook voor zicht op en verlichting van verzuim en werkdruk.

### **Aansluiting bij Bizob**

In 2023 zijn we bij wijze van proef een samenwerking aangegaan met Bizob, om onze inkoopfunctie te versterken. Bizob is partner voor inkoop en contractmanagement voor meer dan 35 gemeenten en publieke organisaties in Oost-Brabant. In nauwe samenwerking met de aangesloten organisaties regelt Bizob inkoop, aanbestedingen, contractmanagement en – beheer voor het sociaal domein, openbare ruimte, bedrijfsvoering en ICT.

Deze samenwerking heeft er voor gezorgd dat we minder kwetsbaar zijn geworden op het gebied van inkooptrajecten, waardoor de rechtmatigheid gewaarborgd blijft. Deze samenwerking willen we gaan voortzetten in 2024.





## Werken aan bedrijfsmiddelen zodat we voorbereid zijn op huidige en toekomstige ontwikkelingen

In 2022 zijn we, samen met het bestuur van gemeenschapshuis de Pas en de bibliotheek, gestart met het optimaliseren van de huisvesting op de Misse 2,4 en 6 in Heesch. Door de drie gebouwen in onderlinge samenhang te bezien is een efficiënte verbetering, kostenreductie en/of inkomstenverhoging mogelijk. Met de samenvoeging van functies ontstaat een pand dat beter aansluit bij de moderne tijd en dat efficiënter ruimtegebruik mogelijk helpt te maken. In 2024 zal het ontwerp worden uitgewerkt, op basis waarvan in 2025 en 2026 verbouwd kan worden.

De Wet Open Overheid (Woo) is de opvolger van Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De wet is bedoeld om onder andere de gemeentelijke organisatie meer transparant te maken en deze wet moet ervoor zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar en toegankelijk wordt. De invoering van de wet zal gefaseerd gebeuren.

## Wat gaan we niet doen of minder doen?

Door digitalisering verwachten we meer dienstverlening digitaal af te handelen (waar mogelijk) en te standaardiseren en daarmee creëren we ruimte voor maatwerk.

Omdat we allemaal de broekriem aan moeten halen verlagen we de bedragen voor representatie, vergaderen en reiskosten van het bestuur met 25%. We doen een dringend beroep op de gemeenteraad om op een zelfde manier naar haar budget te kijken. We nemen in dat kader een besparing van € 20.000,- mee in de begroting. Dat is uiteraard geen taakstelling, aangezien de gemeenteraad alleen zichzelf een taakstelling op kan leggen.

## Verbonden partijen

Hier geven we weer in hoeverre onze verbonden partijen bijdragen aan de doelstelling van dit programma. De verbonden partijen hebben we ook toegelicht in de paragraaf Verbonden partijen.

### Brabants Historisch Informatiecentrum (BHIC)

Het Brabants Historisch Informatiecentrum (BHIC) voert voor Bernheze en de andere deelnemende gemeenten en waterschappen wettelijk verplichte taken uit op het gebied van archiefbeheer, ordening, controle en –ontsluiting. Binnen de mogelijkheden werkt het BHIC aan het beleidsdoel 'meer publiek, meer divers publiek'. Dit sluit aan bij onze doelstelling om cultuur, in dit geval het papieren en digitale erfgoed van de gemeente, gemakkelijk toegankelijk te maken voor belangstellenden. Het BHIC gaat actief aan de slag met het e-depot. Over de verhoging van de kosten per inwoner is overeenstemming. Het BHIC is landelijk een van de koplopers in de digitaal ontsloten historische naslag.



## Wat mag het kosten?

### Beleidsintensiveringen 2024-2027

In onderstaande tabel is per voornemen aangegeven wat de bron van de uitgaven is. Hieronder een korte toelichting op de diverse bronnen:

- MJB : opgenomen in de meerjarenbegroting 2024-2026
- NIEUW : toevoeging ten opzichte van de meerjarenbegroting 2024-2026

Onderwerp	Bron: MJB of Nieuw	Jaar	Bedrag (in €)	Incidenteel/ Structureel/ Investering
<b>Vervanging</b>				
Kosten n.a.v. uitkomst onderzoek begraafplaatsen	Nieuw Nieuw	2024 2024	pm pm	Incidenteel Structureel
Externe/professionalisering inkoopfunctie	Nieuw	2024	166.000	Structureel
Vervallen fte inkoopfunctionaris	Nieuw	2024	-60.000	structureel
Gefaseerde invulling I-functie	MJB	2024	125.000	Structureel
Vervanging 2 vrachtwagens	MJB	2025	150.000	Investering
VW Up auto	MJB	2025	13.000	Structureel
<b>Wettelijk</b>				
Inhuur backofficemedewerker Burgerzaken	MJB	2024	47.000	Incidenteel
Verplichte aanpassingen software t.b.v. burgerzaken/ KCC	Nieuw	2024	10.000	Structureel.
Archiveringstool	Nieuw Nieuw	2024 2024	10.000 3.500	Incidenteel Structureel
<b>Overig</b>				
Beheerkosten digitalisering, ten behoeve van het verbeteren van onze dienstverlening. O.a. applicaties, software, website, ter ondersteuning van dienstverlening	Nieuw Nieuw	2024 2025	50.000 50.000	Structureel Structureel
Flexibiliteit / inventiviteit in stand houden / opbouwen goed personeelsbestand (6 fte)	MJB MJB	2024 2025	240.000 240.000	Structureel Structureel
(was in kadernota volledig opgenomen in 2024)				
Faciliteiten ICT i.v.m. uitbreiding formatie	MJB MJB	2024 2025	15.000 15.000	Structureel Structureel
Invulling data gestuurd werken	MJB	2024	25.000	Structureel
(was in kadernota volledig opgenomen in 2024)	MJB	2025	25.000	Structureel



Onderwerp	Bron: MJB of Nieuw	Jaar	Bedrag (in €)	Incidenteel/ Structureel/ Investering
Instrumentarium proces gestuurd werken	MJB	2024	5.000	Incidenteel
	MJB	2024	12.500	Structureel
Robotisering processen financiën	MJB	2025	7.000	Structureel
Robotisering processen (was in kadernota volledig opgenomen in 2024)	MJB	2025	2.500	Incidenteel
Optimaliseren huisvesting de Misse 2,4 en 6 te Heesch:				
- Ontwerpteam, bouwen en projectbegeleiding	MJB	2024	500.000	Investering
- Bouwen en projectbegeleiding	MJB	2025	1.000.000	Investering
- Bouwen en projectbegeleiding	MJB	2026	600.000	Investering
Uit reserve afschrijvingslasten	Nieuw	2024	-500.000	Investering
Vorming bestemmingsreserve afschrijvingslasten	Nieuw	2024	500.000	Incidenteel
Uit reserve nog nader te bestemmen – vorming bestemmingsreserve afschrijvingslasten	Nieuw	2024	-500.000	Incidenteel

## Ombuigingen bestaande begroting

Om te komen tot een structureel sluitende begroting 2024 hebben we kritisch gekeken naar het bestaande beleid. Vanuit deze kritische blik stellen we voor om onderstaande ombuigingen door te voeren.

Onderwerp		Jaar	Bedrag (in €)	Incidenteel/ Structureel/
Taakstelling raadsbudget		2024	-20.000	Structureel
Representatie, vergaderen en reiskosten bestuur		2024	-6.418	Structureel
Representatie		2024	-5.218	Structureel



## Lasten en baten 2022-2024

Nr.	Omschrijving taakveld	Lasten			Baten		
		2022	2023	2024	2022	2023	2024
0.1	Bestuur	1.714.014	2.156.207	2.255.825	238.599		
0.2	Burgerzaken	967.130	1.022.403	1.115.235	449.276	484.770	515.106
0.4	Overhead	9.580.627	10.586.051	11.546.643	196.308	127.010	133.493
0.10	Mutatie reserves programma 6	343.810	776.890	189.759	550.531	1.020.366	18.471
	<b>Totaal</b>	<b>12.605.581</b>	<b>14.541.551</b>	<b>15.107.462</b>	<b>1.434.714</b>	<b>1.632.146</b>	<b>667.070</b>

## Lasten en baten 2024-2027

Nr.	Lasten				Baten			
	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
0.1	2.255.825	2.299.220	2.386.639	2.467.016				
0.2	1.115.235	1.121.525	1.167.995	1.210.872	515.106	533.134	549.395	564.504
0.4	11.546.643	12.421.360	12.891.211	13.264.819	133.493	82.121	85.443	88.528
0.10	189.759	139.419	145.350	150.861	18.471	10.847	10.843	10.454
<b>Totaal</b>	<b>15.107.462</b>	<b>15.981.524</b>	<b>16.591.195</b>	<b>17.093.568</b>	<b>667.070</b>	<b>626.102</b>	<b>645.681</b>	<b>663.486</b>

## Brondocumenten

- Uitwerking positionering & visie dienstverlening Bernheze (april 2021)



## Programma 7: Financiën

De haalbaarheid van onze beleidsambities in het kader van prettig wonen en leven in Bernheze hangt af van de betaalbaarheid ervan. De financiële vooruitzichten voor de komende jaren zijn onzeker, mede door landelijke en mondiale economische ontwikkelingen zoals de inflatie. We dienen dan ook verantwoord te begroten en tegelijkertijd te kijken hoe we onze middelen zo optimaal mogelijk inzetten voor het realiseren van de gewenste maatschappelijke effecten. Dit vraagt om flexibiliteit en keuzes om te komen tot een evenwicht in ambities en begrotingsruimte. Door meer op hoofdlijnen te budgetteren komt er ruimte en flexibiliteit in onze begroting om snel in te spelen op actualiteiten en daarnaast stimuleert dit het integraal werken.

### Wat willen we bereiken?

- Verantwoord begroten, financieel gezond en stabiel;
- Ambities en financiële middelen in balans;
- Lastendruk voor inwoners en ondernemers die past bij voorzieningenniveau van onze gemeente (niet onnodig verhogen).

### Wat gaan we daarvoor doen?

#### Evenwicht en flexibiliteit

We hanteren het principe dat de structurele uitgaven gedekt worden door structurele middelen. Op basis hiervan beoordeelt onze toezichthouder of de begroting positief is en krijgen we repressief toezicht. Dit gegeven is uitgangspunt voor het in standhouden van onze voorzieningen en de mate van het realiseren van onze ambities. Ook de omvangrijke opgaves met financiële consequenties zoals woningbouw, omgevingswet, sociaal domein, infrastructuur en organisatieontwikkeling vragen ruimte in deze begroting.

De belangrijkste middelen verkrijgen we uit rijksmiddelen en de lokale heffingen. Voor wat betreft de inkomsten van de centrale overheid worden we voortdurend geconfronteerd met de onzekerheden over de financiering nu en in de toekomst. Ook bij deze begroting bieden we geen uitzicht op een meerjarige sluitende exploitatie. Voor 2024 prioriteren we de voornemens en kijken we kritisch naar bestaande kosten. Het komende jaar dient immers in evenwicht te zijn. Voor de jaren na 2024 ligt nog een opgave voor een structureel evenwicht.

We zijn ons bewust van het feit dat we gaan voor een verantwoorde financiering en de wens voor stabiliteit. We realiseren dat we daarvoor dienen te manoeuvreren tussen wat we willen en wat we daarvoor willen en kunnen betalen. We kijken daarvoor steeds terug wat bijgesteld kan worden en focussen op de uitvoering die komen gaat. Keuzes maken op basis van effectieve beginselen helpen ons daarbij. Wat is nodig, wat kan getemporeerd worden en hoe komen we tot een



doelmatige uitvoering? We streven naar meer flexibiliteit in toepassing van de beschikbare middelen. We proberen daarin een goede balans te vinden tussen het budgetrecht van de raad, verantwoordelijkheden van het college en de voorschriften. Onze acties zijn erop gericht om voor de volgende begroting eveneens tot een heroverweging te komen.

De gemeenteraad kan voor haar kaderstellende en controlerende taken steunen op de planning- en controlcyclus. Deze helpt met het plannen, monitoren en verantwoorden hiervan. We zorgen in dat kader voor de kadernota, begroting, jaarrekening en tussentijdse rapportages.

## **Betaalbaarheid**

Voor de aangeboden diensten vragen we een prijs die maximaal de kostprijs is, maar bij de leges passen we dit niet in alle gevallen toe. De reden is dat dit zou leiden tot onaanvaardbare hoge leges.

Hierdoor bereiken we voor algemene dienstverlening (titel 1) een dekking van circa 40% en voor de leges met betrekking tot maatschappelijk belangen zoals evenementen en overige vergunningen in het kader van de APV een dekking van circa 6%. In beginsel passen we voor vergunningen met betrekking tot de omgevingswet (titel 2) een dekking van 100% toe.

Voor de OZB passen we de indexering toe. Het tarief voor riool en afval leiden we af van de verwachte kosten. Voor afval geldt dat we kunnen beschikken over de afvalreserve. We zetten deze buffer in voor egalisatie van de kosten en indien mogelijk restitueren we aan onze inwoners. Ten aanzien van de voorziening riool geldt eveneens de egalisatiefunctie. De paragraaf lokale heffingen geeft meer details over deze heffingen en wat dit betekent voor onze inwoners.

## **Wat gaan we niet doen of minder doen?**

Om de jaarschijf 2024 in evenwicht te krijgen zijn keuzes gemaakt in het schrappen van voornemens en het terugbrengen van budgetten van bestaand beleid. Bij de programma's is weergegeven welke posten dit betreft.

## **Verbonden partijen**

Hier geven we weer in hoeverre onze verbonden partijen bijdragen aan de doelstelling van dit programma. De verbonden partijen hebben we ook toegelicht in de paragraaf Verbonden partijen.

## **Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB)**

De BSOB is een regionaal samenwerkingsverband dat zich richt op het gezamenlijk waarderen, heffen en innen van belastingen. Het doel is de kwaliteit, dienstverlening, efficiency en continuïteit van de waardering, heffing en inning van lokale belastingen te verbeteren.



## Beleidsindicatoren

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit [waarstaatjegemeente.nl](http://waarstaatjegemeente.nl) weer. Om de cijfers van Bernheze te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 25.000 tot 50.000 inwoners.

Beleidsindicator	Jaar realisatie	Referentie	Bernheze
Gemiddelde WOZ waarde van woningen (x duizend euro)	2018	Geen data	Geen data
	2019	250	306
	2020	267	326
	2021	285	333
	2022	313	374
	2023	Geen data	427
Nieuw gebouwde woningen (aantal per 1.000 woningen)	2018	7,7	16,4
	2019	8,7	24,1
	2020	8,7	7,9
	2021	8,1	12,3
	2022	8,2	10,9
Demografische druk (%) <sup>1</sup>	2018	77,7	76,7
	2019	78,1	76,9
	2020	78,4	77,0
	2021	78,5	77,4
	2022	79,0	76,9
	2023	79,1	77,0
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (in €)	2018	667	648
	2019	683	677
	2020	720	720
	2021	Geen data	751
	2022	Geen data	825
	2023	867	808
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (in €)	2018	741	693
	2019	756	724
	2020	797	772
	2021	Geen data	802
	2022	Geen data	878
	2023	949	861

1) De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder per 100 personen van 20 tot 65 jaar



## Wat mag het kosten?

### Lasten en baten 2022-2024

Nr.	Omschrijving taakveld	Lasten			Baten		
		2022	2023	2024	2022	2023	2024
0.5	Treasury	149.987	527.760	83.934	240.626	603.848	98.333
0.61	OZB woningen	534.668	516.127	508.967	4.682.806	4.957.314	5.246.964
0.62	OZB niet-woningen				2.804.320	2.937.307	3.317.792
0.63	Parkeerbelasting						
0.64	Belastingen overig				30.889	29.200	29.200
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds				52.794.411	51.862.022	56.655.761
0.8	Overige baten en lasten	-8.547	1.976.840	1.389.206			
0.9	Vennootschapsbelasting (Vpb)	339.186	214.872				
3.4	Economische promotie - toeristenbelasting		10.750		165.445	150.134	142.396
6.3	Inkomensregelingen – generieke teruggave			153.406			
0.10	Mutatie reserves programma 7	2.202.417	121.844		2.547.199	400.000	
	<b>Totaal</b>	<b>3.217.711</b>	<b>3.368.193</b>	<b>2.135.513</b>	<b>63.265.696</b>	<b>60.939.825</b>	<b>65.490.446</b>

### Lasten en baten 2024-2027

Nr.	Lasten				Baten				
	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027	
0.5	83.934	77.125	70.315	66.191	98.333	90.941	83.549	76.157	
0.61	508.967	509.856	510.658	511.403	5.246.964	5.559.261	6.003.309	6.338.241	
0.62					3.317.792	3.496.953	3.603.610	3.702.709	
0.63									
0.64					29.200	29.200	29.200	29.200	
0.7					56.655.761	58.736.444	55.471.581	56.381.120	
0.8	1.389.206	3.056.773	503.511	715.308					
0.9									
3.4					142.396	142.396	142.396	142.396	
6.3	153.406								
0.10		198.820	230.716	50.735					
	<b>Totaal</b>	<b>2.135.513</b>	<b>3.842.574</b>	<b>1.315.200</b>	<b>1.343.637</b>	<b>65.490.446</b>	<b>68.055.195</b>	<b>65.333.645</b>	<b>66.669.823</b>





## Brondocumenten

- Financiële verordening gemeente Bernheze (art. 212 gemeentewet) (10 december 2020)
- Controleverordening (art. 213 gemeentewet) (16 december 2010)
- Nota reserves en voorzieningen (24 september 2020)



## Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien

Binnen de begroting bestaat er onderscheid tussen specifieke dekkingsmiddelen en algemene dekkingsmiddelen. Specifieke dekkingsmiddelen (bijvoorbeeld opbrengsten voor het ophalen van afval, het verstrekken van vergunningen, het onderhouden van het riool en het verstrekken van reisdocumenten), hangen samen met een concreet beleidsveld en staan opgenomen in de desbetreffende programma's. Deze dekkingsmiddelen verlagen het saldo van lasten en baten op de betreffende programma's in de begroting. Specifieke dekkingsmiddelen zijn niet vrij besteedbaar.

Anders dan de specifieke dekkingsmiddelen, zijn de algemene dekkingsmiddelen en de post onvoorzien. Algemene dekkingsmiddelen zijn middelen, die geen vooraf bepaald bestedingsdoel hebben. Deze middelen zijn daarmee vrij besteedbaar. De algemene dekkingsmiddelen leveren de financiële dekking van de bestedingen van de programma's 1 tot en met 7 en zijn ingedeeld naar de voorgeschreven categorieën en onvoorzien.

### Overzicht algemene dekkingsmiddelen

In de tabel wordt een overzicht gegeven van de algemene dekkingsmiddelen. Onder de tabel worden de onderdelen kort toegelicht.

		2022	2023	2024	2025	2026	2027
1.	Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is: Onroerende zaakbelasting	7.453.325	7.858.224	8.528.359	9.019.817	9.570.522	10.004.553
2.	Algemene uitkering uit het gemeentefonds	52.794.411	51.862.022	56.655.761	58.736.444	55.471.581	56.381.120
3.	Dividend	48.017	52.650	34.538	34.538	34.538	34.538
	<b>Totaal</b>	<b>60.295.753</b>	<b>59.772.896</b>	<b>65.218.658</b>	<b>67.790.799</b>	<b>65.076.641</b>	<b>66.420.211</b>

### Lokale heffingen

#### 1. Onroerende zaakbelasting (OZB)

Bij lokale heffingen treffen we de heffingen aan, waarvan de besteding niet is gebonden. Dit betreft de onroerende zaak belasting. In totaliteit gaat het voor 2024 om een geraamd bedrag van circa € 8,5 miljoen aan opbrengsten uit "algemene dekkingsmiddelen. Lokale heffingen, waarvan de besteding wel gebonden is, bijvoorbeeld afvalstoffenheffing, rioolrechten en diverse leges, worden op de desbetreffende taakvelden verantwoord. Voor een overzicht van de opbrengsten van de belangrijkste heffingen en in welke beleidsvelden deze zijn opgenomen verwijzen wij u naar de paragraaf 'Lokale heffingen' in deze begroting.



Er bestaat een relatie tussen de OZB en de algemene uitkering uit het gemeentefonds. De belastingcapaciteit is een van de verdeelmaatstaven die de hoogte van de algemene uitkering bepalen. Zo wordt rekening gehouden met de mogelijkheid die een gemeente heeft om belastinginkomsten te verkrijgen. De belastingcapaciteit is een afgeleide van de waarde van onroerende zaken. Voor bepaling van de hoogte van de algemene uitkering wordt de waarde van woningen voor 80% meegerekend, van de waarde van niet-woningen (bedrijven) 70%. Hierop wordt het zogenaamde rekestarief toegepast. Dit rekestarief is het gemiddelde tarief van alle gemeenten. Het rekestarief wordt berekend naar een percentage van de waarde van de onroerende zaak. Het resulterende bedrag wordt gekort op de algemene uitkering. Het feitelijk OZB-tarief dat de gemeente heft, heeft geen effect op deze korting op de algemene uitkering.

De geraamde opbrengsten OZB laten jaarlijkse een stijging zien als gevolg van de areaalontwikkeling en de voorgestelde OZB-aanpassingen.

## **2. Algemene uitkering uit het gemeentefonds**

Jaarlijks ontvangt elke gemeente volgens een bepaald verdeelstelsel een uitkering uit het Gemeentefonds. De uitkering is bestemd voor de bekostiging van autonome taken van de gemeente, taken die veelal dicht bij de burger liggen. Het verdeelstelsel is opgenomen in de Financiële verhoudingswet. In de verdeling wordt rekening gehouden met onderlinge verschillen in de kosten waar de gemeenten voor staan en met de draagkracht van de gemeenten (de belastingcapaciteit). Karakteristiek voor de algemene uitkering is dat elke gemeente vrij is in de besteding. De omvang van de algemene uitkering is voor de gemeenten een gegeven, maar de gemeente kan zelf bepalen aan welke voorzieningen zij haar geld besteedt.

De groei of afname van het gemeentefonds wordt vanaf 2027 gekoppeld aan de ontwikkeling van het Bruto Binnenlands Product. De effecten hiervan zijn nog niet bekend. Voor de periode 2024 tot en met 2026 is het accres (de groei van het gemeentefonds) bevroren. De jaarlijkse ontwikkeling van de algemene uitkering staat verder toegelicht in deel III: Financiële begroting.

Voor deze meerjarenbegroting mogen we op basis van de afrekening 2022 rekening houden met jaarlijks een bedrag van € 442.000,- als gevolg van de ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds. Deze ruimte schommelt echter jaarlijks, afhankelijk van het beroep wat gemeenten doen op het btw-compensatiefonds. Dit betekent dat de definitieve afrekening 2023 al weer tot een aanpassing kan leiden voor de periode 2025 - 2028. We hebben in het meerjarenperspectief 2024-2027 dan ook uit voorzichtigheidsprincipe uitsluitend voor 2024 rekening gehouden met de ruimte onder het BTW-compensatieplafond van € 442.000,-.

De positieve ontwikkeling van de inkomsten uit algemene uitkering uit het gemeentefonds voor 2024 ten opzichte van 2023 is voornamelijk het gevolg van een positieve ontwikkeling van het accres (vnl. compensatie loon- en prijsontwikkelingen). De terugval in 2026 is het gevolg van het loslaten van de trap op-trap af systematiek en herinvoering van de opschalingskorting.



De mutaties uit de Meicirculaire 2023 zijn in de begroting 2024 en het meerjarenraming 2025-2027 verwerkt. In de meicirculaire zijn de extra middelen jeugdzorg in het kader van de hervormingsagenda jeugd voor 2024 en 2025 inmiddels verwerkt. Voor de periode 2026-2027 zijn deze extra middelen nog niet opgenomen in het gemeentefonds. We hebben dan ook geen rekening gehouden met deze extra middelen jeugdzorg

De septembercirculaire 2023 komt op een laat moment in het traject van de voorbereiding van de begroting beschikbaar. Wij informeren uw raad tijdig voor de begrotingsbehandeling separaat over de gevolgen van deze circulaire.

### **3. Dividend**

Wij ontvangen jaarlijks een dividenduitkering uit ons aandelenbezit in de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). In de begroting houden wij rekening met een structurele dividendopbrengst van € 34.538,-. In 2022 en 2023 laat de uitkering dividend een beperkte stijgende lijn zien.

### **Overhead**

Om de raad meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead schrijft het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) in artikel 8 lid 1c voor om een apart overzicht op te nemen van de overhead. In de programma's zijn alleen de kosten opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces.

Onder overhead wordt verstaan: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Te denken valt aan kosten met betrekking tot personeel & Organisatie (P&O), financiën, huisvesting en bestuursondersteuning. Deze kosten mogen niet worden toegerekend aan de directe taakvelden/programma's. De overhead wordt centraal begroot en verantwoord op het overzicht overhead via taakveld 0.4 Overhead in het programma Bestuur en ondersteuning. Onderstaand wordt inzicht gegeven in het totaal van de overhead alsmede de verrekening binnen de begroting.

De kosten van de overhead kunnen als volgt worden gespecificeerd:



	Lasten
1. Personele overheadkosten	8.045.895
2. Algemene administratiekosten	308.303
3. Informatievoorziening en automatisering	2.264.033
4. Huisvesting	763.995
5. Overige	750.112
<b>Subtotaal</b>	<b>12.132.338</b>
6. Toerekening overheadkosten aan grondexploitaties	719.188
<b>Totale kosten overhead</b>	<b>11.413.150</b>

### 1. Personele kosten

Dit betreft de loonkosten van personeel voor zover deze niet actief zijn in het primaire proces en daarmee kunnen worden gedefinieerd als overhead. Onder overhead wordt de formatie verantwoord die wordt ingezet voor onder andere financiën, communicatie, juridische zaken, P&O, ICT en bestuursondersteuning. Overeenkomstig de voorschriften van het BBV zijn hierbij ook de volledige loonkosten van directie, management en teamcoaches opgenomen. Daarnaast worden onder de personele overheadkosten de kosten verantwoord voor het personeelsbeheer. Hierbij valt te denken aan opleidingskosten, reis- en verblijfskosten, werving en selectie, loopbaan- en mobiliteitsadviezen, arbobeleid en het voeren van de salarisadministratie.

### 2. Algemene administratiekosten

Onder Algemene administratiekosten zijn de kosten opgenomen voor kantoormaterialen, telefoonkosten, portokosten en abonnementen.

### 3. Informatievoorziening en automatisering (I&A)

Onder I&A zijn de kosten opgenomen voor onder andere aanschaf, onderhoud en licenties van hard- en software en systeem- en netwerkbeheer. Daarnaast zijn hieronder de kosten voortvloeiende uit het tweede spoor, versterking van de I-functies, opgenomen.

### 4. Huisvesting

Onder huisvesting zijn de kosten opgenomen voor ruimten voor de uitvoering van de algemene taken van de eigen organisatie. De kosten bevatten onder andere energiekosten, (groot) onderhoud van het gebouw en technische installaties, kantoormeubilair, verzekering, schoonmaak en kapitaallasten (rente en afschrijving).

### 5. Overige

Onder overige zijn onder andere de externe kosten opgenomen gerelateerd aan juridische zaken waaronder juridische advieskosten, bezwarencommissie, de kosten voor communicatie en representatie, kwaliteitszorg en klachtenregeling en archief. Daarnaast hebben we hier vanuit de meicirculaire 2021 de kosten voor de invoering Wet Open Overheid (structureel en incidenteel) verantwoord.



## 6. Toerekening overheadkosten aan grondexploitaties

Volgens het Besluit begroting en verantwoording mag uitsluitend een doorberekening van de overheadkosten plaatsvinden aan de grondexploitaties door dit als negatieve last in de overhead mee te nemen. Het saldo dat gepresenteerd wordt onder de overhead is daarom een netto bedrag. De toerekening heeft plaatsgevonden op basis van het aantal uren dat geraamd is ten laste van de grondexploitaties.

### Dekking van de overhead

In de begroting is alleen overhead toegerekend aan de grondexploitaties. De overhead zal verder vanuit de algemene dekkingsmiddelen bekostigd moeten worden. Uitzondering hierop zijn de activiteiten waarvoor kostendekkende tarieven doorberekend mogen worden zoals afval, riolering en begraafplaatsen. De overhead wordt aan deze activiteiten extracomptabel toegerekend (zie paragraaf lokale heffingen).

## Vennootschapsbelasting (Vpb)

De Wet op de vennootschapsbelasting (Vpb) betekent dat overheden belast kunnen worden voor economische activiteiten die ook door private ondernemingen (kunnen) worden uitgevoerd. Het doel is om een gelijk speelveld te creëren tussen partijen (overheden en private ondernemingen). Hierdoor vallen activiteiten waarvoor gemeenten als ondernemer optreden onder de Vpb.

De belaste activiteiten voor onze gemeente betreffen de bouwgrondexploitaties en gedeeltelijk de verkoopopbrengsten van het afval. Deze belasting wordt na afloop van het kalenderjaar bepaald aan de hand van de gerealiseerde fiscale winst en dan geheel verantwoord binnen de algemene dienst. Het Besluit begroting en verantwoording geeft hiervoor aanwijzingen.

## Onvoorzien

In de begroting is in de exploitatie een jaarlijkse post Onvoorzien opgenomen. Dit betreft een structurele post van € 94.472,-. Dit is een wettelijk verplichte uitgavenpost op basis van artikel 8, lid 6 van het Besluit begroting en verantwoording. De post onvoorzien kan ingezet worden voor alle programma's. Het college kan zonder voorafgaande toestemming van de raad beschikken over de post onvoorzien zoals die is opgenomen in de programmabegroting van het lopende jaar onder de volgende voorwaarden:

1. De beschikking over de post onvoorzien mag uitsluitend betrekking hebben op uitgaven die onvoorzienbaar, onuitstelbaar of onvermijdbaar (de zogenaamde drie O's) zijn.
2. Mutaties van eenmalige of structurele lasten of baten, niet zijnde mutaties voortvloeiende uit investeringskredieten, tot en met € 25.000,-.
3. Mutaties van geautoriseerde investeringskredieten tot 10% van het investeringsbedrag of tot een bedrag van € 100.000,-.
4. Voordelen welke niet zijn geraamd worden toegevoegd aan de post onvoorzien.



5. Het college doet zonder voorafgaande toestemming van de raad ten laste van de post onvoorzien geen uitgaven waarvan bekend is of verondersteld mag worden dat daaromtrent belangrijke politieke gevoeligheid bestaat.
6. Indien aanwending van de post onvoorzien structurele financiële consequenties tot gevolg heeft worden deze consequenties in de eerst volgende kadernota en/of begroting opgenomen als een onomkeerbaar besluit.

Het college informeert achteraf de raad over de beschikking van de post onvoorzien door middel van de tussentijdse rapportages.



## Deel 2: Paragrafen





## A. Lokale heffingen

### Inleiding

In artikel 10 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten is bepaald dat de paragraaf betreffende de lokale heffingen ten minste bevat:

- de geraamde inkomsten;
- het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- een aanduiding van de lokale lastendruk;
- een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid;
- een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven en heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd.

### Overzicht en beleidsuitgangspunten ten aanzien van de lokale heffingen

#### Belastingen en heffingen

Het algemeen te voeren financieel beleid doen wij op basis van evenwichtige keuzes. Wij letten hierbij op de taken en de daarvoor beschikbare middelen. Uiteraard met het doel om het gemeentelijk huishoudboekje kloppend te houden. Ten gevolge hiervan kijken wij bij het belasting- en tarievenbeleid naar de kosten van het in stand houden van de algemene voorzieningen en de OZB-prijs die daar redelijkerwijs voor betaald zou moeten worden.

Voor het uitvoeren van taken op het gebied van afval, riool en diverse andere diensten gaan wij uit van het doorberekenen van de kostprijs. Wij doen dit vanuit de gedachte dat deze voldoen aan het profijtbeginsel.

De gemeente Bernheze kent een aantal belastingen en heffingen die kunnen worden onderscheiden in algemene dekkingsmiddelen (ozb) en heffingen waarvan de besteding is gebonden (afvalstoffenheffing, rioolheffing).

#### Leges

De huidige verordening is verdeeld in drie titels, namelijk:

1. Titel 1: Algemene dienstverlening;
2. Titel 2: Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning;
3. Titel 3: Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn.



Kruissubsidiëring binnen deze titels is mogelijk, maar niet meer tussen titels.

Op basis van onderzoek hebben wij geconstateerd dat (zie hiervoor ook de raad van 16 december 2010) dat een 100% kostendekkend niveau voor Titel 1 en 3 niet haalbaar is. Voor Titel 1 worden wij geconfronteerd met de door het Rijk gemaximeerde tarieven, terwijl bij Titel 3 het kostendekkend maken zou leiden tot onacceptabele tariefstijgingen. Daar waar mogelijk streven wij om de tarieven naar een kostendekkend niveau te brengen.

Voor Titel 2 geldt 100% kostendekkendheid als uitgangspunt. Dit zal ook gelden voor de nieuwe Omgevingswet. Uitkomsten hiervan zijn pas in het 4<sup>de</sup> kwartaal 2023 bekend.

## **Belastingvoorstellen 2024**

De gemeenteraad stelt de verordeningen vast, waarin de tarieven voor de gemeentelijke belastingen en heffingen zijn opgenomen. In de raadsvergadering van 14 december 2023 leggen wij uw raad een afzonderlijk raadsvoorstel met belastingvoorstellen ter besluitvorming voor. In dat voorstel wordt uitgebreid ingegaan op de diverse belastingen en heffingen. Hieronder volgt een korte samenvatting van de belangrijkste voorstellen.

### **Onroerende zaakbelasting**

Wij houden rekening met een tariefsaanpassing van 6,2% voor woningen. Deze stijging van 6,2% betreft uitsluitend de trendmatige prijsontwikkeling. De bijgestelde prijsindex is gelijk aan de recente meicirculaire 2023 (4,3%) en een inhaalindex van 2022 (1,9%). In de informatienota 2024-2027 gingen we nog uit van 4,7% ter compensatie van de inflatie inclusief een inhaalindex. Voor 2024 gelden de WOZ-waarden met waardepeildatum 1 januari 2023. Deze waarden zijn tot stand gekomen op basis van de geactualiseerde taxaties van het geïnventariseerde onroerend goed (door de BSOB) inclusief areaaluitbreiding (nieuwbouw, verbouw en sloop).

Wij verwachten op basis van de landelijke marktontwikkeling over de periode van 1 januari 2022 tot 1 januari 2023 een waardeverhoging voor woningen van 3,0% en voor niet-woningen van 2%. Om een gelijkblijvende opbrengst te kunnen blijven genereren worden de tarieven gecorrigeerd met deze waardenaanpassingen. Bij de behandeling van de belastingvoorstellen zullen de dan beschikbare lokale cijfers aan u worden voorgelegd voor de vast te stellen OZB-tarieven 2024.

### **Teruggave**

We willen zoveel mogelijk de lastendruk beperken binnen de mogelijkheden van deze begroting.

#### **Woningen**

Bij de belastingvoorstellen leggen we u voor om voor alle huishoudens een teruggave te doen van € 12,-. Uitgangspunt is dat alle gebruikers hiervoor in aanmerking komen. Dit betekent dat huurders ook hiervan profiteren.



## Niet-woningen

Voor gebruikers van niet-woningen hanteren we voor 2024 een korting van 1,9%. In plaats van de prijsindex van 6,2% passen we deze aan naar 4,3%. Voor de volgende jaren zal het niveau van 6,2% weer gevolgd worden.

## Afvalstoffenheffing

Het vastgestelde afvalbeleid houdt in dat het restafval zoveel mogelijk wordt gescheiden van andere afvalstromen. Door maatregelen die betrekking hebben op de wijze van inzameling van het GFT, PMD, textiel en de effecten van tariefprikkelers willen we onze doelstellingen halen. Deze effecten zijn merkbaar door het teruglopen van de aanbodfrequenties (GFT van 10 naar 7,7 en bij restafval van 4,8 naar 4,4 op jaarbasis) en een hogere vulling per container (GFT van 25 kg naar 26 kg en bij restafval van 33 kg naar 42 kg).

Het systeem van centraal inzamelen van luiers via ondergrondse containers voldoet niet aan onze duurzaamheidsdoelstellingen en zullen we daarom niet continueren. Het blijkt dat het niet mogelijk is om deze op een verantwoorde wijze te recyclen.

Het afvaltarief volgt de prijsontwikkelingen. We worden in dat verband geconfronteerd met bovenmatige stijgingen van personeelskosten en doorberekening van brandstofprijzen. De doorberekening van de kosten in het tarief wijzigt ook proportioneel door het verschil van de aanbodfrequentie zoals hierboven geschetst. De gemiddelde kosten zullen in 2024 ten opzichte van vorig jaar met bijna 10% stijgen (dit is € 25,- inclusief de teruggave over 2023). Een gemiddeld gezin betaalt dan € 256,-.

Gelet hierop stellen we u bij de belastingvoorstellen voor om eenmalig € 20,- per aansluiting terug te geven. De omvang van de afvalreserve laat dit toe. Het resterende saldo hiervan is ongeveer € 750.000,-. We gaan dit voorstellen via de verordening afvalstoffenheffing 2024 (raadsvergadering december 2023). In onderstaand vergelijkend overzicht zijn de opties inclusief en exclusief teruggave verwerkt.

## Rioolheffing

Op basis van het Gemeentelijk Rioolplan 2020-2023 passen wij de tarieven aan met de trendmatige prijsindex van 6,2%.

## Ontwikkeling woonlasten en lokale lastendruk

Onder woonlasten verstaan wij het totaalbedrag dat onze inwoners moeten betalen voor: OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing. Bij vergelijking van de woonlasten over 2023 en 2024 moet er



rekening mee worden gehouden dat er voorlopige inschattingen voor de nieuwe WOZ-waarden per 1 januari 2023 zijn gebruikt en daarvan afgeleid de OZB-tarieven.

De berekening voor 2024 is gebaseerd op een gemiddelde waarde van een woning van € 425.787,- en een gemiddelde waarde van een niet-woning van € 408.268,-.

In onderstaande tabel hebben we rekening gehouden met de voorgestelde restitutie van € 12,- voor alle huishoudens.

Overzicht lastendruk			OZB		Afvalstof-fenheffing	Generieke teruggave	Rioolheffing		Totaal
			Tarief	Bedrag	Bedrag		Tarief	Bedrag	
2023	Woningen	Eigenaar	0,0847%	360,43			0,0410%	174,77	535,21
		Gebruiker			212,00				212,00
		Eigenaar-gebruiker	0,0847%	360,43	212,00		0,0410%	174,77	747,21
	Niet-woningen	Eigenaar	0,3052%	1.246,23			0,0410%	167,58	1.413,82
		Gebruiker	0,2456%	1.002,59					1.002,59
		Eigenaar-gebruiker	0,5508%	2.248,82			0,0410%	167,58	2.416,41
2024	Woningen	Eigenaar	0,0899%	382,78			0,0436%	185,61	568,39
		Gebruiker			256,00	-12,00			244,00
		Eigenaar-gebruiker	0,0899%	382,78	256,00	-12,00	0,0436%	185,61	812,39
	Niet-woningen	Eigenaar	0,3184%	1.299,82			0,0436%	177,97	1.477,79
		Gebruiker	0,2561%	1.045,70					1.045,70
		Eigenaar-gebruiker	0,5745%	2.345,52			0,0436%	177,97	2.523,50



Overzicht ontwikkeling gemiddelde lokale lastendruk		2023 bedrag	2024 bedrag excl. teruggave € 12,- en bedrijven 6,2%	2024 bedrag incl. teruggave € 12,- en bedrijven 4,3%	2024 bedrag incl. teruggave € 12,- en bedrijven 4,3% en een teruggave van € 20,- afval	Wijziging t.o.v. 2023 (%) excl. teruggave € 12,- en bedrijven 6,2%	Wijziging t.o.v. 2023 (%) incl. teruggave € 12,- en bedrijven 4,3%	Wijziging t.o.v. 2023 (%) incl. teruggave € 12,- en bedrijven 4,3% en een teruggave van € 20,- afval
Woningen	Eigenaar	535,21	568,39	568,39	568,39	6,20%	6,20%	6,20%
	Gebruiker	212,00	256,00	244,00	224,00	20,75%	15,09%	5,66%
	Eigenaar en gebruiker	747,21	824,39	812,39	792,39	10,33%	8,72%	6,05%
Niet-woningen	Eigenaar	1.413,82	1.501,47	1.477,79	1.477,79	6,20%	4,53%	4,53%
	Gebruiker	1.002,59	1.064,75	1.045,70	1.045,70	6,20%	4,30%	4,30%
	Eigenaar en gebruiker	2.416,41	2.566,22	2.523,50	2.523,50	6,20%	4,43%	4,43%

Onderstaande redenen leiden tot afwijking van de trendmatige aanpassing van 6,2% voor de gemiddelde lastendruk:

- De exploitatie voor afvalstoffenheffing leidt tot een bovenmatige tarief. We geven hierbij de opties met en zonder teruggave van € 20,- aan;
- Een teruggave van € 12,- aan alle gezinshuishoudens ter hoogte van de inhaalindex van 1,9%.

## De geraamde inkomsten

De opbrengsten van de (belangrijkste) belastingen en heffingen worden in onderstaande tabel weergegeven:

Belastingen en heffingen	Geraamde inkomsten 2024
Onroerende zaakbelasting (OZB)	8.528.359
Afvalstoffenheffing (restfractie, GFT en milieustraat)	3.528.341
Rioolheffing	2.790.066
Toeristenbelasting	140.546
Reclamebelasting	29.200

## Kwijtscheldingsbeleid

Op basis van artikel 26 van de invorderingswet geven wij uitvoering aan de kwijtschelding van belastingen. Op 27 juni 2019 besloot uw raad in het kader van de harmonisatie van het kwijtscheldingsbeleid BSOB, dat:

- voor de kosten van bestaan een percentage van 100% van de bijstandsnorm te hanteren voor personen jonger dan de AOW-gerechtigde leeftijd;



- de norm voor de kosten van bestaan voor AOW-gerechtigden te baseren op de toepasselijke netto AOW-bedragen in de plaats van op de toepasselijke bijstandsnorm;
- bij het bepalen van het netto-besteedbare inkomen voor kwijtschelding rekening wordt gehouden met de kosten van kinderopvang;
- de kwijtschelding voor natuurlijke personen die een bedrijf of een zelfstandig beroep uitoefenen (kleine ondernemers) in stand wordt gehouden.

Voor kwijtschelding komen de volgende heffingen in aanmerking:

- Onroerende zaakbelasting eigenaar woning en niet-woning en gebruik niet-woning.
- Afvalstoffenheffing tot het vastgesteld maximum van € 152,- o.b.v. Verordening op de heffing en invordering van afvalstoffenheffing Bernheze 2022.
- Rioolheffing.

## Kostendekkendheid tarieven

In het Besluit begroting en verantwoording is bepaald dat alleen kosten worden opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces. Dit betekent dat het niet zondermeer mogelijk om vanuit de taakvelden volledig inzicht te krijgen in alle kosten die maximaal kostendekkend mogen zijn. Kosten van overhead worden centraal geraamd, maar dienen wel in verband gebracht te worden met de integrale kostprijs. Om deze reden is het van belang dat op een andere wijze uit de begroting blijkt hoe de tarieven worden berekend en welke (beleids)keuzes bij die berekening zijn gemaakt. Deze paragraaf verschaft deze informatie.

In verband met de invoering van de omgevingswet per 1 januari 2024 zal met ingang van deze datum voor de kostendekkendheid van ruimtelijke plannen opnieuw een berekening gemaakt worden bij de belasting- en legesverordening 2024.

## Rioolheffing

Goede riolering is nodig voor de bescherming van de volksgezondheid, het milieu en het tegengaan van wateroverlast. Als gemeente hebben we de taak om voor die riolering te zorgen: we hebben de zorgplicht voor stedelijk afvalwater, voor afvloeiend hemelwater en voor grondwatermaatregelen.

Met het nieuwe, meer adaptieve, GRP willen wij verder gaan door:

- nog nadrukkelijker te kijken naar ontwikkelingen die in de stedelijke omgeving plaatsvinden rond water, grondstoffen, energie en ruimtelijke ontwikkelingen;
- de zorgplicht nog breder in te bedden in de interne en externe processen, waardoor betere afstemming plaatsvindt op andere processen in de (openbare) ruimte.
- Het projectmatig klimaatadaptief inrichten van de openbare ruimte.



De beleidsambities die hierbij horen zijn:

- adaptief en risicogestuurd beheer;
- klimaatadaptatie;
- samenwerking in As50+-verband;
- inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen.

Om alle kosten te kunnen dekken, heffen we rioolheffing. We heffen van eigenaren op basis van de WOZ-waarde. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in:

- onroerende zaken die in hoofdzaak tot woning dienen, en
- onroerende zaken die niet in hoofdzaak tot woning dienen.

Het grootste deel van de lasten is bedoeld voor het opvangen van de vervanging en relining van de riolering. Gezien het feit dat er nogal wat onzekerheden zijn over het exacte tijdstip van de vervangingspiek (na 2040) en de ontwikkeling van nieuwe (goedkopere) renovatietechnieken is het niet verstandig om per direct een theoretisch op lange termijn kostendekkend tarief te hanteren.

De huidige heffing ligt onder het op lange termijn kostendekkende tarief. Er zijn vele scenario's mogelijk om naar een kostendekkend niveau te groeien. In wezen is het een vraagstuk van verdeling in de tijd: hoe langzamer we naar een kostendekkend niveau groeien, hoe hoger we uiteindelijk uitkomen.

Het zwaartepunt van de uitgaven komt na 2040. Daarom passen wij het tarief de komende jaren niet aan (behoudens inflatiecorrectie). Vanaf 2030, rekening houdend met de verwachte vervangingspiek, gaan we de tarieven verhogen. De reden hiervoor is gelegen in het feit dat de noodzaak tot stijging ontbreekt. Een tariefstijging hoeft namelijk pas na drie planperiodes (2030) te worden doorgevoerd om vanaf die periode te gaan sparen voor de (theoretische) vervangingspiek die na 2040 zal gaan optreden. De komende jaren zal duidelijk worden of die piek ook daadwerkelijk gaat optreden. In de tussenliggende periode zal de strategie vervangen versus relinen verder worden geoptimaliseerd.

Deze benadering is tevens in overeenstemming met de aanbeveling van de Commissie BBV om ten behoeve van het tarief een horizon van 10 jaar te hanteren.

Kosten taakveld Riolering, excl. onderhoud incl. (omslag)rente <sup>1</sup>	2.294.004
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-/- 48.744
<b>Netto kosten taakveld Riolering</b>	<b>2.245.260</b>
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	301.499
BTW <sup>2</sup>	243.307
<b>Totale kosten</b>	<b>2.790.066</b>



Overige opbrengsten beschikking reserves	
Opbrengst heffingen	2.790.066
<b>Totaal opbrengsten</b>	<b>2.790.066</b>
<b>Dekkingspercentage</b>	<b>100%</b>

1) Geen omslagrente a.g.v. ontbreken van boekwaarde activa.

2) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft de kostprijsverhogende compensabele BTW over de gemaakte kosten. Voor deze compensabele btw is een korting toegepast op de algemene uitkering.

## Afvalstoffenheffing

De focus ten aanzien van afval ligt tegenwoordig op het maximaal hergebruiken van producten en grondstoffen: de circulaire economie. Afval zien als grondstof is goedkoper, duurzamer en milieuvriendelijker. De richting die we op moeten is het denken en handelen van inwoners (nog) verder om te schakelen van afval naar grondstof, zodat het hergebruik stijgt en de hoeveelheid restafval daalt.

De volgende ambities zijn in het beleidsplan opgenomen:

- De milieuambitie: Bernheze moet er naar streven om in 2030 afvalloos te zijn (dat wil zeggen dat er geen huishoudelijk afval meer vrijkomt dat als restafval verwerkt moet worden).
- De kostenambitie kan omschreven worden als “een goede kwaliteit tegen een redelijke prijs”. Bij voorkeur gaan de kosten voor afvalbeheer niet omhoog, maar een stijging is bespreekbaar als daar wat tegenover staat.
- De serviceambitie: gemak voor de burger. Inwoners moeten hun afval zo veel mogelijk kwijt kunnen op het moment dat zij dat willen en zij zich dus ook weinig zorgen hoeven te maken over opslagruimte in huis (niet méér opslagmiddelen dan noodzakelijk).
- Aandacht voor werkgelegenheid (als vierde element aan de afvaldriehoek): preventie, hergebruik en recycling van afval kan lokale (sociale) werkgelegenheid opleveren. Denk hierbij aan nieuwe werkgelegenheid door sortering en vermarkting van afvalstromen, kringloopwinkels en repair-café's. Dit aandachtspunt hanteren we als secundaire ambitie.

De fysieke inzamelstructuur is opgebouwd uit een haalsysteem (huis-aan-huis), een decentraal brengsysteem en een centraal brengsysteem (milieustraat en twee groendepots).

De financiële inzamelstructuur is opgebouwd uit:

- een belasting per perceel (vastrecht),
- een belasting voor het ledigen van een kliko fijn huishoudelijk restafval (fHRA),
- een belasting voor het aanleveren van bepaalde afvalstromen op de milieustraat (poorttarief).

Daarnaast zijn kosten verbonden aan het gebruik maken van de haalservice voor grof tuinafval binnen de bebouwde kom. Dit geheel van de afvalstoffenheffing is maximaal 100% kostendekkend.





Kosten taakveld Afval, excl. onderhoud incl.(omslag)rente	3.281.052
Inkomsten taakveld (afval), excl. heffingen	-/- 336.030
<b>Netto kosten taakveld afval</b>	<b>2.945.022</b>
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	64.550
BTW <sup>1</sup>	528.575
<b>Totale kosten</b>	<b>3.538.147</b>
Opbrengst heffingen	3.528.341
<b>Totaal opbrengsten</b>	<b>3.528.341</b>
<b>Dekkingspercentage</b>	<b>99,72%</b>

1) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft de kostprijsverhogende compensabele BTW over de gemaakte kosten. Voor deze compensabele is een korting toegepast op de algemene uitkering.

## Grafrechten

Grafrechten zijn retributies die de gemeente kan heffen op grond van artikel 229, eerste lid, onder a en b, van de Gemeentewet. Zij worden geheven voor het gebruik van de gemeentelijke begraafplaats of het gemeentelijke crematorium en voor het genot van in verband daarmee door de gemeente verleende diensten.

De activiteiten binnen het taakveld Begraafplaatsen en crematoria gebaseerd op de Wet op de lijkbezorging hebben vooral een administratief karakter en zijn de volgende:

- toewijzen van nieuwe graven/urnen;
- begraven en cremeren;
- reserveren van een bestaand of nieuw graf;
- verlengen en beëindigen van grafrechten;
- opgraven en/of herbegraven of cremeren;
- contacten met rechthebbenden, grafdelvers en uitvaartdiensten.

Daarnaast worden kosten gemaakt voor de instandhouding van onze gemeentelijke begraafplaats. Kosten die wij maken voor de instandhouding particuliere begraafplaats en oorlogsgraven laten wij buiten beschouwing.

Bovenstaande activiteiten zijn volledig toe te rekenen aan de kostendekkendheid grafrechten, met als uitgangspunt maximaal 100% kostendekkende tarieven.

Op dit moment zien we echter een extreme daling in het aantal begravingen (2020: 16; 2021: 6; 2022: 8). Dit heeft consequenties voor of de tarieven of de uitgangspunten/keuzes tarieven. Voor de tarieven 2023 is de keuze gemaakt de tarieven alleen te indexeren.



Op dit moment loopt nog het onderzoek naar kostendekkendheid begraafplaats 't Loo. Eventuele conclusies uit dit onderzoek verwachten we echter pas eind 2023 of begin 2024 te kunnen trekken. In de begroting is daarom rekening gehouden met een indexering van de tarieven. Een beschikking over de voorziening begraafplaats 't Loo zorgt op dit moment voor kostendekkendheid.

Kosten taakveld Begraafplaatsen en crematoria, incl. (omslag)rente <sup>1</sup>	78.505
Kosten taakveld Begraafplaatsen en crematoria dotatie voorziening	-/- 61.411
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	
<b>Netto kosten taakveld Begraafplaatsen en crematoria</b>	<b>17.094</b>
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	24.708
<b>Totale kosten</b>	<b>41.802</b>
Overige opbrengsten	
Opbrengst heffingen	41.417
<b>Totaal opbrengsten</b>	<b>41.417</b>
<b>Dekkingspercentage</b>	<b>99,08%</b>

1) Betreffen kosten taakveld Begraafplaatsen en crematoria exclusief de kosten begraafplaats Parkstraat (geen gemeentelijke begraafplaats) en overige lasten lijkbezorging (geen betrekking op gemeentelijke begraafplaats).

## Leges

De huidige legesverordening is verdeeld in drie titels, namelijk:

- Titel 1: Algemene dienstverlening;
- Titel 2: Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning;
- Titel 3: Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn.
- Kruissubsidiëring binnen een titel is mogelijk, maar niet meer tussen titels.

### Titel 1: Leges Algemene dienstverlening

Titel 1 bevat leges die voornamelijk betrekking hebben op de producten burgerzaken en producten bestuursstukken.

Een aantal van deze leges zijn door het Rijk gemaximeerd met als gevolg dat het kostendekkend maken van deze leges Titel 1 forse effecten heeft op de andere producten. Vooralsnog maken we niet de keuze om binnen Titel 1 (algemene dienstverlening) kruissubsidiëring toe te passen.

Daarmee accepteren wij een niet 100% dekking.

Kosten taakveld (Burgerzaken) <sup>1</sup>	790.762
<b>Netto kosten taakveld Burgerzaken</b>	<b>790.762</b>
Toe te rekenen kosten:	



Overhead (taakveld Burgerzaken)	501.881
<b>Totale kosten</b>	<b>1.292.643</b>
Overige opbrengsten:	
Inkomsten taakveld excl. heffingen	27.899
Opbrengst heffingen	488.462
<b>Totaal opbrengsten</b>	<b>516.361</b>
<b>Dekkingspercentage</b>	<b>39,9%</b>

1) Omslagrente niet van toepassing; geen boekwaarde aanwezig.

## Titel 2: Leges Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/ omgevingsvergunning

Legeskosten worden in rekening gebracht voor een omgevingsvergunning met de werkzaamheden:

- bouwen en slopen;
- afwijken van het bestemmingsplan zonder de activiteit bouwen;
- inrit/uitrit maken, veranderen of gebruik ervan veranderen;
- aanleggen van een weg;
- kappen door niet particuliere eigenaren;
- brandveilig gebruik.

Voor Titel 2 geldt maximaal 100% kostendekkende tarieven. Hierbij hebben wij nog geen rekening kunnen houden met de nieuwe omgevingswet (ingangsdatum 1 januari 2024). De definitieve opbrengsten (via leges) worden meegenomen in het voorstel voor de leges en belastingverordening 2024 (december 2023). Daarnaast bestaat het voornemen om vanaf 2024 ook milieuleges te gaan heffen. In de begroting 2024 hebben wij deze informatie nog niet concreet gemaakt.

Kosten taakveld Wonen en bouwen <sup>1</sup>	1.012.077
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	
<b>Netto kosten taakveld Wonen en bouwen</b>	<b>1.012.077</b>
Toe te rekenen kosten:	
Overhead taakveld bouwen en wonen	676.190
Kosten taakveld Burgerzaken	22.996
Overhead taakveld Burgerzaken	21.620
Kosten taakveld Crisisbeheersing en brandweer	68.136
Kosten taakveld Cultureel erfgoed	7.486
Kosten taakveld Ruimtelijke ordening	14.797
<b>Totale kosten</b>	<b>1.823.302</b>



Overige opbrengsten	44
Opbrengst leges	1.710.799
<b>Totaal opbrengsten</b>	<b>1.710.843</b>
<b>Dekkingspercentage</b>	<b>93,8%</b>

1) Omslagrente niet van toepassing; geen boekwaarde aanwezig.

### Titel 3: Leges Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn

Bevat alle leges die betrekking hebben op producten horeca, evenementen, brandbeveiligingsverordening en overige vergunningen in het kader van de APV (veelal producten met een maatschappelijk karakter).

Uw raad heeft zich uitgesproken (onderzoek kostendekkendheid 2006 en 2011) om diensten in het maatschappelijk belang laag te houden waardoor de bereikbaarheid van burgers in de samenleving gegarandeerd blijft.

Wij willen bij de leges en belastingverordening 2024 bekijken of wij op onderdelen (C-evenement) wat meer in de richting van kostendekkendheid kunnen overgaan.

Kosten taakveld Economische promotie <sup>1</sup>	71.234
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	
<b>Netto kosten taakveld Economische promotie</b>	<b>71.234</b>
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	92.655
Kosten taakveld Crisisbeheersing en brandweer	34.068
Kosten taakveld openbare orde en veiligheid	60.200
Kosten taakveld ruimtelijke ordening	592
<b>Totale kosten</b>	<b>258.749</b>
Overige opbrengsten	2
Opbrengst leges	14.862
<b>Totaal opbrengsten</b>	<b>14.864</b>
<b>Dekkingspercentage</b>	<b>5,7%</b>

1) Omslagrente niet van toepassing; geen boekwaarde aanwezig.

### Leges marktgelden

Marktgelden worden geheven voor innemen van een marktplaats op één van de wekelijkse warenmarkten, of zijnde een standwerkersplaats. Losse standplaatsen en ventvergunningen vallen hier niet onder. Voor marktgelden geldt als uitgangspunt maximaal 100% kostendekkende tarieven.



Kosten taakveld Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen <sup>1</sup>	25.936
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-/- 3.643
<b>Netto kosten taakveld Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen</b>	<b>22.293</b>
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	18.531
kosten taakveld Economische promotie	7.224
<b>Totale kosten</b>	<b>48.048</b>
Opbrengst leges	22.784
<b>Totaal opbrengsten</b>	<b>22.784</b>
<b>Dekkingspercentage</b>	<b>47,4%</b>

1) Omslagrente niet van toepassing; geen boekwaarde aanwezig.



## B. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om haar taken voort te zetten ondanks financiële tegenvallers. Dit betekent dat de gemeente middelen beschikbaar moet hebben of in de loop der tijd beschikbaar kan maken om eventuele risico's als die zich voordoen op te vangen. Voordat dit weerstandsvermogen bepaald kan worden zal zij eerst de weerstandscapaciteit en de risico's moeten inventariseren. Het weerstandsvermogen wordt weergegeven in een ratio dat weergeeft in hoeverre de gemeente in staat is de risico's op te vangen.

### Weerstandscapaciteit

Weerstandscapaciteit wordt bepaald door de vrij beschikbare middelen die we in kunnen zetten voor eventuele dekking bij het voordoen van risico's. Wij maken daarbij onderscheid tussen een incidentele en een structurele component. Bij het beoordelen van de begroting hanteert de toezichthouder (provincie) voor de algemene reserves het bedrag zoals geraamd per 1 januari van het begrotingsjaar.

Incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit:

- Algemene reserves  
Naast de reserve nog nader te bestemmen hebben wij ook een algemene weerstandsreserve. Het is de algemene weerstandsreserve die wij volledig inzetten ten behoeve van de weerstandscapaciteit. Deze reserve is bij de jaarrekening 2022 met € 2.147.199,- verlaagd om uit te komen onder de maximale omvang (1,4 van de risico-omvang).  
De reserve nog nader te bestemmen zien wij als volledig vrij beschikbaar om in te zetten voor andere doeleinden waar de raad over wil beslissen.
- Post onvoorzien (incidenteel)  
De post onvoorzien kan incidenteel worden ingezet als weerstandscapaciteit. Gedurende het uitvoeringsjaar kan dit budget worden ingezet voor concrete bestedingsvoorstellen.
- Stille reserves  
Niet aanwezig.
- Incidentele begrotingsruimte  
De incidentele begrotingsruimte is bij opmaak van de primitieve begroting 2024 € 387.652,-.

### Reserves

Overzicht per balansdatum:

Reserves	Omvang	
	Stand per 1-1	Incidentele weerstandscapaciteit
Algemene reserve (reserve nog nader te bestemmen)	23.175.951	0



Reserves	Omvang	
Algemene weerstandsreserve	5.238.667	5.238.667
Post onvoorzien (incidenteel)	94.472	94.472
Stille reserves	0	0
Incidentele begrotingsruimte	387.652	387.652
		<b>5.720.791</b>

## Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit:

### Onbenutte belastingcapaciteit

- Het Rijk heeft met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) afgesproken dat vanaf 2020 een benchmark woonlasten wordt ingevoerd om jaarlijks de ontwikkeling van de lokale lasten inzichtelijker te maken.
- De provincie geeft daarnaast aan dat de onbenutte belastingcapaciteit als volgt bepaald moet worden: "De nog onbenutte OZB gelijk aan de belastingheffing die nog kan plaatsvinden tot het niveau dat een gemeente moet heffen om voor toelating artikel 12 aanvraag in aanmerking te komen (onder curatelestelling rijk)". Deze richtlijn volgen we.

	Artikel 12 norm	Gewogen gemiddelde OZB tarief Bernheze	Ruimte ten opzichte van artikel 12
2023	0,1614 %	0,1228%	2.680.027

### Post onvoorzien structureel

Niet aanwezig.

### Structurele begrotingsruimte

De structurele begrotingsruimte 2024 is niet aanwezig

	Stand per 1-1 (o.b.v. begroting)	Structurele Weerstandscapaciteit
Onbenutte belastingcapaciteit	2.680.027	2.680.027
Post onvoorzien (structureel)	0	0
Structurele begrotingsruimte	0	0
<b>Totaal</b>		<b>2.680.027</b>



## Risico's

### Kwantificering risico's

Voor de kwantificering van de afzonderlijke risico's maken wij gebruik van:

- de maximale omvang van het risico;
- de kans dat een risico zich voordoet (risicofactor);
- de termijn waarbinnen dit risico verwacht kan worden (tijdsfactor).

In samenspraak met de verantwoordelijke medewerkers bekijken wij wat de risico's zijn en maken wij een inschatting op basis van tijd en geld. Ieder op basis van zijn/haar expertise.

### Berekeningswijze

Omvang risico (gewogen) = maximale omvang (ongewogen) x risicofactor x tijdsfactor

Soort	Toelichting	Percentage
Risicofactor 1	Hoog	80%
Risicofactor 2	Gemiddeld	50%
Risicofactor 3	Laag	20%
Tijdfactor 1	binnen 1 jaar	100%
Tijdfactor 2	binnen 2 jaar	50%
Tijdfactor 3	binnen 5 jaar	20%
Tijdfactor 4	langer dan 5 jaar	10%

Op basis van deze berekeningswijze zijn de risico's doorgerekend. In de volgende tabellen zijn de risico's weergegeven, gesplitst in incidentele en structurele risico's.





## Overzicht incidentele risico's

Risicobeschrijving	Risicovolume	Gewogen risico
Nieuwe omgevingswet	500.000	400.000
Renovatie Bruijstenhof	500.000	50.000
Startersleningen	50.000	1.000
Bouwgrondexploitatie	3.801.793	3.801.793
Vlagheide	500.000	400.000
Heesch West	1.034.000	1.034.000
Wachtgelden wethouders	500.000	20.000
<b>Totaal incidentele risico's</b>	<b>6.885.793</b>	<b>5.706.793</b>

## Overzicht structurele risico's

Risicobeschrijving	Risicovolume	Gewogen risico
Nieuwe omgevingswet	250.000	200.000
Leerlingenvervoer	61.000	30.500
Participatiebudget – inkomensdeel	232.000	185.600
Minimabeleid	100.000	80.000
Participatiewet – Wsw	316.000	31.600
WMO (HH / hulpmiddelen / Wmo 2015)	998.000	798.400
Jeugdzorg	683.000	546.400
Regionale ambulancevoorziening	15.000	600
Begeleid werken	96.000	9.600
Algemene uitkering	2.982.000	477.120
Inflatie en schaarste	pm	pm
<b>Totaal structurele risico's</b>	<b>5.733.000</b>	<b>2.359.820</b>

Onder het kopje “Geïntariseerde risico's” ziet u de verdere onderbouwing van de benoemde risico's.

## Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft de mogelijkheden weer van de gemeente om risico's op te kunnen vangen. Dit vermogen om risico's op te vangen wordt weergegeven door een ratio. Deze ratio is een verhoudingsgetal tussen de weerstandscapaciteit en de geïntariseerde risico's.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit (berekende risico-omvang) en wordt uitgedrukt in een verhoudingsgetal/ratio.



Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen wordt gebruik gemaakt van de onderstaande waarderingstabel, gebaseerd op de uitgangspunten van het Nederlands Adviesbureau Risicomanagement (NAR):

Ratio	Betekenis
> 2	Uitstekend
1,4 tot 2,0	Ruim voldoende
<b>1,0 tot 1,4</b>	<b>Voldoende</b>
0,8 tot 1,0	Matig
0,6 tot 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Wij streven naar een Voldoende (ratio minimaal 1,0 (100%); maximaal 1,4 (140%)).

	Risico	Weerstandscapaciteit	Ratio	Aanpassing capaciteit	Aanpassing Ratio
Incidenteel	5.706.793	5.720.791	100%	n.v.t.	
Structureel	2.359.820	2.680.027	114%	n.v.t.	
<b>Totaal</b>	<b>8.066.613</b>	<b>8.400.818</b>	<b>104%</b>		

De bandbreedte van het weerstandsvermogen is op basis van deze risico-omvang tussen de € 8.066.613,- (1,0 x risico-omvang) en € 11.293.258,- (1,4 x risico-omvang).

Wij constateren dat op basis van de inventarisatie risico's en de weerstandscapaciteit, het weerstandsvermogen 'voldoende' is (met 104%).

## Geïnterpreteerde risico's

### Programma leefbare kernen

#### Nieuwe omgevingswet (incidenteel € 500.000,- / structureel € 250.000,-) (risico 1 en tijd 1)

De huidige wet- en regelgeving wordt vervangen door de Omgevingswet. De invoering van de nieuwe omgevingswet gaat in per 1 januari 2024. Behalve een benadering van deze wet vanuit instrumentele en ruimtelijke-juridische focus is het ook belangrijk om inzicht te hebben in de gevolgen van de implementatie en organisatorische capaciteit. Het zal gevolgen hebben voor de personele bezetting, ICT-voorzieningen en legesopbrengsten. De omvang hiervan is onzeker.

#### Renovatie woonwagencentrum Bruijstenhof (incidenteel € 500.000,-) (risico 2 en tijd 3)

De renovatie van woonwagencentrum Bruijstenhof heeft een risico in zich van vervuilde grond.



### **Startersleningen (incidenteel € 50.000,- = 10% van boekwaarde) (risico 3 en tijd 4)**

Vanaf 1 januari 2014 geldt voor geldgevers van startersleningen een eigen risico van 10%. Dit betekent dat als er een verliesdeclaratie van een starter bij NHG wordt ingediend, de gemeente 10% hiervan voor eigen rekening moet nemen. Onze gemeente stopte met ingang van 1 mei 2015 met de startersleningen, maar startte in 2020 hier weer mee.

### **Herplaatsingsgarantie flexwoningen nieuw (risico pm)**

Met het oog op de realisatie van flexwoningen wordt een landelijke regeling getroffen voor een financiële herplaatsingsgarantie voor flexwoningen. Het gaat om de toekomstige herplaatsing van deze soort woningen. Als herplaatsing te zijner tijd niet mogelijk is dan is financiële compensatie voor de investeerder mogelijk. De verdeling van dit risico tussen betrokkenen wordt gesteld op 60% rijk, 25% gemeente en 15% eigen risico voor de investeerder. Het gaat om risico's die zich na 15 jaar kunnen voordoen. We zullen in voorgaande periode de risico's te monitoren door met de exploitant inzake te vragen over het verloop van de waarde van de woningen en de aangehouden boekwaardes.

### **Bouwgrondexploitatie (incidenteel € 3.801.793,- (reeds gewogen) zie paragraaf G)**

De hoogte van de risico's van de bouwgrondexploitaties bepalen wij aan de hand van een risicoscan. Aan de hand van een risicoscenario gaan wij er van uit dat de toekomstige opbrengsten met 25% zullen dalen, de uitgaven met 25% zullen stijgen en de verkopen daarnaast met twee jaar vertragen. Op basis hiervan vindt een weging plaats naar kans en tijdsfactor.

## **Programma 2: Gezonde en zorgzame gemeente**

### **Leerlingenvervoer (structureel € 61.000,- = 10% v.d. raming) (risico 2 en tijd 1)**

Het leerlingenvervoer betreft een open-einde-regeling. Dit houdt in dat leerlingen die voldoen aan de verordening leerlingenvervoer gemeente Bernheze in aanmerking komen voor een vergoeding van de kosten voor vervoer naar en van school. Vooraf is niet te overzien wie in welke mate hiervan gebruik gaat maken. Zodoende is het niet mogelijk om vooraf te bepalen hoe hoog de kosten voor leerlingenvervoer over een bepaalde periode zullen zijn. Als gevolg van de oorlog in Oekraïne stijgen de brandstofprijzen die effect kunnen hebben op de vervoerskosten.

### **Participatiewet - inkomensdeel (structureel € 232.000,- = 5% van het voorlopige BUIG-budget 2023) (risico 1 en tijd 1)**

Bij de uitvoering van de Participatiewet doen zich twee risico's voor. Het betreft de ontwikkeling van de cliëntenaantallen en de hoogte van de rijksbijdrage. Allereerst de aantallen cliënten met een bijstandsuitkering: afwijkingen werken direct door in de uitgaven. Het aantal cliënten laat zich niet eenvoudig bepalen. Daarmee zijn de bijstandsuitkeringen een open-einde-regeling.

Ten tweede is de specifieke uitkering ter (gedeeltelijke) dekking van de bijstandskosten een onzekere factor.



Indien gemeenten een tekort hebben op het rijksbudget kan, onder voorwaarden, een beroep gedaan worden op de vangnetregeling. Gemeenten kunnen op dit vangnet een beroep doen als het tekort op de gebundelde uitkering oploopt tot boven de 7,5%, waarbij tekorten tot 12,5% voor de helft worden vergoed en daarboven volledig.

### **Minimabeleid (structureel € 100.000,- = 10% van begrote kosten minimabeleid 2024) (risico 1 en tijd 1)**

Zowel de omvang van de doelgroepen van het minimabeleid als het gebruik van de regeling is geschat op basis van het gebruik en ontwikkeling van de kosten van de afgelopen jaren. Deze prognose is moeilijk op realiteitswaarde in te schatten. Minimaregelingen zijn open einde-regelingen. Dit betekent dat wanneer iemand recht heeft op een regeling, er een uitkering uit hoofde van die regeling moet plaatsvinden. Door verkeerde inschattingen van de omvang van de doelgroep en het gebruik van die regeling door de doelgroep, kan er sprake zijn van over- of onderuitputting van de budgetten.

### **Participatiewet – onderdeel klassieke Wsw (structureel € 316.000,- = 7,5% van rijksbudget 2024) (risico 3 en tijd 2)**

De Wet op de Sociale Werkvoorziening is in 2015 opgegaan in de Participatiewet. Hierdoor komen er geen nieuwe instroom WSW-ers meer en daalt het aantal WSW-ers als gevolg van overlijden, pensionering en overige uitstroom geleidelijk. Hiermee samenhangend daalt ook de rijksbijdrage. Het risico bestaat dat deze daling van de rijksbijdrage sneller verloopt dan de afname van het aantal WSW-ers.

### **Huishoudelijke hulp, begeleiding, dagbesteding, woon- en vervoersvoorzieningen en rolstoelen (structureel € 998.000,- = 15% van de begrote uitgaven 2024) (risico 1 en tijd 1)**

De risico's worden veroorzaakt doordat de huishoudelijke hulp, woon- en vervoersvoorzieningen en rolstoelen te kenmerken zijn als open-eind-regelingen. De laatste jaren zien we een toenemende vraag op de Wmo, onder andere als gevolg van de invoering van het abonnementstarief eigen bijdrage die een aanzuigende werking heeft waardoor de vraag naar huishoudelijke hulp en hulpmiddelen toeneemt, de vergrijzing, aanbestedingen en de intensivering van de ondersteuningsvragen. Daarna hebben we te maken met forse tariefstijgingen.

### **Jeugdzorg (structureel € 663.000,- = 10% van de begrote uitgaven 2024) (risico 1 en tijd 1)**

Per 1 januari 2022 vond een wijziging in de financiering plaats van de lichte zorg (lumpsumfinanciering werd vervangen door p x q-financiering en hanteren van reële kostprijzen). Hiermee kenmerken we de jeugdzorg als een open-eind-regeling.

De stijging van de doelgroep, stijging van de tarieven en daarmee de zorgkosten en de toenemende vraag naar complexe zorg zijn belangrijke factoren die de kosten van de jeugdzorg bepalen. Ook Corona afgelopen jaren lijkt te zorg voor een toenamen.



Met de inzet van een praktijkondersteuner huisartsen willen we doorstroming naar de specialistische jeugdzorg verminderen. Verder heeft de toegang sinds 1 januari 2022 een grotere rol in de toewijzing van het volume van de zorg.

### **Regionale Ambulancevoorziening (RAV) (structureel € 15.000,-) (risico 3 en tijd 3)**

In de begroting is de structurele bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling RAV op nul gesteld. De kans dat er weer sprake wordt van een gemeentelijke bijdrage lijkt klein. Van de kosten van het Functioneel Leeftijdsontslag (FLO) zou feitelijk 5% voor rekening van de deelnemende gemeenten komen. Aangezien door de RAV is voorgesteld de bijdrage op nul te stellen lijkt de RAV van mening dat zij deze lasten zelf kan dragen. Echter, externe ontwikkelingen als bezuinigingen door het Rijk maar bijvoorbeeld ook kostensaneringen bij de zorgverzekeraars kunnen leiden tot een (hogere) gemeentelijke bijdrage.

### **Programma 3: Klimaatbestendig, biodivers en circulair**

#### **Vlagheide (incidenteel € 500.000,-) (risico 1 en tijd 1)**

Het stadsgewest bouwt de voormalige vuilstort Vlagheide af en wil deze overdragen aan de provincie. Dit is uitgesteld met een beoogde overdracht voor 1 januari 2025. Tot die tijd brengt het stadsgewest bij de deelnemers jaarlijks vanaf 2021 een bijdrage in rekening voor exploitatiekosten om het tekort niet verder op te laten lopen. De lage rente van afgelopen periode is aanleiding geweest om een ander moment van overdracht te kiezen. Het stadsgewest denkt inmiddels dat het gereserveerde doelvermogen per genoemde datum gegroeid is tot € 20 miljoen en toereikend is voor de afkoop aan de provincie. Het maximale risico is dat de overdrachtssom niet betaald kan worden (aandeel Bernheze 2,6%).

### **Programma 4: Duurzame landbouw en economie**

#### **Exploitatie bedrijventerrein Heesch West (incidenteel € 1.034.000,- risico reeds gewogen)**

De gemeenschappelijke regeling beschikt over een toereikende voorziening om de geprognoseerde verlies op te kunnen vangen. Deze is door de deelnemende gemeente in 2022 ingebracht. Voor de overige ondernemersrisico's noemt de gemeenschappelijke regeling een aantal gevoelheden zoals verlaging van prijs, vertraging uitgifte en kostenstijging. Het risicoaandeel hiervan is afgeleid voor onze gemeente en kan worden gesteld op € 1,034 miljoen.

### **Programma 6: Dienstverlening en sterke organisatie**

#### **Wachtgeld wethouders (incidenteel € 500.000,- (risico 3 en tijd 3)**

Na beëindiging van het wethouderschap ontvangt een wethouder een ontslaguitkering, tenzij de pensioengerechtigde leeftijd is bereikt. Dat is geregeld in de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (Appa). We houden rekening met een maximale wachtgeldverplichting van de huidige wethouders bedraagt € 500.000,-.



### **Begeleid werken (structureel € 96.000,- betreft begrote structurele subsidie) (risico 2 en tijd 3)**

In Bernheze hebben we 10,6 fte in dienst op basis van Begeleid Werken vanuit de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). De medewerkers hebben hierdoor het voordeel dat zij een salaris ontvangen conform de van toepassing zijnde arbeidsvoorwaarden. Als financiële tegemoetkoming ontvangt de gemeente een loonkostensubsidie (€ 96.000,-) ter gedeeltelijke vergoeding. Vanwege de afbouw van de rijkssubsidie klassieke Wsw staan deze inkomsten onder druk.

## **Programma 7: Financiën**

### **Algemene uitkering (5% = structureel € 2.982.000,-) (risico 1 en tijd 2)**

De algemene uitkering vormt een belangrijke risicofactor binnen de begroting. De inkomsten uit het algemene uitkering zijn ruim 50% van de totale begroting. De hoogte van de algemene uitkering is afhankelijk van heel veel factoren.

Per 1-1-2023 heeft er een herverdeling van het gemeentefonds plaatsgevonden. Gemeente Bernheze behoorde tot de voordeelgemeenten (€ 19,50 per inwoner of terwijl een positieve bijstelling van de inkomsten van € 604.000,-). Of het totaal van het herverdeeleffect overeind blijft is onzeker. Er vindt namelijk nog een evaluatie plaats voor het traject 2026 en verder.

In het coalitieakkoord heeft het kabinet een nieuwe financieringssystematiek voor medeoverheden aangekondigd met als doel een stabiele(re) financiering en meer autonomie voor medeoverheden. Vooruitlopend op deze nieuwe financieringssystematiek is voor 2026 e.v. jaren € 1 miljard beschikbaar gesteld in afwachting van de besluitvorming rondom de nieuwe financieringssystematiek. Inmiddels is bekend geworden dat vanaf 2027 de groei van het gemeentefonds gekoppeld wordt aan de ontwikkeling van het Bruto Binnenlands Product. Het effect van deze systematiek op de inkomsten algemene uitkering zijn nog niet bekend.

Gemeenten en Rijk hebben een akkoord over de Hervormingsagenda Jeugd en daarmee ook over het financiële kader. Hiermee zijn afspraken gemaakt over verbeteringen en besparingen in de jeugdzorg. Het effectueren van deze Hervormingsagenda Jeugd vergt echter ook landelijke wetgeving. De val van het kabinet kan leiden tot vertragingen.

De gemeente Bernheze volgt met de ramingen volledig de circulaires die het Ministerie van Binnenlandse Zaken uitbrengt. Indien de inkomsten uit de algemene uitkering lager uitvallen dan geraamd, kan dit tot (structurele) begrotingstekorten leiden. Wij monitoren de ontwikkeling binnen het Gemeentefonds voortdurend om snel te kunnen bijsturen.

### **Inflatie (geen aanvullend risico)**

Op dit moment worden we geconfronteerd met hoge inflatiecijfers. Dit heeft zijn effect op de inkoop van producten en diensten voor volgend jaar, terwijl ook voor 2024 de daadwerkelijke inflatie onzeker is. We rekenen voor 2024 met een prijsindex 6,2%. Daarnaast beschikken we over een



stelpost van € 900.000,- die we gedurende het begrotingsjaar kunnen inzetten als dekking voor bovenmatige prijsstijgingen.

## Risicomatrix

	<b>RISICO - hoog</b>
GEMIDDELD (hoog 3) Nieuwe omgevingswet	HOOG (4) Wachtgeld wethouders Algemene uitkering Minimabeleid Participatiewet – inkomensdeel WMO (HH, hulpmiddelen en WMO 2015) Jeugdzorg Vlagheide Bouwgrondexploitatie Heesch West
LAAG (1) Startersleningen RAV	GEMIDDELD (laag 2) Begeleid werken Participatiewet - Wsw Leerlingenvervoer Renovatie Bruijstenhof
<b>RISICO – laag</b>	

## Financiële kengetallen

In dit onderdeel van deze paragraaf nemen we de in het Besluit begroting en verantwoording voorgeschreven financiële kengetallen op. De kengetallen zijn grotendeels gebaseerd op geprognosticeerde balansgegevens. Elders in deze in begroting (Hoofdstuk Overzicht baten en lasten en hoofdstuk Meerjarenraming) hebben we ook de geprognosticeerde balans opgenomen. Naarmate deze verder in de toekomst is gelegen wordt deze minder betrouwbaar. Met name het tempo van de investeringen en de financiering daarvan laat zich moeilijk betrouwbaar voorspellen.

### Totaaloverzicht financiële kengetallen

Financiële kengetallen	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Netto schuldquote	-0,6%	6,2%	10,2%	17,6%	25,1%	28,8%



Financiële kengetallen	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-3,0%	1,3%	5,5%	13,0%	20,9%	24,6%
Solvabiliteitsratio	39,8%	53,3%	53,7%	53,5%	54,0%	53,2%
Grondexploitatie	4,1%	4,8%	-0,6%	-1,9%	-3,9%	-4,1%
Structurele exploitatieruimte	5,0%	3,4%	7,4%	7,2%	7,3%	7,2%
Belastingcapaciteit*	85,0%	81,4%	83,9%	90,4%	93,1%	97,1%

*\*) Gemiddelde woonlasten via Coelo (landelijk tarievenoverzicht 2022. Voor alle jaren als uitgangspunt genomen)*

## Netto schuldquote

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de medeoverheid ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

In 2022 is de boekwaarde van bedrijventerrein Heesch West overgenomen door de Gemeenschappelijke regeling, waardoor de materiële vaste activa afnemen. Daartegenover zijn de vaste schulden lager geworden, omdat de bijbehorende lening voor financiering van Heesch West is terugbetaald. Dit zorgt ervoor dat de netto schuldquote in 2024 beperkt blijft. Voor volgende jaren stijgt de schuldquote door het feit dat de investeringen toenemen en dat wordt afgelost op de bestaande langlopende leningen.

De BNG benoemt een maximale netto schuldquote van 130%. De netto schuldquote van Bernheze blijft in de beschouwde ruimschoots onder dit maximum. De conclusie is dan hiermee geen grote risico's bestaan om te kunnen voldoen aan de verplichtingen van aflossing en rentebetalingen.

## Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen houdt rekening met door de gemeente verstrekte leningen en kapitaalverstrekkingen. Dit zorgt voor een lager kengetal dan de reguliere netto schuldquote. Gemeente Bernheze heeft namelijk enkele leningen verstrekt aan deelnemingen, verbonden partijen en woningcorporaties.

Ook hierbij geldt dus dat het kengetal van Gemeente Bernheze eveneens niet als risicovol kan worden beschouwd.





## Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de provincie of gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. Het eigen vermogen wordt hierbij als percentage van het balanstotaal genomen. Onder het eigen vermogen valt bij gemeente Bernheze de algemene reserves en de bestemmingsreserves.

In 2022 is de boekwaarde van bedrijventerrein Heesch West overgenomen door de Gemeenschappelijke regeling, waardoor de materiële vaste activa afnemen. Daartegenover zijn de vaste schulden in 2022 lager geworden, omdat de bijbehorende lening voor financiering van Heesch West is terugbetaald. Hierdoor neemt het balanstotaal fors af. Hierdoor ontstaat een gunstiger ratio.

Het eigen vermogen van onze gemeente bedraagt in het begrotingsjaar 50 miljoen. Dit loopt in verdere jaren terug door het aanwenden van investeringen en het vormen van bestemmingsreserves voor toekomstige afschrijvingen. De solvabiliteitsratio van de gemeente Bernheze is 54% met een voorziene daling naar 42%. De norm van de VNG is dat deze ten minste 20% moet bedragen. We blijven daarmee ruimschoots boven en concluderen dat we een solide betalingspositie hebben.

## Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitaties geeft de boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie (BIE's) op balansdatum weer ten opzichte van de totale baten exclusief mutaties reserves. Een hoge waarde van de grondexploitaties ten opzichte van de totale baten zorgt voor een hoog risicoprofiel. De boekwaarde van de grondexploitaties moet namelijk nog worden terugverdiend via grondverkoop.

De VNG beschouwt een grondexploitatie van 10% of meer als kwetsbaar.

We voorzien dat voor het uitvoeren van het woningbouwprogramma de investeringen zullen gaan toenemen. Wanneer deze nieuwe exploitaties worden vastgesteld en actief worden zal de boekwaarde vanzelfsprekend ook gaan stijgen en het kengetal toe gaan nemen. Maar op basis van de huidige uitgangspunten is sprake van een kengetal dat beneden de gestelde van grens van 10% blijft. Het kengetal van 7% geeft daarom geen aanleiding voor een verdere toelichting.

## Structurele exploitatieruimte

De structurele baten en lasten geven een inzicht in de beoordeling van de financiële positie van de gemeente. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen.



Voor 2024 is de begroting sluitend. Het kengetal voor dat jaar wordt voor een klein gedeelte beïnvloed door de structurele mutaties van de reserves. Voor volgende jaren zijn de kengetallen negatief en weerspiegelen de geprognoseerde tekorten over de jaren 2025 tot en met 2027.

### **Belastingcapaciteit**

Voor dit kengetal worden de woonlasten van een gemiddeld huishouden binnen gemeente Bernheze vergeleken met het landelijk gemiddelde van het jaar voorafgaande aan het begrotingsjaar. Als dit percentage laag ligt, betekent het dat de gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven. Of dit wel of niet gebeurt is een beleidskeuze. Een lagere waarde zorgt voor meer wendbaarheid bij de begroting. De gemiddelde woonlasten van 2023 zijn volgens Coelo € 944,- (2022: € 904,-). Dit is een stijging van 4,8%.

De woonlasten van gemeente Bernheze blijven hier tegen afgezet onder. De percentages voor respectievelijk 2024 tot en met 2027 zijn 84%, 90%, 93% en 97%. De stijging van deze cijfers worden veroorzaakt door het feit dat de toekomstige stijgende lastendruk wordt gewogen met het gelijkblijvend landelijke gemiddelde van 2023.



## C. Kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen vormen een groot onderdeel van de gemeentelijke voorzieningen voor onze inwoners. Onder kapitaalgoederen verstaan wij openbare ruimte, riolering en gemeentelijke gebouwen. Het aanschaffen en onderhouden van kapitaalgoederen legt een groot beslag op de gemeentelijke financiën. In de financiële verordening is vastgelegd dat het college de raad tenminste eens in de vijf jaar voor de kapitaalgoederen wegen, bruggen, kunstwerken, openbare verlichting, riolering en gemeentelijk gebouwen een onderhoudsplan aanbiedt. Een onderhoudsplan geeft het kader weer voor het beoogde onderhoudsniveau, de planning van het onderhoud en de kosten van het onderhoud. De raad stelt het plan vast. Het beleid van de gemeente Bernheze voor het onderhoud van kapitaalgoederen staat in de onderstaande beleidsnota's.

Kapitaalgoed	Beleidsnota	Jaartal van vaststelling	Geplande herziening
Openbare ruimte	Wegbeheer	2018	2023
	Bruggen	2022	2026
Groen	Groenstructuurplan	2021	2026
	Bossen (plan niet verplicht o.b.v. BBV; geen voorziening getroffen)	2013	2023
	Bomenbeleidsplan	2017	2022
Openbare verlichting	Beleidsplan openbare verlichting	2021	2025
Riolering	Gemeentelijk Rioleringsplan 2020-2023	2020	2023
Buitensportvelden	Onderhoudsplan buitensportvelden	2018	2023
	Technische voorzieningen sportparken	2018	2023
Gemeentelijke gebouwen	Meerjarenonderhoudsprogramma gemeentelijke gebouwen inclusief molens	2023	2028
Kunst	Onderhoudsplan kunstwerken in de openbare ruimte	2019	2024

De onderhoudslasten voortvloeiende uit bovenstaande beleidsnota's worden in de begroting verwerkt via jaarlijkse dotaties aan de betreffende onderhoudsvoorzieningen. De dotaties aan de onderhoudsvoorzieningen zijn in overeenstemming met de door de raad vastgestelde kwaliteitsniveaus.

### Kaders en beleid

#### Belang van goed beheer en onderhoud van kapitaalgoederen

De gemeente Bernheze heeft in de openbare ruimte op haar grondgebied veel infrastructurele kapitaalgoederen in de vorm van wegen, gebouwen, constructies, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties, speelvoorzieningen, riolering, water en groen.



Het beheer hiervan is van groot belang voor de publieke functie van de gemeente op gebieden als milieu, onderwijs, verkeer, leefbaarheid, recreatie en vervoer. Deze elementen zijn van directe invloed op de burgers tevredenheid vanwege de invloed op het woon-, leef- en werkklimaat van bewoners en bezoekers. Daarnaast is het belang van goed beheer en onderhoud van kapitaalgoederen groot, omdat dit een aanzienlijk financieel beslag op onze begroting legt.

## Strategische onderhoudsvisie

De onderhoudsvisie vormt de leidraad van de onderhoudsaanpak voor de lange termijn. De kapitaalgoederen in de gemeente moeten schoon, heel en veilig zijn. Als we achterstallig onderhoud of een terugloop in kwaliteit constateren, dan nemen wij maatregelen om deze achterstand zoveel mogelijk in te halen.

Bij het onderhoud staat de beleving van de inwoners en gebruikers van de gemeente centraal. De ontvangen signalen uit de gemeente zijn belangrijk. We streven naar duurzaam onderhoud, waarbij we zoveel mogelijk kiezen voor een integrale aanpak. We maken daarbij wel de afweging tussen enerzijds de wensen en behoeften van inwoners en anderzijds de eisen van doelmatig, bestendig en duurzaam onderhoud. Daar waar mogelijk kiezen we voor het ontlasten van het milieu en streven we naar levensduur verlengend beheer. Het bezit van kapitaalgoederen is geen ambitie op zich, maar staat altijd ten dienst van het doel dat we met het kapitaalgoed willen bereiken.

## Toelichting per kapitaalgoed

### Wegen

Bij het opstellen van het beleidsplan wegbeheer gaan wij uit van adaptief beheer waarbij een meer doeltreffende vorm van wegbeheer kan worden uitgevoerd. Het planmatig groot onderhoud voeren wij uit als afgeleide van de weginspectie, gesprekken met gebruikers (in het kader van Adaptief wegbeheer), wegreconstructies, ruimtelijke ontwikkelingen, ons verkeers- en mobiliteitsplan en op basis van constatering door onze opzichters. Hiermee voorzien we een onderhoudsniveau waarmee de wegen veilig begaanbaar zijn en sluit het aan op ons huidige beheerplan wegen. Afgelopen jaar hebben we alle werkzaamheden aan onze wegen uitgevoerd zoals opgenomen in het "Beheer en onderhoudsplan wegen 2021". De vertaling van de reconstructie projecten (knelpunten vanuit het beheerplan wegen) vindt plaats via de kadernota. Als gevolg van o.a. de realisatie van diverse bouwplannen is het areaal wegen in 2022 met 27.190 m<sup>2</sup> toegenomen.

Voor 2023 staat de actualisatie van het "Verkeers- en mobiliteitsplan" gepland. Deze is doorgeschoven naar 2024. Wij willen de evaluatie "Adaptief wegbeheer" hieraan koppelen om beheer en visie in de toekomst (nog) beter op elkaar af te stemmen.



Kerncijfers (in m2)		Kwaliteit		
		Metingsmethode	Doelstelling gemeente	Begroot onderhoudsniveau
Voetpaden elementenverhard	284.659	Inspectie: Jaarlijks 50% van het totaal van de kernen 100% van het totaal buiten de kommen	0% achterstallig onderhoud	0% achterstallig onderhoud
Voetpaden half-onverhard	7.233		Doorgaande wegen, loop- en fietsroutes en winkelcentra 3 sterreniveau	Verkeersveiligheid gegarandeerd
Voetpaden met asfalt verhard	10.798			
Fietspaden elementenverhard	28.438			
Fietspaden half-onverhard	22.623			
Fietspaden met asfalt verhard	133.146			
Fietspaden met beton verhard	9.529			
Hoofdrijbaan elementen verhard	908.167		Pleinen 2 sterreniveau	
Hoofdrijbanen half-onverhard	210.632			
Hoofdrijbanen met asfalt verhard	1.008.737			
Hoofdrijbanen met beton verhard	12.140			
<b>Totaal</b>	<b>2.636.102 m2</b>			
Vervangingswaarde	€ 211.000.000,-			<b>Beoordeling: Voldoende</b>

## Civiele kunstwerken

Bernheze heeft verschillende civiele kunstwerken in beheer en onderhoud. Het beleidsplan bruggen geeft voor iedere brug aan welk draagvermogen deze brug moet hebben en welke onderhoudsmaatregelen nodig zijn. De onderhoudsconditie van de bruggen dient tenminste de kwalificatie "redelijk" (=voldoende) te hebben.

Hiernaast hebben we sinds 2022 ook een geluidscherm, oever beschoeiing en een fietstunnel (vanaf medio 2022) als civiel kunstwerk in beheer. Voor deze nieuwe kunstwerken is nog geen expliciete keuze gemaakt voor de beheerkwaliteit. Om voor dit moment een voorlopige kwaliteit te benoemen worden de doelstelling en begroot onderhoud op zelfde niveau geplaatst als de overige civiele kunstwerken.



Kerncijfers		Kwaliteit		
		Metingsmethode	Doelstelling gemeente	Begroot onderhoudsniveau
Aantal bruggen	44	Inspecties volgens zes puntenschaal (lager is beter)	Voldoende (score 3)	3,00 (sober en doelmatig)
Aantal geluidsschermen	2	Functionele en technische inspectie	Niveau B (gemiddeld onderhoudsniveau)	Niveau B (gemiddeld onderhoudsniveau)
Aantal beschroeiing	1	Functionele en technische inspectie	Niveau B (gemiddeld onderhoudsniveau)	Niveau B (gemiddeld onderhoudsniveau)
Aantal fietstunnels	1	Functionele en technische inspectie	Niveau B (gemiddeld onderhoudsniveau)	Niveau B (gemiddeld onderhoudsniveau)
				<b>Beoordeling: Voldoende</b>

## Groen

We hanteren kwaliteitsniveau B. In 2022 en 2023 is gewerkt aan het groenstructuurplan inclusief het onderhoudsplan groen, het onderhoudsplan landschapselementen en het onderhoudsplan bomen. Het voornemen is het groenstructuurplan eind 2023 aan de gemeenteraad ter vaststelling voor te leggen. Qua onderhoud worden onze groenvakken op B-niveau onderhouden. Om dit niveau te behouden is een juiste schoffelfrequentie benodigd. Daarnaast renoveren een jaarlijks een aantal plantvakken.

Kerncijfers (in m2)		Kwaliteit		
		Metingsmethode	Doelstelling gemeente	Begroot onderhoudsniveau
Bodembedekkers	24.666	Inspecties volgens kwaliteitscatalogus CROW (schaal van A+ tot D)	Ambitie is alles te beheren op niveau B (basis)	B
Bosplantsoen	127.916			
Botanische rozen	8.054			
Heesters	64.983			
Houtwal	299.768			
Perkrozen	1.023			
Vaste planten	3.227			
Hagen	36.191			



Kerncijfers (in m2)		Kwaliteit		
Grassen	727.183			
<b>Beoordeling: Voldoende</b>				

## Bossen

Ons bosbeheer is uitbesteed aan Coöperatie Bosgroep Zuid Nederland. Zij hebben de taak om de gemeentelijke bossen in principe kostenneutraal te beheren. Dat betekent dat zij hun kosten dekken met de opbrengsten uit houtverkoop en subsidies.

Een uitzondering hierop vormt natuurgebied De Maashorst. Het college heeft ingestemd met het Inrichtings- en beheerplan de Maashorst. Hierin wordt de wens geuit om over te gaan op procesnatuur. Houtoogst heeft hierin vanaf 2024 geen plaats meer. Vanaf dat moment zijn ook minder beheeringrepen nodig.

Kerncijfers (in hectare)		Kwaliteit		
		Metingsmethode	Doelstelling gemeente	Begroot onderhoudsniveau
Bos	242	Schouw en werkplannen door Bosgroep	Kostenneutraal bosbeheer	n.v.t.
<b>n.v.t.</b>				

## Bomen

In 2017 is het bomenbeleidsplan vastgesteld. In dit plan staat: door middel van planmatig beheer en onderhoud houden wij onze bomen gezond en veilig en zorgen wij dat de kans op overlast zoveel mogelijk wordt beperkt. Dit gaat over alle bomen, dus zowel in de kernen als in het buitengebied.

In 2020, 2021 en 2022 is een inhaalslag op het onderhoud gemaakt en is een aantal bomen gerenoveerd. De kwaliteit van bomenbestand neemt daarmee toe. Door de droogte van de afgelopen jaren is er veel uitval van bomen. Met de huidige middelen is het wel mogelijk de kwaliteit van onze bestaande bomen te garanderen. De kwantiteit niet.



Kerncijfers		Kwaliteit		
		Metingsmethode	Doelstelling gemeente	Begroot onderhoudsniveau
Aantal Laan- en Parkbomen	42.322	VTA-controle	Boombeeld aanvaard	-
Knot-en vormbomen	3.109			
<b>Beoordeling: Voldoende</b>				

## Openbare verlichting

Het onderhoud van de openbare verlichting waarborgen wij binnen de reguliere budgetten.

In het beleidsplan openbare verlichting wordt vooral grote aandacht besteed aan duurzaamheid en dat wij met onze openbare verlichting willen voldoen aan de NSVV-aanbeveling “voldoende”. Met deze kwalificatie zijn de risico's op morele en financiële aansprakelijkheidsstelling door openbare verlichting zeer beperkt en wordt er recht gedaan aan de behoefte aan de sociale veiligheid.

In 2023 hebben we de laatste lichtmasten van een led armatuur voorzien. Hiermee is het gehele areaal voorzien van een led armatuur.

In het landelijk klimaatakkoord is vastgesteld dat in 2030 minimaal 50% energiebesparing bereikt moet zijn ten opzichte van 2013. Inmiddels hebben we een energiebesparing voor het Klimaatakkoord van 47% gerealiseerd. Inclusief de vervangingen die gepland waren voor 2022 is een besparing van 57% gerealiseerd.

Kerncijfers		Kwaliteit		
		Metingsmethode	Doelstelling gemeente	Begroot onderhoudsniveau
Aantal masten	7.279	Storingspercentage	< 7%	6,90%
Aantal armaturen	7.499			
<b>Beoordeling: Voldoende</b>				

## Riolering

De gemeente geeft met Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) invulling aan de zorgplicht voor een doelmatige inzameling, transport en behandeling van afvalwater, en de omgang met hemel- en grondwater.

De vervangingsinvesteringen zijn opgenomen in het kostendekkingsplan van het GRP en de voorziening. Op basis van periodieke inspecties wordt de rioleringsvervanging en de daarmee samenhangende vervangingsinvestering geprogrammeerd. In het GRP zijn risicoriolen en niet-





risicoriolen gedefinieerd waarbij het risico op falen voor risicoriolen zoveel mogelijk wordt beperkt. Gemalen en andere installaties worden geïnspecteerd conform de NEN/BRL.

Kerncijfers		Kwaliteit		
		Metingsmethode	Doelstelling gemeente	Begroot onderhoudsniveau
Risicoriool	46,3 km	Geïnspecteerd in de afgelopen 10 jaar	10% per jaar	90%
Niet-risicoriool	158,5 km	Geïnspecteerd in de afgelopen 20 jaar	5% per jaar	20%
Trottoir- en straatkolken	11.957 st	Reiniging	n.v.t.	2x per jaar
Pompgemalen drukriolering	758 st	Individuele keuring	100% gekeurd en correct bevonden	90% gekeurd en 50% correct bevonden
Drukriolering	156,8 km		100% gekeurd en correct bevonden	100% gekeurd en correct bevonden
Randvoorzieningen	7			
Gemalen	24			
Overstorten	12			
Interne Stuw	1			
				<b>Beoordeling: Goed</b>

## Onderhoudsplan buitensportvelden

Het meerjarig onderhoudsplan omvat de natuurgrasvelden in onze gemeente. Naast het reguliere onderhoud (maaïen, inzaaien, egaliseren, beluchten, bemesten) is het noodzakelijk dat een natuurgrasveld met enige regelmaat wordt gerenoveerd. Afhankelijk van de situatie ter plekke wordt bekeken welke renovatiewerkzaamheden noodzakelijk zijn.

In het onderhoudsplan hanteren wij als richtlijn dat een veld om de 15 tot 20 jaar moet worden gerenoveerd. De uitvoering van het meerjarenonderhoudsplan vindt plaats aan de hand van objectieve gegevens die aantonen welke velden aan renovatie toe zijn. De mate van gebruik en de grondsituatie ter plaatse zijn daarbij belangrijke factoren.

In 2023 actualiseren we ons meerjarenonderhoudsplan voor de natuurgras sportvelden. Hierbij dienen we rekening te houden met een structurele meerlast. Dit heeft te maken met de keuze uit 2018 om de dotatie tijdelijk te stoppen en de bestaande voorziening af te romen.



Kerncijfers		Kwaliteit		
		Metingsmethode	Doelstelling gemeente	Begroot onderhoudsniveau
Natuurgras sportvelden	29	Gecombineerde kwaliteitsbeoordeling met rapportcijfer (hoger is beter)	7,0	7,0
<b>Beoordeling: Voldoende</b>				

## Technische voorzieningen sportparken

De gemeente Bernheze is eigenaar/verhuurder van diverse sportparken, welke zijn voorzien van technische installaties (automatische beregeningsinstallaties, veldverlichting). Voor de vervanging van deze technische installaties stellen wij periodiek een meerjarenonderhoudsplan op.

Het meerjarenonderhoudsplan technische installaties sportparken actualiseren we in 2023. Daarbij bekijken we ook de optie om alle installaties die nog niet voorzien zijn van Led-verlichting versneld te verleden. Dit o.a. om de energiekosten voor de sportclubs zoveel mogelijk binnen de perken te houden.

Kerncijfers		Kwaliteit		
		Metingsmethode	Doelstelling Gemeente	Begroot onderhoudsniveau
Automatische beregeningsinstallaties	6	Inspectie (33% van het totaal, minimaal driejaarlijks)	7,0	7,0
Verlichtingsinstallaties	24			
Armatuuren verlichtingsinstallaties	201			
<b>Beoordeling: Voldoende</b>				

## Gemeentelijke gebouwen

Om het plan en de daarbij behorende financiële consequenties up-to-date te houden, actualiseren wij het plan iedere twee jaar op zowel inhoud (werkzaamheden) als financiën. Het huidige onderhoudsplan is erop gericht om de staat van onderhoud "redelijk/goed" te kunnen noemen, waarbij aan technische normeringen (bijv. NEN 3140 en Wet Milieubeheer) moet worden voldaan. Ook de molens maken onderdeel uit van dit plan.

In 2024 voeren we onderhoud uit aan onze gebouwen. Daarbij hanteren we de uitgangspunten zoals de raad die vaststelde. De technische begeleiding van de uitvoering is in handen van Raderadvies. In 2022 stelde de gemeenteraad een nieuw meerjarenonderhoudsplan vast.



Kerncijfers		Kwaliteit		
		Metingsmethode	Doelstelling Gemeente	Begroot onderhoudsniveau
Publieksgebouwen en monumenten	12	NEN 2767	Niveau 2 (goed)	Niveau 2 (goed)
Verenigingseigen gebouwen	29	NEN 2767	Niveau 2/3 (goed-redelijk)	Niveau 2/3 (goed-redelijk)
				<b>Beoordeling: Goed</b>

## Kunst

De wijze waarop wij kunst in de openbare ruimte realiseren is opgenomen in de beleidsnota "Prikkelende Cultuur en Kunst in Bernheze". Deze nota vormt het beleidskader voor het brede terrein cultuur en kunst in Bernheze. Aangezien wij vinden dat de kunstwerken het gezicht van de gemeente bepalen, is het belangrijk de werken blijvend te onderhouden.

In 2022 voeren we onderhoud uit aan de kunstwerken. Daarbij hanteren we de uitgangspunten zoals de raad die vaststelde in september 2019. Het meerjarenonderhoudsplan kunstwerken actualiseren we in 2023.

Kerncijfers		Kwaliteit		
		Metingsmethode	Doelstelling Gemeente	Begroot onderhoudsniveau
Aantal kunstwerken	59	Inspectie (vijfjaarlijks)	Sober maar doelmatig	Sober maar doelmatig
				<b>Beoordeling: Voldoende</b>

## Financieel

Kapitaalgoed	Dotatie aan voorziening/ onderhoudsbudget	Begrote onderhoudsuitgaven t.l.v. voorziening
Openbare ruimte – civiele kunstwerken	20.108	37.200
Riolering	756.452	406.000
Molens	21.954	18.000
Buitensportvelden		12.493
Technische voorzieningen sportparken	33.857	266.100
Kunst	18.878	4.296
Gebouwen	320.986	84.071
<b>Totaal</b>	<b>1.172.235</b>	<b>828.160</b>





## D. Financiering

### Inleiding

De treasuryfunctie komt terug in de paragraaf financiering. Deze functie ondersteunt de programma's en omvat alle activiteiten die zich richten op het sturen, beheersen, verantwoorden en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële stromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

### Ontwikkelingen en rentevisie

De kern van het monetaire beleid is het beheersen van de prijsstabiliteit. Prijzen die niet te snel stijgen of dalen zorgen ervoor dat de koopkracht zoveel mogelijk behouden blijft. De ECB hanteert primair de rente als instrument om dit beïnvloeden, maar heeft de afgelopen periode daarnaast ook het aankoopprogramma gebruikt om de rente te drukken. Het streven is een inflatiecijfer dat rondom de 2% schommelt.

Vorig jaar heeft de ECB een eerste stap gezet in de normalisering van het monetair beleid. Daarna zijn inmiddels meerdere verhogingen van de rente ingezet om de hoge inflatie een halt toe te roepen. De inflatie neemt mede door afkoeling van de economie af, maar blijft hoog. Dit jaar stijgt de inflatie naar 6,8% ook gelet op de prijsstijgingen voor energie en voeding. Dit blijkt uit de verwachtingen van de Nederlandsche Bank. De geraamde inflatiecijfers voor volgend jaar zijn 3,6% en voor 2025 nog altijd 2,8%.

In 2022 heeft de ECB de beleidsrente verder weten te verhogen. In totaal drie keer tot totaal 2,00 procent. In 2023 gaat de rente verder omhoog. In februari en maart verhoogde de ECB nog eens 2 keer met 0,50% tot 3,00%. In mei verhoogde de ECB de rente naar 3,25% en in juni nog een keer met 0,25% naar 3,50%. Voor de zomer van 2023 wordt opnieuw voorzien in een verhoging met 25 basispunten tot een rente van 3,75%.

### Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet stelt grenzen aan de mate waarin de financieringsbehoefte wordt gedekt met kortlopende leningen (< 1 jaar). De kasgeldlimiet is uitgedrukt in een percentage (8,5%) van de omvang van de begroting (€ 92.400.000,-). De kasgeldlimiet bedraagt dan € 7,85 miljoen.

### Renterisiconorm

Om het risico van renteaanpassing en herfinanciering bij langlopende leningen (> 1 jaar) te beperken is de renterisiconorm ingesteld. Dit houdt in, dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal (€ 92.400.000,-).



De lopende leningen zijn tot het einde van de looptijd rentevast. De reguliere aflossing voor 2024 bedraagt € 1.500.000,- en blijft binnen de gegeven marge van € 18,4 miljoen.

## Financieringsbehoefte 2024-2027

Financieringsbehoefte x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Mutaties reserves en voorzieningen (+= meer lenen)	-980.000	4.483.000	4.768.000	3.897.000
Investerings (+ = meer lenen)	873.000	-2.774.000	-2.736.000	-2.697.000
Aflossingen leningen (+ meer lenen)	1.500.000	1.500.000	800.000	800.000
<b>Financieren (+ = meer lenen -/- = minder lenen)</b>	<b>1.393.000</b>	<b>3.209.000</b>	<b>2.832.000</b>	<b>2.000.000</b>

Volgens bovenstaande prognose fluctueert onze financieringsbehoefte, maar blijft beperkt tot een maximale bedrag te financieren bedrag van ongeveer 3 miljoen. Dit heeft te maken met de meerjarige eigen financiering (reserves en voorzieningen) die terugloopt, de boekwaarden van investeringen die lager zijn en de jaarlijkse aflossing van de langlopende geldleningen.

We verwachten op basis van bovenstaande opzet dat we toch geen herfinanciering nodig hebben. Er loopt namelijk nog een langlopende geldlening van ongeveer 9 miljoen, terwijl via schatkistbankieren op dit moment over voldoende liquide middelen wordt beschikt.

We stellen ieder halfjaar een liquiditeitsprognose op. We hanteren hiervoor de actuele kasstromen en het gegeven investeringstempo. De treasurycommissie geeft uitvoering aan de financieringsvraag. De leidraad en regels omtrent de doelstellingen, richtlijnen, taken en bevoegdheden zijn vervat in het treasurystatuut vastgesteld door de gemeenteraad van 21 april 2022.

## Rentelasten en toerekening

Over het eigen vermogen berekenen we geen rente. De kosten van het aantrekken van vreemd vermogen bedraagt netto € 387.618,- en wordt via de boekwaarde van de activa (€ 67.867.615,- inclusief investeringsplan voorgaande dienstjaren) toegerekend aan de taakvelden. De omslagrente is 0,5079%.



## Schema rentetoerekening 2024

Externe rentelasten over korte en lange financiering	450.913
Externe rentebaten	-/- 63.295
Saldo rentelasten en -baten	<u>387.618</u>
Rente die aan de grondexploitatie wordt toegerekend o.b.v. een rentepercentage van 2,09%	-/- 65.037
De rentebaait van doorverstrekte leningen, die aan het betreffende taakveld wordt toegerekend	+/+ 62.295
Rente van projectfinancieringen die aan de betreffende taakvelden zijn toegerekend (leningen woningbouwstichting Kleine Meierij)	-/- 62.295
	<u>-/- 65.037</u>
Totaal werkelijk aan taakvelden toe te rekenen rente	<u>322.581</u>
De aan taakvelden toegerekende rente (rente-omslag)	<u>322.566</u>
Renteresultaat taakveld Treasury	15



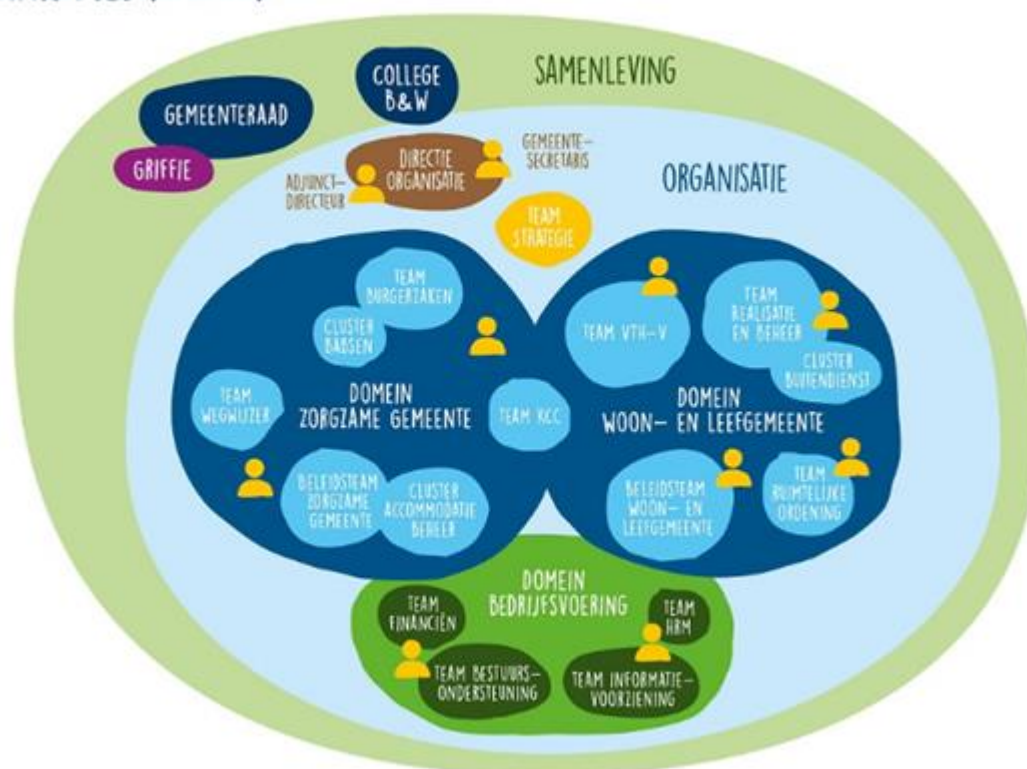
## E. Bedrijfsvoering

### Algemene inleiding

De paragraaf bedrijfsvoering beschrijft hoe de gemeente de eigen bedrijfsprocessen die nodig zijn om beleidsdoelstellingen uit de eigen programma's te realiseren, beheerst en aanstuurt. Het betreft zowel beleidsmatige (primaire) processen, ondersteunende (secundaire) processen en de sturing en beheersing ervan.

Hoe zijn we ingericht:

#### ORGANISATIESTRUCTUUR



Deze organisatie vullen we op basis van deze begroting 2024 in met:

- Een vastgestelde vaste formatie van: 197,85
- Een vastgestelde flexibele schil van: 7,00





## Kaderstelling voor organisatie

### Visie op dienstverlening

In 2019 is de visie op dienstverlening vastgesteld door het college van B&W. Tijdens de organisatieontwikkeling van 2020-2021 is deze visie aangescherpt tot de volgende visie:

*We bieden efficiënte dienstverlening van betrouwbare kwaliteit. Door informatie en processen transparant te maken, te standaardiseren en waar mogelijk te digitaliseren creëren we ruimte voor persoonlijke aandacht daar waar het nodig is. Inwoners en ondernemers staan daarin centraal. Zo zoeken we de balans tussen individueel en gemeenschappelijk belang. Het dienstverleningsproces sluit hierop aan en vraagt intensieve samenwerking binnen de gemeentelijke organisatie en met onze dienstverlenende partners. Daar zijn we sterk in. We zijn een goede werkgever waar talent graag wil werken, en passen ons met gemak en voortdurend aan, aan nieuwe ontwikkelingen en kansen.*

Deze visie geeft richting aan onze dienstverlening en organisatie. Het programma dienstverlening benoemt 'Gewoon Goed Geregeld' als criterium voor onze dienstverlening.

### Integriteitsbeleid

De gemeente Bernheze wil een integere organisatie zijn, die zich inzet voor de belangen van Bernheze en zijn inwoners. In 2016 is ons integriteitsbeleid in de vorm van gedragscode vastgesteld door de gemeenteraad. Er zijn gedragscodes voor raadsleden, voor het college van B&W en voor de ambtelijk medewerkers. Deze gedragscode voor medewerkers is in 2021 geactualiseerd naar de nieuwe kernwaarden van onze organisatie, Samen, Aandacht en Moed (SAM).

### Planning en controlcyclus (P&C cyclus)

Leidend voor de sturing van onze organisatie is onze planning en controlcyclus. Die cyclus start vierjaarlijks met een bestuursprogramma. Het bestuursprogramma geeft antwoord op de vraag: wat willen raad en college bereiken in de nieuwe bestuursperiode. De gemeenteraad stelt het bestuursprogramma vast.

Jaarlijks – met uitzondering van in het verkiezingsjaar - legt het college in mei/juni een voorstel voor aan de gemeenteraad hoe het vierjaarlijkse bestuursprogramma te vertalen naar het eerstvolgende jaarprogramma in de vorm van de kadernota.

Als de gemeenteraad de kadernota vaststelt vertaalt het college de voornemens uit de kadernota naar de programmabegroting. In de programmabegroting stelt het college de gemeenteraad voor wat dat jaar te gaan doen om de doelstelling voor dat jaar te realiseren.



De gemeenteraad stelt de begroting vast in november. Op basis daarvan vertaalt de organisatie de beleidsvoornemens uit de programmabegroting naar een werkplan voor de organisatie: het concernplan. Het concernplan voedt de raadskalender. Op basis van de raadskalender weet de raad wanneer zij welk beleidsdocument\onderwerp voorgelegd krijgt op welk moment.

Lopende het jaar informeert het college de gemeenteraad minimaal twee keer over de voortgang van de uitvoering van de programmabegroting (nieuw- en bestaand beleid) door middel van tussentijdse rapportages. Daarnaast informeert het college de gemeenteraad door middel van notities ter informatie. De raadskalender en het concernplan zijn periodiek onderwerp van gesprek tussen teams, directieteam en college met het oog op de bewaking van de voortgang en de voeding van de tussentijds rapportages.

Na afloop van het jaar legt het college verantwoording af aan de gemeenteraad over de uitvoering van beleid en de daarvoor uitgevoerde processen door middel van de jaarstukken en de jaarrekening.

Sinds 2022 kennen we een indeling van de begroting in zeven programma's, welke programma's aansluiten bij de opgaves, zoals benoemd in het bestuursprogramma. De overige documenten uit de P&C cyclus volgen deze indeling.

## **Verantwoordelijkheden en sturing m.b.t. processen**

De inrichting van onze organisatie hebben we zoveel als mogelijk gebaseerd op de processen die onze organisatie uitvoert om zowel de medebewindstaken (verplichte taken op basis van hogere wetgeving) als onze autonome taken (wat vinden we in Bernheze zelf belangrijk) uit te voeren.

### **Eerste lijn**

De primaire processen – die processen die een concreet resultaat opleveren voor onze inwoners – zijn ondergebracht in de domeinen Woon- en Leefgemeente en Zorgzame gemeente. Wat het resultaat moet zijn van deze processen wordt vastgesteld door de gemeenteraad in de vorm van de verschillende beleidsdocumenten en/of verordeningen (voor deze documenten verwijzen wij u naar de desbetreffende programma's). De teams uit het domein Woon- en Leefgemeente en Zorgzame gemeente zijn er primair verantwoordelijk voor, dat de processen worden uitgevoerd volgens de eisen waaraan die processen moeten voldoen, vanuit wet- en regelgeving.

### **Tweede lijn**

De secundaire processen – die processen die nodig zijn om de primaire processen (PIOFACHJ<sup>1</sup>) uit te kunnen voeren – zijn ondergebracht in het domein bedrijfsvoering. De beleidsuitgangspunten die gelden voor deze processen worden primair vastgesteld door het college van burgemeester en

---

<sup>1</sup> Personeel, Informatievoorziening, Organisatie, Financiën, Automatisering, Communicatie, Huisvesting en Juridisch)



wethouders. De ondersteunende teams adviseren de eerste lijn over en controleren de eerste lijn op het correct vertalen van deze uitgangspunten in hun primaire processen.

### **Derde lijn**

Onafhankelijk gepositioneerde interne medewerkers (coördinator interne controle, privacy-officer, security-officer en concerncontrolller) zien toe op een correcte uitvoering door de eerste- en tweede lijn. Deze interne derde lijn adviseert waar nodig de directie en het college over eventueel te nemen (corrigerende-) maatregelen of aanpassing in het stelsel van beheersing en control.

Instrumenten hierbij zijn:

- Frauderisico-analyse: een risico beoordeling van de verschillende processen in de organisatie op fraudegevoeligheid. De afspraak met de auditcommissie en de accountant is om de hoogste risico processen en de beheersingsmaatregelen daarop jaarlijks te bespreken met de auditcommissie.
- Intern controle plan: het plan waarin op basis van een risico-afweging (o.a. frauderisico) is bepaald welke processen elk jaar (extra) aandacht behoeven in de controle door de derde lijn;

Externe auditoren (accountant, Functionarisgegevensbescherming, ENSIA auditor) hebben vanuit de wet of een door de raad vastgestelde opdracht en\ of verordening de plicht om het college te toetsen op een correcte uitvoering van hun opdracht. Zij steunen in hun oordeel op de bevindingen van de interne functionarissen. De bevindingen van de externe auditoren worden gerapporteerd aan de gemeenteraad: rechtstreeks of via de jaarstukken.

## **Uitgangspunten ondersteunende processen**

### **Personeel en organisatie**

Vanuit onze organisatievisie werken we vanuit de kernwaarden Samen, Aandacht en Moed (SAM) aan een organisatie waarin we het goede doen voor onze samenleving, zowel lokaal als regionaal. We doen dit met aandacht voor elkaar en aandacht voor ons werk en de inwoners van Bernheze. We tonen moed door onszelf kwetsbaar op te stellen en door elkaar aan te spreken waar nodig. We nemen onze eigen verantwoordelijkheid en durven met oplossingen te komen die buiten de gebaande paden vallen.

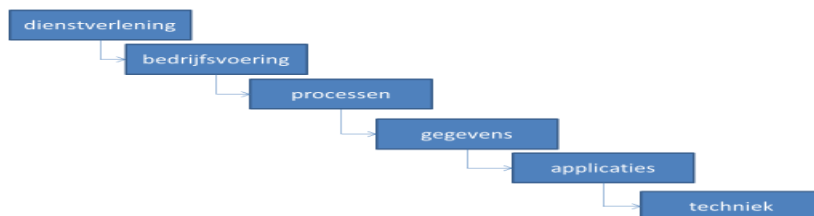
Hierbij is de inzetbaarheid en gezondheid van onze medewerkers belangrijk. We hebben aandacht voor beheersing van werkdruk en verzuim. En werken aan het voorkomen van verzuim door aandacht te hebben voor de persoonlijke & professionele situatie van medewerkers.

### **Informatievoorziening en automatisering**

Voor de inrichting van onze informatieorganisatie zijn onze dienstverlening en primaire processen leidend: informatievoorziening is in principe volgend. Dit neemt niet weg, dat informatievoorziening richtinggevende uitgangspunten formuleert met betrekking tot privacy en security.



#### • Sturing vanuit Business



Doel van ons privacybeleidskader is waarborgen, dat de gemeente de privacywetgeving naleeft en zorgdraagt voor een behoorlijke en zorgvuldige verwerking van persoonsgegevens in overeenstemming met de wet. De uitgangspunten daarbij zijn:

- De gemeente Bernheze voert betrouwbaarheid en respect voor inwoners en medewerkers hoog in het vaandel. We staan voor een betrouwbare en gewaardeerde dienstverlening aan onze inwoners met een open en respectvolle benadering. Goede bescherming van persoonsgegevens is cruciaal.
- Onze inwoners mogen er op vertrouwen dat wij persoonsgegevens rechtmatig, behoorlijk en op een transparante wijze verwerken.
- Het college stuurt actief op privacy, door te voorzien in praktische waarborgen voor de bescherming van persoonsgegevens conform de Algemene Verordening Gegevensbescherming.
- Bij dilemma's gaan we de dialoog aan.
- Het college kan met vertrouwen verantwoording afleggen over de privacy-bestendigheid van de gemeentelijke bedrijfsvoering.

Ons Strategisch Informatiebeveiligingsbeleid 2022 – 2025 is primair gericht op bescherming van gemeentelijke informatie, in alle verschijningsvormen, zoals elektronisch, op papier en mondeling. Het informatiebeveiligingsbeleid van onze gemeente is in lijn met het algemene beleid van de gemeente en de relevante landelijke en Europese wet- en regelgeving. Het beleid is gebaseerd op de Baseline Informatiebeveiliging Overheid, met de volgende principes voor informatiebeveiliging als uitgangspunt:

1. Bestuurders bevorderen een veilige cultuur
2. Informatiebeveiliging is van iedereen
3. Informatiebeveiliging is risicomanagement
4. Risicomanagement is onderdeel van de besluitvorming
5. Informatiebeveiliging behoeft ook aandacht in (keten-) samenwerking
6. Informatiebeveiliging is een proces
7. Informatiebeveiliging kost geld
8. Onzekerheid dient te worden ingecalculeerd
9. Verbetering komt voort uit leren en ervaringen
10. Het bestuur controleert en evalueert



Bernheze realiseert haar informatievoorziening zoveel als mogelijk organiseert via cloud-toepassingen.

## **Financiën**

In de Financiële verordening die de raad heeft vastgesteld is geregeld aan welke eisen de planning- en control cyclus en de financiële administratie moeten voldoen. Het belangrijkste financiële uitgangspunt is, dat raad een reëel sluitende financiële begroting vaststelt. Dit impliceert, dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te kunnen dekken.

In het Treasury statuut staan onze regels voor het beheer van de geldstromen, de beheersing van de risico's daarvan en de informatievoorziening daarover. Verder staat hierin hoe de bevoegdheden en verantwoordelijkheden verdeeld zijn en wat de uitgangspunten zijn voor de administratie- en interne controle van de financieringsfunctie. Ons beleid is – wettelijk ook verplicht - om financiële risico's te mijden. We beleggen niet in risicodragende producten.

De basis voor ons inkoop- en aanbestedingsbeleid ligt vast in de Europese Richtlijnen (2014/23/EU en 2014/24/EU) en de hieruit voortvloeiende Aanbestedingswet. Met dit beleid willen we de volgende doelstellingen realiseren:

- a) Rechtmatig en doelmatig inkopen zodat we gemeenschapsgelden op controleerbare en verantwoorde manier besteden.
- b) Een integere, betrouwbare, zakelijke en professionele inkoper en opdrachtgever zijn.
- c) De uitgangspunten van Fair Play – zoals opgenomen in het Convenant met Bouwend Nederland, getekend in 2012 - in acht nemen.
- d) Inkopen tegen de meest optimale (integrale) prijskwaliteit verhouding.

## **Communicatie**

We houden in onze communicatie zoveel mogelijk rekening met de wensen en behoeften van inwoners. Dat betekent dat we een mix van online en offline middelen inzetten. Inwoners die minder zelfredzaam zijn in de digitale wereld, verliezen we niet uit het oog. Onze communicatievisie kent vijf hoofdlijnen, nl.

1. Intern beginnen is extern winnen;
2. De omgeving als uitgangspunt;
3. Van vertellen naar in gesprek;
4. Samen met de samenleving;
5. Op tijd, helder en open informeren.

De hoofdlijnen hangen nauw met elkaar samen en geven samen een duidelijke richting aan voor onze communicatie in de komende periode.

## **Participatievisie Samen Bernheze**

De gemeente Bernheze hecht grote waarde aan de inbreng van haar inwoners omdat zij de dagelijkse praktijk ervaren en daarmee waardevolle kennis kunnen delen. Door samen te werken vergroten we de kwaliteit en uitvoerbaarheid van beleid en projecten. Daarnaast zorgt een goede



samenwerking voor een grotere betrokkenheid bij en groter draagvlak voor beleid en projecten. Een goede samenwerking draagt tevens bij aan wederzijds vertrouwen en begrip. Door belanghebbenden in een vroeg stadium te betrekken krijgen we snel inzicht in de verschillende belangen en kunnen we samenwerken richting een goede oplossing. We zijn vooraf helder over de kaders en beïnvloedingsruimte: over welke onderwerpen kan meegedacht worden, wat gaan we met de inbreng doen, wie heeft welke rol. We geven altijd terugkoppeling over de participatie en motiveren wat wel en niet is meegenomen.

### **Persbeleid**

We willen aan de voorkant van de berichtgeving zitten en een goede relatie hebben met de media. De media bieden de gemeente immers de kans om onderwerpen en resultaten te duiden en voor het voetlicht te brengen van inwoners en andere doelgroepen zoals ondernemers, maatschappelijke organisaties en belangenverenigingen. We voeren daarom een proactief persbeleid. Actief betekent zelf het initiatief nemen, ook bij negatief nieuws. Een actieve houding zorgt voor meer invloed op de boodschap en het moment van publicatie. Het resultaat van een proactief persbeleid is berichtgeving van de gemeente die bijdraagt aan het transparant informeren van onze inwoners, het creëren van draagvlak voor beleid, het profileren van bestuurders op specifiek gekozen thema's en het profileren van de gemeente als betrouwbaar, open en klantgericht.

### **Huisvesting**

Hybride werken is de norm voor onze huisvesting. Het staat voor het flexibel invullen van de locatie waar het werk plaatsvindt. Niet het beschikbare gebouw (gemeentehuis) is voor de werklocatiekeuze leidend, maar het type werk, het doel van de activiteit, de gewenste mate van interactie, de efficiëntie van communicatie en de voorkeuren van onze klanten (inwoners, regiogemeenten, leveranciers, etc.) en medewerkers.

### **Juridisch**

De juridische advisering is ingericht op rechtmatige besluitvorming door organisatie, dagelijks - en algemeen bestuur en proactieve risicobeheersing. Belangrijke kaders hierbij vormen de algemene beginselen van behoorlijk bestuur op grond van de Algemene Wet Bestuursrecht en ons interne mandaatregister. Naast proactieve risicobeheersing – op basis van vroegtijdige inschakeling in het proces - ondersteunt juridische kwaliteitszorg reactief bij de behandeling van bezwaar- en beroepschriften. Andere aandachtspunten voor juridische kwaliteitszorg zijn Bibob procedures en uitvoering van de Wet Open Overheid (WOO). Accenten bij de WOO vormen de openbaarheid van stukken enerzijds en geheimhouding van stukken anderzijds.

### **Rechtmatigheid**

Voor de invoering van het wetsvoorstel 'versterking decentrale rekenkamers' verstrekke de externe accountant een controleverklaring met een oordeel inzake getrouwheid en rechtmatigheid bij de jaarrekeningen van gemeenten. Het tweede onderdeel van dit wetsvoorstel handelt over het onderwerp rechtmatigheid. Na eerder uitstel moet de gemeente met ingang van 2023 de rechtmatigheidsverantwoording verzorgen in de jaarrekening 2023. Vanaf dat moment valt de



rechtmatigheidsverantwoording onder het getrouwheidsoordeel van de accountant. Dit impliceert, dat de accountant nog wel beoordeelt of de rechtmatigheidsverantwoording 'juist' is. Vanuit de commissie BBV (Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten) moet bij over een aantal verplichte onderwerpen gerapporteerd worden m.b.t. het onderdeel rechtmatigheid.

## Beleidsindicatoren

Gemeenten lichten de effecten van beleid toe door een vaste set beleidsindicatoren op te nemen in de begroting en de jaarrekening. De meeste van deze indicatoren zijn te vinden op [www.waarstaatjegemeente.nl](http://www.waarstaatjegemeente.nl), onder het dashboard 'Besluit Begroting en Verantwoording'. Dat geldt niet voor de beleidsindicatoren op het gebied van bedrijfsvoering. Hiervoor is geen landelijke bron beschikbaar. Deze indicatoren zijn gebaseerd op eigen gemeentelijke informatie.

Beleidsindicator	Jaar realisatie	Referentie	Bernheze
Formatie (fte per 1000 inwoners – excl. formatie B&W, raad en griffie)	2019	Geen data	5,1
	2020	Geen data	4,8
	2021	Geen data	4,8
	2022	Geen data	4,7
	2023	Geen data	5,9
	2024	Geen data	6,0
Bezetting (fte per 1000 inwoners – excl. formatie B&W, raad en griffie)	2019	Geen data	4,4
	2020	Geen data	4,8
	2021	Geen data	4,8
	2022	Geen data	4,7
	2023	Geen data	Geen data
	2024	Geen data	Geen data
Apparaatskosten (kosten per inwoner) (loonkosten ambtelijk apparaat excl. uitbestede diensten zoals sociale zaken, belastingsamenwerking, inhuur en totale kosten overhead.	2019	Geen data	493
	2020	Geen data	531
	2021	Geen data	557
	2022	Geen data	598
	2023	Geen data	621
	2024	Geen data	714
Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	2019	Geen data	23,2%
	2020	Geen data	21,3%
	2021	Geen data	23,4%
	2022	Geen data	25,8%
	2023	Geen data	5,25%
	2024	Geen data	6,99%
Overhead (% van de lasten) (alle kosten die samen samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces)	2019	Geen data	10,1%
	2020	Geen data	10,0%
	2021	Geen data	10,4%
	2022	Geen data	8,3%
	2023	Geen data	12,3%
	2024	Geen data	13,4%



## F. Verbonden partijen

In deze paragraaf wordt inzicht verschaft in, en informatie verstrekt over alle partijen waar Bernheze bestuurlijke en financiële banden mee onderhoudt. Instellingen waarmee alleen een subsidierelatie is aangegaan vallen buiten de definitie van verbonden partijen.

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente Bernheze een bestuurlijk én een financieel belang heeft.

Het financiële belang betreft een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verboden partij haar verplichtingen niet nakomt

Van bestuurlijk belang is sprake als Bernheze zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij uit hoofde van stemrecht.

Als gemeente blijven we wel verantwoordelijk voor de taken die we door verbonden partijen laten uitvoeren. Daarom is het van belang dat de raad in het proces van begroting en verantwoording de nodige informatie ontvangt om de bijdrage van verbonden partijen aan de realisatie van de programma's en daarmee gepaard gaande risico's te kunnen beoordelen.

In Noordoost-Brabant is gekozen om gezamenlijk regie te voeren op de gemeenschappelijke regelingen (GR'en). De gemeente Oss is de coördinerende gemeente voor het afstemmingsproces tussen gemeenten en gemeenschappelijke regelingen in Brabant Noordoost. Adoptieteams en Vijftallenoverleg zijn enkele instrumenten die de regio inzet om effectief verlengd lokaal te sturen. Er is afgesproken voor alle GR'en eenzelfde beleids- en begrotings- en rekeningcyclus te hanteren. De ambtelijke adoptieteams beoordelen de kadernota, begroting en de jaarrekening op alle beleids- en financiële aspecten en brengen advies uit aan de regiogemeenten. Dit advies is input voor het lokale advies aan de gemeenteraad.

De paragraaf 'Verbonden partijen' is om een tweetal redenen van belang:

- de verbonden partijen voeren beleid uit dat tot de verantwoordelijkheid van de gemeente behoort;
- welke risico's loopt de gemeente en wat zijn de budgettaire gevolgen.

De paragraaf betreffende de verbonden partijen dient volgens artikel 15 lid 1 van het BBV ten minste te bevatten:

- a. de visie op en de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen;
- b. de lijst van verbonden partijen, die wordt onderverdeeld in:
  - gemeenschappelijke regelingen;
  - vennootschappen en coöperaties;
  - stichtingen en verenigingen, en,





- overige verbonden partijen;
- c. de lijst van verbonden partijen.

Voor het geval dat formeel juridisch geen sprake is van een verbonden partij door het ontbreken van een financieel belang maar wel sprake is van structurele bekostiging en een bestuurlijk belang wordt aanbevolen om een extra categorie “organisaties met een bestuurlijk belang en een maatschappelijk of algemeen belang” op te nemen.

Per verbonden partijen moet tenminste de volgende informatie worden opgenomen in deze paragraaf:

- a. de wijze waarop de provincie onderscheidenlijk de gemeente een belang heeft in de verbonden partij en het openbaar belang dat ermee gediend wordt;
- b. het belang dat de provincie onderscheidenlijk de gemeente in de verbonden partij heeft aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar;
- c. de verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar;
- d. de verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar;
- e. de eventuele risico's, als bedoeld in [artikel 11, eerste lid, onderdeel b](#), van de verbonden partij voor de financiële positie van de provincie onderscheidenlijk de gemeente.

Het per verbonden partij opgenomen eigen vermogen bestaat uit de reserves en het eventuele nog niet verdeelde resultaat. Het vreemd vermogen betreft de passiva minus eigen vermogen.

In het voorjaar van 2023 bieden de meeste gemeenschappelijke regelingen hun kadernota's, de jaarrekening 2022 en hun begroting 2024 aan. Voor zover deze nu beschikbaar zijn, hebben wij de gegevens verwerkt in onderstaand overzicht.

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing nemen we de eventuele risico's op waarvoor de verbonden partijen mogelijk een beroep doen op de deelnemende gemeenten.

## A. Gemeenschappelijke regelingen

1. Kleinschalig Collectief Vervoer (KCV) Brabant-Noordoost Regiotaxi Noordoost-Brabant	
Wijze waarop de gemeente een belang heeft	De gemeentelijke portefeuillehouder is lid van het Dagelijks Bestuur.
Openbaar belang dat er mee gediend wordt	De samenwerkende partners streven een kwalitatief hoogwaardig stelsel van kleinschalig collectief vervoer na. Zij willen daarmee voorzien in de behoefte aan openbaar vervoer, de instandhouding en de verbetering van de bereikbaarheid van de kleine kernen en het aanbod van adequate en efficiënte vervoersvoorzieningen voor diverse doelgroepen.
Het belang van Bernheze aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar	De bijdrage van beheerkosten van gemeente Bernheze in 2024 wordt € 47.164,-. De totale bijdragen van gemeenten daarin bedragen € 547.465,- Het aandeel van gemeente Bernheze bedraagt 8,6%.



### 1. Kleinschalig Collectief Vervoer (KCV) Brabant-Noordoost Regiotaxi Noordoost-Brabant

De verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar		01-01-2024	31-12-2024
Eigen vermogen	€	662.982	€ 562.982
Vreemd vermogen	€	359.606	€ 362.587
De verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar	Het begrote resultaat over 2024 bedraagt € 40.000,- negatief. Voorgesteld wordt om dit te onttrekken aan de algemene reserve.		
Eventuele risico's: Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie	O.b.v. de risico-inventarisatie is de omvang de risico's € 405.020,-. Het grootste risico dat wordt benoemd is een faillissement of overname van de vervoerder. Het gewogen risico bedraagt € 287.500,-. Voor het opvangen van de risico's houdt de KCV een weerstandsvermogen aan met een factor van 1,4.		

### 2. GGD Hart voor Brabant

Wijze waarop de gemeente een belang heeft	De gemeentelijke portefeuillehouder is lid van het Dagelijks Bestuur.		
Openbaar belang dat er mee gediend wordt	De GGD heeft tot doel een bijdrage te leveren aan de openbare gezondheidszorg.		
Het belang van Bernheze aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar	De bijdrage voor gemeente Bernheze wordt in 2024 € 1.373.950,-. De totale bijdragen van alle gemeenten is € 46.894.987,-, waarmee het aandeel van gemeente Bernheze 2,9% bedraagt.		
De verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar		01-01-2024	31-12-2024
Eigen vermogen	€	5.316.000	€ 4.816.000
Vreemd vermogen	€	15.407.000	€ 15.406.000
De verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar	Het resultaat voor 2024 is geraamd op nihil.		
Eventuele risico's: Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie	O.b.v. de risico-inventarisatie is de omvang de risico's € 4.323.000,-. Het grootste risico's dat wordt zijn de hoge inflatie en kostenstijgingen. Het gewogen risico bedraagt € 1.477.000,-. Voor het opvangen van de risico's is een weerstandsvermogen (algemene reserve) beschikbaar van € 2,2 miljoen.		

### 3. Openbaar Lichaam Werkvoorzieningschap Noordoost-Brabant

Wijze waarop de gemeente een belang heeft	Via de portefeuillehouder is Bernheze vertegenwoordigd in het bestuur.		
Openbaar belang dat er mee gediend wordt	Verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet sociale werkvoorzieningen in deze regio. Het O.L. verzorgt de administratie en gebruikt voor plaatsing van kandidaten haar eigen uitvoeringsorganisatie, de IBN-holding B.V.		
Het belang van Bernheze aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar	De aangesloten gemeenten leveren een bijdrage in de bestuurskosten van het Werkvoorzieningsschap. De bijdragen voor 2024 wordt € 8.716,-. De totale bijdragen van gemeenten daarin bedragen € 89.000,-. Het aandeel van gemeente Bernheze bedraagt 9,8%.		
De verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar		01-01-2024	31-12-2024
Eigen vermogen	€	27.004.900	€ 27.004.900
Vreemd vermogen	€	2.837.200	€ 2.837.200



### 3. Openbaar Lichaam Werkvoorzieningschap Noordoost-Brabant

De verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar	Het te verwachte resultaat voor 2024 wordt geraamd op nihil
Eventuele risico's: Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie	n.v.t.

### 4. Omgevingsdienst Brabant Noord (OBDN)

Wijze waarop de gemeente een belang heeft	Via de portefeuillehouder is Bernheze vertegenwoordigd in het algemeen bestuur.		
Openbaar belang dat er mee gediend wordt	Het openbaar lichaam is ingesteld om ten behoeve van de deelnemers taken uit te voeren op het gebied van de fysieke leefomgeving en om als verlengstuk van het lokaal en provinciaal bestuur een bijdrage te leveren aan een leefbare en veilige werk- en leefomgeving van de regio Brabant Noord.		
Het belang van Bernheze aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar	De bijdrage van gemeente Bernheze wordt in 2024 € 1.689.131,-. De totale bijdrage van gemeenten en provincie is € 36.414.493,-. Het aandeel van Bernheze bedraagt daarmee 4,6%.		
De verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar		01-01-2024	31-12-2024
	Eigen vermogen	€ 8.010.000	€ 7.936.000
	Vreemd vermogen	€ 10.885.000	€ 10.847.000
De verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar	Het verwachte resultaat na bestemming is voor 2024 € 35.000,- positief.		
Eventuele risico's: Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie	O.b.v. de risico-inventarisatie is de omvang de risico's € 5.247.700,-. Het gewogen risico bedraagt € 2.472.300,- Voor het opvangen van de risico's is een weerstandvermogen beschikbaar van € 2.690.000,- of terwijl een weerstandsratio van 1,1		

### 5. Brabants Historisch Informatiecentrum (BHIC)

Wijze waarop de gemeente een belang heeft	Via de portefeuillehouder is Bernheze vertegenwoordigd in het bestuur.		
Openbaar belang dat er mee gediend wordt	Het behouden, bewerken en benutten van de archiefbescheiden opgenomen in de rijksarchiefbewaarpplaats in de provincie Noord-Brabant en de archiefbewaarpplaatsen van de deelnemende gemeenten en waterschappen. Daarnaast in volgorde van prioriteit: verbetering van de digitale dienstverlening, het archief als informatiecentrum en verbetering van de lokale dienstverlening.		
Het belang van Bernheze aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar	De bijdrage van gemeente Bernheze wordt in 2024 was € 128.500,-. De totale bijdrage van gemeenten en waterschappen is € 2.230.400,-. Daarnaast wordt van de Provincie nog een bijdrage ontvangen van € 695.900,-.		
De verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar		01-01-2024	31-12-2024
	Eigen vermogen	€ 1.397.000	€ 1.253.000
	Vreemd vermogen	€ 4.057.000	€ 4.107.000



### 5. Brabants Historisch Informatiecentrum (BHIC)

De verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar	Het te verwachte resultaat voor 2024 wordt geraamd op nihil
Eventuele risico's: Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie	O.b.v. de risico-inventarisatie is de omvang de risico's € 2.161.500,-. Het grootste risico dat wordt benoemd is de wijziging in de hoogte van de bijdrage via de DVO's en door de deelnemers. Het gewogen risico bedraagt € 379.300,-. Voor het opvangen van de risico's is een weerstandsvermogen beschikbaar van € 418.000,- of terwijl 1,10%.

### 6. Veiligheidsregio Brabant-Noord

Wijze waarop de gemeente een belang heeft	Via de portefeuillehouder is Bernheze vertegenwoordigd in het algemeen bestuur.									
Openbaar belang dat er mee gediend wordt	De Veiligheidsregio Brabant-Noord omvat Brandweer en Veiligheidsbureau Brabant-Noord, de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio Brabant-Noord en het Gemeenschappelijk Meldcentrum Brabant-Noord. In de Veiligheidsregio werken 16 gemeenten, de GGD en de Nationale Politie met hen samen op het gebied van brandweezorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, en meldkamers. Voorts werken ook het Waterschap Aa en Maas, het Waterschap De Dommel en het Regionaal Militair Commando-Zuid in de veiligheidsregio samen.									
Het belang van Bernheze aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar	De bijdrage van Bernheze wordt berekend tegen vaste bedragen per inwoner voor enkele onderdelen en een procentueel deel voor de kazernes. De bijdrage van Gemeente Bernheze bedraagt in 2024 € 2.307.747,-. De totale bijdragen van alle gemeenten is € 48.327.394,-. Op basis van 31.715 inwoners in Bernheze (peildatum 1 januari 2022) op het totaal van deelnemende gemeenten met 664.472 inwoners is het aandeel van de gemeente Bernheze in 2024 4,8%.									
De verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>01-01-2024</th> <th>31-12-2024</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eigen vermogen</td> <td>€ 13.000.000</td> <td>€ 14.000.000</td> </tr> <tr> <td>Vreemd vermogen</td> <td>€ 47.110.000</td> <td>€ 58.188.000</td> </tr> </tbody> </table>		01-01-2024	31-12-2024	Eigen vermogen	€ 13.000.000	€ 14.000.000	Vreemd vermogen	€ 47.110.000	€ 58.188.000
	01-01-2024	31-12-2024								
Eigen vermogen	€ 13.000.000	€ 14.000.000								
Vreemd vermogen	€ 47.110.000	€ 58.188.000								
De verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar	Het te verwachte resultaat voor 2024 voor bestemming wordt geraamd op € 2.276.000,-. Het resultaat na bestemming wordt voor 2024 geraamd op nihil.									
Eventuele risico's: Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie	O.b.v. de risico-inventarisatie is de omvang de risico's € 8.345.000,-. De grootste risico's die worden benoemd zijn prijsstijgingen, cyberincident/datalek en onderhoud en beheer kazernes. Het gewogen risico bedraagt € 2.628.750,-. Voor het opvangen van de risico's is ultimo 2022 een weerstandsvermogen beschikbaar van € 2,77 miljoen.									

### 7. Regionale Ambulance Voorziening (RAV) Brabant Midden-West-Noord

Wijze waarop de gemeente een belang heeft	Via de portefeuillehouder is Bernheze vertegenwoordigd in het algemeen bestuur.
Openbaar belang dat er mee gediend wordt	Het verlenen of doen verlenen van ambulancezorg die tijdig ter plaatse is.
Het belang van Bernheze aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar	De RAV wordt volledig gefinancierd door de Zorgverzekeraars en het Rijk en er wordt geen gemeentelijke bijdrage gevraagd.



### 7. Regionale Ambulance Voorziening (RAV) Brabant Midden-West-Noord

De verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar		01-01-2024	31-12-2024
	Eigen vermogen	€ 14.369.000	€ 14.369.000
	Vreemd vermogen	€ 28.702.000	€ 33.917.000
De verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar	Het verwachte resultaat is nihil.		
Eventuele risico's: Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie	n.v.t.		

### 8. Regionaal Bureau leerplicht en RMC (regionale meld- en coördinatiefunctie)

Wijze waarop de gemeente een belang heeft	De gemeente Bernheze is via de portefeuillehouder vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur.		
Openbaar belang dat er mee gediend wordt	Het algemeen resultaat dat beoogd wordt, is een goede uitvoering van de leerplicht en kwalificatieplicht, voortijdig schoolverlaten voorkomen en jongeren in een kwetsbare positie monitoren. De ambities voor de periode 2021 tot en met 2024 zijn de volgende: <ul style="list-style-type: none"><li>- Geen enkel leerplichtig kind zit langer dan drie maanden thuis zonder passend aanbod van onderwijs en/of zorg. Het RBL BNO geeft altijd prioriteit aan het zo snel als mogelijk stoppen van het schoolverzuim. Uitgangspunt hierbij is dat iedere dag dat een kind thuis zit er één te veel is.</li><li>- Geen enkele jongere in een kwetsbare positie tussen 16 en 23 jaar valt tussen de wal en het schip. Alle jongeren die geen startkwalificatie hebben zijn in beeld en hebben een duurzame werkplek, passende dagbesteding of volgen een traject naar werk of zorg. RBL BNO bereikt alle voortijdig schoolverlaters en verleidt ze om onderwijs te volgen. Ook als sprake is van een krappe arbeidsmarkt waarin werkgevers arbeidskrachten zoeken.</li></ul>		
Het belang van Bernheze aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar	De bijdrage van Gemeente Bernheze bedraagt in 2024 bedraagt € 79.308,- op een totaal van gemeentelijke bijdragen van € 920.305,-. Het aandeel bedraagt daardoor 8,6%.		
De verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar		01-01-2024	31-12-2024
	Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
De verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar	Het verwachte resultaat voer 2024 is nihil.		
Eventuele risico's: Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie	n.v.t.		

### 9. Heesch West

Wijze waarop de gemeente een belang heeft	De burgemeester en de portefeuillehouder vastgoed maken deel uit van het Algemeen Bestuur.
---	--



9. Heesch West			
Openbaar belang dat er mee gediend wordt	Het samenwerkingsverband heeft tot doel het bevorderen van de economische ontwikkeling en werkgelegenheid in de regio "Noordoost Brabant" door middel van het duurzaam ontwikkelen, realiseren, exploiteren en beheren van een kwalitatief hoogwaardig en uit financieel-economisch oogpunt aanvaardbaar regionaal bedrijventerrein, hierna te noemen "bedrijventerrein", op basis van de door de grondgebiedsgemeenten vastgestelde, nog vast te stellen en geldende bestemmingsplannen, wijzigingen daarvan in wijzigingsplannen en uitwerkingen daarvan in uitwerkingsplannen.		
Het belang van Bernheze aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar	Voor Bernheze is het aandeel bepaald op 12%.		
De verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar		01-01-2024	31-12-2024
	Eigen vermogen	€ -217.000	€ -217.000
	Vreemd vermogen	€ 82.665.000	€ 91.281.000
De verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar	Het verwachte financieel resultaat voor 2024 is nihil.		
Eventuele risico's: Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie	<p>Nu het bestemmingsplan (kleiner dan het oorspronkelijk uit te geven plangebied) is vastgesteld, is de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Heesch West financieel en qua organisatie verder geactiveerd. In april 2022 zijn de boekwaarden, met name historische kosten verwerving en plan- en beheerkosten, van de deelnemende gemeenten ingebracht bij de GR. Dit geldt ook voor de door de gemeenten gevormde verliesvoorzieningen voor de risico's vanuit de bouwgrondexploitatie alsmede de financiering.</p> <p>Eind februari 2022 is de invasie/oorlog vanuit Rusland begonnen met Oekraïne. Dit heeft diverse gevolgen zowel maatschappelijk als economisch. Als de energie- en grondprijzen lang hoog blijven zal dit invloed hebben op de wereldhandel. De effecten daarvan kunnen we voor het ontwikkelen van ons regionaal bedrijventerrein niet overzien.</p> <p>De grondexploitatie van de GR Heesch wordt elkaar geactualiseerd en bij tekorten zullen de deelnemende gemeente het tekort telkenmale aanvullen. Hierdoor hoeft de GR Heesch West geen reserve aan te houden voor het weerstandsvermogen.</p>		

10. Centrumregeling Wet Maatschappelijke ondersteuning Regio Brabant Noordoost-oost			
Wijze waarop de gemeente een belang heeft	De colleges van B&W geven de centrumgemeente Oss mandaat en volmacht om binnen het in deze regeling vastgestelde kader de genoemde taken en opdracht uit te voeren. De portefeuillehouder Wmo maakt deel uit van het reguliere overleg.		
Openbaar belang dat er mee gediend wordt	De regeling is aangegaan met als doel het behartigen van de belangen van de gemeenten op het gebied van de doelmatige inkoop van ondersteuning in het kader van de Wmo volgens het systeem van bestuurlijk aanbesteden.		
Het belang van Bernheze aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar	De kosten voor de inkooporganisatie zijn gebaseerd op een begroting, die jaarlijks met het inkoopplan wordt vastgesteld. De doorberekening naar de deelnemende gemeenten vindt plaats naar rato van het aantal inwoners. De bijdrage voor 2024 is € 142.083,-. De totale bijdragen van alle deelnemers is € 1.271.100,- waarmee het aandeel van Bernheze komt op 11,3%.		
De verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar		01-01-2024	31-12-2024
	Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
De verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar	Het te verwachte resultaat voor 2024 wordt geraamd op nihil		



#### 10. Centrumregeling Wet Maatschappelijke ondersteuning Regio Brabant Noordoost-oost

Eventuele risico's: Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie	n.v.t.
---	--------

#### 11. Centrumregeling Jeugdhulp Noordoost-Brabant 2015

Wijze waarop de gemeente een belang heeft	De colleges geven de centrumgemeente Den Bosch mandaat en volmacht om binnen het in deze regeling vastgestelde kader de genoemde taken en opdracht uit te voeren, uiteraard begrensd door wetgeving, jurisprudentie en vooraf vastgestelde financiële kaders		
Openbaar belang dat er mee gediend wordt	De regeling is aangegaan met als doel het behartigen van de belangen van de gemeenten op het gebied van de doelmatige inkoop van de individuele voorzieningen en de flexibele jeugdhulp, volgens het systeem van bestuurlijk aanbesteden.		
Het belang van Bernheze aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar	De kosten voor de inkooporganisatie zijn gebaseerd op een begroting, die jaarlijks met het inkoopplan wordt vastgesteld. De doorberekening naar de deelnemende gemeenten vindt met ingang van 1-1-2024 plaats o.b.v. de onderlinge verhouding van de inkomsten van de gemeenten uit het gemeentefonds binnen het cluster 'individuele voorzieningen'. Voor 2024 geldt een afwijkende verdeelsleutel.		
De verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar		01-01-2024	31-12-2024
	Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
De verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar	n.v.t.		
Eventuele risico's: Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie	n.v.t.		

#### 12. Belasting Samenwerking Oost Brabant (BSOB)

Wijze waarop de gemeente een belang heeft	Via de portefeuillehouder is Bernheze vertegenwoordigd in het algemeen bestuur.		
Openbaar belang dat er mee gediend wordt	De gemeente deelt mee in de gemeenschappelijke regeling waar een samenwerking is ontstaan tussen het waterschap Aa en Maas en 9 deelnemende gemeenten. De BSOB draagt zorg voor de oplegging en inning van gemeentelijke belastingen (de belastingtaken).		
Het belang van Bernheze aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar	De bijdrage voor Gemeente Bernheze in 2024 bedraagt € 666.361,- inclusief btw (btw € 49.536,-). De totale bijdragen van de gemeenten en het waterschap bedraagt € 10.150.473,- of terwyl 6,56%.		
De verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar		31-12-2023	31-12-2024
	Eigen vermogen	€ 1.243.000	€ 948.000
	Vreemd vermogen	€ 15.316.000	€ 15.748.000
De verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar	Het te verwachte resultaat voor 2024 wordt geraamd op nihil		



## 12. Belastingensamenwerking Oost Brabant (BSOB)

Eventuele risico's: Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie	Geconstateerd is dat over de afgelopen jaren de hoeveelheid WOZ-bezwaren fors is toegenomen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de impact van de NCNP-bureaus. Het effect hiervan, op de lasten van BSOB, is tweeledig. Enerzijds is er fors meer personele inzet benodigd om deze bezwaren af te handelen (welke veelal door inhuurmedewerkers wordt uitgevoerd) en anderzijds stijgen de proceskosten. De BSOB doet er alles aan om de kosten zo laag mogelijk te houden door o.a. met automatisering efficiënter te zijn, maar de verwachting is dat deze kosten de komende jaren nog gemaakt worden. Daarnaast heeft de BSOB te maken met inflatierisico's. De BSOB heeft geen reserveweerstandscapaciteit. Eventuele tegenvallers worden doorberekend aan de deelnemers.
---	--

## B. Vennootschappen en coöperaties

Voor privaatrechtelijke organisaties gelden de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek. Dit betekent dat binnen vijf maanden de stukken moeten zijn gepubliceerd. Indien de benodigde gegevens tijdig beschikbaar zijn hebben we die opgenomen.

### 1. N.V. Bank Nederlandse Gemeenten

Wijze waarop de gemeente een belang heeft	Als aandeelhouder maakt de gemeentelijke portefeuillehouder deel uit van de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering.									
Openbaar belang dat er mee gediend wordt	Bankinstelling van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang.									
Het belang van Bernheze aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar	Op een totaal van 55.690.720 aandelen bezit de gemeente Bernheze 21.060 aandelen. Dit is een bescheiden aandeel van 0,037816%.									
De verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>01-01-2022</th> <th>31-12-2022</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eigen vermogen</td> <td>€ 5.062 miljoen</td> <td>€ 4.615 miljoen</td> </tr> <tr> <td>Vreemd vermogen</td> <td>€ 143.995 miljoen</td> <td>€ 107.459 miljoen</td> </tr> </tbody> </table> <p>De gegevens voor 2023 zijn nog niet bekend</p>		01-01-2022	31-12-2022	Eigen vermogen	€ 5.062 miljoen	€ 4.615 miljoen	Vreemd vermogen	€ 143.995 miljoen	€ 107.459 miljoen
	01-01-2022	31-12-2022								
Eigen vermogen	€ 5.062 miljoen	€ 4.615 miljoen								
Vreemd vermogen	€ 143.995 miljoen	€ 107.459 miljoen								
De verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar	Over 2022 heeft BNG-bank een nettowinst na belastingen behaald van € 300 miljoen. Over het toekomstig resultaat 2023 en 2024 doet de bank geen uitspraak.									
Eventuele risico's: Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie	n.v.t.									

### 2. NV Brabant Water

Wijze waarop de gemeente een belang heeft	Als aandeelhouder maakt de gemeentelijke portefeuillehouder deel uit van de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering.
Openbaar belang dat er mee gediend wordt	Watervoorziening
Het belang van Bernheze aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar	De gemeente Bernheze participeert voor € 2.451,61 in het aandelenkapitaal van € 278.000,-. Dit is een belang van 0,9%.





2. NV Brabant Water			
De verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar		01-01-2022	31-12-2022
	Eigen vermogen	€ 684.676 miljoen	€ 690.022 miljoen
	Vreemd vermogen	€ 534.399 miljoen	€ 575.801 miljoen
Recentere gegevens zijn niet beschikbaar.			
De verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar	In 2022 werd een nettoresultaat behaald van € 5,3 miljoen		
Eventuele risico's: Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie	n.v.t.		

## C. Stichtingen en verenigingen

1. Vereniging van Eigenaars van appartementengebouw "De Pas" De Misse 4			
Wijze waarop de gemeente een belang heeft	De portefeuillehouder gemeentelijk vastgoed, de bedrijfsleider accommodaties en een beleidsmedewerker van financiën van de Gemeente Bernheze maken het bestuur van de VVE, dat drie bestuursleden kent.		
Openbaar belang dat er mee gediend wordt	Beheer en onderhoud van het exterieur van het gebouw "De Pas", waarvan gemeente Bernheze sinds 31 augustus 2020 enige eigenaar is.		
Het belang van Bernheze aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar	Alle exploitatiekosten van de VVE plus de kosten van groot onderhoud worden verrekend via 55% gemeente en 45% de Pas. Verrekening is onderdeel van de verhuurovereenkomst van Stichting de Pas en loopt via de Gemeente Bernheze.		
De verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar		01-01-2022	31-12-2022
	Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	€ 304.408	€ 239.799
Recentere cijfers zijn nog niet beschikbaar			
De verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar	De jaarlijkse exploitatie sluit zonder saldo. De kosten worden verdeeld op basis van statutaire afspraken.		
Eventuele risico's: Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie	N.v.t.		

2. Zorg- en veiligheidshuis Brabant Noordoost (voorheen: Stichting Regionaal Veiligheidshuis Maas en Leijgraaf)	
Wijze waarop de gemeente een belang heeft	De burgemeester van de gemeente Oss vertegenwoordigt de gemeente Bernheze.
Openbaar belang dat er mee gediend wordt	Deze stichting is opgericht om een betere afstemming tussen partners op het terrein van veiligheid te bereiken (politie, gemeenten, openbaar ministerie en diverse welzijnsinstellingen). De meerwaarde van de samenwerking van organisaties op een fysieke locatie ligt in de sluitende aanpak van criminaliteit en overlast en de aanpak van de achterliggende problemen bij de betrokkenen. Door het bundelen van activiteiten ontstaat een compleet zicht op de situatie van daders, overlastgevers en slachtoffers, zodat het mogelijk wordt om gezamenlijk en geïntegreerd te handelen.



## 2. Zorg- en veiligheidshuis Brabant Noordoost (voorheen: Stichting Regionaal Veiligheidshuis Maas en Leijgraaf)

Het belang van Bernheze aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar	De gemeentelijke bijdrage voor Bernheze bedraagt in 2024 € 36.950,- (€ 1,16 per inwoner). Op een totaal van gemeentelijke bijdragen van € 721.030,- is dat een aandeel van 5,1%.		
De verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar		01-01-2024	31-12-2024
	Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
De verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar	Het verwachte resultaat in 2024 is nihil.		
Eventuele risico's: Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie	n.v.t.		

## 3. Regio Noordoost-Brabant

Wijze waarop de gemeente een belang heeft	Bij het onderdeel 'overheden' worden alle samenwerkende gemeenten vertegenwoordigd door hun portefeuillehouder.		
Openbaar belang dat er mee gediend wordt	Het samenwerkingsverband erkent de diversiteit in de regio, maar gaat uit van gelijkwaardigheid, waarbij elkaar gunnen en afspraken maken belangrijke pijlers zijn. Dit is een belangrijke basis voor de samenwerking, naast de nieuwe inhoudelijke Samenwerkingsagenda. In de Samenwerkingsagenda "richting 2030" is vastgelegd wat de samenwerking van plan is op te pakken. Steeds meer wordt ingezet op samenwerking met provincie, omliggende regio's en het rijk met een aangescherpte en daadkrachtigere organisatie.		
Het belang van Bernheze aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar	De bijdrage van gemeente Bernheze in 2024 bedraagt: - bijdrage Regiofonds: € 3,- per inwoner of terwijl € 97.248,- - bijdrage arbeidsmarktprogramma Noordoost Brabant Werkt!: € 1,- per inwoner of terwijl € 32.416,- De totale bijdragen van gemeente en waterschappen is geraamd op € 2.768.700,-, waardoor het aandeel voor Bernheze 4,68% is.		
De verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar		01-01-2022	31-12-2022
	Eigen vermogen	€ 297.646	€ Nog niet bekend
	Vreemd vermogen	€ 3.208.011	€ Nog niet bekend
De verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar	Het verwachte resultaat voor 2024 is nihil.		
Eventuele risico's: Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie	n.v.t.		

## 4. Vereniging van Eigenaars Plein 1969 I&II

Wijze waarop de gemeente een belang heeft	De portefeuillehouder maatschappelijk vastgoed maakt deel uit van het bestuur van de VVE, dat twee bestuursleden kent.
Openbaar belang dat er mee gediend wordt	Beheer en onderhoud van het exterieur van het gebouw "Plein 1969 I&II" voor de gezamenlijke eigenaren (Woonstichting JOOST en gemeente Bernheze).



#### 4. Vereniging van Eigenaars Plein 1969 I&II

Het belang van Bernheze aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar	Statutair is vastgelegd dat verrekening van kosten plaatsvindt voor 18% voor de gemeente Bernheze en voor 82% voor Woonstichting JOOST.		
De verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar		01-01-2022	31-12-2022
	Eigen vermogen	€ 50.274	€ 67.716
	Vreemd vermogen	€ 2.765	€ 1.180
Recentere gegevens zijn niet beschikbaar			
De verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar	Het verwachte resultaat in 2024 is nihil.		
Eventuele risico's: Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie	n.v.t.		

## D. Overige verbonden partijen

#### 1. Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC)

Wijze waarop de gemeente een belang heeft	De gemeente Bernheze wordt vertegenwoordigd door een burgemeester uit onze regio		
Openbaar belang dat er mee gediend wordt	Het versterken van de bestuurlijke aanpak van de georganiseerde criminaliteit en vervolgens de ontwikkeling van een geïntegreerde aanpak van de georganiseerde criminaliteit te faciliteren en te stimuleren.		
Het belang van Bernheze aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar	De bijdrage in 2024 bedraagt € 30.733,-.		
De verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar		01-01-2024	31-12-2024
	Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
De verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar	Ten tijde van het opstellen van deze jaarstukken was de begroting 2024 van het RIEC nog niet ontvangen.		
Eventuele risico's: Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie	n.v.t.		

#### 2. Regionale samenwerking As50

Wijze waarop de gemeente een belang heeft	De burgemeester vertegenwoordigt Bernheze in een bestuurlijke regiegroep. Hierin hebben de burgemeesters van Oss, Uden, Meierijstad en Landerd zitting.
Openbaar belang dat er mee gediend wordt	De As50 vormt een subregio binnen de regio Noordoost-Brabant (Agrifood Capital). De gemeenten werken samen om de belangen van de subregio in de grotere regio onder de aandacht te brengen.



## 2. Regionale samenwerking As50

Het belang van Bernheze aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar	De gemeenten betalen geen bijdrage. Zie de toelichting bij C. Stichtingen en verenigingen, onderdeel 4, Regio Noordoost-Brabant.
De verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar	n.v.t.
De verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar	De gemeenten betalen geen bijdrage.
Eventuele risico's: Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie	n.v.t.



## G. Grondbeleid

### Algemeen

De gemeente Bernheze wil regie voeren op haar ruimtelijk beleid. Het uitgangspunt is dat, bij gelijke geschiktheid, voorkeur wordt gegeven aan projecten waarin de grond in eigendom van de Gemeente Bernheze is. Voor de geschikte locaties waar de gemeente de grond al in eigendom heeft zal het op basis van het vorige beleid ingezette actieve grondbeleid worden voortgezet. Actief grondbeleid is echter geen vanzelfsprekendheid meer. De gemeente Bernheze zal kiezen voor maatwerk, waarbij per ontwikkelingsopgave zal worden gekeken welke strategie (of combinatie van strategieën) het meest effectief is.

Daar waar initiatieven uitblijven en/of voor locaties waar de gemeente zelf actief sturing wil geven aan (de kwaliteit) van ruimtelijke ontwikkelingen, zal onderzocht worden of (aanvullend) actief grondbeleid een optie is.

De nota grondbeleid van de Gemeente Bernheze is in 2019 geactualiseerd. Voor de raadsvergadering van december 2023 ligt een nieuwe nota grondbeleid ter vaststelling voor. In 2024 zal worden gewerkt volgens de op dat moment van kracht zijnde nota grondbeleid.

### Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Bij de geactiveerde bedragen is voor de boekwaarde per 1 januari 2024 uitgegaan van de werkelijke cijfers per 1 januari 2023 vermeerderd met de geraamde bedragen in de begroting 2023, alsmede de bijstellingen hierop. Met betrekking tot de uitgaven en inkomsten van 2024 is uitgegaan van de bedragen zoals deze zijn opgenomen in de geactualiseerde exploitatieopzet.

Met betrekking tot het realiseren van winst heeft het Besluit begroting en verantwoording (BBV) de "percentage of completion" regel (POC) verplicht gesteld. Dit is een methode om de jaarwinst bij de grondexploitatie te bepalen. De winst moet jaarlijks worden genomen naar rato van de gerealiseerde kosten en opbrengsten. Dus indien 50% van de kosten is gerealiseerd en 50% van de grond is verkocht, dan dient  $50\% \times 50\% = 25\%$  van de geprognostiseerde winst te worden genomen. Wanneer de resultaten van een grondexploitatie worden bijgesteld of het voortgangpercentage muteert heeft dit ook gevolgen voor de eerder genomen winst volgens de POC regel.

### Woningbouwplanning

In 2021 stelde de raad de Woonvisie 2022 - 2026, 'Perspectief op goed wonen in onze kernen' vast. Hierin werd een nieuwe taakstelling voor de woningbouwplanning opgesteld voor 1.160 woningen tot en met 2026. Hierin is opgenomen dat woningbouw betaalbaar, duurzaam, genoeg



en passend bij de vraag moeten zijn. We zetten ons in op realisatie van betaalbare en levensloopbestendige huur- en koopwoningen. Hiermee bedienen we starters, jonge gezinnen en senioren. Hierbij bieden we ruimte voor vernieuwende woningbouwconcepten en woonvormen, zoals tiny houses, flexwoningen, vrijkomende agrarische bestemmingen of maatschappelijk vastgoed en projecten. Ook bieden we ruimte aan zelfbouw en Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO).

De woningmarkt staat onder druk en de prijzen van woningen stijgen snel. Door de krapte op de woningmarkt en de te verwachten toename van het aantal huishoudens zijn veel extra woningen nodig. Om aan de woningbehoefte te voldoen, gaan we de komende tien jaar 1800 woningen bouwen. In de periode 2022 tot en met 2026 bouwen we circa 1200 woningen, waarvan 50% in Heesch, 20% in Heeswijk-Dinther, 20% in Nistelrode, 5% in Vorstenbosch en 5% in Loosbroek. Hiervan bouwen we 298 woningen in 2024. In alle kernen worden nieuwe woningen toegevoegd.

## Grondprijzen

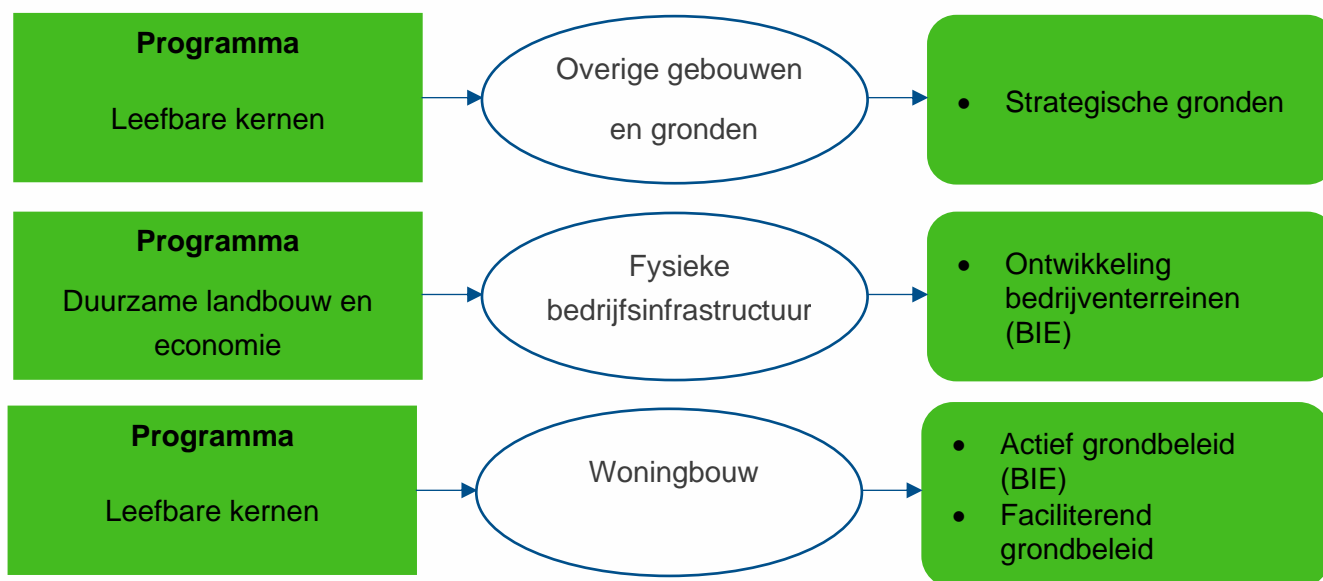
Een andere belangrijke pijler voor de invulling van de exploitatieopzetten zijn de grondprijzen van de uit te geven gronden. Deze worden vastgesteld door het college op het moment dat voldoende daarover bekend is of vlak voordat de woningen in de verkoop gaan. Zij laten zich hiervoor adviseren door de gemeentelijke taxatiecommissie. Het grondprijnsbeleid is onderdeel van de actualisatie van de nota grondbeleid die in december 2023 ter vaststelling wordt aangeboden aan de Raad. In 2024 zal worden gewerkt volgens de dan van kracht zijnde nota grondbeleid.

## Onderhanden werken

Doordat grondexploitaties vaak over meerdere jaren heen lopen, dienen deze aan het einde van het jaar als onderhanden werken op de balans verantwoord te worden. Het onderhanden werk van een grondexploitatie bestaan uit alle tot dan toe gemaakte ontwikkelkosten (inclusief bijgeschreven rente) verminderd met de (eventueel al) gerealiseerde opbrengsten per einde jaar. Deze waarde wordt gecorrigeerd met de eventuele eerder genomen (POC)-winstnemingen en/of genomen verliezen.

## Programma's

De commissie Besluit begroting en verantwoording (BBV) schrijft voor dat de activiteiten van het grondbedrijf over drie programma's moeten worden verantwoord.



## Vermogenspositie en resultaat

### Reserve landschappelijke kwaliteitsverbetering

Per verkochte meter woningbouwgrond op complexen buiten de dorpskernen een bedrag gestort in de bestemmingsreserve landschappelijke kwaliteitsverbetering. De reserve wordt ingezet voor doeleinden ten behoeve van de landschappelijke kwaliteit in het buitengebied. We verwachten in 2024 € 39.000,- toe te voegen aan deze reserve.

### Vennootschapsbelasting (VPB)

De bouwgrondexploitatie is een VPB-plichtige activiteit. De te betalen belasting is een verliespost die (verplicht) in de algemene dienst wordt verantwoord.

### Actief grondbeleid (BIE)

Voor de bouwgronden in exploitatie (BIE's) geldt het BBV. Belangrijke punten zijn:

- BIE's moeten worden geopend door de raad. Hierbij wordt de exploitatieopzet vastgesteld. Dit is het kader waarin de toekomstige baten en lasten per jaarschijf zijn weergegeven en daarnaast het verwachte resultaat inzichtelijk is. In de financiële verordening van 10 december 2020 in artikel 5 lid 10b is het vaststellen van de eerste/initiële exploitatieopzet gemandateerd aan het college.
- Wanneer de actualisatie van het grondexploitatiecomplex planinhoudelijke wijzigingen, dan wel autonome wijzigingen met materiële financiële gevolgen met zich meebrengt, moet deze opnieuw door de raad worden vastgesteld.
- In 2023 en 2024 verwachten we 4 nieuwe grondexploitaties te openen. Daarvan zullen er drie zien op woningbouwinitiatieven en één op bedrijventerreinen. Ten tijde van het opstellen van de begroting, waren de kaders nog onvoldoende zichtbaar om daarvoor een betrouwbare grondexploitatie op te stellen.
- De (resterende) looptijd van deze bouwgronden in exploitatie mag maximaal 10 jaar zijn.



Wanneer de periode langer dan 10 jaar is moet daarvoor toestemming worden gevraagd aan de raad. Dit is bij één exploitatie het geval, zijnde Zwarte Molen Zuid. Hiervoor is in de raadsvergadering van 6 juli 2023 de benodigde toestemming gegeven.

- De kosten die worden toegerekend moeten aanwezig zijn op de kostensoortenlijst zoals opgenomen in het besluit Ruimtelijke Ordening (BRO)
- Rente toerekenen over het eigen vermogen is niet toegestaan. De rente moet gebaseerd zijn op de werkelijke rente van het vreemd vermogen, berekend volgens de voorgeschreven regels van het BBV.

## Resultaat en uitgifte per complex

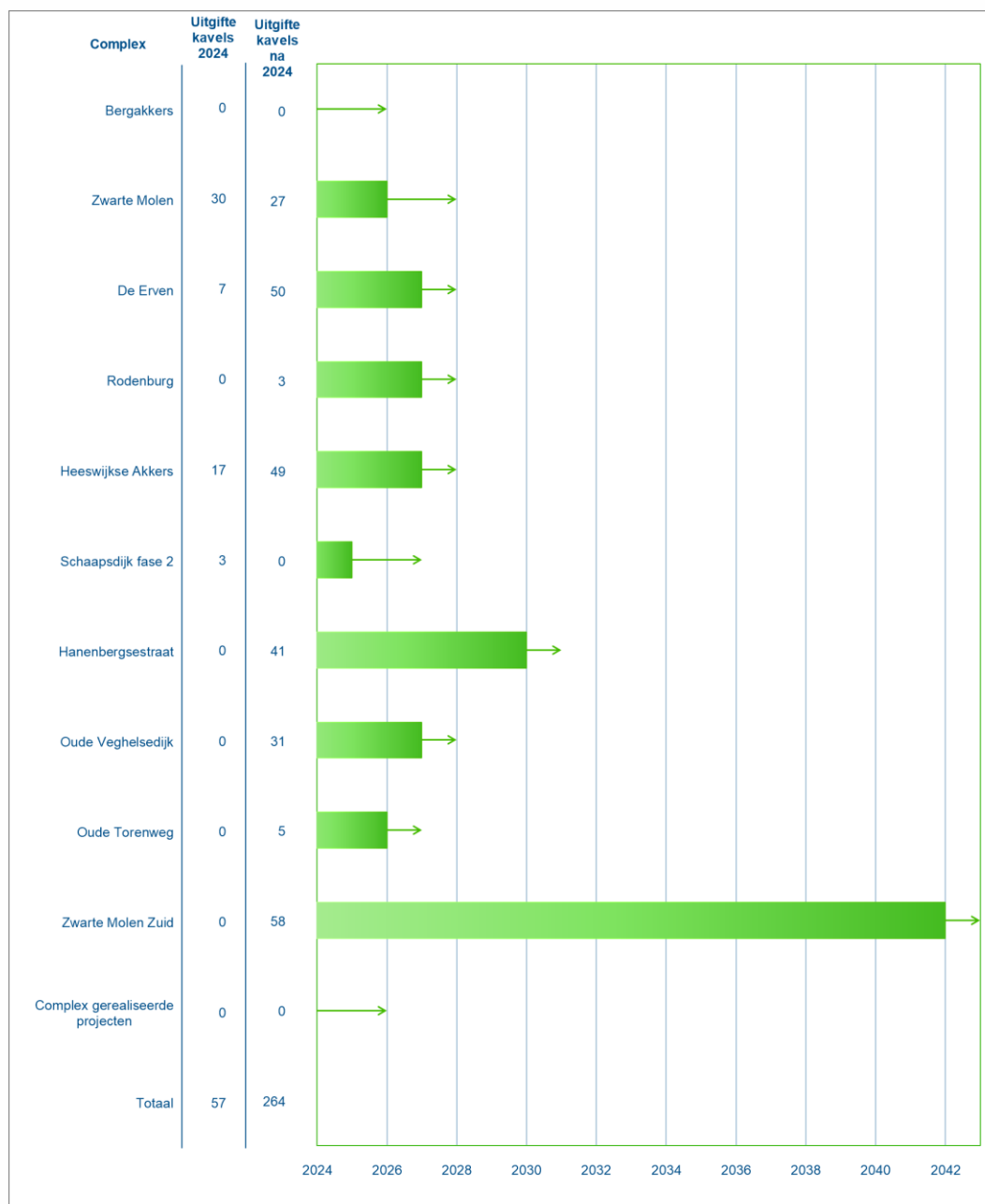
Complex	Genomen winst tot en met 2022	Vermoedelijk resterend resultaat
Bergakkers	€ 1.271.000	€ 599.000
Zwarte Molen	€ 1.871.000	€ 1.261.000
De Erven	€ 2.430.000	€ 2.657.000
Rodenburg	€ 1.717.000	€ 235.000
Heeswijkse Akkers	€ -	€ 292.000
Schaapsdijk	€ 33.000	€ 726.000
Oude Veghelsedijk	€ -	€ 183.000
Oude Torenweg	€ -/- 86.000	€ -
Zwarte Molen Zuid	€ -	€ -/- 462.000
Complex gerealiseerde projecten	€ -	€ 34.000
<b>Totaal</b>	<b>€ 7.236.000</b>	<b>€ 5.530.000</b>

De vermoedelijke resultaten presenteren we inclusief de winst die nog tussentijds genomen moet worden op basis van de voortgang van de projecten (POC). De vermoedelijke eindresultaten van de BIE woningbouwcomplexen bedraagt samen € 5.530.000,-.

De resultaten van de bouwgrondexploitatie komen direct ten bate of ten laste van de reserve nog nader te bestemmen. Voor 2024 is het verwacht resultaat € 1,1 miljoen positief op basis van de hierboven beschreven POC-methode.

In het overzicht op de volgende pagina worden de ontwikkelingen van de verschillende complexen/plannen uitgezet over de komende jaren. De volle lijn geeft hierbij de jaren aan waarin kavels worden uitgegeven. De pijl geeft aan tot welk jaar er nog investeringen op de planning staan. De planning is dat de complexen afgesloten kunnen worden aan het einde van het jaar waarin de pijl eindigt.





## Faciliterend grondbeleid

Bij particuliere ontwikkelingen worden de kosten die de gemeente maakt verhaald op de initiatiefnemer. Als de kosten zich beperken tot het voeren van een ruimtelijke procedure, de aanleg van een inrit of het maken van een standaard riool huisaansluiting gaat dit via de leges. Zijn de werkzaamheden/kosten omvangrijker dan wordt er een anterieure overeenkomst gesloten. Ook eventuele kosten voor planschade worden verhaald op de initiatiefnemer. Uitgangspunt is dat alle kosten worden verhaald. Het verwacht resultaat van de particuliere exploitaties is voor de gemeente dan ook nihil.

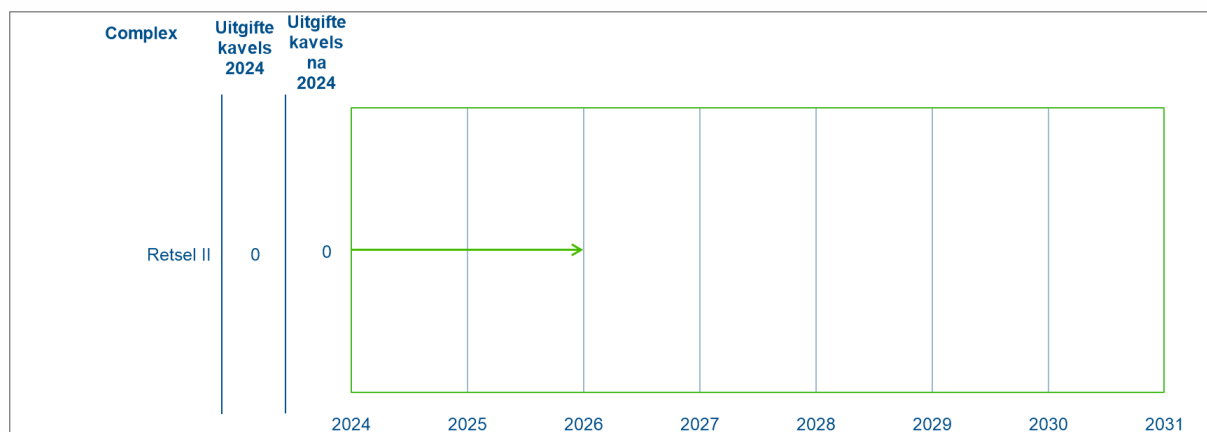


De kosten die de gemeente maakt verband houdende met de ontwikkeling van gronden door derden moeten binnen vijf jaar leiden tot het ontwikkelen van een exploitatieplan of tot het sluiten van een anterieure overeenkomst. Anders moet de gemeente de kosten als verliespost nemen.

### Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Complexen binnen de fysieke infrastructuur hebben betrekking op de ontwikkeling van bedrijventerreinen en hebben ook de status van BIE. De daarbij horende regelgeving is ook op deze complexen van toepassing. De gemeente Bernheze exploiteert één complex onder deze categorie. Voor de komende jaren zit de eigen ontwikkeling van een nieuw bedrijventerrein in de planning. Ten tijde van het opstellen van de begroting, waren de kaders nog onvoldoende zichtbaar om daarvoor een betrouwbare grondexploitatie op te stellen.

Complex	Genomen winst tot en met 2022	Vermoedelijk resterend resultaat
Retsel II	€ 93.000	€ 5.000
<b>Totaal</b>	<b>€ 93.000</b>	<b>€ 5.000</b>



### Overige strategische gronden

Hiertoe behoren de gronden die de gemeente Bernheze op voorraad heeft ten behoeve van toekomstige ontwikkeling. Dit zijn de strategische gronden. Bij het openen van een nieuwe grondexploitatieopzet kunnen deze worden overgeheveld van deze categorie naar actief grondbeleid (BIE) of fysieke bedrijfsinfrastructuur (ontwikkeling bedrijventerreinen). De strategische gronden hebben per 1 januari 2023 een boekwaarde van € 2 miljoen.



## H. Subsidies

### Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

De invulling van de maatschappelijke doelstellingen van de Gemeente Bernheze wordt mede vormgegeven door het verstrekken van subsidies. De doelen zijn omschreven in de programma's van de begroting en in specifieke beleidsnota's. De subsidieverlening moet voldoen aan de regels van de Algemene wet bestuursrecht en de subsidieverordening Welzijnssubsidies 2020. De laatste wordt door onszelf bepaald. We kennen jaarlijkse subsidies die per (boek) jaar worden toegekend en projectsubsidies voor bijvoorbeeld projecten of activiteiten. Met een subsidie kunnen de kosten van een activiteit geheel of gedeeltelijk worden betaald.

Naar aanleiding van het rapport van de rekenkamer en de bespreking in de raad van dit rapport hebben we in deze paragraaf een totaal overzicht van de subsidies opgenomen.

(Amateur)organisaties kunnen op basis van de verordening Welzijnssubsidies 2020 of de begroting een subsidie aanvragen. De procedure hiervoor is vastgelegd in deze verordening. Tijdens de looptijd van de subsidie (meestal een (boek)jaar) worden de instellingen bevoorschot. De definitieve vaststelling vindt voor budgetsubsidies achteraf plaats. De overige subsidies worden bij de verlening van de beschikking al vastgesteld. De vaststelling kan om uiteenlopende redenen lager uitvallen dan de verlening. In dat geval vordert Gemeente Bernheze teveel uitbetaalde voorschotten terug. Bij de aanvraag van subsidies vindt een inhoudelijke en financiële toets plaats. De subsidies van professionele instellingen volgt de gemeente tijdens de looptijd van de subsidie, zowel inhoudelijk als financieel.

In de begroting 2024 worden de subsidies met 6,2% geïndexeerd met uitzondering van de subsidies voor de professionele instellingen. Deze worden voor 2024 bevroren op het niveau van 2023. Met ingang van 2025 wordt de jaarlijkse indexatie weer hervat.

Hieronder is het overzicht opgenomen met de subsidies per programma/beleidsterrein. Aan onderstaande cijfers kunnen door (amateur)organisaties geen rechten worden ontleend.

### Overzicht subsidies begroting 2024

(Amateur)organisatie		Subsidieplafond 2024 in euro's
<b>Programma 1: Leefbare kernen</b>		
Bijdrage verkeersbrigadiers	Donaties	842
Buurtbusvereniging Kruisstraat - Loosbroek	Overig vrijwillige en zelforganisaties.	1.304
Buurtbus 202 Loosbroek- Lijn 251	Overig vrijwillige en zelforganisaties.	1.304



(Amateur)organisatie		Subsidieplafond 2024 in euro's
Samen Sterk HDL – carry cab	Overig vrijwillige en zelforganisaties	3.910
<b>Programma 2: Gezonde zorgzame gemeente</b>		
Gehandicaptenvereniging GESPOSS	Donaties	421
Lichamelijk Gehandicapten Sportvereniging Veghel e.o.	Donaties	619
Stg. Speciale Dansschool Bolero	Donaties	197
Bijzonder Aktief	Donaties	421
Badmintonclub Argus	Vrijwillige en zelforganisaties	1.472
Badmintonclub HBV	Vrijwillige en zelforganisaties	1.324
Basketbalclub SlamDunk 97	Vrijwillige en zelforganisaties	1.055
Handbalvereniging Dynamico	Vrijwillige en zelforganisaties	7.193
Hockeyvereniging HDL	Vrijwillige en zelforganisaties	447
Hockeyvereniging MHC Heesch	Vrijwillige en zelforganisaties	8.315
Korfbalvereniging Altior	Vrijwillige en zelforganisaties	6.360
Korfbalvereniging Korloo	Vrijwillige en zelforganisaties	3.982
Korfbalvereniging Prinses Irene	Vrijwillige en zelforganisaties	5.097
Ruitersportvereniging de Valianten	Vrijwillige en zelforganisaties	492
Tennisvereniging De Balledonk	Vrijwillige en zelforganisaties	337
Tennisvereniging de Broekhoek	Vrijwillige en zelforganisaties	325
Tennisvereniging De Hoef	Vrijwillige en zelforganisaties	484
Tennisvereniging Telro	Vrijwillige en zelforganisaties	634
Tennisvereniging TVV ' 82	Vrijwillige en zelforganisaties	168
Turn- en gymnastiekvereniging Sine Cura	Vrijwillige en zelforganisaties	3.847
Gympoint	Vrijwillige en zelforganisaties	1.729
Special gym	Vrijwillige en zelforganisaties	1.447
Gymnastiekvereniging HGC	Vrijwillige en zelforganisaties	4.184
Voetbalvereniging Avesteyn	Vrijwillige en zelforganisaties	15.089
Voetbalvereniging Heeswijk	Vrijwillige en zelforganisaties	13.027
Voetbalvereniging HVCH	Vrijwillige en zelforganisaties	27.097
Voetbalvereniging Prinses Irene	Vrijwillige en zelforganisaties	15.871
Voetbalvereniging Vorstenbosche Boys	Vrijwillige en zelforganisaties	12.350
Voetbalvereniging WHV	Vrijwillige en zelforganisaties	10.413
Zwem- en polovereniging Gorgo	Vrijwillige en zelforganisaties	1.816
Dance Team Nistelrode	Vrijwillige en zelforganisaties	1.421
Streetdance Vereniging Vorstenbosch	Vrijwillige en zelforganisaties	2.011
I.V.N. Bernheze	Vrijwillige en zelforganisaties	2.318
De Notenkrakers Vorstenbosch	Vrijwillige en zelforganisaties	8.218
Fanfare Aurora	Vrijwillige en zelforganisaties	14.405



(Amateur)organisatie		Subsidieplafond 2024 in euro's
Muziekvereniging Animato Nistelrode	Vrijwillige en zelforganisaties	12.926
Harmonie St. Servaes	Vrijwillige en zelforganisaties	15.481
Koninklijke Fanfare St Willibrord	Vrijwillige en zelforganisaties	14.674
Toneelvereniging Arcadia	Vrijwillige en zelforganisaties	500
Toneelvereniging Kantlijn	Vrijwillige en zelforganisaties	750
Toneelvereniging Verenigde Spelers	Vrijwillige en zelforganisaties	556
Koor Orféon	Vrijwillige en zelforganisaties	718
Kamerkoor Mi Canto	Vrijwillige en zelforganisaties	550
Zanggroep Koraal	Vrijwillige en zelforganisaties	924
Stg. Semper Crescendo	Vrijwillige en zelforganisaties	1.701
Ouderenkoor Cantando	Vrijwillige en zelforganisaties	924
ZiZo koor	Vrijwillige en zelforganisaties	644
Popkoor Noiz	Vrijwillige en zelforganisaties	606
EHBO afd. Heesch	Vrijwillige en zelforganisaties	1.312
EHBO afd. Heeswijk-Dinther	Vrijwillige en zelforganisaties	2.430
EHBO afd. Nistelrode	Vrijwillige en zelforganisaties	2.398
EHBO afd. Vorstenbosch	Vrijwillige en zelforganisaties	826
Internationale zaken	Vrijwillige en zelforganisaties	44.957
Carnavalsstichting De Wevers	Vrijwillige en zelforganisaties	2.295
Stg. Carnaval De Piereslikkers	Vrijwillige en zelforganisaties	865
Stg. Carnaval HDL	Vrijwillige en zelforganisaties	3.010
Stg. Carnaval Heesch	Vrijwillige en zelforganisaties	4.579
Stg. Jeugdcarnavaal Heeswijk-Dinther	Vrijwillige en zelforganisaties	968
Oranjecomité Heesch	Vrijwillige en zelforganisaties	4.494
Oranjecomité Heeswijk-Dinther	Vrijwillige en zelforganisaties	4.033
Oranjecomité Loosbroek	Vrijwillige en zelforganisaties	1.265
Oranjecomité Vorstenbosch	Vrijwillige en zelforganisaties	788
Stg. Viering Koningsdag Nistelrode	Vrijwillige en zelforganisaties	1.987
Heemkundekring De Elf Rotten	Vrijwillige en zelforganisaties	2.171
Heemkundekring De Wojstap	Vrijwillige en zelforganisaties	1.542
Heemkundekring Nistelvorst	Vrijwillige en zelforganisaties	2.674
Stg. Dorpsraad Vorstenbosch	Vrijwillige en zelforganisaties	2.673
Stg. Kerncommissie Loosbroek	Vrijwillige en zelforganisaties	2.501
Dorpsraad Nistelrode	Vrijwillige en zelforganisaties	3.971
Stg. Actief Burgerschap Heeswijk-Dinther	Vrijwillige en zelforganisaties	4.778
De Zonnebloem Heeswijk-Dinther-Loosbroek-Vorstenbosch	Vrijwillige en zelforganisaties	2.231
De Zonnebloem Nistelrode	Vrijwillige en zelforganisaties	1.297
De Horizon Heesch	Vrijwillige en zelforganisaties	2.623



(Amateur)organisatie		Subsidieplafond 2024 in euro's
The Winning Mood 1977	Vrijwillige en zelforganisaties	2.299
KBO Dinther	Vrijwillige en zelforganisaties	2.177
KBO Heesch	Vrijwillige en zelforganisaties	3.135
KBO Heeswijk	Vrijwillige en zelforganisaties	1.582
KBO Loosbroek	Vrijwillige en zelforganisaties	1.007
KBO Nistelrode	Vrijwillige en zelforganisaties	2.346
KBO Vorstenbosch	Vrijwillige en zelforganisaties	1.161
Stg. Jong Nederland HDL	Vrijwillige en zelforganisaties	8.544
Stg. Jong Nederland Vorstenbosch	Vrijwillige en zelforganisaties	10.122
Stg. Scouting Heesch	Vrijwillige en zelforganisaties	10.503
Stg. Scouting Mira Ceti Nistelrode	Vrijwillige en zelforganisaties	9.578
Stg. Mini Heesch	Vrijwillige en zelforganisaties	7.429
Stg. Jeugdbelangen Vorstenbosch (Kindervakantieweek)	Vrijwillige en zelforganisaties	1.467
Stg. Jeugdbelangen Nistelrode	Vrijwillige en zelforganisaties	2.875
Stg. Jeugdbelangen Nistelrode - sinterklaasactiviteiten	Vrijwillige en zelforganisaties	592
Stg. Jeugdbelangen Vorstenbosch	Vrijwillige en zelforganisaties	1.059
Stg. Ranja, kindervakantieweek	Vrijwillige en zelforganisaties	5.868
Tienersoos Vorstenbosch	Vrijwillige en zelforganisaties	1.144
Tienersoos Vorstenbosch – exploitatie huisvesting	Vrijwillige en zelforganisaties	3.930
Gehandicapten- en mindervalidenvereniging DIO	Vrijwillige en zelforganisaties	886
Stg. Instructiebad 't Kuipke	Budgetsubsidies	42.367
Muzelinck	Budgetsubsidies	150.063
Hafa-opleiding muziekgezelschappen	Budgetsubsidies	94.735
Noord Oost Brabantse Bibliotheken (NOBB) incl. schoolbibliotheken Vorstenbosch en Loosbroek	Budgetsubsidies	689.449
Stg. Omroep Maasland (DTV)	Budgetsubsidies	77.977
Vluchtelingenwerk WOBB	Budgetsubsidies	67.950
Vluchtelingenwerk WOBB t.b.v. maatschappelijke begeleiding	Budgetsubsidies	20.000
Stg. Radar (meldpunt discriminatie)	Budgetsubsidies	14.740
Ons Welzijn	Budgetsubsidies	2.850.972
C.C. Servaes (ouderenactiviteiten en computerhoek)	Budgetsubsidies	25.797
KBO Vorstenbosch – huisvesting	Budgetsubsidies	19.840
KBO Nistelrode – huisvesting	Budgetsubsidies	21.190
KBO Heesch – huisvesting	Budgetsubsidies	47.835



(Amateur)organisatie		Subsidieplafond 2024 in euro's
KBO Heesch – compensatieregeling verlies inkomsten bareexploitatie (afbouwregeling)	Budgetsubsidies	6.000
SCC De Wis - huisvesting	Budgetsubsidies	4.972
KBO Heesch – meer bewegen voor ouderen	Budgetsubsidies	5.472
KBO Loosbroek – meer bewegen voor ouderen	Budgetsubsidies	3.623
KBO Nistelrode – meer bewegen voor ouderen	Budgetsubsidies	4.523
Stg. SCC de Pas	Budgetsubsidies	41.219
Stg. De Eijnderic	Budgetsubsidies	120.289
Open Jongerencentrum Nistelrode	Budgetsubsidies	15.038
I Meet - jongerensociëteit Heeswijk-Dinther	Budgetsubsidies	26.674
Stg GGZ - inloofunctie	Budgetsubsidies	51.000
Stg. Natuurtheater De Kersouwe	Overig vrijwillige en zelforganisaties	2.420
Bernhezer Kunst Kring (BKK)	Overig vrijwillige en zelforganisaties	5.915
Stg. Meierijske Museumboerderij	Overig vrijwillige en zelforganisaties	9.598
Kasteel Heeswijk	Overig vrijwillige en zelforganisaties	8.873
Stg. Dierenverblijf Heelwijk	Overig vrijwillige en zelforganisaties	3.804
Slachtofferhulp Nederland regio Zuid-Oost	Overig vrijwillige en zelforganisaties	11.830
Stg. Steunpunt Loosbroek	Overig vrijwillige en zelforganisaties	6.309
Stg. Zorgvoorzieningen Vorstenbosch	Overig vrijwillige en zelforganisaties	4.732
Voedselbank Oss e.o.	Overig vrijwillige en zelforganisaties	4.950
Jeugdfonds Sport & Cultuur Brabant	Overig vrijwillige en zelforganisaties	19.105
Stg. Leergeld Oss - Bernheze	Overig vrijwillige en zelforganisaties	16.922
Schuldhulpmaatje Bernheze	Overig vrijwillige en zelforganisaties	12.850
Stg. VPTZ Oss-Maasland	Overig vrijwillige en zelforganisaties	1.397
<b>Programma 4: Duurzame landbouw en economie</b>		
De Stofvreters	Donaties	299
Stg. Natuurcentrum De Maashorst	Budgetsubsidies	43.001
<b>Programma 5: Weerbare en veilige samenleving</b>		
Stg. Halt Oost-Brabant	Overig vrijwillige en zelforganisaties	8.793
<b>Totaal</b>		<b>4.975.795</b>



## I. Wet open overheid (Woo)

De Wet open overheid (Woo) is 1 mei 2022 in werking getreden. Met deze nieuwe wet is een belangrijke stap gezet naar een opener overheid. De Woo vergroot voor iedereen de toegang tot overheidsinformatie, bevordert de actieve openbaarmaking en actualiseert de regels voor openheid en openbaarheid. De verplichting tot actieve openbaarmaking wordt gefaseerd ingevoerd, om organisaties de tijd te geven de openbaarmaking van deze categorieën in te richten.

De belangrijkste pijlers van de Woo:

- Actieve openbaarmaking;
- Passieve openbaarmaking;
- Verbetering van de informatiehuishouding.

### Actieve openbaarmaking

De Woo noemt elf categorieën die wij actief openbaar moeten maken. Het overgangsrecht van de Woo regelt dat de start van de actieve openbaarmaking van deze elf categorieën wordt geregeld in een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB). Daarin zal naar verwachting naast de datum ook worden bekend gemaakt dat de elf categorieën niet allemaal tegelijk openbaar gemaakt moeten worden, maar dat daar een fasering in wordt aangebracht. Voorlopig is er nog geen duidelijkheid vanaf wanneer wij moeten starten met actieve openbaarmaking. Overigens maken wij al diverse zaken actief openbaar. Denk aan de raadsstukken, vastgestelde verordeningen, beleidsregels, organisatiegegevens en dergelijke. Het staat ons vrij om al meer documenten actief openbaar te maken.

### Passieve openbaarmaking

Naast het actief openbaar maken kan iedereen altijd vragen om bepaalde informatie (op verzoek) openbaar te maken. Ook bij openbaarmaking op verzoek gaat de Woo ervan uit dat het belang van openbaarheid altijd geldt en dat alleen in uitzonderingsgevallen een bijzonder belang vóór openbaarmaking kan gaan. Concreet betekent dit dat een Woo-verzoek (of onderdelen daarvan) alleen kan (of kunnen) worden geweigerd wanneer een beschermd belang in het geding is.

Voor het behandelen van een Woo-verzoek mogen we geen leges heffen, omdat het algemene belang van openbaarheid niet te zien is als individuele dienstverlening. We hebben ook een Woo-contactpersoon aangesteld. De Woo-contactpersoon helpt de verzoeker om informatie o.a. bij het indienen/formuleren van het Woo-verzoek.





## Verbetering van de informatiehuishouding

Een van de uitgangspunten van de Woo is dat de informatiehuishouding op orde is. De verbetering van de informatiehuishouding is bij ons niet nieuw. Jaarlijks worden stappen gezet, mede onder invloed van zaakgericht werken en digitalisering.



## Deel 3: Financiële begroting



# Overzicht van baten en lasten

## Inleiding

In de begroting met een indeling naar programma's neemt het beleid een centrale plaats in. De bijbehorende cijfers zijn een vertaling van dit beleid. Deel III van de begroting recapituleert de lasten en baten van het programmaplan. Vervolgens gaan wij op hoofdlijnen in op de financiële positie van de gemeente. Verder wordt ingegaan op het investeringsplan en de reservepositie.

## Autorisatie budgetten

Conform het bepaalde in artikel 7 en 17 van het Besluit begroting en verantwoording geven wij in een integraal overzicht de budgetten per programma weer. Dit overzicht is hieronder opgenomen.

Elk programma is onderverdeeld naar lasten en baten. Het overzicht toont het abstractieniveau waarop in het kader van dualisme de raad de begrotingsbudgetten autoriseert. Binnen deze budgetten is het college geautoriseerd de begroting uit te voeren. Noodzakelijke mutaties op deze budgetten in de loop van het begrotingsjaar zullen wij aan uw raad door middel van de Tussentijdse rapportages of een separaat voorstel ter besluitvorming voorleggen.

Een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen en de post onvoorzien kunt u vinden in het programmaplan, onderdeel "Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en post onvoorzien".

Omschrijving	Lasten			Baten		
	JR2022	2023	2024	JR2022	2023	2024
Lasten en baten per programma inclusief algemene dekkingsmiddelen en bedrag onvoorzien						
Leefbare kernen	57.064.172	28.746.097	23.082.343	48.242.063	17.178.763	12.688.044
Gezonde zorgzame gemeente	37.130.908	38.093.755	38.461.212	8.453.435	5.811.081	5.765.756
Klimaatbestendig, biodivers en circulair	6.985.142	7.621.543	7.970.056	6.012.518	6.210.054	7.231.498
Duurzame landbouw en economie	354.097	574.251	637.436	264.256	182.040	168.150
Weerbare en veilige samenleving	2.628.825	3.077.810	3.457.902	40.119	63.343	3.550
Dienstverlening en sterke organisatie	2.681.144	3.178.610	3.371.060	687.875	484.770	515.106
Financiën	684.655	1.191.581	1.088.121	422.744	766.929	271.788
Algemene dekkingsmiddelen				60.295.753	59.772.896	65.218.658



Omschrijving	Lasten			Baten		
Overhead	9.580.627	10.586.051	11.546.643	196.308	127.010	133.493
Heffing vennootschapsbelasting	339.186	214.872				
Bedrag onvoorzien	-8.547	1.839.896	1.047.392			
<b>Totaal van lasten en baten excl. reservemutaties</b>	<b>117.440.209</b>	<b>95.124.466</b>	<b>90.662.165</b>	<b>124.615.071</b>	<b>90.596.886</b>	<b>91.996.043</b>
<b>Totaal van baten</b>	<b>124.615.071</b>	<b>90.596.886</b>	<b>91.996.043</b>			
<b>Saldo van lasten en baten excl. reservemutaties</b>	<b>-7.174.862</b>	<b>4.527.580</b>	<b>-1.333.878</b>			
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves per programma						
Leefbare kernen	3.836.062	4.373.972	1.171.899	4.138.979	5.041.264	286.645
Gezonde zorgzame gemeente	3.191.624			1.190.565	2.472.021	103.268
Klimaatbestendig, biodivers en circulair	128.219		9.806	298.488	763.897	17.854
Duurzame landbouw en economie	28.000	1.000	1.000			
Weerbare en veilige samenleving						
Dienstverlening en sterke organisatie	343.810	776.890	189.759	550.531	1.020.366	18.471
Financiën	2.202.417	121.844		2.547.199	400.000	
<b>Saldo van lasten en baten incl. reservemutaties</b>	<b>127.170.341</b>	<b>100.398.172</b>	<b>92.034.629</b>	<b>133.340.833</b>	<b>100.294.434</b>	<b>92.422.281</b>
<b>Totaal baten incl. reservemutaties</b>	<b>133.340.833</b>	<b>100.294.434</b>	<b>92.422.281</b>			
<b>Begrotingssaldo na bestemming (overschot (-) / tekort (+))</b>	<b>-6.170.492</b>	<b>103.738</b>	<b>-387.652</b>			
<b>waarvan incidentele baten en lasten (saldo)</b>	<b>1.728.117</b>	<b>0</b>	<b>0</b>			
<b>Structureel begrotingssaldo (overschot (-) / tekort (+))</b>	<b>-4.442.376</b>	<b>103.738</b>	<b>-387.652</b>			

## Algemene uitgangspunten

Het financiële beleid is gericht op een bedrijfseconomisch verantwoorde grondslag. Mede bepalend hierbij zijn de wettelijke bepalingen en de richtlijnen van de provincie in verband met haar toezichtstaak. De provincies maken gezamenlijk afspraken over de wijze waarop zij het toezicht invullen. Op 2 juli 2019 is een nieuw Gemeenschappelijk financieel toezicht 2020 gemeenten (GTK



2020) vastgesteld. Met ingang van het begrotingsjaar 2020 geldt voor alle gemeenten dit nieuwe GTK.

Bij het financieel toezicht gelden twee vormen van toezicht namelijk repressief en preventief.

- **Repressief toezicht**

Dit is het uitgangspunt. Voor de gemeente Bernheze is dit sinds jaar en dag van toepassing. Deze vorm van toezicht houdt in dat we de begroting en begrotingswijzigingen direct kunnen uitvoeren zonder voorafgaande goedkeuring van Gedeputeerde Staten (GS).

- **Preventief toezicht**

Preventief toezicht doet zich voor bij de situatie dat geen sprake is van structureel en reëel evenwicht van de begroting en ook de meerjarenraming onvoldoende aannemelijk maakt dat evenwicht uiterlijk in de laatste jaarschijf van de meerjarenbegroting wordt bereikt. Reëel evenwicht houdt in dat de ramingen volledig, realistisch en haalbaar zijn. Het mogelijke tekort op de jaarrekening kan ook worden meegenomen bij het oordeel van de provincie. Preventief toezicht betekent dat de begroting en de daarop volgende wijzigingen eerst moeten worden goedgekeurd door GS, voordat deze kunnen worden uitgevoerd. Zolang de begroting niet is goedgekeurd mag de gemeente geen verplichtingen aangaan of uitgaven doen, zonder voorafgaande toestemming van GS. GS kunnen bepalen voor welke posten en tot welk bedrag het gemeentebestuur geen goedkeuring behoeft voor het aangaan van verplichtingen, voordat de begroting is goedgekeurd. Dit zal in de praktijk inhouden dat een gemeente uitgaven kan doen tot het niveau van de laatst vastgestelde begroting, inclusief begrotingswijzigingen, tenzij bij de nieuwe begroting het lastenniveau lager is vastgesteld. Voor alles wat nieuw is ten opzichte van de laatste begroting is toestemming nodig van GS.

Algemene uitgangspunten die we hanteren bij de formulering van het financieel beleid zijn:

1. structurele uitgaven met structurele middelen dekken;
2. de begroting en de meerjarenraming zijn structureel en reëel in evenwicht;
3. de tarieven zijn kostendekkend.

Structureel evenwicht betekent dat structurele lasten gedekt worden door structurele baten. Dit geldt per jaarschijf. Het structureel begrotingssaldo wordt bepaald door het begrotingssaldo te zuiveren van incidentele baten en lasten. Verder op in dit hoofdstuk is het overzicht van de incidentele baten en lasten opgenomen.

De begroting 2024 sluit met een positief saldo van € 387.652,-. Na zuivering van de incidentele baten en lasten resteert een structurele begrotingsruimte van € 387.652,-. Hiermee constateren we dat de begroting 2024 structureel in evenwicht is. De structurele ruimte is vrij aanwendbaar. Daarnaast zijn de ramingen volledig, realistisch, en haalbaar. Hiermee is de begroting ook reëel in evenwicht.

Gelet op de onzekerheid van de financiering door rijksoverheid van de lokale overheden ontstaat in 2026 een grote terugval van inkomsten. Dit heeft ons genoodzaakt om enerzijds behoedzaam te begroten, maar ook de consequenties hiervan in beeld te brengen. Bij de meerjarenbegroting



2025 - 2027 constateren we ten gevolge daarvan tekorten. Dit betreft respectievelijk € 1.840.482,-, € 3.595.705,- en € 3.960.762,-. Het presenteren van een niet-sluitende meerjarenraming 2025-2027 past eigenlijk niet in de uitgangspunten voor het financieel beleid wat onze gemeente nastreeft maar vinden we het onder deze omstandigheden een verantwoorde keuze.

## Budgettaire uitgangspositie

De volgende uitgangspunten zijn gehanteerd voor het samenstellen van de begroting 2024:

- Het vertrekpunt is het positief saldo van de begroting 2023.
- Rente baseren wij op de werkelijke rente over het vreemd vermogen.
- We houden rekening met de volledige afschrijvingslasten in het eerste begrotingsjaar. De investeringen schrijven wij af conform de afschrijvingstermijnen opgenomen in de Financiële verordening 2020.
- Wij hanteren voor de prijsontwikkeling het gemiddelde van de percentages 'Prijssoeverheid beloning werknemers' en 'Prijssoeverheid netto materieel'. We hanteren de indexen die zijn opgenomen in de meicirculaire 2023. Deze percentages zijn gebaseerd op het Centraal Economisch Plan 2023 van het CPB. Dit betekent voor de begroting 2024 een prijsontwikkeling van 6,2% (inclusief een inhaalindex van 1,9% over 2023). Voor de ontwikkeling van de tarieven van heffingen, leges en huren etc. wordt in 2024 eveneens rekening gehouden met een stijging van 6,2%.
- Voor de loonkosten 2024 hanteren we een percentage van 5,2%. Dit percentage is gebaseerd op het percentage 'Loonvoet sector overheid', eveneens opgenomen in de meicirculaire 2023.
- De begrotings- en ramingswijzigingen tot en met 18 juli 2023 met een structureel karakter zijn verwerkt in de begroting.
- De geraamde inkomsten uit de algemene uitkering uit het gemeentefonds zijn gebaseerd op de meicirculaire 2023 met de daarin opgenomen uitkeringsfactoren.
- Uit voorzichtigheidsprincipe is in de meerjarenbegroting 2024-2027 uitsluitend voor het jaar begrotingsjaar 2024 rekening gehouden met ruimte onder het plafond BTW-compensatiefonds.
- Daarnaast hebben we in de meerjarenraming geen rekening gehouden met de extra middelen jeugd vanaf 2026 naar aanleiding van de arbitrage-uitspraak van de Commissie van Wijzen.

## Financieel perspectief

De begroting 2023 is het startpunt voor het opstellen van de begroting 2024. De aanpassingen die leiden tot het definitieve positieve begrotingsresultaat van € 387.652,- zijn in het navolgende overzicht opgenomen.

		Bedrag in euro's
	<b>Saldo kadernota 2024-2027 – jaarschijf 2024 - tekort</b>	<b>1.955.070</b>
1.	Begrotingen gemeenschappelijke regelingen	201.840
2.	Uitkomsten 1 <sup>ste</sup> tussentijdse rapportage 2023	389.380
3.	Dienstverleningsovereenkomst sociale zaken gemeente Meierijstad	226.000



		Bedrag in euro's
4.	Brutering investeringen	-149.050
5.	Inzet plafond maximale begrotingsruimte	-445.000
6.	Beleidsvoornemens doorgeschoven naar 2025	-903.500
7.	Ombuigingen bestaand beleid	-471.440
8.	Uitkomsten meicirculaire 2023	-1.058.127
9.	Actualisatie prijs- en loonontwikkeling o.b.v. meicirculaire 2023	623.420
10.	Herberekening OZB o.b.v. aangepaste inflatie uit de meicirculaire 2023 (4,7% naar 6,2%)	-283.315
11.	Generieke teruggave van € 12,- aan alle huishoudens voor 2024	153.406
12.	Gebruikers en eigenaren niet-woningen geen inhaalindex van 1,9%	60.185
13.	Inzetten onderuitputting BTW-compensatiefonds	-442.000
14.	Diverse aanpassingen in beleidsintensivering kadernota 2024-2027	-102.480
15.	Overige afwijkingen	-50.000
16.	Rentekosten	-53.585
17.	Riolering en afval (BTW-effect en overheadkosten)	-38.456
	<b>Begrotingsresultaat 2024 (overschot)</b>	<b>-387.652</b>

## Toelichting van bovenstaande tabel

### 1. Begrotingen gemeenschappelijke regelingen

In de kadernota 2024-2027 hielden we rekening met de kadernota's van de gemeenschappelijke regelingen. In de raadsvergadering van 29 juni 2023 zijn de begrotingen behandeld en vastgesteld van de gemeenschappelijke regelingen. De begrotingen leiden tot een extra bijdragen van € 201.840,- waarmee in de kadernota nog geen rekening was gehouden. Dit betreft voornamelijk de bijstelling voor de bijdragen van de Veiligheidsregio en de BSOB.

### 2. Uitkomsten 1<sup>ste</sup> tussentijdse rapportage 2023

In de raadsvergadering van 6 juli 2023 is de 1<sup>ste</sup> tussentijdse rapportage 2023 vastgesteld. De structurele financieel effect van deze rapportage is € 389.380,-.

### 3. Dienstverleningsovereenkomst sociale zaken gemeente Meierijstad

De uitvoering van de participatiewet en het minimabeleid hebben we uitbesteed aan gemeente Meierijstad. In 2022/2023 is een onafhankelijk onderzoek uitgevoerd naar de ureninzet voor de diverse processen. Uit dit onderzoek is gebleken dat de uitvoeringskosten met € 226.000,- zullen stijgen.

### 4. Brutering investeringen

Om begrotingsruimte te creëren is het mogelijk de afschrijvingslasten van investeringen te dekken uit een reserve. Hiermee drukken de afschrijvingslasten niet op de exploitatie.



## **5. Inzet plafond maximale begrotingsruimte**

In 2026 is sprake van een behoorlijke terugval van uitkomsten uit het gemeentefonds. Uit voorzichtigheidsprincipe hebben we voor de periode 2023-2025 de maximale begrotingsruimte begrensd op € 1,5 miljoen. Deze ruimte/buffer hebben we geparkeerd op een stelpost. Voor 2024 brengen we een aantal incidentele kosten ten laste van deze stelpost. De beschikbare stelpost in de begroting 2024 behoudt hiermee saldo van € 953.000,-. Deze stelpost blijft beschikbaar voor tegenvallers in de uitvoering van het begrotingsjaar 2024.

## **6. Beleidsvoornemens door geschoven naar 2025**

Om het tekort in jaarschijf 2024 terug te brengen is er voor gekozen om een aantal beleidsintensiveringen door te schuiven naar 2025. In het programmaplan 2024-2027 hebben we in de tabellen 'Beleidsintensiveringen 2024-2027' aangegeven welke beleidsintensiveringen dit betreft met de tekst "was in kadernota volledig opgenomen in 2024".

## **7. Ombuigingen bestaand beleid**

Om te komen tot een structureel sluitende begroting stellen wij u voor ombuigingen op het bestaande beleid door te voeren. In het programmaplan onder de diverse programma's zijn deze ombuigingen in beeld gebracht.

## **8. Uitkomsten meicirculaire 2023**

Eind mei ontvingen we de meicirculaire. We informeerden uw raad over de uitkomsten van deze circulaire door middel van een notitie ter informatie in augustus. Deze circulaire laat een netto positieve bijstelling zien van € 1.058.027,-. Deze bijstelling is voornamelijk het gevolg van de bijstelling van het accres of terwijl de compensatie van de loon- en prijsontwikkelingen. Deze compensatie is echter voor een groot gedeelte benodigd ter dekking van de loon- en prijsontwikkelingen van de gemeentelijke begroting.

## **9. Actualisatie loon- en prijsontwikkeling o.b.v. meicirculaire 2023**

Wij hanteren voor de prijsontwikkeling voor zowel lasten als baten een index van 6,2% (4,3% en inhaalindex van 1,9%). Voor de loonontwikkeling hanteren we een percentage van 5,2%. Dit betreffen de geactualiseerde percentages die in de meicirculaire 2023 zijn gepubliceerd. Dit is in overeenstemming met de uitgangspunten van de toezichthouder.

## **10. Herberekening OZB o.b.v. aangepaste inflatiecijfers uit de meicirculaire 2023**

In de kadernota hielden we rekening met een aanpassing van de OZB-tarieven met 4,7% (3,15% + inhaalindex 1,55%). In de meicirculaire 2023 is de prijsinflatie echter bijgesteld naar 6,2% (4,3% + inhaalindex 1,9%). Hierdoor stijgen de inkomsten uit de OZB.

## **11. Generieke teruggave van € 12,- aan alle huishoudens voor 2024**

Als gevolg van de inflatie worden de OZB tarieven met 6,2% (4,3% + inhaalindex van 1,9%) aangepast. Wij stellen u voor om aan alle huishoudens een eenmalige teruggave te doen van





€ 12,- (gelijk aan inhaalindex van 1,9%) waardoor deze aanpassing gedeeltelijk wordt gecompenseerd.

## **12. Gebruikers en eigenaren niet-woningen geen inhaalindex van 1,9%**

In de lijn met het voorstel van een generieke teruggave aan alle huishoudens terug hoogte van de inhaalindex van 1,9% stellen we ook voor om de ozb-tarieven voor gebruikers en eigenaren van niet-woningen uitsluitend aan te passen met 4,3% en daarmee de inhaalindex van 1,9% voor 2024 niet door te voeren.

## **13. Inzetten onderuitputting BTW-compensatiefonds**

Op basis van de uitgangspunten van de toezichthouder mogen we een bedrag van € 442.000,- opnemen in de begroting als baat als gevolg van de ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds.

## **14. Diverse mutaties in beleidsintensiveringen kadernota 2024-2027**

In de kadernota waren een paar beleidsintensiveringen opgenomen waar een dekking uit reserve mogelijk was (integrale aanpak kwetsbare jongeren 16-27 jaar) of budget beschikbaar was binnen de bestaande begroting (schakelklas en onderwijszorgarrangement).

## **15. Overige afwijkingen**

De budgetten voor het begrotingsjaar 2024 zijn nagelopen en waar nodig hebben we deze aangepast.

## **16. Rentekosten**

De jaarlijkse aflossingen op de langlopende leningen hebben een verlaging van de rentekosten tot gevolg. Daarnaast is de rentetoerekening naar het grondbedrijf verhoogd wat het begrotingsaldo positief beïnvloed.

## **17. Riolering en afval (BTW-effect en overheadkosten)**

Riolering en afval zijn gesloten financieringen. Mutaties in de BTW en mutaties in de toerekening van overheadkosten zijn van invloed op de begrotingsruimte. De actualisatie van de budgetten hebben geleid tot een hogere toerekening van BTW en overheadkosten aan riolering en afval wat een gunstig effect heeft op de begrotingsruimte.

## **Overzicht incidentele baten en lasten 2024**

De raad heeft de wettelijke taak een begroting vast te stellen die structureel en reëel in evenwicht is. De toezichthouder (provincie), heeft de wettelijke taak om te beoordelen of er sprake is van structureel en reëel evenwicht. Om vast te kunnen stellen dat sprake is van structureel evenwicht is belangrijk dat de begroting inzicht geeft welk deel van de baten en lasten incidenteel is en welk structureel. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de incidentele baten en lasten in de begroting 2024.



Omschrijving	Lasten in euro's	Baten in euro's
<b>Programma 1: Leefbare kernen</b>		
Incidentele huuropbrengsten verhuur gedeelte gemeentehuis aan externe partij		55.050
Grondexploitatie	7.378.139	4.130.025
Grondexploitatie – onderhanden werk/voorraden		4.420.013
Bijdrage Geopark Peelhorst en Maasvallei (2024 en 2025)	17.500	
Beleefbaar maken Bronsschat (IVP)	50.000	
Implementatie omgevingswet (IVP)	567.500	
<b>Programma 2: Gezonde zorgzame gemeente</b>		
incidentele subsidie lokale omroep DTV / Maaslandfm 2023 en 2024	25.000	
Integrale aanpak kwetsbare jongeren 16-27 jaar (project 2023-2027)	50.000	
<b>Programma 3: Klimaatbestendig, biodivers en circulair</b>		
Grondexploitatie - bedrijventerreinen	134.079	
Grondexploitatie – onderhanden werk/voorraden		135.079
<b>Mutaties reserves en overige baten:</b>		
<b>Programma 1: Leefbare kernen</b>		
Dotatie aan Reserve huisvesting gemeentehuis De Misse te Heesch - Incidentele huuropbrengsten verhuur gedeelte gemeentehuis aan externe partij	55.050	
Dotatie aan reserve nog nader te bestemmen - Grondexploitatie	1.133.000	
Dotatie aan reserve landschapskwaliteitsverbetering - Grondexploitatie	38.899	
Uit reserve nog nader te bestemmen – Bijdrage Geopark Peelhorst en Maasvallei (2024 en 2025)		17.500
Uit reserve nog nader te bestemmen - Beleefbaar maken Bronsschat (IVP)		50.000
Uit reserve nog nader te bestemmen - Implementatie omgevingswet (IVP)		567.500
Vorming reserve afschrijving Vervanging en verduurzaming verlichting (IVP)	42.200	
Uit reserve nog nader te bestemmen – vorming reserve afschrijving vervanging en verduurzaming verlichting (IVP)		42.200
Vorming reserve afschrijving herinrichting Schoonstraat Heesch (IVP)	50.000	
Uit reserve nog nader te bestemmen – vorming Reserve afschrijving herinrichting Schoonstraat Heesch (IVP)		50.000
Vorming reserve afschrijving meldingsysteem voor de openbare ruimte (IVP)	27.000	



Omschrijving	Lasten in euro's	Baten in euro's
Uit reserve nog nader te bestemmen – vorming reserve afschrijving meldingsysteem voor de openbare ruimte (IVP)		27.000
Vorming reserve afschrijving verbeteren fietsroute Piet Geersdijk te Nistelrode (IVP)	50.000	
Uit reserve nog nader te bestemmen – vorming reserve afschrijving verbeteren fietsroute Piet Geersdijk te Nistelrode (IVP)		50.000
Vorming reserve afschrijving renovatie toplaag VV Prinses Irene (IVP)	88.781	
Uit reserve nog nader te bestemmen – vorming reserve afschrijving renovatie toplaag VV Prinses Irene (IVP)		88.781
Vorming reserve afschrijving reconstructie veilige looproute Ferceval naar Nistelrode (IVP)	125.000	
Uit reserve nog nader te bestemmen - vorming reserve afschrijving reconstructie veilige looproute Ferceval naar Nistelrode (IVP)		125.000
Vorming reserve afschrijving verduurzaming gemeentelijke gebouwen (IVP)	100.000	
Uit reserve nog nader te bestemmen – vorming reserve afschrijving verduurzaming gemeentelijke gebouwen (IVP)		100.000
Vorming reserve afschrijving optimaliseren huisvesting de Misse 2, 4 en 6 (IVP)	500.000	
Uit reserve nog nader te bestemmen – vorming reserve afschrijving optimaliseren huisvesting de Misse 2, 4 en 6 (IVP)		500.000
Vorming reserve afschrijving nieuwbouw/renovatie BS op Weg te Vorstenbosch (IVP)	3.500.000	
Uit reserve nog nader te bestemmen – vorming reserve afschrijving nieuwbouw/renovatie BS op Weg te Vorstenbosch (IVP)		3.500.000
<b>Programma 2: Gezonde zorgzame gemeente</b>		
Reserve nog nader te bestemmen – incidentele subsidie lokale omroep DTV / Maaslandfm		25.000
Reserve Transities - Integrale aanpak kwetsbare jongeren 16-27 jaar (project 2023-2027)		50.000
<b>Programma 3: Klimaatbestendig, biodivers en circulair</b>		
Reserve nog nader te bestemmen – grondexploitatie - bedrijventerreinen	1.000	
<b>Totaal</b>	<b>13.933.148</b>	<b>13.933.148</b>
<b>Saldo</b>	<b>0</b>	

Indien de incidentele kosten een termijn bevatten van langer dan drie jaar maar waarvan de eindigheid onvoorwaardelijk vastligt dan ligt daar altijd een besluit van de raad aan ten grondslag.



## Toelichting op tabel incidentele baten en lasten

De commissie BBV heeft per 30 augustus 2018 een vernieuwde notitie 'incidentele baten en lasten' vastgesteld. Volgens deze notitie betreffen Incidentele baten en lasten de posten die het begrotingssaldo incidenteel beïnvloeden. Het gaat om eenmalige zaken en om (meerjarige) projecten of subsidie als deze eveneens het karakter van tijdelijkheid c.q. eindig doel hebben. Stellige uitspraak in deze notitie is dat voor de in het overzicht van incidentele baten en lasten opgenomen posten een nadere toelichting is vereist. Deze toelichting is hieronder opgenomen.

### **Incidentele huuropbrengsten verhuur gedeelte gemeentehuis aan externe partij**

Een gedeelte van het gemeentehuis is tot en met 30 september 2024 verhuurd aan een externe partij. De huuropbrengsten reserveren we voor de geplande aanpassing van de gebouwen de Misse 2, 4 en 6.

### **Grondexploitatie**

Mutaties uit grondexploitaties zijn naar de aard van de raming incidenteel. Het totaal van de lasten en het totaal van de baten grondexploitatie hebben we dan ook opgenomen in het overzicht incidentele baten en lasten. De mutatie met de balanspost voorraden, waarmee een saldo € 0 gerealiseerd wordt, hebben we afzonderlijk opgenomen in bovenstaande tabel. De mutaties grondexploitatie hebben daarmee geen invloed op het structureel begrotingssaldo.

### **Bijdrage Geopark Peelhorst en Maasvallei**

Gemeente Bernheze over de periode 2022 tot en met 2025 een financiële bijdrage aan het Geopark Peelhorst en Maasvallei. De kosten hebben hiermee een eenmalig karakter en hebben dus het karakter van tijdigheid.

### **Beleefbaar maken Bronsschat**

Dit betreft een archeologische vondst waarvan bekeken wordt hoe deze het beste beleefbaar gemaakt kan worden. De kosten hebben een eenmalig karakter en hebben het karakter van tijdigheid.

### **Implementatie Omgevingswet**

Om klaar te zijn voor invoering van de omgevingswet investeren we in de wettelijke instrumenten (omgevingsvisie, -plan en -programma's).

### **Subsidie lokale omroep DTV / Maaslandfm**

Aan de lokale omroep wordt voor 2023 en 2024 een tijdelijke subsidie verstrekt van jaarlijks € 25.000,- in afwachting van de stelselwijziging van de Mediawet per 1-1-2025.

### **Integrale aanpak kwetsbare jongeren 16-27 jaar**

We breiden de integrale aanpak voor kwetsbare jongeren (16-27 jaar) uit vanuit de drie wetten WMO, Jeugdhulp en participatiewet. Om hieraan een extra impuls te geven is een incidenteel projectbudget beschikbaar gesteld voor een periode van vier jaar.



## Grondexploitatie - bedrijventerreinen

Mutaties uit grondexploitaties zijn naar de aard van de raming incidenteel. Het totaal van de lasten en het totaal van de baten grondexploitatie hebben we dan ook opgenomen in het overzicht incidentele baten en lasten. De mutatie met de balanspost voorraden, waarmee een saldo € 0 gerealiseerd wordt, hebben we afzonderlijk opgenomen in bovenstaande tabel. De mutaties grondexploitatie hebben daarmee geen invloed op het structureel begrotingssaldo.

## Vorming bestemmingsreserves afschrijvingslasten diverse investeringen

Voor een negental investeringen gaan we de toekomstige afschrijvingslasten dekken uit een bestemmingsreserve. Voor deze investeringen wordt een bestemmingsreserve gevormd ter hoogte van het investeringsbedrag ten laste van de reserve nog nader te bestemmen.

## Overzicht mutaties in reserves met een structureel karakter 2024 (art 19 lid d)

Naast bovenstaande mutaties in reserves met een incidenteel karakter zijn er o.a. ook bestemmingsreserves waarvan jaarlijks een bepaald bedrag ten gunste van de exploitatie komt ter (gedeeltelijke) dekking van de (afschrijvings-)lasten van investeringen met een economisch nut. In alle gevallen gaat het over een tijdvak van meer dan drie jaar. De looptijd van de reserves zijn gelijk aan de afschrijvingstermijn van de investering. De aanwending van deze reserves zijn afgedekt met een raadsbesluit. In het raadsbesluit is aangegeven welke lasten gedekt worden, hoe het jaarbedrag is berekend en het aantal jaren van de inzet van de middelen. Bij het inzetten van deze reserves kan dus worden gesproken van structurele dekkingsmiddelen.

In het volgende overzicht zijn de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves weergegeven.

Omschrijving	Lasten in euro's	Baten in euro's
<b>Mutaties in reserves ter dekking van kapitaallasten van investeringen met een economisch nut</b>		
Reserve afschrijving aanpassing huisvesting – dekking afschrijvingslasten		8.471
Reserve afschrijving aanpassing werkruimten – dekking afschrijvingslasten		10.000
Reserve afschrijvingslasten optimaliseren huisvesting de Misse 2, 4 en 6 – dekking afschrijvingslasten (IVP)		20.000
Reserve uitbreiding/vernieuwing sporthal de Hoef – gedeeltelijke dekking afschrijvingslasten		22.523
Reserve accommodatie Prinses Irene – dekking vergoeding aflossing		3.750
Reserve afschrijvingslasten vervanging toplagen KV Altior en Prinses Irene – dekking afschrijvingslasten		21.354
Reserve kapitaallasten de Kanz – dekking afschrijvingslasten brede school De Kanz		5.174
Reserve afschrijvingslasten Kromstraat 2 te Nistelrode – dekking afschrijvingslasten		71.084
Reserve ondergrondse afvalberging – dekking afschrijvingslasten		9.806



Omschrijving	Lasten in euro's	Baten in euro's
Reserve afschrijvingslasten Vervanging toplaag kunstgras VV Prinses Irene – dekking afschrijvingslasten (IVP)		35.750
Reserve afschrijvingslasten Verbetering akoestiek sporthal 't Vijfeiken – dekking afschrijvingslasten		1.541
Reserve afschrijvingslasten – vervanging vervoermiddelen – dekking afschrijvingslasten (IVP)		13.250
Reserve afschrijvingslasten vervanging toplaag kunstgras VV HVCH – dekking afschrijvingslasten		35.750
Reserve afschrijvingslasten renovatie toplaag VV Prinses Irene – dekking afschrijvingslasten (IVP)		8.878
Reserve afschrijvingslasten energieagenda maatschappelijk vastgoed – dekking afschrijvingslasten (IVP)		10.400
Reserve afschrijvingslasten nieuwbouw/renovatie basisschool Op Weg – dekking afschrijvingslasten		2.500
Reserve nieuwbouw/renovatie BS op Weg te Vorstenbosch – dekking afschrijvingslasten (IVP)		87.500
Reserve afschrijvingslasten flexwoningen Schoonstraat – dekking afschrijvingslasten		14.487
Reserve afschrijvingslasten verduurzaming gemeentelijke gebouwen – dekking afschrijvingslasten ((IVP)		10.000
Reserve bouw gemeentewerf – gedeeltelijke dekking afschrijvingslasten – dekking afschrijvingslasten		32.190
<b>Mutaties in reserves ter dekking van kapitaallasten van investeringen met een maatschappelijk nut</b>		
Reserve afschrijvingslasten Traverse Heeswijk-Dinther – dekking afschrijvingslasten		50.000
Reserve afschrijvingslasten Vervanging en verduurzaming openbare verlichting – dekking afschrijvingslasten		1.644
Reserve afschrijvingslasten Vervanging en verduurzaming openbare verlichting – dekking afschrijvingslasten (IVP)		844
Reserve afschrijvingslasten meldingsysteem voor de openbare ruimte – dekking afschrijvingslasten (IVP)		5.400
Reserve afschrijvingslasten reconstructie veilige looproute Ferceval naar Nistelrode – dekking afschrijvingslasten (IVP)		6.250
Reserve afschrijvingslasten herinrichting Schoonstraat Heesch – dekking afschrijvingslasten (IVP)		1.667
Reserve afschrijvingslasten bereikbaarheid Weijen West – dekking afschrijvingslasten (IVP)		1.667
Reserve verbeteren fietsroute Piet Geersdijk te Nistelrode – dekking afschrijvingslasten (IVP)		5.000
Reserve afschrijvingslasten aanpassingen en VRI Cereslaan – dekking afschrijvingslasten		9.436
<b>Mutatie in reserves – overige dotaties en onttrekkingen met een structureel karakter</b>		
Lasten ten laste van reserve maatschappelijk ondersteuningsfonds (verantwoord op taakveld 6.3) (uitgaven hebben een eindig karakter tot moment dat reserve is uitgeput – inschatting bij gelijkblijvende uitgaven 2025)	28.268	25.268



Omschrijving	Lasten in euro's	Baten in euro's
Toevoeging aan reserve afvalstoffenheffing (gesloten administratie)	9.806	
Aflossing geldlening de Stuik (verantwoord op taakveld 6.1)	5.780	
Reserve Hypothecaire geldlening de Stuik		5.780
Reserve personele aangelegenheden (jaarlijkse toevoeging)	134.704	
<b>Totaal</b>	<b>178.558</b>	<b>537.364</b>

## Financiële positie

Het Besluit begroting en verantwoording geeft aan (artikel 20 en 21) dat in de programmabegroting een uiteenzetting van de financiële positie moet worden opgenomen.

### Raming bestand en nieuw beleid

In de programma's is het bestaande en nieuwe beleid opgenomen. Dit geldt voor zowel de lasten en baten als exploitatielasten voor de nieuwe investeringen. Voor zover nieuwe investeringen worden geactiveerd zijn de afschrijvingslasten opgenomen onder het programma Financiën, taakveld Overige baten en lasten. Per programma zijn onder het kopje 'Wat mag het kosten?' de totale lasten en baten opgenomen inclusief de financiële consequenties van nieuw beleid. Daarnaast is in elke programma het nieuwe beleid afzonderlijk opgenomen, inclusief de structurele of incidentele financiële consequenties. Wanneer afschrijvingslasten van investeringen gedekt worden uit een reserve is dit aangegeven. Tevens worden per programma de toevoegingen en onttrekkingen uit reserves aangegeven.

### Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume

Gemeenten dienen in de begroting in te gaan op de zogenaamde jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Onder arbeidsrechtelijke verplichtingen worden verstaan de aanspraken op toekomstige uitkeringen door huidig dan wel voormalig personeel. Het Besluit begroting en verantwoording schrijft voor dat jaarlijkse arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume via de exploitatie moeten lopen. Als de verplichtingen niet van een vergelijkbaar volume zijn, dan moet hiervoor een voorziening worden getroffen.

Toepassing van de voorschriften leidt tot het volgende:

#### Toekomstige Pensioenaanspraken wethouders

Ingevolge artikel 44 van het BBV dient de gemeente een voorziening te treffen voor toekomstige pensioenverplichtingen van de wethouders (pensioenvoorziening bij het ABP is (thans) nog niet mogelijk). De hoogte is afhankelijk van jaarlijkse uitkomst van de actuariële berekening.



De voeding vindt plaats op basis van:

- eventuele waardeoverdracht van elders opgebouwde pensioenaanspraken door wethouders.
- benodigde (bij)storting op basis van jaarlijkse actuariële berekening.

De verplichtingen inzake pensioenen van wethouders zijn ondergebracht in de voorziening Pensioen wethouders. De voorziening kent per 1 januari 2023 een omvang van € 3.441.682,-.

## Investeringsplan 2024

Investerings worden gesplitst in economisch en maatschappelijk nut. Activa met een economisch nut (bijv. gebouwen) kunnen bijdragen aan het genereren van middelen van de gemeente en/of zijn verhandelbaar. Voorbeelden van investeringen met maatschappelijk nut zijn wegen en pleinen. Deze activa genereren geen middelen en er is geen markt voor.

Voor berekening van de kapitaallasten hanteren wij de volgende uitgangspunten:

- Rente baseren wij op de werkelijke rente over het vreemd vermogen.
- Wij houden rekening met de volledige afschrijvingslasten in het begrotingsjaar. Volgens de financiële verordening start de afschrijving op 1 januari van het jaar dat volgt op het jaar waarin het actief in gebruik genomen wordt dan wel verworven wordt.

	Benodigd budget in euro's	Structurele afschrijvingslasten m.i.v. 2024
<b>1. Investerings met een economisch nut</b>		
<b>Programma 1: Leefbare kernen</b>		
Aanschaf meldingensysteem voor de openbare ruimte	27.000	5.400
Uit reserve afschrijvingslasten - Aanschaf meldingensysteem voor de openbare ruimte	-27.000	-5.400
Vorming bestemmingsreserve afschrijving - Aanschaf meldingensysteem voor de openbare ruimte	27.000	
Uit reserve nog nader te bestemmen - vorming bestemmingsreserve - Afschrijving aanschaf meldingensysteem voor de openbare ruimte	-27.000	
Nieuwbouw/renovatie basisschool Op Weg Vorstenbosch	3.500.000	87.500
Uit reserve afschrijvingslasten - Nieuwbouw/renovatie basisschool Op Weg Vorstenbosch	-3.500.000	-87.500
Vorming bestemmingsreserve afschrijving - Nieuwbouw/renovatie basisschool Op Weg Vorstenbosch	3.500.000	
Uit reserve nog nader te bestemmen - vorming bestemmingsreserve - Afschrijving nieuwbouw/renovatie basisschool Op Weg Vorstenbosch	-3.500.000	
Renovatie toplaag Prinses Irene (voetbal) - hogere vervangingskosten	88.781	8.878
Uit reserve afschrijvingslasten - Renovatie toplaag Prinses Irene	-88.781	-8.878





	Benodigd budget in euro's	Structurele afschrijvingslasten m.i.v. 2024
Vorming bestemmingsreserve afschrijving - Renovatie toplaag Prinses Irene (voetbal)	88.781	
Uit reserve nog nader te bestemmen - vorming bestemmingsreserve - Afschrijving renovatie toplaag Prinses Irene	-88.781	
Verduurzaming gemeentelijke gebouwen	100.000	10.000
Uit reserve afschrijvingslasten - Verduurzamen gemeentelijke gebouwen	-100.000	-10.000
Vorming bestemmingsreserve afschrijving - Verduurzaming gemeentelijke gebouwen	100.000	
Uit reserve nog nader te bestemmen - vorming bestemmingsreserve - Afschrijving verduurzaming gemeentelijke gebouwen	-100.000	
Uitvoeren maatregelen EML MFA de Stuik, de Wis, Servaes en Nesterlé	66.550	66.550
<b>Programma 3: Klimaatbestendig, biodivers en circulair</b>		
Investeringen water & riolering	406.000	
Uit voorziening riool - Investeringen water & riolering	-406.000	
<b>Programma 6: Dienstverlening en sterke organisatie</b>		
Optimaliseren huisvesting de Misse 2, 4 en 6 (ontwerpteam, bouwen en projectbegeleiding)	500.000	20.000
Uit reserve afschrijvingslasten - Optimaliseren huisvesting de Misse 2, 4 en 6	-500.000	-20.000
Vorming reserve bestemmingsreserve afschrijving - Optimaliseren huisvesting de Misse 2, 4 en 6	500.000	
Uit reserve nog nader te bestemmen - vorming bestemmingsreserve - Afschrijving optimaliseren huisvesting de Misse 2, 4 en 6	-500.000	
<b>2. Investerings met een maatschappelijk nut</b>		
<b>Programma 1: Leefbare kernen</b>		
Vervanging en verduurzaming openbare verlichting - masten	42.200	844
Uit reserve afschrijvingslasten - Vervanging en verduurzaming openbare verlichting - masten	-42.200	-844
Vorming bestemmingsreserve afschrijving - vervanging en verduurzaming verlichting - masten	42.200	
Uit reserve nog nader te bestemmen - vorming bestemmingsreserve - Afschrijving vervanging en verduurzaming verlichting - masten	-42.200	
Herinrichting Schoonstraat - Heesch - voorbereidingskosten	50.000	1.667
Uit reserve afschrijvingslasten - Herinrichting Schoonstraat - Heesch - voorbereidingskosten	-50.000	-1.667



	Benodigd budget in euro's	Structurele afschrijvingslasten m.i.v. 2024
Vorming bestemmingsreserve afschrijving - Herinrichting Schoonstraat Heesch	50.000	
Uit reserve nog nader te bestemmen - vorming bestemmingsreserve - Afschrijving herinrichten Schoonstraat Heesch	-50.000	
Uitvoeren verkeersanalyse Heeswijk-Dinther en Heesch	50.000	50.000
Reconstructie veilige looproute Ferceval naar Nistelrode	125.000	6.250
Uit reserve afschrijvingslasten - Reconstructie Veilige looproute Ferceval naar Nistelrode	-125.000	-6.250
Vorming bestemmingsreserve afschrijving - Reconstructie veilige looproute Ferceval naar Nistelrode	125.000	
Uit reserve nog nader te bestemmen - vorming bestemmingsreserve - Afschrijving reconstructie veilige looproute Ferceval naar Nistelrode	-125.000	
Versterken recreatieve voorzieningen en routes - Verbeteren fietsroute Piet Geersdijk Nistelrode	50.000	5.000
Uit reserve afschrijvingslasten - Verbeteren fietsroute Piet Geersdijk Nistelrode	-50.000	-5.000
Vorming bestemmingsreserve afschrijving - Verbeteren fietsroute Piet Geersdijk te Nistelrode	50.000	
Uit reserve nog nader te bestemmen - vorming bestemmingsreserve - Afschrijving verbeteren fietsroute Piet Geersdijk te Nistelrode	-50.000	
Uitvoeringsprogramma Erfgoedvisie	50.000	50.000
Beleefbaar maken bronsschat	50.000	
Uit reserve nog nader te bestemmen - Beleefbaar maken bronsschat	-50.000	
Kosten implementatie omgevingswet	567.500	
Uit reserve nog nader te bestemmen – Kosten implementatieomgevingswet	-567.500	
<b>Programma 3: Klimaatbestendig, biodivers en circulair</b>		
Energieagenda 2022-2025	44.000	44.000
<b>Totaal</b>		<b>210.550</b>

In bovenstaande tabel zijn enkele investeringen opgenomen die gefaseerd over meerdere jaren in het investeringsplan zijn opgenomen. Bijvoorbeeld Optimaliseren huisvesting de Misse 2, 4 en 6. Dit betekent bij autorisatie van het investeringsplan 2024 dat het beleidsvoornemen in feite meerjarig wordt geaccordeerd.

De raad autoriseert, op basis van artikel 5 van de Financiële verordening 2020, met het vaststellen van de begroting bovenstaande investeringskredieten. Uw raad kan op basis van de Financiële verordening 2020 aangeven van welke investeringskredieten zij eerst een apart voorstel wil ontvangen alvorens zij het krediet definitief autoriseert.



## Financiering

Het hieronder opgenomen overzicht geeft inzicht in de wijze waarop de gemeentelijke investeringen per 1 januari 2024 zijn gefinancierd.

<b>Vaste financieringsmiddelen:</b>		
Reserves	49.635.859	
Voorzieningen	16.397.293	
<b>Totaal vaste financieringsmiddelen</b>		<b>66.033.152</b>
<b>Vaste aangegane geldleningen</b>		<b>10.579.561</b>
Boekwaarde investeringsplan voorgaande dienstjaren	- 2.588.750	
Boekwaarde investeringen	- 65.278.865	
<b>Totaal boekwaarde</b>		<b>- 67.867.615</b>
<b>Financieringsoverschot</b>		<b>8.745.098</b>

Uit bovenstaande tabel blijkt dat we op begrotingsbasis een financieringsoverschot verwachten.

## De stand en verloop van de reserves en voorzieningen

Bij de beoordeling van de financiële positie kan een korte beschouwing over de reserves en voorzieningen niet ontbreken. Onderstaand overzicht geeft de ontwikkeling van de reserves en voorzieningen over 2024 weer.

	Saldo per 1-1-2024	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo per 31-12-2024
Algemene reserves	28.414.618	1.521.652	5.157.981	24.778.289
Bestemmingsreserves	21.221.240	4.721.445	594.988	25.347.697
Voorzieningen	16.397.293	1.465.929	975.454	16.887.769
<b>Totaal</b>	<b>66.033.151</b>	<b>7.709.026</b>	<b>6.728.423</b>	<b>67.013.755</b>

## Geprognostiseerde balans en EMU-saldo

Om de ontwikkeling van de belangrijkste activa (bezittingen) en passiva (eigen vermogen en schulden) inzichtelijk te maken, wordt in de begroting een meerjarige geprognosticeerde balans voorgeschreven. Deze (meerjarige) geprognosticeerde balans geeft inzicht om zich een oordeel te vormen over de gezondheid van de financiële positie van de gemeente en de ontwikkelingsrichting ervan. Naast deze signaleringsfunctie kan de geprognosticeerde balans ook gebruikt worden voor



het berekenen van het EMU-saldo. Omdat het EMU-saldo van alle decentrale overheden onderdeel uitmaakt van het EMU-saldo op nationaal niveau is het daarmee ook relevant voor de gemeenten om het eigen EMU-saldo te volgen.

Het BBV schrijft dat de geprognosticeerde balans opgenomen dient te worden in de begroting als onderdeel van de financiële positie van de gemeente.

## Geprognosticeerde balans

### Activa

	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024
(Im)materiële vaste activa	58.484.746	64.142.814	65.389.818
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekingen	52.650	52.650	52.650
Financiële vaste activa: Leningen	2.948.642	4.445.652	4.282.631
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	0	0	0
<b>Totaal vaste activa</b>	<b>61.486.038</b>	<b>68.641.116</b>	<b>69.725.098</b>
Voorraden: Onderhanden werk/overige grond en hulpstoffen	6.250.615	3.111.818	6.764.951
Voorraden: Gereed product en handelsgoederen	10.879	10.000	10.000
Uitzettingen < 1 jaar	28.609.702	13.789.775	8.564.617
Liquide middelen	178.924	200.000	200.000
Overlopende activa	5.821.497	6.000.000	6.000.000
<b>Totaal vlottende activa</b>	<b>40.871.617</b>	<b>23.111.593</b>	<b>21.539.569</b>
<b>Totaal activa</b>	<b>102.357.655</b>	<b>91.752.709</b>	<b>91.264.667</b>

### Passiva

	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024
Eigen vermogen	55.028.438	49.635.857	50.125.985
Voorzieningen	13.347.311	16.397.291	16.887.766
Vaste schuld	19.019.694	10.719.561	9.250.916
<b>Totaal vaste passiva</b>	<b>87.395.443</b>	<b>76.752.709</b>	<b>76.264.667</b>
Vlottende schuld	5.263.075	5.000.000	5.000.000
Overlopende passiva	9.699.137	10.000.000	10.000.000
<b>Totaal vlottende passiva</b>	<b>14.962.212</b>	<b>15.000.000</b>	<b>15.000.000</b>
<b>Totaal passiva</b>	<b>102.357.655</b>	<b>91.752.709</b>	<b>91.264.667</b>

De belangrijke mutatie betreft de afname van het saldo van het schatkistbankieren. Deze wordt ingezet voor financiering van de verwachte investeringen in 2023 en het komende begrotingsjaar. Daarnaast vloeit deze weg door de aflossing van langlopende leningen.



## EMU-saldo

Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel.

De begroting van de Bernheze is opgesteld conform een (gemodificeerd) stelsel van baten en lasten. Het EMU saldo gaat niet uit van baten en lasten, maar gaat uit van ontvangsten en uitgaven van de gemeente, berekend op transactiebasis en overeenkomstig de voorschriften van het Europese systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie.

Het EMU-saldo geeft in één oogopslag aan of de gemeente via reële transacties geld uitgeeft, of dat er netto geld binnenkomt. Het EMU-saldo is daarmee een indicatie voor de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie (eigen vermogen en schulden) van de gemeente.

Berekening EMU-saldo o.b.v. balansposten	2023	2024
EMU-saldo	-4.913.644	-3.972.184
EMU-saldo referentiewaarde	-3.569.000	-3.569.000
<b>Verschil EMU-saldo en referentiewaarde</b>	<b>-1.344.644</b>	<b>-403.184</b>

Mutaties (1 januari tot 31 december)	Activa	Financiële vaste activa	Kapitaalverstrekkingen en leningen	1.497.010	-163.021
				Uitzettingen	-52.650
		Vlottende activa	Uitzettingen	-14.819.927	-5.225.158
			Liquide middelen	21.076	0
			Overlopende activa	178.503	0
	Passiva	Vaste passiva	Vaste schuld	-8.300.133	-1.468.645
		Vlottende passiva	Vlottende schuld	-263.075	0
			Overlopende passiva	300.863	0
Eventuele boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa				0	0

Het Besluit Begroting en verantwoording schrijft dat het EMU-saldo in de begroting ledere gemeente heeft een individuele referentiewaarde. Op 21 september 2022 maakte de rijksoverheid de laatst actuele referentiewaarden per gemeente bekend voor 2023. Voor gemeente Bernheze is deze waarde € 3.569.000,-.

Het EMU saldo neemt in het begrotingsjaar af ten opzichte van het vorige jaar. Het verwachte saldo in 2024 is beperkt tot een bedrag € 400.000,-.



## Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld

In artikel 7 lid 3c van het Besluit begroting en verantwoording is opgenomen dat de financiële begroting een bijlage moet bevatten met het overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld. Voor deze bijlage verwijzen wij u naar bijlage 1 van deze programmabegroting.



# Meerjarenraming 2025 - 2027

## Inleiding

De meerjarenramingen zijn gebaseerd op de inzichten die bekend zijn op het moment van het samenstellen van deze begroting.

De volgende uitgangspunten zijn gehanteerd voor het samenstellen van de meerjarenraming 2025-2027:

- Het vertrekpunt is het positief saldo van de begroting 2023 en 2024.
- Rente baseren wij op de werkelijke rente over het vreemd vermogen.
- We houden rekening met de volledige afschrijvingslasten in het eerste begrotingsjaar. De investeringen schrijven wij af conform de afschrijvingstermijnen die wij ook vastlegden in de Financiële verordening 2020.
- Wij hanteren voor de prijsontwikkelingen het gemiddelde van de percentages 'Prijssoeverheid beloning werknemers' en 'Prijssoeverheid netto materieel'. De gehanteerde percentages zijn opgenomen in de meicirculaire 2023. Deze percentages zijn gebaseerd op het Centraal Economisch Plan 2022 van het CPB. Dit betekent voor de begroting 2025 een prijsontwikkeling van 3,5%, voor 2026 3,05% en voor 2027 2,75%. Voor de ontwikkeling van de tarieven van heffingen, leges en huren etc. hebben we rekening gehouden met dezelfde percentages.
- Voor de loonkostenontwikkeling 2025-2027 hanteren we de in de meicirculaire 2023 opgenomen percentages 'Loonvoet sector overheid'. Dit betekent voor 2025 een percentage van 5,8%, voor 2026 4,8% en voor 2027 4,2%.
- De begrotings- en ramingswijzigingen tot en met 28 juli 2023 met een structureel karakter zijn verwerkt in de meerjarenbegroting.
- De geraamde inkomsten uit de algemene uitkering uit het gemeentefonds zijn gebaseerd op de meicirculaire 2023 met de daarin opgenomen uitkeringsfactoren.
- Uit voorzichtigheidsprincipe is in de meerjarenbegroting 2025-2027 geen rekening gehouden met ruimte onder het plafond BTW-compensatiefonds.
- Daarnaast hebben we géén rekening gehouden met een stelpost jeugd vanaf 2026 n.a.v. van de arbitrage-uitspraak van de Commissie van Wijzen.

## Problematiek niet-taakgebonden kortingen rijk

Op de Algemene Ledenvergadering van de VNG van 14 juni jl. is de resolutie 'Naar een rechtvaardig, duurzaam en solide meerjarig financieel perspectief' met grote meerderheid aangenomen. In deze resolutie is aangekondigd dat de VNG een begrotingsadvies uitwerkt voor het opstellen van de programmabegroting 2024-2027.

De VNG heeft geadviseerd de meerjarenramingen realistisch in beeld te brengen. Dit betekent voor Bernheze een niet sluitende meerjarenraming 2025-2027.



Het presenteren van een niet-sluitende meerjarenraming 2025-2027 past eigenlijk niet in de uitgangspunten voor het financieel beleid wat onze gemeente nastreeft. We vinden dit echter onder de huidige omstandigheden een verantwoorde keuze, vooral omdat de gesprekken met het inmiddels demissionaire kabinet hierover nog niet zijn afgerond. Het onnodig in gang zetten van (onomkeerbare) bezuinigingen vinden we om dezelfde reden onwenselijk. Door de gevolgen van de keuzes van het kabinet te laten zien, geven we een helder signaal af aan het demissionaire kabinet en de Tweede Kamer: de gemeentelijke financiën zijn momenteel onvoldoende voor het uitvoeren van het huidige takenpakket.

Mocht er geen oplossing vanuit het rijk komen dan zien we ons geplaatst voor ingrepen, die gevolgen kunnen hebben voor onze inwoners en stakeholders. Dit betekent namelijk:

- het snijden in ons voorzieningenniveau
- het schrappen van ambities, en
- het verhogen van opbrengsten.

## Overzicht van baten en lasten

Omschrijving programma	Lasten			Baten		
	2025	2026	2027	2025	2026	2027
<b>Lasten en baten per programma inclusief algemene dekkingsmiddelen en bedrag onvoorzien</b>						
Leefbare kernen	23.935.137	24.370.188	24.803.795	11.772.681	11.911.680	12.055.429
Gezonde zorgzame gemeente	39.879.332	40.804.313	41.682.277	5.940.671	6.410.787	6.558.582
Klimaatbestendig, biodivers en circulair	8.310.439	8.568.911	8.799.130	7.470.777	7.682.393	7.879.013
Duurzame landbouw en economie	695.440	720.659	743.823	173.458	177.433	181.090
Weerbare en veilige samenleving	3.597.914	3.722.947	3.838.662	3.674	3.786	3.890
Dienstverlening en sterke organisatie	3.420.745	3.554.634	3.677.888	533.134	549.395	564.504
Financiën	902.262	990.012	1.198.430	264.396	257.004	249.612
Algemene dekkingsmiddelen				67.790.799	65.076.641	66.420.211
Overhead	12.421.360	12.891.211	13.264.819	82.121	85.443	88.528
Heffing vennootschapsbelasting						
Bedrag onvoorzien	2.741.492	94.472	94.472			
<b>Totaal van lasten en baten</b>	<b>95.904.121</b>	<b>95.717.347</b>	<b>98.103.296</b>	<b>94.031.711</b>	<b>92.154.562</b>	<b>94.000.859</b>
<b>Totale baten</b>	<b>94.031.711</b>	<b>92.154.562</b>	<b>94.000.859</b>			
<b>Saldo van lasten en baten</b>	<b>1.872.410</b>	<b>3.562.785</b>	<b>4.102.437</b>			
<b>Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves per programma</b>						
Leefbare kernen				269.145	269.145	269.145
Gezonde zorgzame gemeente				78.268	50.000	50.000





Omschrijving programma	Lasten			Baten		
Klimaatbestendig, biodivers en circulair	10.592	11.156	11.041	22.499	24.314	24.713
Duurzame landbouw en economie						
Weerbare en veilige samenleving						
Dienstverlening en sterke organisatie	139.419	145.350	150.861	10.847	10.843	10.454
Financiën	198.820	230.716	50.735			
<b>Saldo van lasten en baten na toevoegingen en onttrekkingen reserves</b>	<b>96.252.952</b>	<b>96.104.569</b>	<b>98.315.933</b>	<b>94.412.470</b>	<b>92.508.864</b>	<b>94.355.174</b>
<b>Totale baten</b>	<b>94.412.470</b>	<b>92.508.864</b>	<b>94.355.171</b>			
<b>Geraamd resultaat Overschot (-)/tekort (+)</b>	<b>1.840.482</b>	<b>3.595.705</b>	<b>3.960.762</b>			
<b>Saldo van incidentele baten en lasten</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>			
<b>Structureel begrotingssaldo Overschot (-)/tekort (+)</b>	<b>1.840.482</b>	<b>3.595.705</b>	<b>3.960.762</b>			

Er is sprake van structureel evenwicht als structurele lasten in de begroting gedekt zijn door structurele baten. Dit geldt per jaarschijf. Het structureel begrotingssaldo wordt bepaald door het begrotingssaldo te zuiveren van incidentele baten en lasten. Verder in dit hoofdstuk is het overzicht van de incidentele baten en lasten opgenomen.

Na zuivering van de incidentele baten en lasten van de begroting 2025-2027 resteert een structurele begrotingsresultaat voor het meerjarenperspectief 2025-2027 van respectievelijk een structureel tekort € 1.840.482,- voor jaarschijf 2025, een structureel tekort van € 3.595.705,- voor jaarschijf 2026 en een structureel tekort € 3.960.762,- voor jaarschijf 2027. Hiermee constateren we dat de meerjarenbegroting 2025-2027 niet structureel in evenwicht is.

## Financieel perspectief 2025 - 2027

De begroting 2023 is het startpunt voor het opstellen van de begroting 2024 en de meerjarenraming 2025-2027. De begroting 2023 sloot met een structureel positief saldo van € 85.150,-. De effecten voor onderstaande jaarschijven zijn mede bepaald met inachtneming van het structurele beleid dat in 2024 wordt ingezet (intensiveringen en investeringen met structurele consequenties). Daarnaast is rekening gehouden met aanvullende intensiveringen en investeringen in de jaarschijven 2025-2027 die leiden tot het definitieve begrotingsresultaten 2025-2027.



		2025	2026	2027
	Structureel begrotingssaldo	-586.450	-586.450	-586.450
1.	Uitkomsten meicirculaire 2023	-7.351.470	-4.595.320	-5.730.630
2.	Plafond maximale begrotingsruimte	745.050	-1.901.970	-1.901.970
3.	OZB – aanpassing	-1.158.380	-1.708.620	-2.142.230
4.	Prijs- en loonontwikkeling	6.739.369	8.829.614	10.761.751
5.	Kapitaallasten (afschrijving en rente)	-168.999	-273.255	-336.482
6.	Gevolgen besluitvorming en ontwikkelingen na vaststelling begroting 2023	713.720	711.720	709.720
7.	Gevolgen begrotingen 2024 gemeenschappelijke regelingen	741.580	771.180	802.470
8.	Opheffing reserve exploitatie 2020-2023	400.000	400.000	400.000
9.	Diverse afwijkingen	-124.998	-129.084	-136.550
	<b>Saldo begrotingsruimte voor beleidsintensiveringen (-/- = overschot / + = tekort)</b>	<b>-50.573</b>	<b>1.517.815</b>	<b>1.839.629</b>
10.	Ombuigingsvoorstellen bestaande begroting	-471.440	-471.440	-471.440
11.	Beleidsintensiveringen 2025-2027	5.110.570	4.475.100	3.408.960
12.	Uit reserves / voorzieningen	-2.748.070	-1.925.770	-816.390
	<b>Begrotingsresultaten 2025-2026</b>	<b>1.840.482</b>	<b>3.595.705</b>	<b>3.960.759</b>
		<b>Tekort</b>	<b>Tekort</b>	<b>Tekort</b>

## Toelichting op bovenstaande tabel

### 1. Uitkomsten meicirculaire 2023

Het 'financieel ravijn' heeft onder meer tot gevolg, dat de extra accresmiddelen over de periode 2023-2025 als incidenteel gezien moeten worden. De hogere inkomsten in de periode 2023-2025 hebben door het financieel ravijn in 2026 immers geen structureel effect.

De volgende ontwikkelingen zijn van belang voor het meerjarig verloop van de financiering van het rijk.

- De opschalingskorting treedt in 2026 weer in werking;
- De extra middelen jeugd naar aanleiding van de arbitrage-uitspraak van de Commissie van Wijzen zijn voornamelijk niet structureel en we hebben daarom uit voorzichtigheidsprincipe vanaf 2026 met deze middelen geen rekening gehouden;
- In afwachting van een nieuwe financieringssystematiek met de mogelijkheid voor een groter lokaal belastinggebied, heeft het kabinet er voor gekozen vanaf 2026 het gemeentefonds niet volgens de afgesproken normeringssystematiek te berekenen. De uitkering uit het gemeentefonds laat hierdoor vanaf 2026 een heel forse teruggang zien, inmiddels bekend als het 'financieel ravijn'.



Het besluit om vanaf 2027 de groei van het gemeentefonds te koppelen aan het Bruto Binnenlands Product is nog niet in de meicirculaire 2023 verwerkt.

- Voor de periode tot en met 2025 geldt dat het volumeaccres is bevroren op het niveau van de meicirculaire 2022.

## 2. Plafond maximale begrotingsruimte

Met de gunstige accessen uit de meicirculaire 2022 hebben we gedurende de periode 2023-2025 fors meer begrotingsruimte. In 2026 is echter sprake van een behoorlijke terugval in de rijksinkomsten (verlaging in 2026 van € 3,2 miljoen ten opzichte van 2025). Daarmee worden de hogere inkomsten uit de algemene uitkering in de periode 2023-2025 voor een gedeelte incidenteel. Uit voorzichtigheidsprincipe hebben we de maximale begrotingsruimte voor de periode 2023-2025 begrensd op € 1,5 miljoen. Dit betekent voor de periode 2024-2025 dat we een gedeelte van de rijksinkomsten niet inzetten. Het jaar 2026 laat zien wat het structureel tekort is met de structurele uitgaven uit de begroting 2024 en de beleidsintensiveringen en investeringen uit de meerjarenbegroting 2024-2026. Dit betekent dat we voor de kadernota/begroting 2025-2028 keuzes moeten maken.

## 3. Onroerende zaakbelasting

In de meerjarenbegroting houden we rekening met een aanpassing van de OZB ter hoogte van de inflatie. Voor de niet-woningen hebben we in 2024 de inhaalindex over het jaar 2022 niet verwerkt in de tarieven. Deze inhaalindex voeren we alsnog door in 2025.

## 4. Prijs- en loonontwikkelingen

We hanteren voor de prijs- en loonontwikkeling onderstaande percentages. Deze zijn gebaseerd op de meicirculaire 2023.

### Prijsindex

2025	2026	2027
3,50%	3,05%	2,75%

### Loonindex

2025	2026	2027
5,80%	4,80%	4,20%

## 5. Kapitaallasten (afschrijving en renteontwikkeling)

De vrijval van afschrijvingen en de rentetoerekening beïnvloeden de begroting gunstig.

## 6. Gevolgen besluitvorming en ontwikkelingen na vaststelling begroting 2023

Na vaststelling van de begroting 2023 zijn er nog diverse besluiten genomen en ontwikkelingen met structurele consequenties, o.a. de uitkomsten van de eerste tussentijdse rapportage 2022 en 2023, de uitkomsten van het normtijdenonderzoek van de dienstverleningsovereenkomst sociale zaken Meierijstad, de vaststelling van het meerjarenonderhoudsplan gemeentelijke gebouwen..



## 7. Gevolgen begrotingen 2024 gemeenschappelijke regelingen

Op 29 juni 2023 behandelde uw raad de begrotingen van de diverse gemeenschappelijke regelingen. Deze begrotingen vragen structurele begrotingsruimte.

## 8. Opheffing reserve exploitatie 2020-2023

Met ingang van 2020 lieten we jaarlijks een bedrag van € 400.000,- vrijvallen ten gunste van de exploitatie voor de periode 2020-2023. Vanaf 2024 moeten we dit bedrag opvangen binnen de exploitatie.

## 9. Diverse afwijkingen

De budgetten voor de begrotingsjaren 2025-2027 zijn nagelopen en waar nodig hebben we deze aan de actualiteiten aangepast.

## 10. Ombuigingsvoorstellen bestaande begroting

Om te komen tot een structureel sluitende begroting stellen wij u voor ombuigingen op het bestaande beleid door te voeren. In het programmaplan onder de diverse programma's zijn deze ombuigingen in beeld gebracht.

## 11. Gevolgen begrotingen 2023 gemeenschappelijke regelingen

Op 23 juni 2022 behandelde uw raad de begrotingen van de diverse gemeenschappelijke regelingen. Deze begrotingen vragen structurele begrotingsruimte.

## 12. en 13. Beleidsintensiveringen

In de programma's zijn de beleidsintensiveringen 2024-2027 opgenomen met de financiële consequenties.

## Overzicht incidentele baten en lasten 2025, 2026 en 2027

De raad heeft de wettelijke taak een begroting vast te stellen die structureel en reëel in evenwicht is. De toezichthouder (provincie) heeft de wettelijke taak om te beoordelen of er sprake is van structureel en reëel evenwicht. Om vast te kunnen stellen dat sprake is van structureel evenwicht is belangrijk dat de begroting inzicht geeft welk deel van de baten en lasten incidenteel is en welk structureel. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de incidentele baten en lasten in de begroting 2025-2027.

De in de tabel opgenomen incidentele budgetten zijn opgenomen onder de diverse programma's.

Omschrijving	Lasten 2025	Lasten 2026	Lasten 2027	Baten 2025	Baten 2026	Baten 2027
<b>Programma 1: Leefbare kernen</b>						
Beleefbaar maken Bronsschat	50.000					
Grondexploitatie	7.531.703	7.600.891	7.664.337	4.130.025	4.130.025	4.130.025



Omschrijving	Lasten 2025	Lasten 2026	Lasten 2027	Baten 2025	Baten 2026	Baten 2027
Grondexploitatie – onderhanden werk/voorraden				3.401.678	3.470.866	3.534.312
Grondexploitatie - bedrijventerreinen	139.229	142.159	144.846			
Grondexploitatie - bedrijventerreinen – onderhanden werk/voorraden				139.229	142.159	144.846
Ontwikkelen natte EVZ's	130.702					
Implementatie omgevingswet	392.500	322.500	92.500			
Renovatie en privatisering de Burcht en 't Veerhuis te Nistelrode	325.000					
<b>Programma 2: Gezonde zorgzame gemeente</b>						
Integrale aanpak kwetsbare jongeren 16-27 jaar	50.000	50.000	50.000			
<b>Mutaties reserves en overige baten:</b>						
<b>Programma 1: Leefbare kernen</b>						
Uit reserve nog nader te bestemmen – beleefbaar maken bronsschat				50.000		
Uit reserve nog nader te bestemmen - Ontwikkelen natte EVZ's				130.702		
Uit reserve nog nader te bestemmen - Implementatie omgevingswet				392.500	322.500	92.500
Uit reserve nog nader te bestemmen - Renovatie en privatisering de Burcht en 't Veerhuis te Nistelrode				325.000		
<b>Programma 2: Gezonde zorgzame gemeente</b>						
Reserve transitie – Integrale aanpak kwetsbare jongeren 16-27 jaar				50.000	50.000	50.000
<b>Totaal</b>	<b>8.619.134</b>	<b>8.115.550</b>	<b>7.951.683</b>	<b>8.619.134</b>	<b>8.115.550</b>	<b>7.951.683</b>
<b>Saldo</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>			

Indien de incidentele kosten een termijn bevatten van langer dan drie jaar maar waarvan de eindigheid wel vastligt dan ligt daar altijd een besluit van de raad aan ten grondslag.



## **Toelichting op tabel incidentele baten en lasten**

De commissie BBV heeft per 30 augustus 2018 een vernieuwde notitie 'incidentele baten en lasten' vastgesteld. Volgens deze notitie betreffen Incidentele baten en lasten de posten die het begrotingssaldo incidenteel beïnvloeden. Het gaat om eenmalige zaken en om (meerjarige) projecten of subsidie als deze eveneens het karakter van tijdelijkheid c.q. eindig doel hebben. Stellige uitspraak in deze notitie is dat voor de in het overzicht van incidentele baten en lasten opgenomen posten een nadere toelichting is vereist. Deze toelichting is hieronder opgenomen.

### **Beleefbaar maken bronsschat**

Dit betreft een archeologische vondst waarvan bekeken wordt hoe deze het beste beleefbaar gemaakt kan worden. De kosten hebben een eenmalig karakter en hebben het karakter van tijdigheid.

### **Grondexploitatie en grondexploitatie bedrijventerreinen**

Mutaties uit grondexploitaties zijn naar de aard van de raming incidenteel. Het totaal van de lasten en het totaal van de baten grondexploitatie hebben we dan ook opgenomen in het overzicht incidentele baten en lasten. De mutatie met de balanspost voorraden, waarmee een saldo € 0 gerealiseerd wordt, hebben we afzonderlijk opgenomen in bovenstaande tabel. Meerjarig bepalen we namelijk geen POC-winsten (zie voor een verdere toelichting Paragraaf G – Grondbeleid)

### **Ontwikkelen natte EVZ's**

Wij werken mee aan de ontwikkeling van het landelijk Natuurnetwerk waarvoor subsidie ontvangen. De subsidieregeling heeft 2027 als einddatum.

### **Implementatie omgevingswet**

Om klaar te zijn voor de invoering van de omgevingswet investeren we in de wettelijke instrumenten.

### **Renovatie en privatisering de Burcht en 't Veerhuis te Nistelrode**

De gebouwen de Burcht en 't Veerhuis worden gerenoveerd en daarna overgedragen/geprivatiseerd naar de amateurvereniging. Hiermee is dit project eindig.

### **Integrale aanpak kwetsbare jongeren 16-27 jaar**

We breiden de integrale aanpak voor kwetsbare jongeren (16-27 jaar) uit vanuit de drie wetten WMO, Jeugdhulp en participatiewet. Om hieraan een extra impuls te geven is een incidenteel projectbudget beschikbaar gesteld voor een periode van vier jaar.



## Overzicht mutaties in reserves met een structureel karakter 2024, 2025 en 2026

Naast bovenstaande mutaties in reserves met een incidenteel karakter zijn er o.a. ook bestemmingsreserves waarvan jaarlijks een bepaald bedrag ten gunste van de exploitatie komt ter (gedeeltelijke) dekking van de (afschrijvings-)lasten van investeringen met een economisch nut. In alle gevallen gaat het over een tijdvak van meer dan drie jaar. De looptijd van de reserves zijn gelijk aan de afschrijvingstermijn van de investering. De aanwending van deze reserves zijn afgedekt met een raadsbesluit. In het raadsbesluit is aangegeven welke lasten gedekt worden, hoe het jaarbedrag is berekend en het aantal jaren van de inzet van de middelen. Bij het inzetten van deze reserves kan dus worden gesproken van structurele dekkingsmiddelen.

In het volgende overzicht zijn de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves weergegeven.

Omschrijving	Lasten 2024	Lasten 2025	Lasten 2026	Baten 2024	Baten 2025	Baten 2026
<b>Mutaties in reserves ter dekking van kapitaallasten van investeringen met een economisch nut</b>						
Reserve aanpassing huisvesting – Dekking afschrijvingslasten				847	843	454
Reserve afschrijving aanpassen werkruimten – dekking afschrijvingslasten				10.000	10.000	10.000
Reserve uitbreiding/vernieuwing sporthal de Hoef – Gedeeltelijke dekking afschrijvingslasten				22.523	22.523	22.523
Reserve accommodatie Prinses Irene – Dekking vergoeding aflossing				3.750	3.750	3.750
Reserve afschrijvingslasten vervanging toplagen KV Altior en Prinses Irene – dekking afschrijvingslasten				21.354	21.354	21.354
Reserve kapitaallasten de Kanz – (gedeeltelijke) dekking afschrijvingslasten brede school De Kanz				5.174	5.174	5.174
Reserve ondergrondse afvalberging – Dekking afschrijvingslasten				9.806	9.806	9.806
Reserve afschrijvingslasten vervanging toplaag kunstgras VV HVCH – dekking afschrijvingslasten				35.750	35.750	35.750
Reserve afschrijvingslasten verbetering akoestiek sporthal 't Vijfeiken – dekking afschrijvingslasten				1.541	1.541	1.541
Reserve bouw gemeentewerf – Gedeeltelijke dekking afschrijvingslasten				32.190	32.190	32.190



Omschrijving	Lasten 2024	Lasten 2025	Lasten 2026	Baten 2024	Baten 2025	Baten 2026
Reserve afschrijvingslasten Kromstraat 2 te N"rode – dekking afschrijvingslasten				71.084	71.084	71.084
Reserve afschrijving flexwoningen Schoonstraat – dekking afschrijvingslasten				14.467	14.467	14.467
Reserve afschrijvingslasten nieuwbouw/renovatie Basisschool Op Weg (IVP 2022)				2.500	2.500	2.500
Reserve afschrijvingslasten optimaliseren huisvesting de Misse 2, 4 en 6 – dekking afschrijvingslasten (IVP)				20.000	20.000	20.000
Reserve afschrijvingslasten vervanging vervoermiddelen (5 auto's) (IVP)				13.250	13.250	13.250
Reserve afschrijvingslasten renovatie toplaag VV Prinses Irene – dekking afschrijvingslasten (IVP)				8.878	8.878	8.878
Reserve afschrijvingslasten energieagenda maatschappelijk vastgoed (IVP)				10.400	10.400	10.400
Reserve nieuwbouw/renovatie BS op Weg te Vorstenbosch – dekking afschrijvingslasten (IVP)				87.500	87.500	87.500
Reserve afschrijvingslasten verduurzaming gemeentelijke gebouwen – dekking afschrijvingslasten ((IVP)				10.000	10.000	10.000
Reserve afschrijvingslasten Vervanging toplaag kunstgras VV Prinses Irene (IVP)				35.750	35.750	35.750
<b>Mutaties in reserves ter dekking van kapitaallasten van investeringen met een maatschappelijk nut</b>						
Reserve afschrijvingslasten Traverse Heeswijk-Dinther				50.000	50.000	50.000
Reserve afschrijvingslasten Vervanging en verduurzaming openbare verlichting – dekking afschrijvingslasten (IVP)				844	844	844
Reserve afschrijvingslasten meldingensysteem voor de openbare ruimte – dekking afschrijvingslasten (IVP)				5.400	5.400	5.400
Reserve afschrijvingslasten reconstructie veilige looproute Ferceval naar Nistelrode – dekking afschrijvingslasten (IVP)				6.250	6.250	6.250
Reserve afschrijvingslasten herinrichting Schoonstraat Heesch – dekking afschrijvingslasten (IVP)				1.667	1.667	1.667
Reserve verbeteren fietsroute Piet Geersdijk te Nistelrode – dekking afschrijvingslasten (IVP)				5.000	5.000	5.000





Omschrijving	Lasten 2024	Lasten 2025	Lasten 2026	Baten 2024	Baten 2025	Baten 2026
Reserve afschrijvingslasten Bereikbaarheid Weijen West (IVP)				1.667	1.667	1.667
Reserve afschrijvingslasten verduurzaming openbare verlichting (IVP 2022)				1.644	1.644	1.644
Reserve kapitaallasten aanpassingen en VRI Cereslaan				9.436	9.436	9.436
<b>Mutatie in reserves – overige dotaties en onttrekkingen met een structureel karakter</b>						
Lasten ten laste van reserve maatschappelijk ondersteuningsfonds (verantwoord op taakveld 6.3) (uitgaven hebben een eindig karakter tot moment dat reserve is uitgeput – inschatting bij gelijkblijvende uitgaven 2025)	28.268	28.268		28.268	28.268	
Toevoeging aan reserve afvalstoffenheffing (gesloten administratie)	10.592	11.156	11.041			
Aflossing geldlening de Stuik (verantwoord op taakveld 6.1)	5.780	5.780	5.780			
Reserve Hypothecaire geldlening de Stuik				5.780	5.780	5.780
Toevoeging onderuitputting afschrijving investeringsplannen	198.820	230.716	50.735			
Reserve personele aangelegenheden (jaarlijkse toevoeging)	139.419	145.350	150.861			
<b>Totaal</b>	<b>382.879</b>	<b>421.270</b>	<b>218.417</b>	<b>532.720</b>	<b>532.716</b>	<b>504.059</b>

## Investeringsen

Investeringsen worden gesplitst in economisch en maatschappelijk nut. Middelen met een economisch nut zijn activa die kunnen bijdragen aan het genereren van middelen van de gemeente en/of die verhandelbaar zijn. Voorbeelden van investeringsen met maatschappelijk nut zijn wegen en pleinen. Deze activa genereren geen middelen en er is geen markt voor.

Voor berekening van de kapitaallasten hanteren wij de volgende uitgangspunten:

- Rente baseren wij op de werkelijke rente over het vreemd vermogen.
- Wij houden rekening met de volledige afschrijvingslasten in het begrotingsjaar. Volgens de financiële verordening start de afschrijving op 1 januari van het jaar dat volgt op het jaar waarin het actief in gebruik genomen wordt dan wel verworven wordt.



## Investeringsplan 2025 tot en met 2027

Omschrijving	Investerings- jaar	Budget	Structurele Afschrij- vingslasten 2025	Structurele Afschrij- vingslasten 2026	Structurele Afschrij- vingslasten 2027
<b>1. Investeringen met economisch nut</b>					
<b>Programma 1: Leefbare kernen</b>					
Vervanging 2 vrachtwagens (invulling afhankelijk van mobiliteitsplan)	2025	150.000	15.000		
Vervangen robotmaaiers Prinses Irene (gecorrigeerd met Spuk sport € 6.074,-)	2025	28.926	2.893		
Vervangen robotmaaiers VV WHV (gecorrigeerd met Spuk sport € 3.818,-)	2025	18.182	18.182		
Renovatie top laag kunstgrasveld MHC HDL (waterveld) (gecorrigeerd met Spuk sport € 143.182,-)	2025	681.818	49.265		
Verplaatsen bakhuis molen Nistelrode (was in kadernota volledig opgenomen in 2024)	2025	74.085	1.852		
Renovatie en privatisering De Burcht en 't Veerhuis te Nistelrode	2025	325.000			
Uit reserve nog nader te bestemmen - Renovatie en privatisering De Burcht en 't Veerhuis te Nistelrode	2025	-325.000			
Renovatie/uitbreiding Samenwerkingsschool Eikenwijs	2026	2.500.000		100.000	
Renovatie top laag kunstgrasveld MHC Heesch (heel zandveld) (gecorrigeerd met Spuk sport € 98.231,-)	2026	467.769		35.982	
Renovatie kunstgrasveld MHC Heesch (pupillen zandveld) (gecorrigeerd met Spuk sport € 27.769,-)	2026	132.231		13.223	
Vervangen robotmaaiers VV Heeswijk (gecorrigeerd met SPUK sport € 4.512,-)	2026	17.488		17.488	
<b>Programma 3: Klimaatbestendig, biodivers en circulair</b>					
Investeringen water & riolering	2025	1.622.651			
Uit voorziening riool - Investeringen water & riolering	2025	-1.622.651			
Investeringen water & riolering	2026	1.344.760			
Uit voorziening riool - Investeringen water & riolering	2026	-1.344.760			
Investeringen water & riolering	2027	462.550			



Omschrijving	Investerings- jaar	Budget	Structurele Afschrij- vingslasten 2025	Structurele Afschrij- vingslasten 2026	Structurele Afschrij- vingslasten 2027
Uit voorziening riool - Investerings water & riolering	2027	-462.550			
<b>Programma 6: Dienstverlening en sterke organisatie</b>					
Optimaliseren huisvesting de Misse 2, 4 en 6 (bouwen en projectleiding)	2025	1.000.000	40.000		
Optimaliseren huisvesting de Misse 2, 4 en 6 (bouwen en projectleiding)	2026	600.000		24.000	
<b>2. Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut</b>					
<b>Programma 1: Leefbare kernen</b>					
Vervanging en verduurzaming openbare verlichting - masten o.b.v. uitvoeringsplan	2025	42.200	844		
Herinrichting Schoonstraat - Heesch - uitvoering	2025	1.185.894	39.530		
Uit voorziening riolering - Herinrichting Schoonstraat Heesch	2025	-685.894	-22.863		
Uitvoeren verkeersanalyse Heeswijk-Dinther en Heesch	2025	50.000	50.000		
Versterken recreatieve voorzieningen en routes - Versterken fietsroute oude Veghelsedijk Vorstenbosch	2025	12.000	12.000		
Herinrichting Weijen te Nistelrode - uitvoering	2025	1.780.757	59.359		
Uit voorziening riolering - Herinrichting Weijen te Nistelrode - uitvoering	2025	-530.757	-17.692		
Herstraten Peelstraat – Vorstenbosch	2025	50.000	1.667		
Gouverneursweg te Heeswijk-Dinther	2025	450.000	15.000		
Heuvel te Vorstenbosch - voorbereidingskosten	2025	50.000	1.667		
Reconstructie Den Berg - voorbereidingskrediet	2025	69.000	2.300		
Reconstructie Weijen - Heescheweg e.o. - scenariostudie	2025	50.000	1.667		
Reconstructie ontsluiting Kleinwijk te Nistelrode	2025	250.000	8.333		
Beleefbaar maken bronsschat	2025	50.000			
Uit reserve nog nader te bestemmen - Beleefbaar maken bronsschat	2025	-50.000			
Uitvoeringsprogramma Erfgoedvisie	2025	50.000	50.000		
Uitvoeringsprogramma Erfgoedvisie	2026	50.000		50.000	



Omschrijving	Investerings- jaar	Budget	Structurele Afschrij- vingslasten 2025	Structurele Afschrij- vingslasten 2026	Structurele Afschrij- vingslasten 2027
Uitvoeringsprogramma Erfgoedvisie	2027	50.000			50.000
Ontwikkelen natte EVZ's - realisatie overige natte EVZ's	2025	130.702			
Uit reserve nog nader te bestemmen - Ontwikkelen natte EVZ's - realisatie EVZ en wandelen langs de Aa	2025	-130.702			
Omgevingswet - Opstellen programma's Omgevingsvisie	2025	30.000			
Uit reserve nog nader te bestemmen - Omgevingswet - Opstellen programma's Omgevingsvisie	2025	-30.000			
Omgevingswet - Opstellingsplan incl. MER	2025	25.000			
Uit reserve nog nader te bestemmen - Omgevingswet - Opstellingsplan incl. MER	2025	-25.000			
Omgevingswet - Uitvoeren en monitoren Omgevingsvisie	2025	12.500			
Uit reserve nog nader te bestemmen - Omgevingswet - Uitvoeren en monitoren Omgevingsvisie	2025	-12.500			
Opstellen en onderhoud omgevingsvisie (aanpassen omgevingsvisie (4-jaarlijks, na GR-verkiezingen en participatief)	2025	20.000			
Uit reserve nog nader te bestemmen - Opstellen en onderhoud omgevingsvisie (aanpassen omgevingsvisie)	2025	-20.000			
Omgevingswet - inhuur extern personeel kernteam omgevingsplan	2025	305.000			
Uit reserve nog nader te bestemmen - Omgevingswet - inhuur extern personeel kernteam omgevingsplan	2025	-305.000			
Vervanging en verduurzaming openbare verlichting - masten o.b.v. uitvoeringsplan	2026	42.200		844	
Herinrichting Laar te Nistelrode - uitvoering	2026	1.285.060		42.835	
Uitvoering riolering - herinrichting Laar te Nistelrode	2026	-360.060		-12.002	
Heuvel te Vorstenbosch - uitvoering	2026	552.490		18.416	
Uit voorziening riolering - Heuvel te Vorstenbosch	2026	-152.490		-5.083	
Reconstructie Den Berg - uitvoering	2026	716.210		23.874	
Reconstructie Den Berg - bijdrage wegbeheer	2026	-15.000		-500	



Omschrijving	Investerings- jaar	Budget	Structurele Afschrij- vingslasten 2025	Structurele Afschrij- vingslasten 2026	Structurele Afschrij- vingslasten 2027
Uit voorziening riolering - Reconstructie Den Berg	2026	-426.210		-14.207	
Reconstructie Weijen - Heescheweg e.o. - voorbereidingskrediet	2026	100.000		3.333	
Omgevingswet - Opstellen programma's Omgevingsvisie	2026	30.000			
Uit reserve nog nader te bestemmen - Omgevingswet - Opstellen programma's Omgevingsvisie	2026	-30.000			
Omgevingswet - Uitvoeren en monitoren Omgevingsvisie	2026	12.500			
Uit reserve nog nader te bestemmen - Omgevingswet - Uitvoeren en monitoren Omgevingsvisie	2026	-12.500			
Opstellen en onderhoud omgevingsvisie (aanpassen omgevingsvisie (4-jaarlijks, na GR-verkiezingen en partipatief)	2026	50.000			
Uit reserve nog nader te bestemmen - Opstellen en onderhoud omgevingsvisie	2026	-50.000			
Omgevingswet - Opstellingsplan incl. MER	2026	75.000			
Uit reserve nog nader te bestemmen - Omgevingswet - Opstellingsplan incl. MER	2026	-75.000			
Omgevingswet - inhuur extern personeel kernteam omgevingsplan	2026	155.000			
Uit reserve nog nader te bestemmen - Omgevingswet - inhuur extern personeel kernteam omgevingsplan	2026	-155.000			
Vervanging en verduurzaming openbare verlichting - masten o.b.v. uitvoeringsplan	2027	42.200			844
Herinrichting Raadhuisplein Nistelrode - uitvoering	2027	325.000			10.833
Reconstructie Weijen - Heescheweg e.o. - uitvoeringskrediet	2027	1.256.550			41.885
Uit voorziening riolering - Reconstructie Weijen - Heescheweg e.o.	2027	-56.550			-1.885
Omgevingswet - Opstellen programma's Omgevingsvisie	2027	30.000			
Uit reserve nog nader te bestemmen - Omgevingswet - Opstellen programma's Omgevingsvisie	2027	-30.000			
Omgevingswet - Uitvoeren en monitoren Omgevingsvisie	2027	12.500			



Omschrijving	Investerings- jaar	Budget	Structurele Afschrij- vingslasten 2025	Structurele Afschrij- vingslasten 2026	Structurele Afschrij- vingslasten 2027
Uit reserve nog nader te bestemmen - Omgevingswet - Uitvoeren en monitoren Omgevingsvisie	2027	-12.500			
Opstellen en onderhoud omgevingsvisie (aanpassen omgevingsvisie (4-jaarlijks, na GR-verkiezingen en partipatief)	2027	50.000			
Uit reserve nog nader te bestemmen - Opstellen en onderhoud omgevingsvisie (aanpassen omgevingsvisie)	2027	-50.000			
<b>Programma 3: Klimaatbestendig, biodivers en circulair</b>					
Energieagenda 2022-2025	2025	40.000	40.000		
			<b>369.004</b>	<b>298.203</b>	<b>101.677</b>

## De stand en verloop van de reserves en voorzieningen

Bij de beoordeling van de financiële positie kan een korte beschouwing over de reserves en voorzieningen niet worden gemist. Onderstaand overzicht geeft de ontwikkeling van de reservepositie voor 2023 tot en met 2026 weer.

	Saldo per 31-12-2024	Saldo per 31-12-2025	Saldo per 31-12-2026	Saldo per 31-12-2027
Algemene reserves	24.778.289	22.238.425	18.550.936	14.548.409
Bestemmings- reserves	25.347.697	24.927.138	24.728.947	23.896.396
Voorzieningen	16.887.768	15.365.012	14.482.607	15.420.157
<b>Totaal</b>	<b>67.013.754</b>	<b>62.530.575</b>	<b>57.762.490</b>	<b>53.864.962</b>

## Geprognosticeerde balans en EMU-saldo

In het Besluit begroting en verantwoording is voorgeschreven dat ook in de meerjarenraming een geprognosticeerde balans en de berekening van het EMU-saldo moet worden opgenomen over de drie jaren volgend op het begrotingsjaar 2024.

### Geprognosticeerde balans

#### Activa

	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
(Im)materiële vaste activa	67.595.047	70.531.384	69.613.977
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	52.650	52.650	52.650



	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Financiële vaste activa: Leningen	4.119.610	3.956.590	3.793.569
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	0	0	0
<b>Totaal vaste activa</b>	<b>71.767.307</b>	<b>74.540.624</b>	<b>73.460.196</b>
Vorraden: Onderhanden werk/overige grond en hulpstoffen	6.764.951	6.764.951	6.764.951
Vorraden: Gereed product en handelsgoederen	10.000	10.000	10.000
Uitzettingen < 1 jaar	1.237.252	-7.106.128	-10.725.208
Liquide middelen	200.000	200.000	200.000
Overlopende activa	6.000.000	6.000.000	6.000.000
<b>Totaal vlottende activa</b>	<b>14.212.203</b>	<b>5.868.823</b>	<b>2.249.744</b>
<b>Totaal activa</b>	<b>85.979.510</b>	<b>80.409.447</b>	<b>75.709.940</b>

## Passiva

	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Eigen vermogen	47.165.562	43.279.882	38.444.804
Voorzieningen	15.365.010	14.482.605	15.420.155
Vaste schuld	8.448.938	7.646.960	6.844.981
<b>Totaal vaste passiva</b>	<b>70.979.510</b>	<b>65.409.447</b>	<b>60.709.940</b>
Vlottende schuld	5.000.000	5.000.000	5.000.000
Overlopende passiva	10.000.000	10.000.000	10.000.000
<b>Totaal vlottende passiva</b>	<b>15.000.000</b>	<b>15.000.000</b>	<b>15.000.000</b>
<b>Totaal passiva</b>	<b>85.979.510</b>	<b>80.409.447</b>	<b>75.709.940</b>

De meerjarige balans van gemeente Bernheze vertoont een stabiel beeld. De investeringen in activa blijven over de beschouwde nagenoeg gelijk. Het dalende saldo van het schatkistbankeren geeft aan dat dit verder wordt ingezet voor de financiering die minder vraagt. Aan de passiva uit zich dat door het teruglopen van de verkrijging van eigen en vreemd vermogen met circa 10 miljoen..

## EMU-saldo

Het EMU-saldo wordt op basis van het Besluit begroting en verantwoording (BBV, art 20) ook verplicht om meerjarig op te nemen in de begroting.

Berekening EMU-saldo o.b.v. balansposten	2025	2026	2027
EMU-saldo	-6.741.058	-7.757.073	-3.032.771
EMU-saldo referentiewaarde	-3.569.000	-3.569.000	-3.569.000
<b>Vershil EMU-saldo en referentiewaarde</b>	<b>-3.172.058</b>	<b>-4.188.073</b>	<b>536.229</b>



Mutaties (1 januari tot 31 december)	Activa	Financiële vaste activa	Kapitaalverstrekingen en leningen	-163.020	-163.020	-163.020	
			Uitzettingen	-52.650	-52.650	-52.650	
		Vlottende activa	Uitzettingen	-7.327.366	-8.343.380	-3.619.079	
			Liquide middelen	0	0	0	
			Overlopende activa	0	0	0	
		Passiva	Vaste passiva	Vaste schuld	-801.978	-801.978	-801.979
	Vlottende passiva		Vlottende schuld	0	0	0	
			Overlopende passiva	0	0	0	
	Eventuele boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa				0	0	0

In 2024 is het EMU-saldo nog licht negatief, waarna het in de meerjarenperiode van 2025 tot en met 2027 verder oploopt, maar vervolgens in het laatste jaar positief eindigt. Hoewel de leningen teruglopen is hier de fluctuatie van het schatkistsaldo als oorzaak te benoemen.





## Bijlagen



## Bijlage 1 – Overzicht baten en lasten per taakveld

In artikel 7 lid 3c van het Besluit begroting en verantwoording is opgenomen dat de financiële begroting een bijlage moet bevatten met het overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld.

Taakveld	Lasten				Baten			
	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
0.1	2.255.825	2.299.220	2.386.639	2.467.016				
0.2	1.115.235	1.121.525	1.167.995	1.210.872	515.106	533.134	549.395	564.504
0.3	239.394	246.989	254.124	261.723	348.955	348.955	348.955	348.955
0.4	11.546.643	12.421.360	12.891.211	13.264.819	133.493	82.121	85.443	88.528
0.5	83.934	77.125	70.315	66.191	98.333	90.941	83.549	76.157
0.61	508.967	509.856	510.658	511.403	5.246.964	5.559.261	6.003.309	6.338.241
0.62					3.317.792	3.496.953	3.603.610	3.702.709
0.64					29.200	29.200	29.200	29.200
0.7					56.655.761	58.736.444	55.471.581	56.381.120
0.8	1.389.206	3.056.773	503.511	715.308				
0.9								
0.10	1.372.464	348.831	387.222	212.637	426.238	380.759	354.302	354.312
0.11	387.652					1.840.482	3.595.705	3.960.762
1.1	2.375.469	2.459.120	2.534.541	2.604.656				
1.2	1.082.433	1.138.794	1.188.406	1.234.006	3.550	3.674	3.786	3.890
2.1	4.770.549	4.966.259	5.071.693	5.189.277	282.989	291.402	298.991	306.041
2.5	6.518	6.746	6.952	7.143				
3.1	374.972	422.321	439.776	455.815	6.644	6.877	7.087	7.282
3.2	134.079	139.229	142.159	144.846	135.079	139.229	142.159	144.846
3.3	128.385	133.890	138.724	143.162	26.427	27.352	28.187	28.962
3.4	635.608	643.400	648.465	666.641	251.098	251.426	251.721	251.995
4.1	1.873	1.939	1.998	2.053				
4.2	1.164.853	1.153.521	1.142.523	1.117.954	51.355	51.355	51.355	51.355
4.3	1.645.025	1.689.733	1.739.503	1.785.938	378.165	380.502	382.609	384.567
5.1	196.557	202.824	208.588	214.247	297	302	306	310
5.2	2.370.062	2.436.748	2.498.239	2.550.444	789.251	815.933	835.035	852.788
5.3	500.724	517.607	532.792	546.882	24.337	24.337	24.337	24.337
5.4	25.096	25.840	26.519	27.162	6.613	6.845	7.054	7.248
5.5	188.751	195.168	200.980	206.409	10.800	10.800		
5.6	820.316	822.925	847.840	871.010	11.813	11.458	11.424	11.365



Taakveld	Lasten				Baten			
5.7	2.314.121	2.615.231	2.676.474	2.742.282	19.223	19.825	20.368	20.872
6.1	3.758.137	3.931.808	4.036.959	4.146.400	721.279	732.431	735.778	745.021
6.2	3.992.890	4.257.141	4.437.265	4.576.532	52.747	52.747	52.747	52.747
6.3	7.950.307	8.065.190	8.278.666	8.503.283	4.836.934	5.006.211	5.158.887	5.300.743
6.4	4.537.206	4.399.744	4.183.815	4.042.048				
6.5	489.912	515.189	531.413	546.471	2.000	2.070	2.133	2.192
6.6	1.194.334	1.236.135	1.273.837	1.308.867	60.329	60.866	373.557	374.903
6.71a	2.717.156	2.962.545	3.045.350	3.125.309				
6.71b	2.364.208	2.446.955	2.521.589	2.590.932				
6.71c	593.697	614.476	633.218	650.632				
6.72a	1.354.933	1.402.356	1.445.128	1.484.869				
6.72b	130.000	134.550	138.654	142.467				
6.72c	391.634	405.341	417.704	429.191				
6.72d	970.862	1.054.843	1.135.492	1.163.968				
6.73a	155.578	161.023	165.934	170.497				
6.73b	62.549	64.738	66.713	68.548				
6.73c	432.633	447.775	461.432	474.121				
6.74a	1.967.238	2.036.091	2.098.192	2.155.892				
6.74b	968.000	1.001.880	1.032.437	1.060.829				
6.74c	218.875	226.536	233.445	239.865				
6.81a	37.165	38.466	39.639	40.729				
6.81b								
6.82a	274.842	284.461	293.137	301.198				
6.82b	43.778	45.310	46.692	47.976				
7.1	1.570.317	1.625.751	1.675.723	1.722.173	20.897	21.628	22.288	22.901
7.2	2.294.004	2.384.299	2.465.738	2.541.406	2.838.810	2.937.954	3.027.374	3.110.457
7.3	3.271.246	3.385.205	3.488.039	3.582.681	3.864.371	3.999.606	4.121.578	4.234.907
7.4	2.404.806	2.540.935	2.615.134	2.675.043	528.317	533.217	533.441	533.649
7.5	24.864	26.600	28.164	29.620	41.417	42.867	44.174	45.389
8.1	1.372.425	1.433.293	1.486.759	1.555.857	267.332	267.938	268.486	268.994
8.2	7.378.139	7.531.703	7.600.891	7.664.337	8.550.038	7.531.703	7.600.891	7.664.337
8.3	1.865.835	1.939.639	2.009.563	2.054.296	1.868.327	1.924.147	1.973.767	2.019.347
<b>Totalen</b>	<b>92.422.281</b>	<b>96.252.952</b>	<b>96.104.569</b>	<b>98.315.933</b>	<b>92.422.281</b>	<b>96.252.952</b>	<b>96.104.569</b>	<b>98.315.933</b>
<b>Baten</b>	<b>92.422.281</b>	<b>96.252.952</b>	<b>96.104.569</b>	<b>98.315.933</b>				
<b>Saldo</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>				